

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΕΛΛΙΟΣ (1927-2012):

Ζωή, έργο και συνθετικό ύφος

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ/ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

του φοιτητή

Τσικρίκα Δημήτριου

ΑΕΜ: 1841

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Σακαλλιέρος Γεώργιος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	i
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ii
1. Συντομογραφίες – Σύμβολα – Επεξηγήσεις.....	ii
2. Συντομογραφίες οργάνων (που χρησιμοποιούνται).....	ii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	vi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΔΕΛΛΙΟΥ.....	1
1.1. Καταγωγή και πρώτα μαθήματα. Η περίοδος της Κατερίνης (1927-1946).....	1
1.2. Περίοδος της Λάρισας και οι σπουδές (1946-1962).....	2
1.3. Πρώτη περίοδος της Αθήνας (1962-1979).....	6
1.4. Δεύτερη περίοδος της Αθήνας (1980-2012).....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΩΝ.....	29
2.1. Μεθοδολογία σύνταξης του συστηματικού καταλόγου έργων του Βασίλη Δέλλιου.	29
I. Οργανική Μουσική.....	32
<u>A. Ορχηστρική Μουσική.....</u>	<u>32</u>
I.A/1. Έργα για ορχήστρα.....	35
I.A/2. Έργα για ορχήστρα πνευστών.....	40
I.A/3. Έργα για σόλο πνευστό όργανο/να και ορχήστρα πνευστών.....	45
I.A/4. Έργα για ορχήστρα εγχόρδων.....	47
I.A/5. Έργα για σόλο όργανο ή δύο ή περισσότερα όργανα και ορχήστρα (μορφή κοντσέρτου).....	50
<u>B. Μουσική δωματίου.....</u>	<u>52</u>
I.B/1. Έργα για ορχήστρα δωματίου/ενόργανο σύνολο.....	52
I.B/2. Έργα για σύνολο πνευστών.....	53
I.B/3. Έργα για κουαρτέτο.....	55
I.B/4. Έργα για τρίο.....	58
I.B/5. Έργα για ντούο.....	60
<u>I.Γ. Έργα για σόλο όργανο.....</u>	<u>66</u>

I.Γ/1. Έργα για πιάνο.....	66
I.Γ/2. Έργα για εκκλησιαστικό όργανο.....	73
I.Γ/3. Έργα για κιθάρα.....	74
II. Φωνητική Μουσική.....	75
II/1. Έργα για χορωδία και ορχήστρα.....	75
II/2. Έργα για χορωδία και ορχήστρα πνευστών.....	78
II/3. Έργα για σόλο φωνή/ές ή σόλο όργανο, χορωδία και ορχήστρα.....	78
II/4. Έργα για αφηγητή, με ή χωρίς σόλο φωνή, χορωδία και ορχήστρα.....	84
II/5. Έργα για χορωδία και ενόργανο σύνολο.....	85
II/6. Έργα για σόλο όργανο/να, χορωδία και ενόργανο σύνολο.....	86
II/7. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και ενόργανο σύνολο.....	87
II/8. Έργα για σόλο φωνή/ές και ενόργανο σύνολο.....	88
II/9. Έργα για χορωδία και συνοδεία πιάνου.....	88
II/10. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία πιάνου.....	89
II/11. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία εκκλησιαστικού οργάνου.....	90
II/12. Έργα για δύο/τρεις φωνές και συνοδεία πιάνου.....	91
II/13. Έργα για σόλο φωνή/ές και συνοδεία πιάνου.....	92
II/14. Χορωδιακά έργα.....	96
III. Σκηνική Μουσική.....	99
III/1. Όπερα.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	103
3.1. Ο Βασίλης Δέλλιος και το ιστορικό πλαίσιο της νεοελληνικής έντεχνης μουσικής δημιουργίας μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.....	100
3.2. Το συνθετικό ύφος του Βασίλη Δέλλιου.....	112
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	134
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	147

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω:

- Στον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας αναπληρωτή καθηγητή κ. Γεώργιο Σακαλλιέρο, για τη δημιουργική συνεργασία μας πάνω στο περιεχόμενο και τη διάρθρωση της εργασίας, για το ουσιαστικό ενδιαφέρον που έδειξε κατά την εξέλιξη της μελέτης, για τον πολύτιμο χρόνο που αφιέρωσε στις αλλεπάλληλες διορθώσεις και υποδείξεις, για τη συστηματική καθοδήγηση και διάθεση υλικού, όσο και για τις καίριες παρατηρήσεις του πάνω στο θεμελιώδες ζήτημα του γραπτού επιστημονικού λόγου.
- Στην κ. Χριστίνα Μύστακα-Δέλλιου, σύζυγο του συνθέτη και καλλιτεχνική διευθύντρια του Απολλώνιου Ωδείου, για τη διάθεση του αρχαιακού υλικού του Βασίλη Δέλλιου, για την παραχώρηση των αιθουσών του ωδείου (για μελέτη, καταγραφή και εξέταση των έργων/αρχείο), για την αποδοχή των συνεντεύξεων και τις πολύτιμες συζητήσεις μας στα πλαίσια του θέματος, καθώς και για την αμέριστη εμπιστοσύνη που μου έδειξε, καθιστώντας το έργο μου ευκολότερο και ευχάριστο. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τις γραμματείς του Απολλώνιου Ωδείου, Μαριάννα Χριστοδουλάκη και Βίκυ Μπουρίτσα για τη πολύτιμη βοήθεια τους.
- Στον Γεώργιο Χατζηκοκολάκη, καλλιτεχνικό διευθυντή του παραρτήματος του Απολλώνιου Ωδείου Λάρισας, μαθητή του Βασίλη Δέλλιου και βασικό μέλος στις εξεταστικές επιτροπές του Απολλώνιου Ωδείου Αθηνών, για τη παραχώρηση συνέντευξης και τις πολύτιμες πληροφορίες γύρω από τη ζωή του συνθέτη, καθώς και για τη διάθεση υλικού.
- Στον αδερφό μου Νικόλαο Τσικρίκα και την Κατερίνα Παππά, για την ανιδιοτελή υποστήριξη τους.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. Συντομογραφίες - Σύμβολα - Επεξηγήσεις

ΣΟ του ΕΙΡ: Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας

ΣΟ του ΕΙΡΤ: Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης

ΣΟ της ΕΡΤ: Συμφωνική Ορχήστρα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης

ΣΟΡ της Αλβανίας: Συμφωνική Ορχήστρα Ραδιοτηλεόρασης της Αλβανίας

ΟΣΜ της ΕΡΤ: Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ

ΣΟΕ: Συμφωνική Ορχήστρα Εναρμόνια

ΚΟΑ: Κρατική Ορχήστρα Αθηνών

ΚΟΘ: Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης

ΕΛΣ: Εθνική Λυρική Σκηνή

ΕΕΜ: Ένωση Ελλήνων Μουσουργών

ΧΟ του ΑΩ: Χορωδία και Ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου

ΕΣΧΠ: Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών

Μέτρο: μ.

‘ ’: εισαγωγικά για κύρια ονόματα και για χρήση μέρους κειμένου που βρίσκεται εντός εισαγωγικών

« »: εισαγωγικά για κοινή χρήση

[...]: παράλειψη κειμένου

ό.π.: όπως παραπάνω

2. Συντομογραφίες οργάνων (που χρησιμοποιούνται)

ΞΥΛΙΝΑ ΠΝΕΥΣΤΑ		
Όνομασία (σε αγγλική γλώσσα) ¹	Συντομογραφία	Ελληνικά
Flute	Fl.	Φλάουτο
Piccolo	Picc.	Πίκολο φλάουτο
Oboe	Ob.	Όμποε

¹ Για την ονομασία σε αγγλική γλώσσα λήφθηκαν υπόψη οι πίνακες με ονομασίες μουσικών οργάνων σε τέσσερις γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, αγγλικά) από το βιβλίο του Samuel Adler, *The Study of Orchestration*, 3^η έκδοση (London – New York: W.W. Norton & Co., 2002), 793-795.

English horn	Eng. Hn.	Αγγλικό κόρνο
Piccolo clarinet	Picc. Cl.	Πίκολο κλαρινέτο
Clarinet	Cl.	Κλαρινέτο
Bass clarinet	Bs. Cl.	Μπάσσο κλαρινέτο
Bassoon	Bsn.	Φαγκότο
Contra bassoon	Cbsn.	Κόντρα φαγκότο
ΧΑΛΚΙΝΑ ΠΝΕΥΣΤΑ		
Soprano saxophone	Sop. Sax.	Σοπράνο σαξόφωνο
Alto saxophone	Alto Sax.	Άλτο σαξόφωνο
Tenore saxophone	Ten. Sax.	Τενόρο σαξόφωνο
Baritone saxophone	Bar. Sax.	Βαρύτονο σαξόφωνο
Horn	Hn.	Κόρνο
Trumpet	Tpt.	Τρομπέτα
Cornet	Crn.	Κορνέτα
Flugelhorn	Fl. Hn.	Φλικόρνο
Bass trumpet	Bs. Tpt.	Μπάσσο τρομπέτα
Genis	gn.	Τζένις
Tenor horn (στα γερμ. Althorn)	T. Hn.	(Το επονομαζόμενο) «Αλτικόρνο»
Euphonium	Euph.	Ευφόνιο
Trombone	Trb.	Τρομπόνι
Tuba	Tba.	Τούμπα
ΕΓΧΟΡΔΑ ΜΕ ΤΟΞΟ		
Violin I –II	2Vln.	- Βιολί 1 ^ο 2 ^ο (σε

		κουαρτέτο) - Βιολιά πρώτα και δεύτερα (σε ορχήστρα)
Viola	Vla.	Βιόλα
Violoncello	Vlc.	Βιολοντσέλο
Double Bass	D.B.	Κοντραμπάσσο
ΝΥΚΤΑ ΕΓΧΟΡΔΑ		
Harp	Hr.	Άρπα
Guitar	Guit.	Κιθάρα
ΧΟΡΔΟΦΩΝΑ / ΙΔΙΟΦΩΝΑ ΠΛΗΚΤΡΟΦΟΡΑ		
Piano	Pno.	Πιάνο
Celesta	Cel.	Τσελέστα
ΑΕΡΟΦΩΝΑ ΠΛΗΚΤΡΟΦΟΡΑ		
Harmonium	Harm.	Αρμόνιο
Organ	Org.	Εκκλησιαστικό όργανο
ΙΔΙΟΦΩΝΑ ΚΡΟΥΣΤΑ		
Xylophone	Xyl.	Ξυλόφωνο
Vibraphone	Vib.	Βιμπράφωνο
Tubular Bells	T.B.	Καμπάνες
Cymbals	Cymb.	Πιάτα (κύμβαλα)
Tam – tam	T.T.	Ταμ-ταμ
Triangle	Trgl.	Τρίγωνο
Timpani	Timp.	Τύμπανα
Snare drum	S. Dr.	Ταμπούρο
Bass drum	Bs. Dr.	Γκραν Κάσσα

Bongos	Bong	Μπόνγκος
Tambourine	Tamb.	Ντέφι
ΦΩΝΗ		
SATB	c. SATB	Μικτή χορωδία
Narrator	Narr.	Αφηγητής
Soprano	Sop.	Σοπράνο
Mezzo Soprano	Mez. Sop.	Μέτζο σοπράνο
Contralto	Alto	Κοντράλτο
Tenore	Ten.	Τενόρος
Baritone	Bar.	Βαρύτονος
Basso	Bass.	Μπάσσος

Ομάδες:

Str.: έγχορδα με τόξο (2Vln. Vla. Vlc. D.B.)

W.W.: ξύλινα πνευστά

Brass: χάλκινα

c. SATB: τετράφωνη μικτή χορωδία

c. SSA: τρίφωνη γυναικεία χορωδία

c. TTBB: τετράφωνη ανδρική χορωδία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει κατά βάση τη ζωή και το έργο του Έλληνα συνθέτη Βασίλη Δέλλιου (1927-2012). Το αρχικό έναυσμα που οδήγησε στη σκέψη να ερευνηθεί το συγκεκριμένο θέμα, πηγάζει πρωτίστως από την βαθύτερη επιθυμία του συντάκτη να αναδείξει (και να προσφέρει έστω και στο ελάχιστο στη «μουσικολογική κοινότητα») τον Μακεδόνα μουσουργό Βασίλη Δέλλιο, που επί το πλείστον παραμένουν άγνωστα τόσο το μεγαλύτερο μέρος του έργου του, όσο και η δράση του στο ευρύτερο κοινό. Μέχρι σήμερα οι αναφορές στον Δέλλιο περιορίζονται σε λιγοστά βιο-εργογραφικά στοιχεία και σε γενικές περιγραφές του ύφους ορισμένων έργων του, στα λήμματα των λεξικών του Τάκη Καλογερόπουλου, της Αλέκας Συμεωνίδου και σε σχετικό άρθρο του Θωμά Ταμβάκου στην εφημερίδα *Νέοι Αγώνες Ηπείρου*. Δεν υπάρχουν δημοσιευμένα άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά ή ανακοινώσεις σε συνέδρια που να εξετάζουν μεμονωμένα έργα του Δέλλιου, πλευρές της συνθετικής του δημιουργίας ή ειδικότερα ζητήματα. Το πρωτογενές υλικό του αρχείου Δέλλιου που διατηρείται στις αίθουσες του Απολλώνιου Ωδείου, αποτέλεσε και τη βάση για τη μελέτη και την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθεται, ακριβής, αναλυτική και σχολιασμένη βιογραφία του συνθέτη. Το κεφάλαιο διαιρείται σε τέσσερα υποκεφάλαια που σκιαγραφούν τη ζωή, τη δράση και το έργο του ανά χρονολογικές περιόδους. Στο πρώτο υποκεφάλαιο επιχειρείται η εξαγωγή βιογραφικών στοιχείων από την άγνωστη περίοδο του συνθέτη στη πόλη της Κατερίνης (1927-1946), κυρίως μέσω της απομαγνητοφωνημένης συνέντευξης της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου, των προαναφερθείσων πηγών και από την αναδίφηση του πρωτογενούς υλικού του αρχείου Δέλλιου, μέσω της αποδελτίωσης άρθρων από τις τοπικές εφημερίδες της πόλης της Κατερίνης. Το δεύτερο υποκεφάλαιο πραγματεύεται επίσης τη ζωή, τη δράση, τις σπουδές και το πρώιμο έργο του συνθέτη, κατά τη χρονολογική περίοδο της Λάρισας (1946-1962), όντας ακόμα ο συνθέτης στην υπηρεσία της στρατιωτικής μουσικής της πόλης. Το τρίτο υποκεφάλαιο αντικατοπτρίζει τη πρώτη περίοδο της Αθήνας (1962-1979) η οποία αποτελεί το επιστέγασμα της συνθετικής του καριέρας και ανέλιξης του συνθέτη στον αθηναϊκό κύκλο των μουσικών (και όχι μόνο) και την απαρχή της εκπαιδευτικής του δράσης. Το τέταρτο υποκεφάλαιο περιλαμβάνει τη δεύτερη περίοδο της Αθήνας (1979-2012), κατά την οποία το έργο και η δράση του συνθέτη περιορίζεται ως επί το πλείστον στα πλαίσια του Απολλώνιου Ωδείου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται (για πρώτη φορά) ο συστηματικός κατάλογος έργων του Βασίλη Δέλλιου και η μεθοδολογία σύνταξης αυτού. Ο κατάλογος έχει δομηθεί μέσω της συστηματικής και χρονολογικής ταξινόμησης των έργων, δημιουργώντας κατηγορίες και υποκατηγορίες για την καλύτερη δυνατή και ακριβή κατάταξη τους. Η μεγάλη και ποικιλόμορφη εργογραφία του περιλαμβάνει τις εξής κύριες κατηγορίες: I. Οργανική μουσική – II. Φωνητική μουσική – III. Σκηνική μουσική, μαζί με τις υποκατηγορίες της κάθε κύριας ομάδας. Το έργο του συνθέτη είναι ογκώδες και, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και ο Θωμάς Ταμβάκος, ο Βασίλης Δέλλιος αποτελεί έναν από τους πολυγραφότερους Έλληνες συνθέτες. Έτσι η συγγραφή του συγκεκριμένου κεφαλαίου υπήρξε αρκετά δυσχερής, διότι η έρευνα και η μελέτη των έργων διήρκησε για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ το κάθε έργο έχει ελεγχθεί και εξεταστεί εξατομικευμένα για την πιο δυνατή και αξιόπιστη καταλογογράφηση.

Το τρίτο κεφάλαιο χωρίζεται σε δύο υποκεφάλαια. Στο πρώτο υποκεφάλαιο επιχειρείται μια προσέγγιση του συνθέτη μέσα από το ιστορικό πλαίσιο της νεοελληνικής έντεχνης μουσικής δημιουργίας και παράλληλα η τοποθέτηση/σύγκριση του συνθέτη σε σχέση με αυτό και σε συσχέτισμό με τις τάσεις, τα κινήματα, τα ρεύματα, τους οργανισμούς και τις πολιτικές δυνάμεις της περιόδου. Το δεύτερο υποκεφάλαιο πραγματεύεται την ανάδειξη χαρακτηριστικών του μουσικού ύφους του Βασίλη Δέλλιου, καθώς και την επικύρωση του συνθέτη ως επίγονου της Ελληνικής Εθνικής Σχολής, μέσω της προσπάθειας ανάλυσης αντιπροσωπευτικών δειγμάτων του έργου του.

Στο τέλος παρατίθενται τα συμπεράσματα-επίλογος, ο κατάλογος με τη βιβλιογραφία και τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν και τέλος το παράρτημα με φωτογραφικό υλικό από τη ζωή και τη δράση του συνθέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΔΕΛΛΙΟΥ

1.1. Καταγωγή και πρώτα μαθήματα. Η περίοδος της Κατερίνης (1927 - 1946)

Ο Βασίλης Δέλλιος αποτελεί έναν από τους πολυγραφότερους, και συνάμα αρκετά αγνοημένους, Έλληνες μουσουργούς του 20^{ου} αιώνα, τόσο για το πολύ εκτεταμένο συνθετικό του έργο όσο και για τη παιδαγωγική του προσφορά στην ελληνική μουσική εκπαίδευση.

Γεννήθηκε στην Κατερίνη στις 29 Οκτωβρίου 1927, τρίτοτοκος γιος του τεχνίτη και κατασκευαστή σπιτιών Ευάγγελου Δέλλιου¹ από την Κατερίνη και της Κλεοπάτρας Μακαλέκα από το Λιτόχωρο Πιερίας,² δισέγγονης του Γεώργιου Καραϊσκάκη.³ Το μεγαλύτερο εκ των τεσσάρων παιδιών ήταν ο Αστέριος, τεχνίτης μηχανών, ακολουθεί η αδερφή του Κατερίνα και η τελευταία η Μαρίκα, οι οποίες ασχολούνταν με τη κατασκευή εργόχειρων, χειροτεχνιών. Προερχόμενος από φτωχή οικογένεια, από μικρή ηλικία ο ευρηματικός νεαρός δούλευε στις καπνοκαλλιέργειες, πουλούσε διάφορες χειροτεχνίες που κατασκεύαζε ο ίδιος ή προϊόντα των γονιών του όπως λουκουμάδες και κρασί, προς βιοπορισμό της οικογένειας. Όλα αυτά πωλούνταν τόσο στους συντοπίτες του όσο και στους Γερμανούς κατακτητές, τη δύσκολη περίοδο της Γερμανικής κατοχής που τον επηρέασε βαθύτατα, επίδραση που αντανακλάται και στο μετέπειτα συνθετικό του ύφος.⁴ Από πολύ μικρή ηλικία, αρχίζει να εκφράζει το ενδιαφέρον του για τη μουσική.⁵ Τα πρώτα μουσικά ερεθίσματα τα λαμβάνει από τον πατέρα του, λάτρη της μουσικής αν και χωρίς μουσικές γνώσεις παρά μόνον ως ακροατής. Μαζί με τον μικρό Βασίλη άκουγαν συστηματικά τον τοπικό ραδιοφωνικό σταθμό της εποχής, του Χρήστου Τσιγγιρίδη.⁶ Ο

¹ Θωμάς Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, *Νέοι Αγώνες Ηπείρου*, Άρθρο 68 (17/11/1995), 8

² Αλέκα Συμεωνίδου, “Δέλλιος, Βασίλης”, *Λεξικό Ελλήνων Συνθετών: Βιογραφικό, Εργογραφικό*, επιμ. Βίκη Αναστασιάδου, 1^η εκδ. (Αθήνα: Φίλιππος Νάκας 1995), 97.

³ Θανάσης Μπίντας, “Είμαι δισέγγονη του Γεώργιου Καραϊσκάκη”, *Ολύμπιο Βήμα* (11/1/1984).

⁴ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου στις 4 Μαρτίου 2019, Αθήνα, Απολλώνιο Ωδείο, Αριστοτέλους 69. Σύζυγος του συνθέτη, καθηγήτρια πιάνου, σπούδασε μουσικολογία και λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο Sorbonne Paris IV της Γαλλίας, με μεταπτυχιακό δίπλωμα από το ίδιο ίδρυμα, με θέμα «Διαχείριση του Πολιτισμού». Σήμερα είναι καθηγήτρια πιάνου και καλλιτεχνική διευθύντρια του Απολλωνίου Ωδείου.

⁵ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁶ Από την απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακας - Δέλλιου, η ίδια αναφέρει πως άκουγαν το Τρίτο Πρόγραμμα. Ωστόσο, το Τρίτο Πρόγραμμα συστάθηκε το 1954. Κατά πάσα πιθανότητα άκουγαν το

νεαρός Δέλλιος, έχοντας έμφυτη κλίση στη μουσική, προσπαθούσε να αναπαράγει οποιοδήποτε ήχο άκουγε... ακόμη και με τα κατσαρολικά της κουζίνας!⁷ Από την ηλικία των 6 ετών άρχισε να ψέλνει στην εκκλησία,⁸ ενώ ένα χρόνο αργότερα παίρνει τα πρώτα του μαθήματα στη Φιλαρμονική του Δήμου Κατερίνης.⁹ Σταδιακά, αρχίζει να συμμετέχει περισσότερο, παίζοντας αρχικά κρουστά (όπου παράλληλα υπήρξε και ο μικρότερος σε ηλικία τυμπανιστής), ενώ αργότερα ασχολήθηκε σχεδόν με όλα τα πνευστά όργανα. Τα πρώτα επίσημα μαθήματα τα λαμβάνει ιδιωτικά στην Κατερίνη με τον Γεώργιο Διαμαντόπουλο.¹⁰

1.2. Περίοδος της Λάρισας και οι σπουδές (1946 – 1962)

Το 1946 σε ηλικία 19 ετών, ο Βασίλης Δέλλιος υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία στη Λάρισα.¹¹ Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τη δύσκολη οικονομική οικογενειακή κατάσταση, απόρροια και των επιπτώσεων από την περίοδο της κατοχής, παραμένει στο σώμα του στρατού ως μόνιμος στο τμήμα της Στρατιωτικής Μουσικής Λάρισας¹² έως και το 1962 μέχρι την οριστική του μετάβαση στην Αθήνα¹³ όπου και παραιτείται.¹⁴ Την παραπάνω

ραδιοφωνικό σταθμό του Χρήστου Τσιγγιρίδη. Πληροφορίες από το διαδίκτυο: «Το 1926 εξέπεμψε για πρώτη φορά στη Θεσσαλονίκη ο Χρήστος Τσιγγιρίδης, επιχειρηματίας και εισαγωγέας ραδιοφωνικών συσκευών. Το 1929 δημιούργησε το δικό του σταθμό που μετέδιδε πρόγραμμα με ξένη και ελληνική σοβαρή μουσική, στο πλαίσιο της Δημοτικής Έκθεσης Θεσσαλονίκης και μόνο κατά τη διάρκεια της. Ο ίδιος θέλοντας να αυξήσει τις πωλήσεις των συσκευών ραδιοφώνου, που ήταν και ο κύριος λόγος που δημιούργησε το ραδιοφωνικό σταθμό, μετέδιδε διαφημίσεις, αναγγελίες και ειδήσεις σε συνεργασία με την εφημερίδα *Μακεδονία*. Ο σταθμός του Τσιγγιρίδη ήταν ο πρώτος στα Βαλκάνια και λειτούργησε συστηματικά από το 1936 έως και το 1947, όπου και απαλλοτριώθηκε υπέρ του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας». “Ραδιόφωνο στην Ελλάδα: Ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα”, προσπελάστηκε στις 12 Ιουνίου 2019, https://el.wikipedia.org/wiki/Ραδιόφωνο_στην_Ελλάδα.

⁷ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

⁸ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁹ Τάκης Καλογερόπουλος, “Δέλλιος, Βασίλης”, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής*, 1^η έκδ. (Αθήνα: Γιαλλέλης, 1998), 2^{ος} τόμος, 35.

¹⁰ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

¹¹ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

¹² Η πληροφορία για την κακή οικονομική οικογενειακή κατάσταση και τις κακουχίες της περιόδου αυτής, αντλείται από τη απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη του καλλιτεχνικού διευθυντή του παραρτήματος Απολλώνιου Ωδείου Λάρισας Γεώργιο Χατζηκοκολάκη, στις 15 Μαρτίου 2019. Ο ίδιος, υπήρξε μαθητής του Βασίλη Δέλλιου, απόφοιτος του Απολλώνιου Ωδείου, κάτοχος ανωτέρων θεωρητικών και δίπλωμα κρουστών, απόστρατος της στρατιωτικής μουσικής Λάρισας, με βαθμό Ταγματάρχη. Ο πατέρας του Νικόλαος Χατζηκοκολάκης ήταν επίσης στρατιωτικός μουσικός, φαγοκτίστας και συνάδελφος του Βασίλη Δέλλιου στη στρατιωτική μουσική Λάρισας, απ’ όπου και ο συνεντευξιαζόμενος ανέσυρε πληροφορίες από διηγήσεις του πατέρα του.

¹³ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

διατύπωση ενισχύει και η πρόσκληση από πρόγραμμα εκδήλωσης που ευρέθη στο προσωπικό αρχείο Δέλλιου.¹⁵ Παράλληλα, το διάστημα αυτό μελετάει μουσική και συμμετέχει στη στρατιωτική υπηρεσία της μπάντας.¹⁶

Το 1949 γράφεται στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας¹⁷ και παρακολουθεί μαθήματα με τον Γεώργιο Μίγκο στα θεωρητικά, τη Λίζα Σακελλαρίου στο πιάνο και τον Άρη Μακρή στο βιολί.¹⁸ Αποφοιτά το 1952 με το πτυχίο ωδικής.¹⁹ Παράλληλα, το 1953 και ενώ διαμένει στη Λάρισα εγγράφεται στο Ελληνικό Ωδείο²⁰ (Αθηνών) και παρακολουθεί σειρά μαθημάτων: Αρμονίας, Ενοργάνωσης Πνευστών Οργάνων και Διεύθυνσης Μπάντας, Αντίστιξης, Φούγκας και Σύνθεσης – Ενορχήστρωσης,²¹ με τον Γιάννη Ανδρέου Παπαϊωάννου.²²

¹⁴ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

¹⁵ Από το προσωπικό αρχείο Βασίλη Δέλλιου υπάρχει πρόσκληση, “Προς τον Αξιότιμον κ. Πρόεδρον Εφέδρων Αξιοματικών” από τα Εκπαιδευτήρια Παπαδημητρίου, Δημοτικών Σχολείων Κατερίνης στις 22-5-1954. Ο Δέλλιος διευθύνει τη χορωδία στα κάτωθι: «Προσευχή», «Προς την Πατρίδα», «Αγγλική μελωδία» και τη «Φλαμουριά» του Schubert. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971): Η κατηγοριοποίηση των φακέλων έχει γίνει από τον ίδιο τον συνθέτη και οι αναφορές σε αυτούς διακρίνονται από την χρονολογική σειρά που δίνει ο ίδιος, χωρίς κάποια άλλη αρίθμηση. Το αρχείο του συνθέτη φυλάσσεται στο Απολλώνιο Ωδείο, στη διεύθυνση Αριστοτέλους 69, Αθήνα. Υπεύθυνη του αρχείου είναι η Χριστίνα Μύστακα – Δέλλιου.

¹⁶ Ταμβάκος, “Ελληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

¹⁷ Το Δημοτικό Ωδείο Λάρισας είναι ένα από τα μακροβιότερα ωδεία της χώρας (ιδρύθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1930), με 80 χρόνια αδιάκοπης λειτουργίας και σημαντικό εκπαιδευτικό και καλλιτεχνικό έργο. “Δήμος Λαρισαίων: Δημοτικό Ωδείο Λάρισας”, προσπελάστηκε στις 14 Ιουνίου 2019, <http://www.larissadimos.gr/el/o-dimos/dimotiko-odeio-lari>.

¹⁸ Καλογερόπουλος, “Δέλλιος, Βασίλης”, 36.

¹⁹ Από βιογραφικό σημείωμα του ίδιου του συνθέτη που έχει συντάξει προς αποστολή, για τη τέταρτη έκδοση του Επίτομου Βιογραφικού Λεξικού *Who's Who*, που περιέχει περίπου 6.000 σύντομα βιογραφικά σημειώματα των σημαντικότερων προσωπικοτήτων του σύγχρονου Ελληνισμού που έχουν διακριθεί στους διάφορους τομείς του δημόσιου βίου (πολιτική, οικονομία, γράμματα, τέχνες κ.ο.κ.). Ημερομηνία σύνταξης 15-5-1996 (Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος 1992-1999). Δημοσθένης Κούκουνος, “Βασίλης Δέλλιος”, *Who's Who: Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό* (Αθήνα: Εκδόσεις Μέτρον), 243.

²⁰ Το Ελληνικό Ωδείο ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1919 από τον συνθέτη Μανώλη Καλομοίρη, οποίος υπήρξε και ο καλλιτεχνικός διευθυντής έως το 1926, όπου και αποχώρησε για να ιδρύσει το Εθνικό Ωδείο. Ο οργανισμός επεκτάθηκε γρήγορα και σε άλλα σημεία της Ελλάδας και της Κύπρου, ανοίγοντας τοπικά παραρτήματα.

²¹ Ταμβάκος, “Ελληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

²² Ο Γιάννης Ανδρέου Παπαϊωάννου (1910-1989) αποτέλεσε μια πολύπλευρη μουσική προσωπικότητα που σημάδεψε τη νεότερη ελληνική μουσική ιστορία. Στο παραγωγικότατο συνθετικό του έργο, απόρροια της άνω τον εξήντα χρόνων αδιάκοπης δημιουργίας του, υπήρξε πρωτοπόρος με τον προσανατολισμό των αισθητικών του αναζητήσεων προς τις σύγχρονες μουσικές τάσεις. Παράλληλα, με την ιδιαιτερότητα της έντονης παιδαγωγικής του δραστηριότητας, που οφείλονταν μεταξύ άλλων και στη διδασκαλία των νεότερων τεχνικών σύνθεσης, καθώς και με τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στην ίδρυση θεσμών, η δράση των οποίων επικεντρώνονταν στη διάδοση της σύγχρονης μουσικής, συνέβαλλε καταλυτικά στη διεύθυνση και καθιέρωση όλων των πρωτοποριακών μουσικών ρευμάτων στη μεταπολεμική ελληνική μουσική δημιουργία και μουσική ζωή. Kostas Chardas, 2018, “Papaioannou, Yiannis Andreou”, *Grove Music Online*, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.20847>, προσπελάστηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2019. Επίσης: Κώστας Χάρδας, «Ζητήματα ιστορικής και αναλυτικής προσέγγισης στην ελληνική μουσική του εικοστού αιώνα, Γιάννης Α. Παπαϊωάννου» (Σημειώσεις του μαθήματος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, 2015), 3.

Ο πολυγραφότατος συνθέτης, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 πριν ακόμη ολοκληρώσει τις σπουδές στο Ελληνικό Ωδείο, παρουσιάζει συνθετικό έργο, κυρίως για βιολί και πιάνο. Δυστυχώς, τα έργα αυτής της περιόδου είναι όλα αχρονολόγητα.²³ Επίσης, προφανώς με τη διαμεσολάβηση και τις γνωριμίες του Παπαϊωάννου, έρχεται σε επαφή με διεθνούς κύρους μουσικές προσωπικότητες. Από γράμματα που υπάρχουν στο Αρχείο Δέλλιου, ο συνθέτης συνάπτει γραπτή αλληλογραφία, στις 5 Οκτωβρίου και 6 Νοεμβρίου του 1953 με τον Alec²⁴ Sherman²⁵ και του ζητά να του πει τη γνώμη του για το έργο του *Φαντασία*²⁶ για πιάνο και βιολί που του είχε αποστείλει, ενώ ακολουθεί και γραπτή συνομιλία με τον σημαντικό μαέστρο Leopold Stokowski²⁷ στις 12 Μαΐου 1954²⁸ για τον ίδιο λόγο.²⁹

²³ Ένα έργο μόνο εντοπίστηκε στο αρχείο Δέλλιου, με χρονολογία ολοκλήρωσης πριν την έναρξη των σπουδών του στο Ελληνικό Ωδείο με τον Γιάννη Α. Παπαϊωάννου το 1953. Πρόκειται για το έργο *Αναστεναγμοί*, πένθιμο εμβατήριο, για μπάνα πνευστών, στις 26 Φεβρουαρίου 1952, Κατερίνη.

²⁴ Η ορθογραφία των ξένων ονομάτων έχει επιλεγεί με το πρότυπο του *Grove Music Online*.

²⁵ Ο Alec Sherman γεννήθηκε στο Λονδίνο το 1907. Ξεκίνησε το 1930 ως μέλος της Συμφωνικής Ορχήστρας του BBC, με την ιδιότητα του βιολιστή. Ίδρυσε τη Νέα Ορχήστρα του Λονδίνου και διετέλεσε αρχιμουσικός της από το 1941. Κατά το διάστημα 1943-45, υπήρξε συνδιευθυντής του μπαλέτου Sadler's Wells και αργότερα εργάστηκε ως διευθυντής ορχήστρας στην Πορτογαλία και στις εβδομαδιαίες συναυλίες του θεάτρου Cambridge του Λονδίνου. Μετά τον πόλεμο γνώρισε στο Λονδίνο την πιανίστρια Gina Bachauer και το 1951 τη νυμφεύτηκε. Έκτοτε εγκατέλειψε μερικώς τη δική του αναπτυσσόμενη σταδιοδρομία για να επενδύσει στην προώθηση της καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας της συζύγου του. Μαζί, έδωσαν συναυλίες σε πολλές χώρες του κόσμου και έκαναν σημαντικές ηχογραφήσεις σε δίσκους βινυλίου (HMV, Capitol, RCA). Έχει ηχογραφήσει έργα Ελλήνων συνθετών (Χρήστου, Συμφωνία αρ. 1), ενώ σχετίστηκε στενά με τον Μανώλη Καλομοίρη. Συνεργάστηκε δύο φορές με την Εθνική Λυρική Σκηνή, το 1951, ως αρχιμουσικός σε παραγωγές του Μανώλη Καλομοίρη: την πρώτη παρουσίαση της όπερας *Τα ξωτικά νερά* και του χοροδράματος *Ο θάνατος της Αντρείωμένης*. Απεβίωσε το 2008. "Εθνική Λυρική Σκηνή: Άλεκ Σέρμαν", <http://virtualmuseum.nationalopera.gr/el/eikoniki-ekthesi/prosopa/serman-alek-2429/>, προσπελάστηκε στις 15 Ιουνίου 2019.

²⁶ Οι τίτλοι των έργων παρατίθενται αυτούσιοι όπως τους είχε συντάξει ο συνθέτης. Παρόλα αυτά, εντοπίστηκαν λάθη, όσον αφορά την ορθογραφία και τον τρόπο αναγραφής αυτών. Για τον λόγο αυτό, υπήρξε επέμβαση σε μερικούς τίτλους έργων που κρίθηκε απολύτως απαραίτητο, ακολουθώντας οδηγίες και πρότυπα καταγραφής τίτλων έργων από έγκυρες πηγές, όπως του *Grove Music Online*.

²⁷ Ο Leopold Stokowski ήταν αμερικανός μαέστρος. Γεννήθηκε στο Λονδίνο στις 18 Απριλίου 1882. Ήταν διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας του Σινσινάτι (1909-12) και για τα επόμενα 24 χρόνια της Συμφωνικής Ορχήστρας της Φιλαδέλφειας μία από τις καλύτερες του κόσμου. Διετέλεσε ως επίσημος προσκεκλημένος διευθυντής της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της Νέας Υόρκης για δύο χρόνια (1947-49) και ως συνδιευθυντής με τον Δημήτρη Μητρόπουλο για ένα χρόνο (1949-50), της ίδιας ορχήστρας. Ύστερα από πολλά χρόνια, εμφανίστηκε στη Αγγλία (για πρώτη φορά από το 1912), για το φεστιβάλ Βρετανίας το 1951. Μετά από πέντε σεζόν ως μουσικός διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας του Χιούστον (1955-60), συνέχισε ως διευθυντής της Metropolitan Opera (1960). Το 1962 δημιουργεί την American Symphony Orchestral (1962-72) και ανοίγει με μια εκπληκτική πρεμιέρα, με τη Συμφωνία αρ. 4 του Charles Ives. Τελικά επέστρεψε στο Λονδίνο και συνέχισε να δίνει συναυλίες μέχρι το 1975 και να ηχογραφεί, μέχρι και λίγο πριν το θάνατο του στις 13 Σεπτεμβρίου 1977. José A. Bowen, 2001, "Stokowski, Leopold", *Grove Music Online*, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000026825>, προσπελάστηκε στις 15 Ιουνίου 2019.

Οι πρώτες συνθέσεις αυτής της περιόδου ανήκουν κυρίως στη κατηγορία μουσικής δωματίου όπως: *Ρομάντσα, Ειδύλλιο και Χορός, Τσιγγάνικη Φαντασία, Σονάτα αρ.1, Μπαλάντα*, όλα για βιολί και πιάνο. Στην ίδια περίοδο, επίσης, ανήκουν και τα πιανιστικά έργα: *Τρεις μουσικές εικόνες* (I. «Καπρίτσιο» – II. «Χορός» – III. «Ποτάμι»), *Θαλασσοπούλια*, Σονάτα αρ. 1 και Σονάτα αρ. 2 και δύο Σονατίνες,³⁰ όλα αχρονολόγητα. Τα παραπάνω έργα μαρτυρούν και την επιρροή του συνθέτη από τα πρώτα του μαθήματα βιολιού και πιάνου, στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας.

Το 1957 λαμβάνει το πτυχίο Ενοργανώσεως Πνευστών Οργάνων και Διεύθυνσης Μπάντας και το πτυχίο Αρμονίας με «Άριστα» από το Ελληνικό Ωδείο, με καθηγητή τον Γ. Α. Παπαϊωάννου.³¹ Την ίδια χρονιά ολοκληρώνει και το πρώτο του συμφωνικό έργο για μπάντα πνευστών, το *Ηρωϊκό*, συμφωνικό ποίημα αρ. 1, που θα ενορχηστρώσει το 1968 και θα εκτελεστεί για πρώτη φορά από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας³² τον Ιούνιο του 1973, με διευθυντή τον συνθέτη.³³ Ακούραστος, μελετούσε διαρκώς παρά τις υποχρεώσεις του στη Στρατιωτική Φιλαρμονική της Λάρισας.³⁴ Το έτος 1958 θα ολοκληρώσει το δεύτερο συμφωνικό του έργο, *Τετράπτυχο*, συμφωνικό ποίημα αρ. 2, αρχικά για μπάντα πνευστών, το οποίο θα ενορχηστρώσει το 1968 για συμφωνική ορχήστρα και θα εκτελεστεί τον Ιούνιο του 1970 από τη ΣΟ του ΕΙΡ (συντομογραφία,

²⁸ Γράμματα που έλαβε από τον Alec Sherman και Leopold Stokowski, για έργα που είχε αποστείλει προς ανάγνωση. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

²⁹ Γράμμα του Βασίλη Δέλλιου προς τον Leopold Stokowski, όπου του ζητά να του πει τη γνώμη του για το έργο του *Ροντό αρ. 1* για βιολί και πιάνο. Στις 12 Μαρτίου 1954 η γραμματέας του Stokowski, Wendy Hanson, ενημερώνει τον Δέλλιο ότι ο Stokowski βρίσκεται σε μια μακρά περιοδεία στην Ευρώπη και με την πρώτη ευκαιρία θα του μεταβιβάσει το γράμμα του και τη σύνθεση. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

³⁰ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

³¹ [Ανυπόγραφο], “Τα Αποτελέσματα Εξετάσεων του Ελληνικού Ωδείου”, *Απογευματινή* (5/8/1957).

³² Ιδρύθηκε το 1938 με την ονομασία Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (ΣΟ του ΕΙΡ) και με μάεστρο τον Αντίοχο Ευαγγελάτο. Η πρώτη εκπομπή του ΕΙΡ λαμβάνει χώρα στις 25 Μαρτίου 1938. Ακολουθώντας τις ονομασίες της Ελληνικής Ραδιοτηλοφωνίας, έγινε αργότερα Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ, Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΑ και τέλος επί γενικής μουσικής διεύθυνσης του Μίκη Θεοδωράκη το 1993, πήρε την ονομασία Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ. Το πολιτισμικό έργο της είναι τεράστιο και επί 8 σχεδόν δεκαετίες, έδωσε την ευκαιρία στους Έλληνες ακροατές να έρθουν σε επικοινωνία τόσο με το παγκόσμιο ρεπερτόριο και τους ξένους εκτελεστές, όσο και με το έργο των Ελλήνων συνθετών και ερμηνευτών, είτε από ηχογραφημένες (αλλά και ζωντανές μεταδόσεις από το ραδιόφωνο και τη τηλεόραση) είτε από συναυλίες ενώπιον κοινού στην Αθήνα και την περιφέρεια. Μαζί της συνεργάστηκαν καλλιτέχνες παγκόσμιας εμβέλειας, όπως οι Δημήτρης Μητρόπουλος, David Oistrakh, Aram Khachaturian, Gina Bachauer, Δημήτρης Σγούρος, Λεωνίδας Καβάκος, Andrea Bocelli, Montserrat Caballé, Αγνή Μπάλτσα κ.ά. “Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ”, προσπελάστηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 2019, <https://mousikasynola.ert.gr/ethniki-symfoniki-orchestra/>

³³ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

³⁴ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη του Γεώργιου Χατζηκοκολάκη.

εφεξής), με διευθυντή τον Στέλιο Καφαντάρη, ενώ το 1992 θα εμφανίσει και μια τρίτη εκδοχή του έργου, για μικτή χορωδία και ορχήστρα.³⁵

Στις 25 Μαΐου 1961 ακολουθεί η πρώτη δημόσια καταγεγραμμένη εκτέλεση έργου του Βασίλη Δέλλιου, το *Ροντό αρ. 1 (σε στυλ ελληνικό)* για βιολί και πιάνο, που ερμηνεύθηκε από τους Γεώργιο Κανάτσο και Λίζα Σακελλαρίου, αντίστοιχα, στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας,³⁶ γεγονός που προκαλεί αίσθηση. Ο τύπος της εποχής γράφει:

«Ο νέος αυτός συνθέτης με το αρκετά ανεπτυγμένο μουσικό του ταλέντο, παρουσίασε μια καινούργια έκπληξιν στους ακροατάς. Το κομμάτι του κ. Δέλλιου υπήρξε μια μουσική σύνθεσις γεμάτη από ανησυχία, έρωτα και πάθος, βασισμένη σε μια από τις αρχαίες κλίμακες. Ήτο ντυμένο με πρωτότυπη μοντέρνα αρμονία με καταπληκτικούς αντιστικτικούς συνδυασμούς και μ' ένα σωρό τεχνικές δυσκολίες, που όλα μαζί συνέθεταν το νόημα της πραγματικής μουσικής τέχνης, την προσιτή στο αυτί του κάθε ακροατή.»³⁷

1.3. Πρώτη περίοδος της Αθήνας (1962 – 1979)

Το 1962 αποτελεί κομβική χρονιά για τον συνθέτη, τόσο ως προς τη μετέπειτα εξέλιξη της καλλιτεχνικής και συνθετικής του σταδιοδρομίας, όσο και ως προς την άνοδο της δημοτικότητάς του στον αθηναϊκό κύκλο των μουσικών. Πρώτον, παραιτείται από το σώμα του στρατού και εγκαθίσταται μόνιμα στην Αθήνα, μετά από 18 χρόνια υπηρεσίας στη στρατιωτική μουσική της Λάρισας. Ο βιοπορισμός πάντα αποτελούσε ένα μείζον ζήτημα για τον συνθέτη. Ωστόσο, τα χρόνια παραμονής του στο στρατό προφανώς του επέτρεψαν να συγκεντρώσει ένα σεβαστό χρηματικό ποσό για το εγχείρημά του να αλλάξει τόπο διαμονής και να αφοσιωθεί αποκλειστικά στη μουσική, εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία, όσον αφορά την εργασιακή του ενασχόληση που θα του επέφεραν κάποια χρήματα για τον βιοπορισμό³⁸ του μέχρι το 1965.³⁹ Την ίδια περίοδο γνωρίζεται με τον Άγγελο Δόξα⁴⁰ που

³⁵ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

³⁶ Πρόγραμμα της συναυλίας στις 30/2/1960 στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

³⁷ [Ανυπόγραφο], “Η Συναυλία του Ωδείου: Αι συνθέσεις των Νέων”, *Θεσσαλικά Νέα* (18/5/1960).

³⁸ Ο συνθέτης κατά την στρατιωτική του υπηρεσία των 18 ετών, έμενε εσώκλειστος στο στρατόπεδο, χωρίς να νοικιάζει κάποιο διαμέρισμα, διαμορφώνοντας ένα χώρο όπου θα μπορούσε να μελετά και να γράφει μουσική. Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη, Χατζηκοκολάκης Γεώργιος.

³⁹ Ο ίδιος ο συνθέτης στο Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό *Who's Who* δηλώνει καθηγητής θεωρητικών σε διάφορες μουσικές σχολές από το έτος 1965. Εντούτοις δεν βρέθηκαν αποδεικτικά στοιχεία για την επαγγελματική του

θα παίξει καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα συνθετική του δημιουργία. Ο νεαρός Δέλλιος πήγαινε συχνά σπίτι του και μελετούσε πιάνο. Η φίλια που αναπτύσσεται με τον συγγραφέα - γιατρό Άγγελο Δόξα, θα μπορούσε να διαδραματίσει τη σχέση μέντορα με μαθητή, προστάτη με βιοπαλαιστή, «πατέρα και γιου». Τον είχε επηρεάσει ως προς τα αναγνώσματα, τον προέτρεπε να διαβάζει φιλοσόφους και να αγοράζει βιβλία που του σύστηνε, τα οποία πολύ πιθανόν να του χορηγούσε και ο ίδιος από την ιδιωτική του βιβλιοθήκη.⁴¹

Το ίδιο έτος το Ελληνικό Ωδείο οργανώνει συναυλία με έργα των αποφοίτων⁴² και παίζεται το έργο *Δειλινό στο Ποτάμι* για πιάνο, από την Ελένη Βαλαχή. Η πρώτη ραδιοφωνική εκτέλεση έγινε πάλι από την Ελένη Βαλαχή, για το Ραδιοφωνικό Σταθμό Βορείου Ελλάδος.⁴³ Την ίδια χρονιά θα γράψει τα συμφωνικά έργα, Εισαγωγή αρ. 1 και Concerto grosso no. 1 για ορχήστρα, αλλά και την *Κοσμική Καντάτα* για σολίστ σοπράνο, μικτή χορωδία και ορχήστρα.⁴⁴ Ο νέος συνθέτης αρχίζει να αναδεικνύεται στον καλλιτεχνικό κύκλο της Αθήνας με συνέπεια την άνοδο της δημοτικότητάς του, που οδηγεί

σταδιοδρομία μέχρι το 1967. Πολύ πιθανόν να εργάστηκε ως καθηγητής θεωρητικών στη νεοϊδρυθείσα Μουσική Σχολή Πειραιά, καθώς μετά από 2 χρόνια θα αναλάβει τη διεύθυνση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας (μπάντας) του Δήμου Πειραιά. Απόσπασμα από άρθρο εφημερίδας: «*Ιδιαίτερη έμφαση και προτεραιότητα δίδει ο δήμος του Πειραιώς στην μουσική. Γι' αυτό κάλεσε τον Πειραιώτη αρχιμουσικό κ. Αλ. Αινιάν από την Λαμία να βοηθήσει σε αυτό. Στην ομιλία του ο κος Αινιάν ανέφερε: Ότι ιδρύθη στον Πειραιά, με έξοδα του οικείου δήμου, Μουσική Σχολή επαγγελματικής εκπαίδευσης με οικοτροφείο και δέχεται σπουδαστές της μουσικής από όλη την Ελλάδα με τον όρο της εξαιρετικής ιδιοφυΐας. Ότι ιδρύθη επίσης χορωδία και ορχήστρα, μέλος δε αυτών μπορεί να γίνει κάθε απόφοιτος της Σχολής, προσλαμβανόμενος ως μόνιμος και έμμισθος υπάλληλος [...]. Ότι για μισθούς καθηγητών της μουσικής, ενοίκια, σιτισμόν (οικοτρόφων), γραφική ύλη, ρεπερτουάρ, μικρές αποζημιώσεις και λοιπά έξοδα προϋπελογίσθη το ποσόν των 600.000 δραχμών ετησίως, ασχέτως των 800.000 δραχμών της Φιλαρμονικής, που θα εξακολουθήση το έργο της. Ότι απέστειλαν έργα τους για χορωδία ή ορχήστρα οι συνθέται κ. κ. Μ. Βάρβογλης, Γ. Γεωργιάδης και Β. Δέλλιος [...]* Δημήτρης Χαλιβελάκης, "Μουσική αναγέννησις", *Απογευματινή* (12/2/1965).

⁴⁰ Απόσπασμα από άρθρο εφημερίδας: «*Στην απαρίθμηση των μορφών του θεατρικού λόγου, με τις οποίες ασχολήθηκε ο αρχαιότερος (κατά πρεσβεία σκηνικής εμφανίσεως) γιατρός – συγγραφέας Άγγελος Δόξας, είχαμε ξεχάσει την όπερα. Και, λίαν επικαίρως, ήρθε να μας τι θυμίσει η προχθεσινή συναυλία της Κ.Ο.Α., στο πρόγραμμα της οποίας φιγουράριζε πρώτο και καλύτερο σε πρώτη εκτέλεση το μπαλέτο του Βασίλη Δέλλιου "Αμαδρυνάδες και Σειλινοί" από την όπερα "Απολύτρωση" σε κείμενο Άγγελου Δόξα. Και όλα αυτά εγράφησαν στο περιθώριο της επιστημονικής του προσφοράς, διότι ο γιατρός Ν. Ν. Δρακουλίδης (alias Άγγελος Δόξας) έχει γράψει πεντακόσιες επιστημονικές πραγματείες*». [Ανυπόγραφο], "Έγραψε και όπερα", *Τα Νέα* (19/11/1970).

⁴¹ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

⁴² [Ανυπόγραφο], "Η Σημερινή Συναυλία Αποφοίτων του Ελληνικού Ωδείου." *Τα Νέα* (21/12/1962).

⁴³ Από το πρόγραμμα συναυλίας των αποφοίτων του Ελληνικού Ωδείου: «*Σύλλογος Αποφοίτων και Σπουδαστών Ελληνικού Ωδείου Μουσική Νεολαία. Συναυλία II. Γιάννης Βατικιώτης βιόλα, Βιβή Βατικιώτη πιάνο, Ελένη Βαλαχή πιάνο, Ρένα Κοκοράκη τραγούδι, Φανή Παλαμίδα πιάνο. Αίθουσα Παρνασσός, 20 Δεκεμβρίου 1962, Πέμπτη, ώρα 9.15' μ.μ.[...] Βασίλειος Δέλλιος μαθητής του Γιάννη Παπαϊωάννου έλαβε δίπλωμα Αντιστιξέως και Φούγκα από το Ελλ. Ωδείο. Το *Δειλινό στο ποτάμι* γράφτηκε τον Σεπτέμβρη του 1960 και παίχθηκε σε πρώτη εκτέλεση από τη πιανίστα Ελένη Βαλαχή στον Ραδιοφωνικό σταθμό Βορείου Ελλάδος.*» Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος 1953-1971.

⁴⁴ Ταμβάκος, "Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος", 8.

σε περισσότερες εκτελέσεις έργων του από μουσικά σύνολα, στρατιωτικές μπάντες, ορχήστρες, σολίστ, συγκροτήματα χάλκινων πνευστών. Ο διεθνούς φήμης δεξιοτέχνης πιανίστας Γιώργος Μάνεσης,⁴⁵ θα παρουσιάσει σε πρώτη εκτέλεση το έργο για πιάνο *Χορός σε ρυθμό Μακεδονικό 8/9*, στις 20 Δεκεμβρίου 1962.⁴⁶

Τον Σεπτέμβριο του 1963, ο Δέλλιος ολοκληρώνει τις σπουδές του⁴⁷ στο Ελληνικό Ωδείο με τον Γιάννη Α. Παπαϊωάννου λαμβάνοντας τα διπλώματα αρμονίας, αντίστιξης, ενοργάνωσης, ενορχήστρωσης και σύνθεσης,⁴⁸ ενώ στις 29 Δεκεμβρίου 1963 έγινε μέλος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών.⁴⁹ Την ίδια χρονιά θα ολοκληρώσει τα συμφωνικά έργα για ορχήστρα, Εισαγωγή αρ. 2 και Εισαγωγή αρ. 3 «Προπύλαια», που θα εκτελεστούν από τη Κρατική Ορχήστρα Αθηνών στις 26 Φεβρουαρίου 1968⁵⁰ υπό τη διεύθυνση του

⁴⁵ Ο Γιώργος Μάνεσης γεννήθηκε στις 26 Μαΐου 1931. Ήταν δεξιοτέχνης πιανίστας, συνθέτης και μουσικοπαιδαγωγός. Η πιανιστική σταδιοδρομία του διαδραματίζεται στις δεκαετίες του 1960 και 1970, με έδρα τη Βιέννη, το Μόναχο, το Παρίσι και τη Λωζάνη. Το 1951 εισάγεται με υποτροφία από το Γερμανικό Υπουργείο Παιδείας στην Staatlichen Hochschule für Musik München, όπου σπούδασε με τους Walter Dorfmueller, Erik Then-Bergh, Oskar Koebel και Maria Hindemith. Ολοκληρώνει τις σπουδές του το 1959. Το 1956 λαμβάνει το δίπλωμα πιάνου και το 1959 το δίπλωμα διδασκαλίας πιάνου. Από το 1954 έως το 1957 παρακολουθεί παράλληλα, μαθήματα πιάνου στη Νυρεμβέργη με τη πιανίστα Olga Karabai. Στη συνέχεια μετεκπαιδεύθηκε στη Βιέννη και τη Νέα Υόρκη (1959-1972), κοντά στην διεθνούς φήμης Alice Pashkus, μουσικοπαιδαγωγό και καλλιτεχνική σύμβουλο διάσημων καλλιτεχνών όπως ο Jehudi Menuhin κ.α. Το 1971 ίδρυσε το καλλιτεχνικό κέντρο *Αρμονία* όπου διήρκησε μέχρι το 1977. Από το 1973 μέχρι το 1977 προσλαμβάνεται ως καθηγητής πιάνου στο Institut de Ribaupierre της Λωζάνης και ως βοηθός και αντικαταστάτης της Alice Pashkus σε Βιέννη, Ν. Υόρκη και Αθήνα. Το 1977 προσλαμβάνεται ως καθηγητής πιάνου στο Ωδείο Πειραιά. Από το 1987 έως το 1997 διετέλεσε διευθυντής του Δημοτικού Ωδείου Λαμίας. Το 1988 ίδρυσε το Διεθνές Φεστιβάλ Τέχνης και Πολιτισμού Πορτοχελίου. Το Φεβρουάριο 1998 διετέλεσε διευθυντής και καθηγητής πιάνου στη Σχολή Πιάνου του Πανεπιστήμιου Indianapolis (παράρτημα με έδρα Αθήνα). Από το 2000 έως το 2015 διετέλεσε καθηγητής πιάνου στο Σύγχρονο Ωδείο Αθήνας. Πέθανε στις 27 Ιανουαρίου 2015. Είχε περιοδεύσει σε Ν. Υόρκη, Βιέννη, Παρίσι, Μόντε Κάρλο, Ζυρίχη και έχει δώσει ρεσιτάλ υπό την υψηλή προστασία της Α.Μ. της Βασιλίσσας Φρειδερίκης για το έργο της “Βασιλικής Προνοίας”. Το έργο μετονομάστηκε σε *Μακεδονικός Χορός Νο. 1*. Από το πρόγραμμα της συναυλίας στις 20 Δεκεμβρίου 1962, Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971). Ιστοσελίδα του Διεθνούς Φεστιβάλ Πορτοχελίου, με βιογραφικό του Γιώργου Μάνεση,

<https://web.archive.org/web/20160414010838/http://www.phifestival.com/index.php/ggs-ss.html>,

προσπελάστηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019.

⁴⁶ Πρόγραμμα συναυλίας: «Πειραϊκός Σύνδεσμος -1894- Καλλιτεχνικόν Τμήμα, Ρεσιτάλ πιάνου Γεώργιου Μάνεση υπέρ των απόρων μαθητών του ωδείου» (12/12/1962). Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁴⁷ Όλα τα λήμματα λεξικών και άρθρα δηλώνουν ως χρονολογία αποφοίτησης το 1963. Από απόκομμα έντυπης εφημερίδας του Αρχείου Δέλλιου, που είχε δημοσιεύσει το Ελληνικό Ωδείο, αναγράφεται επίσης το έτος 1963, με άρθρο εφημερίδος: [Ανυπόγραφο], “ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ: ΟΙ ΠΡΟΑΓΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΒΡΑΒΕΥΟΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΩΔΕΙΟΥ”, *Τα Νέα* (1963).

⁴⁸ [Ανυπόγραφο], “Οι Προαγόμενοι και Βραβευόμενοι των Εξετάσεων του Ελληνικού Ωδείου”, *Τα Νέα* (1963).

⁴⁹ [Ανυπόγραφο], “Συμπολίτης μας Διαπρέπων εις την Μουσικήν”, *Νέα Εποχή*, Κατερίνη (7/6/1964).

⁵⁰ Το έργο ήδη είχε εκτελεστεί από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας, χωρίς να γνωρίζουμε την ακριβή χρονολογία και τους συμμετέχοντες. Από έντυπη φυλλάδα της εποχής (διατηρείται μόνο το φύλλο προγράμματος, χωρίς να γνωρίζουμε την ονομασία της εφημερίδας) με εβδομαδιαίο πρόγραμμα της Ραδιοτηλεόρασης και με τίτλο “Εθνικόν Πρόγραμμα”, αναμεταδίδεται την 1^η Ιουνίου 1967 το έργο *Προπύλαια* με διευθυντή ορχήστρας τον Αντίοχο Ευαγγελάτο και την Ηλέκτρα Αργυροπούλου στο βιολί

Θεόδωρου Βαβαγιάννη και τον διάσημο σολίστ στο βιολί Ruggiero Ricci.⁵¹ Ωστόσο ο έντυπος τύπος της εποχής υπήρξε καθολικά επικριτικός ως προς τη δομή και τις μουσικές ιδέες του έργου.⁵² Εξίσου σημαντικά έργα αυτής της περιόδου είναι, η Σουίτα για ορχήστρα εγχόρδων, το Concerto no. 1 για πιάνο και ορχήστρα, το Κοντσέρτο αρ. 2 για ορχήστρα, το Συμφωνικό ποίημα αρ. 3, «Η γέννηση του κρίνου», βασισμένο σε ποίηση του Κωστή Παλαμά και η Sonata no. 1 για έγχορδα με πρώτη εκτέλεση από τη Συμφωνική Ορχήστρα Εγχόρδων του ΕΙΡ στις 3 Αυγούστου 1968 με διευθυντή την Έπη Αγγελίδου.⁵³

Η επόμενη χρονιά εξίσου δημιουργική, θα συνθέσει ένα από τα σημαντικότερα του έργα τη Συμφωνία αρ. 1 για μεγάλη ορχήστρα, γραμμένο σε σύγχρονη τεχνοτροπία με τέσσερα μέρη και πρώτη εκτέλεση το 1967⁵⁴ από τη ΣΟ του ΕΙΡ με διευθυντή ορχήστρας

ως σολίστ. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971). Ωστόσο ο Ταμβάκος αναφέρει πως εκτελέστηκε για πρώτη φορά τον Απρίλιο του 1966 από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας με διευθυντή τον Αντίοχο Ευαγγελάτο. Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, Άρθρο 23 (5/11/1994), 19.

⁵¹ Ο Ruggiero Ricci ήταν αμερικανός βιολιστής (1918-2012). Σε ηλικία 8 ετών ξεκίνησε τις σπουδές του με τον Louis Persinger, ενώ στο 10^ο έτος του έδωσε τη πρώτη του δημόσια εμφάνιση στο Σαν Φρανσίσκο (1928), στο Carnegie Hall (1928) και στη Νέα Υόρκη (1929), εκτελώντας το κοντσέρτο του Felix Mendelssohn. Ο Ricci ήταν ευρέως αναγνωρισμένος για την εκπληκτική ακρίβεια, την ευκολία και κομψότητα του παιξίματος του. Ταξίδεψε τρεις φορές στην Σοβιετική Ένωση (ΕΣΣΔ), ενώ το 1957 πραγματοποίησε την πρώτη παγκόσμια περιοδεία του, με τακτικές εμφανίσεις στις ΗΠΑ και Ευρώπη. Με ιδιαίτερη έλξη για τον Nicollò Paganini, εισήγαγε το ανακαλυφθέν Concerto αρ. 4 στο αμερικανικό κοινό (1971) και ήταν ο πρώτος που κατέγραψε στην αρχική τους μορφή τα 24 *Caprices* του Paganini. Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο της Indiana (1970-1973), στη Σχολή Juilliard (1975-1978) και στο Πανεπιστήμιο του Michigan στο Ann Arbor (1982-1988). Martin Bernheimer and Margaret Campbell, 2001 “Ricci, Ruggiero”, *Grove Music Online*, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000023363>, προσπελάστηκε στις 22 Ιουνίου 2019.

⁵² Μέρος από τη κριτική του έργου: «*Την έγνοια της ελληνικότητας είχε ο κύριος Δέλλιος όταν έγραψε τα ‘Προπύλαια’, όπως το μαρτυρεί ο τίτλος του έργου. Όχι της ελληνικότητας της ηθογραφίας, αλλά εκείνης που μπορεί να εμπνεύσει ένας αρχαίος ναός. Ωστόσο καθώς ακούει κανείς το έργο δύσκολα μπορεί να αναγνωρίσει κανείς σε αυτό τις ωραίες αναλογίες ενός αρχαίου ναού, κυρίως τη λιτή και ανάλαφρη ομορφιά του. Αντιθέτως παρά τη σημασία που φαίνεται να αποδίδει ο συνθέτης στη δομή του έργου, η μορφή του δεν διαγράφεται με σαφήνεια, ούτε αποφεύγεται το ογκώδες που είναι τόσο ταιριαστό στην ελληνικότητα. Αλλά και σαν μουσικό έργο χωρίς άλλες αξιώσεις, δεν βρίσκουμε να περιέχει μουσικές ιδέες που θα μπορούσαν να μας θέλξουν ή να μας κάνουν ιδιαίτερη εντύπωση*». Διονύσης Γιατράς, “Η μουσική εβδομάδα - Δύο Διάσημοι Σολίστ”, *Το Βήμα* (29/2/1968).

⁵³ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁵⁴ Το έργο πιθανόν να εκτελέστηκε για πρώτη φορά στις 13/4/1967 και όχι τον Δεκέμβριο του 1966 που αναφέρει ο Ταμβάκος στο παραπάνω άρθρο. Στις 15 Αυγούστου 1966, ο Δέλλιος επιστρέφει από την Ισπανία. Παρατηρείται άνοδος της δημοσιότητας του συνθέτη, με συχνή αναφορά στο όνομα του από τις έντυπες εφημερίδες της εποχής, με απόρροια την εκτέλεση περισσότερων έργων του. Παρόλα αυτά, στο αρχείο Δέλλιου δεν σώζεται καμιά εκτέλεση έργων του τον Δεκέμβριο 1966 από τη Συμφωνική Ορχήστρα του ΕΙΡ. Μετά την εκτέλεση της Συμφωνίας αρ. 1, στις 13/4/1967, υπάρχουν συχνές αναμεταδόσεις από τα ραδιοφωνικά μέσα και αναφορές από τον έντυπο τύπο. Ωστόσο, ούτε σε αυτό το άρθρο υπάρχει αναφορά για πρώτη εκτέλεση. Απόσπασμα από το άρθρο της εφημερίδας: «*Η πρώτη Συμφωνία “της αγάπης” για μεγάλη ορχήστρα του Βασίλη Δέλλιου, θ’ ακουστή σήμερα 10μ.μ., από το ραδιόφωνο, στην τακτική συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας του Ε.Ι.Ρ. υπό τη διεύθυνση του Βύρωνα Κολάση*». [Ανυπόγραφο], “Ραδιόφωνο”, *Τα Νέα* (13/4/1967).

τον Βύρωνα Κολάση.⁵⁵ Στα έντυπα των εφημερίδων της εποχής το παραπάνω έργο φέρει τον τίτλο η “Συμφωνία της αγάπης”, το οποίο συμπεριλαμβάνει στο πρόγραμμα του το 1967 ο διεθνής αρχιμουσικός Igor Markevitch⁵⁶ με σκοπό να το παρουσιάσει στο εξωτερικό, σύμφωνα πάντα με τον τύπο της εποχής.⁵⁷ Το παραπάνω έργο είναι και το μοναδικό έργο του συνθέτη που έχει εκδοθεί από επίσημο φορέα, το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών το 1981,⁵⁸ ενώ οι υπόλοιπες εκδόσεις είναι, στο μεγαλύτερο βαθμό, αυτοεκδόσεις. Άλλα τρία σημαντικά έργα της περιόδου αυτής είναι: το Concerto no. 2 για πιάνο και ορχήστρα, με πρώτη ραδιοφωνική εκτέλεση στις 18 Ιανουαρίου 1969 από τη ΣΟ του ΕΙΡ, με σολίστ τη Λίντα Λεούση και διευθυντή τον συνθέτη. Ακολουθεί το έργο *Fantasia Concertante* για κόρνο και ορχήστρα, με πρώτη εκτέλεση το Δεκέμβριο του 1969 από τη ΣΟ του ΕΙΡ⁵⁹ και ο *Επιτάφιος του Περικλέους*, Συμφωνικό ποίημα αρ. 4 για αφηγητή και ορχήστρα, εμπνευσμένο από την αρχαία ελληνική μουσική, ωστόσο ανεκτέλεστο.

⁵⁵ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁵⁶ Ο Igor Markevitch (1912-1983) ήταν Γάλλος διευθυντής ορχήστρας, συνθέτης και πιανίστας με ουκρανική καταγωγή. Η πρόμη μουσική του εκπαίδευση ξεκίνησε με τον πατέρα του, Boris Nikolayevich, πιανίστα και συνεχίστηκε με έναν από τους μαθητές του πατέρα του. Σε ηλικία 13 ετών έπαιξε τη Σουίτα, *Noctes* για πιάνο του Alfred Cortot, ο οποίος κανόνισε και την είσοδό του (μετά από δύο χρόνια) στην Ecole Normale de Musique. Μετά από τριετή σπουδή με τους Cortot (πιάνο) και τη Nadia Boulanger (σύνθεση), ο 16χρονος συνθέτης προσλαμβάνεται από τον Serge Diaghilev. Επίσης συνέχισε τις σπουδές του ιδιωτικά με τον Pierre Monteux (διεύθυνση ορχήστρας). Το Ιούνιο του 1933 εκτελέστηκε το έργο του *L'envol d'Icare*, για δύο πιάνα και τρεις κρουστούς υπό τη διεύθυνση του Roger Désormière, επιβεβαιώνοντας τη φήμη του Markevitch στους ευρωπαϊκούς μοντερνιστικούς κύκλους. Παράλληλα ξεκίνησε εντατικές σπουδές πιάνου με τον Alfredo Casella, με εμφανή επιρροή που αντανακλάται στο έργο του *Variations, fugue et envoi sur un thème d'Handel*. Ο Markevitch προσχώρησε στην ιταλική αντίσταση τον Οκτώβριο του 1943. Μέχρι το 1947 είχε ήδη ξεκινήσει μια «δεύτερη καριέρα» ως διεθνούς φήμης μαέστρος. Ταξίδεψε ευρέως ως προσκεκλημένος μαέστρος (κάνοντας το αμερικανικό ντεμπούτο του με τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης το 1955, ενώ πραγματοποίησε σημαντικές συνεργασίες με πολλές ορχήστρες, όπως: με τη Συμφωνική Ορχήστρα της Στοκχόλμης (1952-1955), τη Φιλαρμονική Ορχήστρα της Havana (1957-1958), τη Συμφωνική Ορχήστρα του Montreal (1956-1960), μια σειρά συναυλιών στο Παρίσι (1957-1961) και με την Ορχήστρα Ισπανικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (1965-1969). Δίδαξε επίσης στο Mozarteum Salzburg (1948-1956), στη Πόλη του Μεξικού (1957-1958), στο Ωδείο της Μόσχας (1963), στη Μαδρίτη (1965-1969) και στο Monte Carlo (1969). Έκανε τις πρώτες ηχογραφήσεις έργων της Lili Boulanger, του Luigi Dallapiccola, του Ernesto Halffter, του Darius Milhaud και του Federico Mompou. Επίσης ηχογράφησε όλες τις συμφωνίες του Pyotr Tchaikovsky με τη Συμφωνική Ορχήστρα του Λονδίνου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960. David Drew and Noël Goodwin, 2001 “Markevitch, Igor”, *Grove Music Online*, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000017823>, προσπελάστηκε στις 22 Ιουνίου 2019.

⁵⁷ Από απόσπασμα εφημερίδας. «*Η πρώτη συμφωνία ‘της Αγάπης’ για μεγάλη ορχήστρα του Βασίλη Δέλλιου θα ακουστή σήμερα το βράδυ [...] Το έργο του εκλεκτού μουσουργού, το έχει συμπεριλάβει στο προσεχές πρόγραμμά του, ο αρχιμουσικός Ιγκόρ Μάρκεβιτς και θα το διευθύνει ανα τον κόσμο, με μεγάλες συμφωνικές ορχήστρες.*» [Ανυπόγραφο], “Απόψε Συμφωνία Βασίλη Δέλλιου στο Ραδιόφωνο”, *Τα Νέα* (13/4/1967).

⁵⁸ Ιδιόχειρη Βιογραφία Βασίλη Δέλλιου. Αρχείο Δέλλιου.

⁵⁹ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

Το έτος 1965 αποδεικνύεται μια χρονιά ιδιαίτερα γόνιμη για τον συνθέτη καθώς θα περατώσει δύο από τα σημαντικότερα του έργα, για τα οποία διακρίθηκε και διεθνώς. Θα συνθέσει την τρίπρακτη όπερα *Απολύτρωση* για αφηγητή, σολίστες, μικτή χορωδία και ορχήστρα σε λιμπρέτο του σπουδαίου λογοτέχνη Άγγελου Δόξα. Το έργο δεν έχει εκτελεστεί ολόκληρο, παρά μόνο αποσπάσματά του. Το μέρος που εκτελείται περισσότερο φέρει το τίτλο “Αμαδρυάδες και Σειλινοί” και αποτελείται από εννέα μέρη που είναι ουσιαστικά το πρελούδιο, η φούγκα και η μουσική μπαλέτου. Σαν αυτόνομο μέρος γράφτηκε το 1967 κι ηχογραφήθηκε το 1968 στο στούντιο με τη ΣΟ του ΕΙΡ και διεύθυνση από τον ίδιο τον συνθέτη,⁶⁰ ενώ η πρώτη δημόσια εμφάνιση έγινε στις 16 Νοεμβρίου 1970 από την ΚΟΑ με σολίστ τη Μαρία Χαιρογιώργου – Σιγάρα στο πιάνο και διεύθυνση ορχήστρας τον Ανδρέα Παρίδη.⁶¹ Ο έντυπος τύπος της εποχής παραθέτει εγκωμιαστικά άρθρα για το έργο πλην του μουσικολόγου - αρθρογράφου Γεώργιου Λεωτσάκου.⁶² Ένα εξ αυτών, παρατίθεται αυτούσιο:

«Πρόκειται για ένα ωραίο μουσικό κομμάτι, εξαιρετα γραμμένο από χέρι τεχνίτη που ακούγεται ευχάριστα, χωρίς να τυραννά τον εγκέφαλο του ακροατή, αφήνοντας να φαντασθή τον χορό των Αμαδρυάδων με τις ωραίες λυρικές φράσεις, των Σειλινών από το άλλο μέρος, με το πάθος που διαδέχεται το λυρισμό. Η ορχήστρα του κ. Δέλλιου είναι πυκνή αλλά διάφανη, με ωραία εναλλασσόμενα χρώματα. Υπό τη διεύθυνση του κ. Παρίδη το νέο ελληνικό έργο άρεσε και χειροκροτήθηκε με πολλή θερμότητα.»⁶³

Για το παραπάνω έργο ο συνθέτης τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο, χρυσό μετάλλιο και κύπελλο από τη Διεθνή Ακαδημία Lutèce Γραμμάτων και Τεχνών [Académie internationale

⁶⁰ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁶¹ Από το πρόγραμμα της συναυλίας της ΚΟΑ: «ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ (ΡΕΞ). 29^η Περίοδος Συναυλιών 1970 – 1971». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

⁶² Παρατίθεται κριτική από τον μουσικολόγο και αρθρογράφο Γεώργιο Λεωτσάκο. «Πρόκειται για το “Αμαδρυάδες και Σειλινοί” του Βασίλη Δέλλιου, μπαλέτο από την όπερα *Απολύτρωση* σε κείμενο του Άγγελου Δόξα. Δις (γιατί;) επαναλαμβανόμενη σε ένα ΑΒΑΒ διμερής μορφή, ‘μουσική ευχάριστα ακουόμενη,’ φρονιμώτατη. Ήρεμη, ραβελίζουσα η μποροντονική καντιλένα του όμποε και άλλων ξυλίνων πάνω σε φρονιμώτατες, πάντα αρμονίες – Αμαδρυάδες στις στέπτες της κεντρικής Ασίας; Την διαδέχτηκε μια, προτιθέμενος αισθητικότερη και πλουσιότερη ορχηστρική παλέττα – χορός (Πολοβτσιανών;) Σηλεινών που έφερναν στο νου και Χατσατουριάν. Γενικά μια από τις μουσικές που δέχεται κανείς ανώδυνα και που το αριστούργημα τους είναι ίσως η λιγότερο η «Μασκαράτα» (ανήκει ήδη σε άλλη κατηγορία) του Χατσατουριάν και περισσότερο «Από ένα Περσικό Παζάρι» του Κέτελμπυ – έργο που θα στοιχηματίζαμε ότι η μελωδία του είναι στον αναγνώστη πολύ πιο γνωστή από τον τίτλο του (Ρεξ 16-11-1970)». Γιώργος Λεωτσάκος, “Αγαπάτε τον Μπραμς”, *Τα Νέα* (26/11/1970).

⁶³ Αλεξάνδρα Λαλαούνη, “Η συναυλία της Κρατικής”, *Βραδυνή* (24/11/1970).

de Lutèce (AIL)] στο Παρίσι στις 16 Δεκεμβρίου 1972.⁶⁴ Το δεύτερο σημαντικό έργο της χρονιάς αυτής, είναι το ορατόριο *οι Δέκα Απόκρυφες Δαβιδικές Ωδές για σολίστες, χορωδία και ορχήστρα σε λιμπρέτο του Άγγελου Δόξα*. Το έργο εντάσσεται στην κατηγορία των θρησκευτικών έργων, ωστόσο δεν έχει εκτελεστεί ποτέ ολόκληρο παρά μόνο αποσπάσματα. Για το έργο αυτό ο συνθέτης απέσπασε το τιμητικό μετάλλιο και δίπλωμα της Αγίας Καικιλίας⁶⁵ στη Γαλλία στις 1 Ιουλίου 1967.⁶⁶

Την ίδια χρονιά, ο αναγνωρισμένος πλέον συνθέτης, εμφανίζει και επίσημα τα πρώτα δείγματα επαγγελματικής ενασχόλησης. Εργάζεται ως καθηγητής ανωτέρων θεωρητικών σε διάφορες μουσικές σχολές και ωδεία,⁶⁷ ενώ ακολουθούν πολλές εκτελέσεις έργων του από στρατιωτικές μπάντες.⁶⁸ Την ίδια περίοδο θα γράψει τη μουσική για το θεατρικό έργο «Ο Ίβαν» διασκευασμένη νουβέλα του Fyodor Dostoyevsky από τον Γιώργη Χριστοφιλάκη για τη περιοδεία της *Νέας Ελευθέρας Σκηνης* στην ελληνική περιφέρεια.⁶⁹ Ωστόσο είναι άγνωστο το μουσικό περιεχόμενο.

Στις 2 Ιουλίου 1966 ο συνθέτης θα μεταβεί στο Santiago de Compostela της Ισπανίας για να διευθύνει στη μεγάλη αίθουσα της Καθολικής Εκκλησίας, San Martiño Pinario την Συμφωνική Ορχήστρα De la Radio Television Espanola με έργα των Ludwig van Beethoven, Johannes Brahms, Franz Schubert και Manuel de Falla, ύστερα από πρόσκληση από το πρώτο εκεί διεθνές σεμινάριο όπου θα συμμετείχαν εξήντα διευθυντές ορχήστρας απ' όλο τον κόσμο.⁷⁰ Στα πλαίσια των διεθνών μαθημάτων διεύθυνσης ορχήστρας από 10 Ιουλίου έως 15 Αυγούστου υπό την αιγίδα του μαέστρου Igor Markevitch, ο Δέλλιος θα διδαχθεί δεκατρία κλασικά και σύγχρονα έργα.⁷¹ Ο συνθέτης επιστρέφει στην Αθήνα στις 15 Αυγούστου 1966⁷² και ολοκληρώνει δύο από τα σημαντικότερα έργα αυτής της χρονιάς. Το *Concertino* για μεγάλη ορχήστρα, με πρώτη εκτέλεση (ραδιοφωνική) στις 5 Οκτωβρίου

⁶⁴ Από την ιδιόχειρη βιογραφία Δέλλιου. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

⁶⁵ Το τιμητικό μετάλλιο και δίπλωμα της Αγίας Καικιλίας χορηγήθηκε από τον προαναφερθέντα οργανισμό Académie internationale de Lutèce.

⁶⁶ [Ανυπόγραφο], “Τιμητική Διάκρισις εις τον Δέλλιον”, *Απογευματινή* (19/8/1967).

⁶⁷ Κούκουνος, “Βασίλης Δέλλιος”, *Who's Who*, Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό, 243.

⁶⁸ Από απόσπασμα εφημερίδας: «Στο Φεστιβάλ της Φιλαρμονικής, την προηγούμενη βραδιά, ακούσαμε με πολύ ικανοποίηση από τη Φιλαρμονική της Φρουράς των Αθηνών, τον τσάμικο, τον κρητικό και ηπειρώτικο, όπως τους εμπλούτισε ο Σκαλκώτας και σε πρώτη εκτέλεση, τον Μακεδονίτικο, ενός νέου και αξιόλογου συνθέτη, του Βασίλη Δέλλιου που ιδιαίτερα χειροκροτήθηκε». [Ανυπόγραφο], “Το Φεστιβάλ της Φιλαρμονικής”, *Εμπρός* (28/8/1965).

⁶⁹ Ωστόσο δεν αναφέρεται η επωνυμία του μουσικού αποσπάσματος και ούτε βρέθηκε σε άλλο παρόμοιο άρθρο που αφορά σύνθεση για σκηνική μουσική. [Ανυπόγραφο], “Η Περιοδεία της Νέας Ελευθέρας Σκηνης στην Επαρχία”, *Εθνος* (11/1/1965).

⁷⁰ [Ανυπόγραφο], “Ο μουσουργός Δέλλιος στην Ισπανία”, *Τα Νέα* (1/7/1966).

⁷¹ [Ανυπόγραφο], “Μαθήματα Διεύθυνσεως Ορχήστρας στην Ισπανία”, *Τα Νέα* (16/4/1966).

⁷² [Ανυπόγραφο], “Επέστρεψε ο συνθέτης Βασίλης Δέλλιος”, *Εθνος* (16/8/1966).

1973, από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης,⁷³ με διευθυντή ορχήστρας τον Αλέξανδρο Συμεωνίδη και τη *Κυκλική σουίτα μπαλέτου* για μεγάλη ορχήστρα, με εννιά μέρη,⁷⁴ όπου το κάθε χορευτικό μέρος αντιπροσωπεύει και ένα διαφορετικό μέρος της γης. Η πρώτη εκτέλεση έγινε σε στούντιο με παράλληλη ηχογράφηση το Ιούλιο του 1978 από τη ΣΟ του ΕΙΡΤ (εφεξής) με διευθύντρια ορχήστρας την Έπη Αγγελίδου.⁷⁵

Την ίδια χρονιά θα αναλάβει τη διεύθυνση και οργάνωση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας (μπάντας) του Δήμου Πειραιά⁷⁶ στη θέση του αρχιμουσικού,⁷⁷ όπου του δόθηκε και η ευκαιρία να μεταγράψει μερικά ορχηστρικά και πιανιστικά έργα του για μπάντα.⁷⁸ Είναι η εναρκτήρια χρονιά που τα μέσα ραδιοφωνίας όπως το Τρίτο Πρόγραμμα και ο Κεντρικός Ραδιοφωνικός Σταθμός Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδας θα αναμεταδίδουν πιο συχνά έργα του συνθέτη, με αποτέλεσμα την άνοδο της δημοφιλίας του.⁷⁹ Επίσης θα ξεκινήσει να συνεργάζεται με θεατρικούς θιάσους όπου αναλαμβάνει τη μουσική διδασκαλία των συμμετεχόντων.⁸⁰

Το ίδιο έτος θα ολοκληρώσει δύο συμφωνίες που θα τον οδηγήσουν σε μία ακόμα διάκριση. Πρώτα τη Συμφωνία αρ. 2 «Βυζαντινή», ένα τριμερές έργο που, όπως καταδεικνύει και ο τίτλος του, βασίζεται σε στοιχεία της βυζαντινής μουσικής, με πρώτη εκτέλεση στις 2 Μαρτίου 1972 από τη ΣΟ του ΕΙΡΤ υπό τη διεύθυνση του Διονύση Κούτση.⁸¹ Το επόμενο σημαντικό έργο είναι η Συμφωνία αρ. 3 «Ανθρώπων Αγώνας» για μεγάλη ορχήστρα και χορωδία, έργο προγραμματικής μουσικής βασισμένο στο ομόνυμο

⁷³ Η Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοτηλεόρασης (ΣΟ του ΕΙΡ), στα μέσα της δεκαετίας του 1970 μετονομάστηκε σε Συμφωνική Ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΣΟ του ΕΙΡΤ).

⁷⁴ Από το Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁷⁵ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁷⁶ Στο Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό *Who's Who*, αναφέρεται ως χρονιά πρόσληψης το 1968. Ωστόσο από απόκομμα της εφημερίδας *Κοινωνική* (8/1/1967) [βλέπε υποσημείωση 77], ο Δέλλιος ήδη εργάζεται στη Φιλαρμονική Πειραιώς. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁷⁷ Φωτογραφία σε έντυπη εφημερίδα της εποχής που δείχνει τον Δέλλιο να οδηγεί τη Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιά. «*Με την καινούρια και κομψότερη της παλαιάς – στολή της ενεφανίσθη την ημέρα της τελετής του αγιασμού των υδάτων η μπάντα του Δήμου Πειραιώς. Η πρώτη αυτή εντυπωσιακή εμφάνισις της μπάντας με τη νέα στολή ενθουσίασε τους Πειραιώτες που την καταχρηκρότησαν. Στην φωτογραφία: αρχιμουσικός Βασίλης Δέλλιος και η μπάντα του Δήμου Πειραιώς που εγκαινιάζει την καινούρια της στολή την ημέρα των Θεοφανίων*». [Ανυπόγραφο], “Η νέα στολή των μουσικών της μπάντας Πειραιώς”, *Κοινωνική* (8/1/1967).

⁷⁸ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁷⁹ Αποκόμματα από το Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971), που αποδεικνύουν ότι τα ραδιοφωνικά προγράμματα της εποχής αναμεταδίδουν συχνά έργα του.

⁸⁰ Αθανάσιος Δ. Κόκκινος, “Η Μουσική των Χορικών της *Μήδειας*: Σύνθεσις Ιωσήφ Γκρέκα”, *Εθνος* (27/9/1967).

⁸¹ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

ποίημα του Άγγελου Δόξα, το οποίο αποτελείται από πέντε μέρη. Η πρώτη εκτέλεση του έργου έγινε στην Εθνική Λυρική Σκηνή σε σύμπραξη με τη μικτή χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου και διευθυντή τον συνθέτη στις 26 Μαΐου 1985.⁸² Για το έργο αυτό ο συνθέτης τιμήθηκε με το βραβείο «Charles Lohmme»⁸³ στις 26 Απριλίου 1970.⁸⁴ Επίσης δύο σημαντικά έργα είναι, το *Αφιέρωμα στον J. S. Bach* για ορχήστρα εγχόρδων και το *Largo e Passacaglia* για ορχήστρα.⁸⁵

Το 1968 θα προσληφθεί στη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή στο Ωδείο «Ορφείο Αθηνών».⁸⁶ Αναλαμβάνει τη μουσική διδασκαλία των συμμετεχόντων για τις παραστάσεις του «Θυμελικού Θιάσου» του Λίνου Καρζή.⁸⁷ Θα συνεργαστεί με το «Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών»⁸⁸ για το οποίο θα συνθέσει τη *Φαντασία και Φούγκα* για χάλκινα πνευστά και πιάνο, στο πλαίσιο της τέταρτης περιόδου συναυλιών που θα πραγματοποιήσει το συγκρότημα. Η πρώτη εκτέλεση του έργου λαμβάνει στις 10 Μαρτίου 1968 στο κινηματοθέατρο «Αττίκ» στο Βόλο.⁸⁹ Ακολουθεί σειρά συναυλιών του συγκροτήματος όπου παίζεται και το έργο *Δύο Ποντιακοί Χοροί*, στις 10 Μαΐου 1968.⁹⁰ Τον ίδιο μήνα, από την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης θα παρουσιαστεί σε πρώτη εκτέλεση

⁸² Από πρόγραμμα στο Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1989).

⁸³ [Ανυπόγραφο], «Διεθνές Βραβείον στον Συνθέτη Δέλλιο», *Ελεύθερος Κόσμος* (2/8/1970). Το βραβείο «Charles Lohmme» χορηγήθηκε και αυτό από τον οργανισμό Académie Internationale de Lutèce, πράγμα που εγείρει κάποιες εύλογες απορίες για τις σχέσεις του συνθέτη με αυτόν.

⁸⁴ Καλογερόπουλος, «Δέλλιος, Βασίλης», 36.

⁸⁵ Συμεωνίδου, «Δέλλιος, Βασίλης», 99.

⁸⁶ Στο *Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής* του Καλογερόπουλου και στο άρθρο 63 *Νέοι Αγώνες Ηπείρου* του Ταμβάκου καταγράφεται άλλη χρονολογία: «Το Ωδείο 'Ορφείο Αθηνών' (Ζαΐμη 11) προσέλαβε τον αρχιμουσικό Βασίλη Δέλλιο, που είχε σπουδάσει κοντά στον διεθνή φήμης Ισπανό μάεστρο Ι. Μάρκεβιτς, για να διδάξει ανώτερα θεωρητικά, ενοργάνωση, ενορχήστρωση, αντίστιξη και φούγκα και για να εκγυμνάσει την υπό συγκρότηση χορωδία και πρωτότυπη ορχήστρα πνευστών η οποία θα φέρει την επωνυμία 'Οι Ορφεονιστάι'». [Ανυπόγραφο], «Νέοι Καθηγητές στο Ορφείο Αθηνών», *Τα Νέα* (6/9/1968).

⁸⁷ Απόσπασμα από εφημερίδα: «*Αύριο Σάββατο, ο 'Θυμελικός Θιάσος' του Λίνου Καρζή, εγκαινιάζει από το αρχαίο θέατρο Νικοπόλεως, τις εφετινές του παραστάσεις. Εναρκτήριο έργο είναι ο Ίων του Ευριπίδη που θα παιχτεί κατά σκηνοθεσία Λίνου Καρζή, μετάφραση Νικ. Ποριώτη [...] μουσική διδασκαλία Βασίλη Δέλλιου.*» [Ανυπόγραφο], «Αρχίζει Περιοδεία ο Θυμελικός Θιάσος», *Τα Νέα* (19/7/1968).

⁸⁸ Συμμετείχαν οι: Αντώνιος Κουρουκλής (κόρνο), Νίκος Μερσινιάς (τρομπέτα), Νικηφόρος Νευράκης (τρομπόνι), Σπύρος Αλεξανδράτος (τρομπόνι), Δημήτριος Νέσκας (τρομπόνι), Ιωάννης Ζουγανέλης (τούμπα) και Λευτέρης Ψωμιάδης (πιάνο). Από πρόγραμμα συναυλιών του Ελληνικού Συγκροτήματος Χάλκινων Πνευστών. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁸⁹ Από πρόγραμμα συναυλιών του ελληνικού συγκροτήματος χάλκινων πνευστών. «Δ' ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1967-1968 με το Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁹⁰ Με στοιχεία που προέρχονται από το έντυπο πρόγραμμα της συναυλίας: «Μουσική του Παιδιού - Μουσικά Νιάτα. Αθήνα. Ε' Συναυλία 'Μουσικά Νιάτα'. Το Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών. Α. Κουρουκλής (κόρνο), Ν. Μερσινιάς (Τρομπέτα), Ν. Νευράκης (Τρομπόνι), Σ. Αλεξανδράτος (Τρομπόνι), Δ. Νέσκας (Τρομπόνι), Γ. Ζουγανέλης (Τούμπα). Στην Αίθουσα Ελληνοαμερικανικής Ενώσεως στις 10 Μαΐου το 1968». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

το *Δίπτυχον Β'* («Ελεγεία», «Χορός»), απόσπασμα από την τρίπρακτη όπερα *Απολύτρωση* υπό τη διεύθυνση του Σόλωνα Μιχαηλίδη, στο Θέατρο Μακεδονικών Σπουδών στις 28 Μαΐου 1968.⁹¹

Τα σημαντικότερα έργα αυτού του έτους είναι: το συμφωνικό τρίπτυχο για υψίφωνο, μικτή χορωδία και ορχήστρα, *Πάσχα 1942*, βασισμένο στο ομώνυμο ποίημα του Άγγελου Δόξα, με πρώτη εκτέλεση στις 14 Μαΐου 1971, με σολίστ την Τάνια Τσαχουρίδου, με τη χορωδία της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και τη ΣΟ του ΕΙΡΤ, υπό τη διεύθυνση του Κωνσταντίνου Νόνη.⁹² Άλλα έργα της ίδιας περιόδου που θα ολοκληρώσει είναι, η *Suite no. 1*, για ορχήστρα, η *Αρχαϊκή Φαντασία και Φούγκα* για ορχήστρα χάλκινων πνευστών και εγχόρδων, με πρώτη εκτέλεση (ραδιοφωνική) στις 3 Ιουνίου 1971⁹³ από τη ΣΟ του ΕΙΡΤ με διευθύντρια ορχήστρας την Έπη Αγγελίδου. Ακολουθούν τα έργα *Ποντιακή Σουίτα αρ. 2* για ορχήστρα εγχόρδων, σε πρώτη εκτέλεση από τη ΚΟΑ, με διευθυντή ορχήστρας τον Εμμανουήλ Πίκουλα και σολίστ στο βιολί τον δεξιοτέχνη Pierre Doukan, στις 5 Απριλίου 1971.⁹⁴ Το έργο αυτό έχει μεταγραφεί και για πιάνο. Πρωτοεκτελέστηκε στις 25 Μαΐου 1970 από τον Γεώργιο Φρειδερίκο.⁹⁵ Ακολουθεί η *Ποντιακή Σουίτα αρ. 3* για μεγάλη ορχήστρα,⁹⁶ ωστόσο πιθανόν ανεκτέλεστη.

Ακούραστος, πολυγραφότατος, ο Δέλλιος δεν σταματά να εργάζεται. Τον επόμενο χρόνο θα συνθέσει το Μενουέτο για μικρή ορχήστρα εγχόρδων, και τους *Έξι Ελληνικούς*

⁹¹ [Ανυπόγραφο], “Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης”, *Ελεύθερος Κόσμος* (27/5/1968) και από το πρόγραμμα συναυλιών της ΚΟΘ “23^η Συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης”, στις 27 Μαΐου 1968. Διεύθυνση Σόλων Μιχαηλίδης, σολίστ, Αμαλία Καλυβάτζη, Ελένη Κουμή. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁹² Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 8.

⁹³ Ο Ταμβάκος στο εκτεταμένο του άρθρο, αναγράφει τη χρονολογία εκτέλεσης του έργου *Αρχαϊκή Φαντασία και Φούγκα*, τον Απρίλιο 1972. Από το πρόγραμμα του Εθνικού Προγράμματος: «22:00 Συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας του ΕΙΡΤ. Διευθύνει η Έπη Αγγελίδου. – Μότσαρτ: ‘Οι γάμοι του Φίγκαρο’ (Εισαγωγή) – Μότσαρτ: ‘Συμφωνία αρ. 41’ σε ντο μείζονα Κ.Β. 551 ‘Του Διός’ – Ροσσίνι: ‘Η μεταξένια σκάλα’ (Εισαγωγή) – Βασιλείου Δέλλιου: ‘Αρχαϊκή Φαντασία και Φούγκα’». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁹⁴ Από κριτικό σημείωμα για τη συναυλία: «*Τρεις πρώτες εκτελέσεις για ένα μαέστρο νέο χωρίς πείρα, με τις λιγοστές μάλιστα δοκιμές που διαθέτει η Κρατική μας ορχήστρα, είναι κάτι το παρακινδυνευμένο που θα καταλήξει σε αποτυχία. Ο νέος μαέστρος τούτη τη φορά ήταν ο κ. Εμμανουήλ Πίκουλας, που άρχισε το πρόγραμμα του με τη ‘Σουίτα αρ. 2,’ (Ποντιακή Σουίτα), του κ. Βασιλείου Δέλλιου σε πρώτη εκτέλεση [...] Πρόκειται για ένα ωραίο έργο, βασισμένο σε σειρά από ποντιακούς χορούς, με πηγαία έμπνευση, με αυθόρμητες συναισθηματικές εκφράσεις νοσταλγίας, λυπητερές και χαρούμενες ως την έξαρση της πατριωτικής ορμής. Η έμπνευση του κ. Δέλλιου αποτελεί και ένα λαμπρό μέρος της συμφωνικής του εργασίας που μένει διάφανη παρόλο που χρησιμοποιεί σύγχρονη γλώσσα. Τώρα, αν η εκτέλεση ικανοποίησε τον συνθέτη δεν μπορώ να ξέρω. Πάντως το έργο άρεσε και χειροκροτήθηκε με πολλή εγκαρδιότητα*». Αλεξάνδρα Λαλαούνη, “Η Συναυλία της Κρατικής”, *Βραδυνή* (13/4/1971).

⁹⁵ Πρόγραμμα ρεσιτάλ πιάνου, Φρειδερίκου Γεωργίου, αίθουσα Παρνασσός, στις 25 Μαΐου 1970. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁹⁶ Από το Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

Χορούς για ορχήστρα εγχόρδων. Ωστόσο, παραμένει άγνωστο εάν έχουν εκτελεστεί.⁹⁷ Τα ραδιοφωνικά μέσα αναμεταδίδουν τακτικά έργα του, ενώ την ίδια χρονιά το «Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών» συμπεριλαμβάνει το έργο του *Πιερίδες Μούσες* για την τέταρτη τακτική συναυλία του συγκροτήματος.⁹⁸

Το 1970 σταματά να εργάζεται στη Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιά,⁹⁹ πιθανόν λόγω διάλυσής της.¹⁰⁰ Συνεχίζει την συνεργασία με τον «Θυμελικό Θίασο» του Λίνου Καρέζη, αναλαμβάνοντας τη μουσική διδασκαλία των συμμετεχόντων.¹⁰¹

Ερχόμαστε στο 1971, όπου θα γράψει ένα από τα σημαντικότερα έργα του της δεκαετίας του '70. Είναι το συμφωνικό ποίημα *1821* για υψίφωνο, βαθύφωνο, μικτή χορωδία και μεγάλη ορχήστρα, σε ποίηση Ρήγα Φερραίου, Διονύσιου Σολωμού και του δημοτικού τραγουδιού, «Κλεφτουριά».¹⁰² Για το έργο του αυτό, βραβεύτηκε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών στις 28 Οκτωβρίου 1972, με το ποσό των 25.000 δραχμών.¹⁰³ Επίσης θα γράψει την «Εισαγωγή αρ. 4» για συμφωνική ορχήστρα που αποτελεί μέρος από το συμφωνικό ποίημα *1821* και το *Τρίο Σκερτσάντο*.¹⁰⁴

Το 1972 ο συνθέτης θα γίνει αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας «Lutèce».¹⁰⁵ Την ίδια χρονιά, ο Βασίλης Δέλλιος θα ιδρύσει το Απολλώνιο Ωδείο,¹⁰⁶ το οποίο αρχικά θα στεγάζεται στην οδό Μιχαήλ Βόδα, ενώ το 1974 θα μετακομίσει στη πλατεία Βικτωρίας, Αριστοτέλους 9, όπου και λειτουργεί μέχρι σήμερα υπό τη διεύθυνση της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.¹⁰⁷ Φυσικά, ανέλαβε τη Γενική Διεύθυνση του ωδείου και δίδασκε ανώτερα θεωρητικά (αρμονία, ενοργάνωση, αντίστιξη, φούγκα, ενορχήστρωση

⁹⁷ Συμεωνίδου, «Δέλλιος, Βασίλης», 98.

⁹⁸ Από το πρόγραμμα συναυλίας του Ελληνικού Συγκροτήματος Χάλκινων Πνευστών, στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών, 1 Μαρτίου 1969. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

⁹⁹ Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό *Who's Who*, 243.

¹⁰⁰ Ο λόγος ήταν μάλλον ότι το σωματείο δεν απέδιδε τα δεδουλευμένα με τη λήξη των συμβάσεων των μελών της. [Ανυπόγραφο], «Διαλύεται η Φιλαρμονική Πειραιώς», *Κοινωνική* (1969).

¹⁰¹ [Ανυπόγραφο], «Ο 'Θυμελικός Θίασος' του Λίνου Καρέζη ανεβάξει του Αισχύλου *Πέρσες*», *Τα Νέα* (3/8/1970).

¹⁰² Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος», 9.

¹⁰³ Δύο αποσπάσματα από εφημερίδες: «*Το ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ βραβεύει. Τέσσερα χρηματικά βραβεία – τρία 50.000 δραχμών και ένα 25.000 δραχμών – απονεμήθηκαν σε τέσσερις λογοτέχνες που διακρίθηκαν στο διαγωνισμό λογοτεχνικών έργων, που προκήρυξε το ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα*». [Ανυπόγραφο], «Τέσσερα βραβεία», *Απογευματινή* (2/11/72). «*Κατά τον πανηγυρισμό της 28^{ης} Οκτωβρίου 1972 στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, έγινε η απονομή των βραβείων που είχαν προκηρυχτεί, από τον πρύτανη Κ. Αλεξόπουλο*». [Ανυπόγραφο], «Λογοτεχνικά Βραβεία του Πανεπιστημίου», *Τα Νέα* (1/11/1972).

¹⁰⁴ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος», 9.

¹⁰⁵ Καλογερόπουλος, «Δέλλιος, Βασίλης», 36.

¹⁰⁶ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος», 9.

¹⁰⁷ Από απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

και σύνθεση).¹⁰⁸ Ήδη έχοντας μια πολυετή πείρα στο χώρο της μουσικής εκπαίδευσης, ασχολείται με τη συγγραφή εκπαιδευτικών θεωρητικών συγγραμμάτων, προσηλωμένος στη διδασκαλία.¹⁰⁹ Μέχρι το 1975 θα συγγράψει τα εξής: *Θεωρία της Μουσικής, Αρμονία, Θέματα Αρμονίας*, δύο τεύχη για *Αντίστιξη, Σολφέζ σε αρχαίες ελληνικές κλίμακες και ρυθμούς* για την πρώτη και τέταρτη τάξη, *Ενοργάνωση και Ενορχήστρωση, Φούγκα, Μορφολογία, Συνοπτική Ιστορία της Μουσικής, Σύγχρονη αρμονία, αντίστιξη, φούγκα, Θεωρία – αρμονία των αρχαίων τρόπων* και τη *Μουσική Σύνθεση*, τα οποία χρησιμοποιούσε και στη διδασκαλία του.¹¹⁰ Τα σωζόμενα αντίτυπα από τα παραπάνω συγγράμματα, που ανευρίσκονται στο χώρο του ωδείου, φέρουν την ημερομηνία επανεκτύπωσης και όχι τη χρονολογία συγγραφής.

Παρά την εντατική ενασχόληση με τη συγγραφή και τη διδασκαλία, ο συνθέτης δεν σταματά να δημιουργεί νέα μουσική. Την ίδια χρονιά θα γράψει το Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα,¹¹¹ με πρώτη εκτέλεση στις 12 Νοεμβρίου 1972 υπό διεύθυνση του Ευθύμιου Καβαλλιεράτου και στη τούμπα τον διεθνή σολίστ Γιάννη Ζουγανέλη.¹¹² Πρόκειται για το

¹⁰⁸ Συμεωνίδου, “Δέλλιος, Βασίλης”, 97,

¹⁰⁹ Ο συνθέτης ήδη εργάζεται από το 1965 σε μουσικές σχολές, ωδεία, σε χορωδίες, μουσική διδασκαλία σε θεατρικούς θιάσους κ.α.

¹¹⁰ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 9.

¹¹¹ Καλογερόπουλος, “Δέλλιος, Βασίλης”, 36.

¹¹² Ο Γιάννης Ζουγανέλης γεννήθηκε στον Πειραιά στις 20 Νοεμβρίου ή 31 Δεκεμβρίου 1938. Ήταν διακεκριμένος σολίστ τούμπας με διεθνή φήμη. Μεγάλωσε κάτω υπό αντίξοες συνθήκες. Μετά τον θάνατο του πατέρα του από φυματίωση, η μητέρα του περιόρισε τον μικρό Γιάννη σε αναμορφωτήριο το 1948, ως λύση στην απόλυτη φτώχεια. Ο κ. Κοσκινάς από την Κέρκυρα, καθηγητής μουσικής στο αναμορφωτήριο, αναγνώρισε το ταλέντο του Ζουγανέλη και τον σύστησε σε μερικούς επιφανείς μουσικούς της Αθήνας. Ο Ζουγανέλης αποφοίτησε από το Ωδείο Αθηνών το 1967 (με τις υψηλότερες διακρίσεις και βραβεία). Σε μία από τις δημόσιες εμφανίσεις του, τον ίδιο χρόνο, έπαιξε σε πρώτη Ελληνική εκτέλεση το κοντσέρτο για τούμπα του Ralph Vaughan Williams. Ο βελούδινος ήχος του Ζουγανέλη, η ταχύτητα των περασμάτων του, η εξαιρετική ευκολία του να παράγει πολυφωνίες και η εφευρετικότητα του με τις τεχνικές της τούμπας, τον κατέστησαν ιδανικό εκτελεστή για τους συνθέτες τις avant-garde. Ο Ζουγανέλης ξεκινώντας από το χιουμοριστικό *Six Likes* για σόλο τούμπα του Θεόδωρου Αντωνίου το 1967, έδωσε πάνω από 35 πρώτες εκτελέσεις έργων που γράφτηκαν για τον ίδιο, όπως το *Διήγημα* του Λεωνίδα Ζώρα για σόλο τούμπα (1972), η *Σπουδή* για σόλο τούμπα (1974) του Γεώργιου Σισυλιάνου, η *Ερωτική Εξομολόγηση του Μινώταυρου*, για τούμπα και πιάνο (1978) του Γιάννη Α. Παπαϊωάννου, καθώς και ελληνικά κοντσέρτα για τούμπα, όπως του Κώστα Κυδωνιάτη (1977) και του Δημήτρη Δραγατάκη (1983). Έδωσε συναυλίες στις ΗΠΑ, στη Δυτική Ευρώπη στη πρώην Σοβιετική Ένωση και στον Καναδά. Το 1999 δημοσίευσε τα απομνημονεύματα του και το 2004 μια ποιητική συλλογή με τίτλο *Ενός λεπτού σιγή είμαστε όλοι*. Πέθανε το 2006. Katy Romanou, 2014, “Zouganelis, Giannis”, *Grove Music Online*, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0002271386>, προσπελάστηκε στις 26 Ιουνίου 2019.

πρώτο κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα που γράφτηκε από Έλληνα συνθέτη.¹¹³ Τα άρθρα της εποχής είναι εγκωμιαστικά.¹¹⁴

Το 1974 θα συνθέσει τη *Δίπτυχη Σουίτα Κοντσερτάντε* για τούμπα και έγχορδα,¹¹⁵ με πρώτη εκτέλεση στη αίθουσα συναυλιών ΧΑΝ στις 16 Μαΐου 1982 με τη μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου και σολίστ τον Γιάννη Ζουγανέλη.¹¹⁶ Ωστόσο, το έργο υπάρχει και σε μεταγραφή για τούμπα και πιάνο, με τίτλο *Δίπτυχη Σουίτα* και έχει εκτελεστεί στις 26 Απριλίου 1974 και πάλι από τον Γιάννη Ζουγανέλη στη τούμπα και στο πιάνο τη Λούση Βισεντζάτου, στην αίθουσα της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης.¹¹⁷ Εξίσου σημαντικά έργα της ίδιας χρονιάς είναι το *Ντούο* για φλάουτο, όμποε και έγχορδα, το *Ελεγείο* για σόλο τρομπόνι και έγχορδα και το Τριπλό Κοντσέρτο για βιολί, κλαρινέτο, κόρνο και ορχήστρα εγχόρδων,¹¹⁸ με πρώτη εκτέλεση στις 26 Μαΐου 1985 στην ΕΛΣ με διευθυντή τον ίδιο τον συνθέτη.¹¹⁹

Την επόμενη χρονιά θα ακολουθήσουν τα εγκαίνια της αίθουσας συναυλιών του Απολλώνιου Ωδείου, στη νέα του τοποθεσία στην οδό Αριστοτέλους 9, στην Πλατεία Βικτωρίας.¹²⁰ Από εκείνη τη χρονιά και μετά, σχεδόν όλα τα έργα μουσικής δωματίου του συνθέτη, αλλά και έργα για πιάνο, τραγούδια με συνοδεία κλπ. παίζονται στις συναυλίες του ωδείου, από τους καθηγητές, συνεργάτες και κυρίως από μαθητές, σε επίσημες εκδηλώσεις

¹¹³ Σημειώσεις προγράμματος της συναυλίας της ΚΟΑ στις 12 Νοεμβρίου 1972. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹¹⁴ Απόσπασμα από εφημερίδα: «Ωραίο και ενδιαφέρον το έργο του Δέλλιου με πρωτότυπες ιδέες και διαφανή ενορχήστρωση που αφήνει να διακρίνει τα θέματα και τις αναπτύξεις τους. Το πιο ωραίο μέρος, κατά τη γνώμη μου, είναι το τρίτο με τη καθάρια ελληνικότητα και εκφραστικότητα του». Αλεξάνδρα Λαλαούνη, “Η Δεύτερη Χειμερινή Συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών”, *Βραδυνή* (20/11/1972).

¹¹⁵ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 9.

¹¹⁶ Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: Η Μικτή Χορωδία και Ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου, με διεύθυνση του συνθέτη, ο τουμπίστας Γιάννης Ζουγανέλης, η πιανίστα Χριστίνα Μύστακα και η υψίφωνος Λέλα Ζωγραφακή. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹¹⁷ Από πρόγραμμα συναυλίας: «Tuba Recital του Γιάννη Ζουγανέλη. Δέκα Έργα Ελλήνων Συνθετών σε Πρώτη Εκτέλεση». Στις 26/4/1974, στην αίθουσα της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹¹⁸ Οι πληροφορίες για τα έργα *Ντούο*, *Ελεγείο* και Τριπλό Κοντσέρτο, αντλήθηκαν από προγράμματα συναυλιών του Αρχείου Δέλλιου. Ωστόσο, πιθανόν πρόκειται για μεταγραφές άλλων έργων του, διότι δεν βρέθηκαν με τους ίδιους τίτλους στις βιβλιοθήκες του Απολλώνιου Ωδείου όπου διατηρούνται τα έργα του.

¹¹⁹ Πρόγραμμα συναυλίας στην Εθνική Λυρική Σκηνή, με έργα Βασίλη Δέλλιου, με τη μικτή Χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου, μέλη της χορωδίας της ΕΛΣ και μεγάλη συμφωνική ορχήστρα με διευθυντή τον συνθέτη. Σολίστ: Παντελής Δεσποτίδης (βιολί), Γιάννης Κούφαλης (κλαρίνο), Αντώνης Κουρουκλής (κόρνο). Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹²⁰ Απόσπασμα από εφημερίδα: «Μια νέα αίθουσα συναυλιών εγκαινιάστηκε στις νέες εγκαταστάσεις του Απολλώνιου Ωδείου, στη πλατεία Βικτωρίας. Στη μουσική βραδιά που εδόθηκε έλαβαν μέρος η πιανίστρια Λίντα Λεούση σε έργα του διευθυντού κ. Βασίλη Δέλλιου και οι μαθητές της τάξεως της μονωδίας της κ. Ναυσικά Βουτυρά [...]». [Ανυπόγραφο]. “Νέα αίθουσα συναυλιών”, *Βραδυνή* (29/1/1975).

του ωδείου, καθώς και σε εξετάσεις ή επιδείξεις των μαθητών.¹²¹ Ο συνθέτης φροντίζει να υποστηριχθεί το έργο του μέσα από το ωδείο που έχει ιδρύσει και το έμπυχο δυναμικό που τον περιβάλλει εκεί.¹²² Το 1976 θα παιχτεί το έργο του Τρίο για βιολί, βιολοντσέλο και πιάνο, στα πλαίσια της δεύτερης συναυλίας της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών στις 27 Μαΐου.¹²³ Το 1977 θα δοθεί συναυλία με έργα του συνθέτη στα πλαίσια των καλλιτεχνικών και κοινωνικών εκδηλώσεων του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός».¹²⁴

Το 1978 ο συνθέτης θα βραβευτεί με δίπλωμα και ειδική διάκριση από το Κέντρο Ερευνών Τεχνών και Επιστημών [Research Center of Art and Sciences] των Βρυξελλών για το σύγγραμμα του *Μουσική Σύνθεσις*. Το ίδιο έτος θα γράψει τη μουσική για τη θεατρική παράσταση ο «Δωδεκάλογος του Γύφτου», στα πλαίσια των εκδηλώσεων που πραγματοποιεί ο Πολιτιστικός Όμιλος Πεντέλης,¹²⁵ ωστόσο δεν σώζονται κατάλοιπα του συνθέτη για τη συγκεκριμένη σκηνική μουσική.

Το 1979 θα παιχτεί το έργο Σονάτα για έγχορδα σε πρώτη εκτέλεση από τη ΚΟΑ στις 12 Μαρτίου με διευθύντρια ορχήστρας την Έπη Αγγελίδου.¹²⁶ Θα είναι και η προτελευταία καταγεγραμμένη συναυλία με έργο του συνθέτη που παίζεται από τη ΚΟΑ. Στις 11 Μαΐου θα δοθεί συναυλία με έργα του Βασίλη Δέλλιου στη αίθουσα συναυλιών «Παρνασσός» με τη μικτή χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου και τη σύμπραξη καθηγητών και τελειόφοιτων, όπου θα παιχτεί η Φαντασία αρ. 1 για πιάνο, γυναικεία χορωδία και μικρή ορχήστρα,

¹²¹ Οι πληροφορίες αυτές συλλέγονται μέσα από την αποδελτίωση έργων στα προγράμματα συναυλιών του Απολλώνιου Ωδείου, που ανευρίσκονται στο Αρχείο Δέλλιου.

¹²² Η πρακτική αυτή ασφαλώς και θυμίζει τον Μανώλη Καλομοίρη και το Εθνικό Ωδείο την περίοδο 1926-1962 (και που σε μεγάλο βαθμό συνεχίστηκε και μετά τον θάνατο του Καλομοίρη).

¹²³ Στη συναυλία συμμετείχαν οι Ηλέκτρα Αργυροπούλου (βιολί), Αιμίλιος Σασαρώλης (βιολοντσέλο) και Γιολάντα Ευσταθόγλου – Σιδέρη (πιάνο). Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹²⁴ Από πρόγραμμα συναυλίας: «*Εις τα πλαίσια των καλλιτεχνικών και κοινωνικών εκδηλώσεων του Φιλολογικού Συλλόγου 'Παρνασσός' οργανούται εις την μεγάλην αίθουσαν αυτού την 22αν Απριλίου 1977 ημέραν Παρασκευήν και ώραν 8 μ.μ. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου [...] Παίζονται: 'Τrio για oboe clarineto και fagotto', 'Quinteto για flauto, oboe, clarineto, fagotto και corno', 'Του Κωνσταντάρα' από το συμφωνικό ποίημα 1821 και 'Ο Προφήτης Ιωνάς' από το Ορατόριο οι Δέκα Απόκρυφες Ωδές». Επίσης τα έργα 'Concerto no. 2 για πιάνο και ορχήστρα,' 'Rondo για violino και piano,' 'Sonata για violino και πιάνο,' 'Aria της Μούσας, Α' πράξεως και Aria της Μούσας Β' πράξεως από την όπερα Απολύτρωση' και 'Concerto για tuba και ορχήστρα». Παρατίθεται η αναγραφή των έργων όπως τυπώθηκαν στο πρόγραμμα της συναυλίας. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).*

¹²⁵ Από απόσπασμα εφημερίδας: «*Ο «Δωδεκάλογος του Γύφτου», το «ολοκληρωτικό των ιδεών του ποίημα», όπως το χαρακτηρίζει ο ίδιος ο Κωστής Παλαμάς, θα παρουσιαστεί για πρώτη φορά σε θεατρική μορφή, κατά την περίοδο μιας εβδομάδας πολιτιστικών εκδηλώσεων που πραγματοποιεί ο Πολιτιστικός Όμιλος Πεντέλης, από της 26 Ιουνίου μέχρι της 3 Ιουλίου 1978, στο Μέγαρο της Δουκίσσης Πλακεντίας. Τη θεατρική προσαρμογή και σκηνοθεσία του έργου την έχει κάνει ο Βασίλης Ρίτσος, τα κοστούμια η Κάτια Μητροπούλου και τη μουσική ο Βασίλης Δέλλιος». [Ανυπόγραφο], «*Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου*», *Βραδυνή* (15/6/1978).*

¹²⁶ Από το πρόγραμμα της 16^{ης} συναυλίας της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών, 12 Μαρτίου 1979, στο Θέατρο Ρεξ. Σολίστ στο τσέμπαλο, η Κατερίνα Κτωνά, μουσική διεύθυνση, Έπη Αγγελίδου. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

σύνθεση του ίδιου έτους.¹²⁷ Έξι μέρες αργότερα, στις 17 Μαΐου η σχολή μπαλέτου της Αλέκας Παπαρίζου, στα πλαίσια εκδήλωσης των 20 ετών λειτουργίας της, θα συμπεριλάβει σε πρώτη εκτέλεση αποσπάσματα από το μπαλέτο από την όπερα *Απολύτρωση*.¹²⁸ Αυτές οι δύο συναυλίες έκαναν και πάλι γνωστό το όνομα και το έργο του συνθέτη.¹²⁹

1.4. Δεύτερη περίοδος της Αθήνας (1980 – 2012)

Στα επόμενα έτη που ακολουθούν, ο συνθέτης έγραψε πολλά και σημαντικά έργα. Θα εκδώσει ο ίδιος (ως αυτοεκδόσεις) πολλές συλλογές με πιανιστικά και φωνητικά έργα, έργα για βιολοντσέλο και πιάνο, βιολί και πιάνο κ.ά., δυστυχώς σχεδόν όλα αχρονολόγητα. Οι συναυλίες που ακολουθούν, στο σύνολο τους αφορούν διοργανώσεις του Απολλώνιου Ωδείου με συμπράξεις καθηγητών, σολίστ, τελειόφοιτων και μαθητών του. Τα ραδιοφωνικά, τηλεοπτικά και έντυπα μέσα, αναπαράγουν ελάχιστα πλέον έργα του συνθέτη, σε αντίθεση με την πρώτη περίοδο, με τελευταία ηχογράφιση από τη ΣΟ του ΕΙΡΤ το 1978.¹³⁰ Ίσως με ένα πνεύμα κριτικής διάθεσης, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι πλέον ο συνθέτης αναλαμβάνει ο ίδιος να αναπαράξει και να διασώσει το έργο του, αφήνοντας πίσω την προηγούμενη «χρυσή» δεκαετία, και εισερχόμενος πλέον σε μια εποχή που μοιάζει να αδυνατεί να κατανοήσει το ύφος της μουσικής του. Για τους παραπάνω λόγους αποφασίστηκε και ο διαχωρισμός των περιόδων, χωρίς να υπονοείται η αλλαγή συνθετικού ύφους ή κάποια ιδιάζουσα καλλιτεχνική δράση.

Το έτος 1980 θα περατώσει τη Τοκκάτα και Φούγκα για χορωδία και ορχήστρα, βασισμένο στον βυζαντινό πολυέλεο του «135^{ου} Ψαλμού»,¹³¹ με πρώτη εκτέλεση στις 20

¹²⁷ Από το έντυπο πρόγραμμα της συναυλίας στον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹²⁸ Θέατρον Διονύσια, 17 Μαΐου του 1979, Βραδιά Μπαλέτου για τα είκοσι χρόνια της σχολής της Αλέκας Παπαρίζου. Εκτελούνται τα αποσπάσματα η «Φιλάρεσκη» και ο «Σάτυρος και Νύμφες». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹²⁹ «Στις 12 Μαρτίου η μια 'σονάτα για έγχορδα' από τη ΚΟΑ και στις 11 Μαΐου η άλλη συναυλία στον Παρνασσό με συμμετοχή της ορχήστρας των καθηγητών και των τελειόφοιτων του Απολλώνιου Ωδείου, έφεραν ξανά στο προσκήνιο της Ελληνικής Κλασικής Μουσικής το όνομα και το έργο του πολυβραβευμένου συνθέτη και μουσουργού Βασίλη Δέλλιου». Η αναφορά υπάρχει σε απόκομμα μουσικής στήλης από το περιοδικό *Cover* με ημερομηνία 3/7/1979, χωρίς να μπορέσουν να ταυτοποιηθούν περισσότερα στοιχεία (τίτλος άρθρου, συντάκτης, αριθμός τεύχους). Το απόκομμα υπάρχει στο Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹³⁰ Ηχογραφήθηκε η *Κυκλική Σουίτα Μπαλέτου* τον Ιούλιο 1978 με διευθύντρια ορχήστρας την Ε. Αγγελίδου. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

¹³¹ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος», 9.

Μαΐου 1984 στην ΕΛΣ με διευθυντή τον συνθέτη.¹³² Επίσης τη ίδια χρονιά θα ολοκληρώσει τη *Καρμενίτσα*, τσιγγάνικη φαντασία για υψίφωνο, χορωδία, πιάνο, πνευστά και έγχορδα σε στίχους Άγγελου Δόξα και τις *Πιερίδες Μούσες*¹³³ για τρίφωνη γυναικεία χορωδία και έγχορδα σε στίχους Στέλιου Γαζή. Τα δύο αυτά έργα εκτελέστηκαν για πρώτη φορά στη αίθουσα «Παρνασσός» στις 14 Μαΐου 1981 με διευθυντή τον συνθέτη.¹³⁴ Άλλο έργο της χρονιάς αυτής είναι η *Φαντασία αρ. 2* για πιάνο, χορωδία και ορχήστρα με πρώτη εκτέλεση σε συναυλία του Ωδείου στην αίθουσα «Παρνασσός» στις 25 Απριλίου της ίδιας χρονιάς.¹³⁵

Τον επόμενο χρόνο θα συνθέσει, επίσης, το *Θεσσαλικό κοντσέρτο* για υψίφωνο, χορωδία, πιάνο και ορχήστρα, βασισμένο στα δημοτικά παραδοσιακά μοτίβα «η καραγκούνα» και «η βλάχα»,¹³⁶ τους *Τρεις Ελληνικούς χορούς* για πιάνο και έγχορδα και το *Φως*, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων. Τα έργα θα παιχτούν σε πρώτη εκτέλεση στις 16 Μαΐου 1982 στην αίθουσα συναυλιών της ΧΑΝ με τη μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου και διευθυντή τον συνθέτη.¹³⁷

¹³² Από πρόγραμμα συναυλίας. «Εθνική Λυρική Σκηνή. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: η μικτή χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου, με έγχορδα της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών και διευθυντή τον συνθέτη. Θα συμπράξουν ο διεθνούς φήμης πιανίστας Δημοσθένης Στεφανίδης, ο τενόρος Γιώργος Ψαρουδάκης και η σοπράνο Βίκυ Σίμου. Απαγγέλει η Ελένη Πίπου. Θέατρο Ολύμπια Ε.Λ.Σ. (20/5/1984)». Ωστόσο η πρώτη εκτέλεση έγινε από την ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹³³ Το έργο *Πιερίδες Μούσες*, πιθανόν γράφτηκε στις αρχές τις δεκαετίας του '70. Στο άρθρο του Ταμβάκου και στο λήμμα «Δέλλιος, Βασίλης» της Συμεωνίδου, καταγράφεται η χρονολογία ολοκλήρωσης του έργου, το έτος 1980. Παρόλα αυτά, από έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, το έργο παίζεται στις 24 Ιουνίου 1971, με ενορχηστρωτική μορφή για μπάντα πνευστών χωρίς χορωδία. Από πρόγραμμα συναυλίας: «'Αρμονία' Αθηνών. Διευθυντής Νικηφόρος Νευράκης. Συναυλία στις 24 Ιουνίου 1971, στο Δημοτικό Σχολείο Ηλιούπολης. Τα μέλη του συγκροτήματος. Χριστοπούλου Ρωζήνα (φλάουτο), Χριστόπουλος Ευάγγελος (όμποε), Μπούκης Ξενοφών (κλαρίνο), Κούφαλης Ιωάννης (κλαρίνο), Βασιλείου Μιχαήλ (κλαρίνο), Κολοβός Ηλίας (κλαρίνο), Οικονόμου Κωνσταντίνος (φαγκότο), Καραγιάννης Αδαμάντιος (κόρνο), Κουρούκλης Αντώνιος (κόρνο), Μιχαήλ Πέτρος (κόρνο), Κυριακίδης Κωνσταντίνος (κορνέτα), Ταξίδης Μιχαήλ (κορνέτα), Σταύρου Στέφανος (ευφώνιο), Πομακίδης Χρήστος (τούμπα), Διάκος Νικόλαος (κρουστά)». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1953-1971).

¹³⁴ Από πρόγραμμα συναυλίας: «Σήμερα στις 8:30 μ.μ. στην αίθουσα συναυλιών Παρνασσός θα δοθεί συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου με την ορχήστρα και χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου υπό τη διεύθυνση του συνθέτη. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει την «Σουίτα Νο. 2» (Ποντιακή) από τον *Επιτάφιο του Περικλέους*, του Θουκιδίδη, *Πιερίδες Μούσες* (στίχοι Στ. Γαζή), *Ψαλμός του Δαβίδ*, *Τοκκάτα και Φούγκα* (πάνω σε βυζαντινό θέμα) και *Καρμενίτσα* (τσιγγάνικη φαντασία) σε στίχους Άγγελου Δόξα». [Ανυπόγραφο], «Συναυλία στον Παρνασσό», *Βραδυνή* (14/5/1981). Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹³⁵ Πρόγραμμα συναυλίας. «Φιλολογικός σύλλογος 'Παρνασσός'. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: Καθηγηταί απόφοιτοι και τελειόφοιτοι του Απολλώνιου Ωδείου. Παρασκευή 25 Απριλίου 1980 ώρα 7:45 μ.μ». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹³⁶ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος», 9.

¹³⁷ Από πρόγραμμα συναυλίας: «Απολλώνιον Ωδείον. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: η μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου με διευθυντή τον συνθέτη. Ο τουμπίστας Γιάννης Ζουγανέλης, η πιανίστα Χριστίνα Μύστακα και η υψίφωνος Λέλα Ζωγραφάκη. Αίθουσα συναυλιών ΧΑΝ Κυριακή 16 Μαΐου 1982 ώρα 8 μ.μ». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

Το 1982 θα συνθέσει το συμφωνικό ποίημα *Της Δέσπως* για υψίφωνο, χορωδία και ορχήστρα, εμπνευσμένο από τη θυσία των Σουλιωτισσών,¹³⁸ το έργο *Πέντε Ελληνικοί χοροί* για ορχήστρα, τη *Λευτεριά* για χορωδία και ορχήστρα και την *Μπαλάντα* αρ. 3¹³⁹ για πιάνο και ορχήστρα. Τα παραπάνω έργα παίχτηκαν για πρώτη φορά στις 22 Μαΐου 1983 από τη χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου με διευθυντή τον συνθέτη.¹⁴⁰ Επίσης θα εκδώσει τη συλλογή *Κομμάτια για πιάνο για μικρά παιδιά*.¹⁴¹

Το 1983 θα συνθέσει ένα από τα σημαντικότερά του έργα, το συμφωνικό τρίπτυχο *Φίλιππος Β' ο Μακεδών* για αφηγητή, τενόρο, χορωδία και ορχήστρα¹⁴² πάνω στην ομώνυμη τραγωδία του Θανάση Μπίντα.¹⁴³ Την ίδια χρονιά ολοκληρώνει το *Κοντσέρτο* αρ. 3 για πιάνο και ορχήστρα. Τα έργα θα παιχτούν σε πρώτη εκτέλεση στην ΕΛΣ με την χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου, σολίστ στο πιάνο τον Δημοσθένη Στεφανίδη και διευθυντή τον συνθέτη, στις 20 Μαΐου 1984.¹⁴⁴ Επίσης θα εκδώσει τη συλλογή *Οκτώ κομμάτια για κιθάρα*.¹⁴⁵

Το 1984 θα συνθέσει τα έργα *Δύο πινδαρικές ωδές*, για χορωδία και ορχήστρα εγχόρδων (10^η και 12^η από τις *Ολυμπιακές Ωδές*) σε μετάφραση του Γεράσιμου Σπαταλά και την *Απολλώνια Μπαλάντα*, για ορχήστρα (μεταγραφή από πιάνο), με πρώτη εκτέλεση στην ΕΛΣ στις 26 Μαΐου 1985 και διευθυντή ορχήστρας τον συνθέτη.¹⁴⁶ Την ίδια χρονιά, τα

¹³⁸ Ταμβάκος, “Ελληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος”, 9.

¹³⁹ Τα παρακάτω έργα, *Πέντε Ελληνικοί χοροί*, *Λευτεριά* και *Μπαλάντα* αρ. 3, ολοκληρώθηκαν το 1982, σύμφωνα με τα έτη σύνθεσης που καταγράφει ο μουσουργός στο πρόγραμμα συναυλίας του, στις 22 Μαΐου 1983. Διαφοροποιούνται από τις χρονολογίες ολοκλήρωσης που δηλώνουν ο Ταμβάκος και η Συμεωνίδου. Οι ίδιοι αναγράφουν ως χρονολογίες ολοκλήρωσης των έργων, τις εξής: για τη *Μπαλάντα* αρ. 3 το 1981, ενώ οι *Πέντε Ελληνικοί χοροί* και η *Λευτεριά* το 1983. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹⁴⁰ Από πρόγραμμα συναυλίας: «Απολλώνιον Ωδείον. Συναυλία με έργα του Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος η μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου με διευθυντή τον συνθέτη. Ο πιανίστας Λάζαρος Αρχοντίδης, η πιανίστα Μύστακα Χριστίνα. Αίθουσα συναυλιών Εταιρίας των Φίλων του Λαού, Αθήνα Κυριακή 22 Μαΐου 1983 ώρα 8 μ.μ». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹⁴¹ Από το αρχείο Δέλλιου, βρέθηκε η συλλογή όπου αναγράφεται η χρονολογία έκδοσης. Ωστόσο δεν γνωρίζουμε τη αν συμπίπτει και με τη χρονολογία ολοκλήρωσης των έργων.

¹⁴² Καλογερόπουλος, “Δέλλιος, Βασίλης”, 36.

¹⁴³ Καθηγητής και λογοτέχνης από την Κατερίνη. [Ανυπόγραφο], “Έργα Συμπολιτών μας στη Εθνική Λυρική Σκηνή Αθηνών”, *Ολύμπιο Βήμα* (17/5/1984).

¹⁴⁴ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Εθνική Λυρική Σκηνή Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: η μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου με έγχορδα της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών και διευθυντή τον συνθέτη. Θα συμπράξουν ο διεθνής φήμης πιανίστας Δημοσθένης Στεφανίδης, ο τενόρος Γιώργος Ψαρουδάκης, η σοπράνο Βίκυ Σίμου και απαγγέλει η Ελένη Πίπου. Θέατρο Ολύμπια (Ε.Λ.Σ.) Ακαδημίας 61, Κυριακή 20 Μαΐου 1984 ώρα 8:30 μ.μ». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹⁴⁵ Αρχείο Δέλλιου.

¹⁴⁶ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Εθνική Λυρική Σκηνή. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου. Λαμβάνουν μέρος: η μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου, με μέλη της ΕΛΣ και με διευθυντή τον συνθέτη. Σολίστες: Παντελής Δεσποτίδης βιολί, Γιάννης Κουφάλης κλαρίνο, Αντώνης Κουρουκλής κόρνο. Θέατρο

ραδιοτηλεοπτικά μέσα θα αναπαράγουν ξανά έργα του συνθέτη, τουλάχιστον για τα επόμενα τρία χρόνια, σύμφωνα με τις καταγεγραμμένες προβολές και εκτελέσεις έργων του από αποκόμματα εφημερίδων του Αρχείου Δέλλιου.¹⁴⁷ Προφανώς διαμεσολάβησε και η συναυλιακή δράση του συνθέτη την τελευταία πενταετία, με σημαντικότερες τις εμφανίσεις στην ΕΛΣ.

Το 1985 θα εκδώσει πέντε συλλογές (άλμπουμ) με έργα για πιάνο, χρονολογημένα από τον ίδιο την περίοδο 1958-1985, χωρίς να αναγράφει ατομικά σε κάθε σύνθεση το έτος ολοκλήρωσης.¹⁴⁸ Ο πολυγραφότατος μουσουργός δεν σταματά να συνθέτει. Ο αριθμός των έργων του είναι τόσο μεγάλος, που είναι αδύνατο να αναφερθούν όλα εδώ (θα ακολουθήσει για το επόμενο κεφάλαιο της εργογραφίας του), γι αυτό εδώ παρατίθενται οι κυριότερες συνθέσεις και εργασίες.

Το 1986 ο Δέλλιος θα εστιάσει στη σύνθεση πιανιστικών έργων: *Ολύμπιου Διός, Τερψιχόρη*, Πρελούδιο αρ. 2, Πρελούδιο και τρίφωνη Φούγκα πάνω σε ένα θεσσαλικό θέμα.¹⁴⁹

Το 1987 θα γράψει τη Συμφωνία αρ. 4, της «Ειρήνης», για υψίφωνο, χορωδία και μεγάλη ορχήστρα. Πρόκειται για επεξεργασία παλαιότερων έργων του όπως, «Λευτεριά», «Προσευχή», «Το φως», βασισμένο σε ποιήματα των Αυγής Σακαλή, Χρήστου Ανδρικόπουλου και Τζένης Παπαϊωάννου.¹⁵⁰ Το δεύτερο έργο του ίδιου έτους είναι μια τρίφωνη Φούγκα για πιάνο.¹⁵¹

Στις 14 Φεβρουαρίου 1988 θα παντρευτεί την πιανίστρια και μουσικολόγο Χριστίνα Μύστακα, ενώ ένα χρόνο αργότερα θα αποκτήσουν τον γιο τους, Ευάγγελο – Ιωάννη – Απόλλωνα Δέλλιο.¹⁵² Είναι η χρονιά που θα ξεκινήσει να εκδίδει συλλογές με άριες και τραγούδια για φωνή με συνοδεία, που αναφέρονται στο κατάλογο έργων με τις χρονολογίες αυτοέκδοσης.¹⁵³ Το ίδιο έτος θα ολοκληρώσει την *Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα*, για μεγάλη

Ολύμπια (Ε.Λ.Σ.) Ακαδημία 59, Αθήνα Κυριακή 26 Μαΐου 1985, ώρα 8:30 μ.μ». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹⁴⁷ Από πρόγραμμα της Ραδιοτηλεόρασης. «12:00 - Έργα Ελλήνων Συνθετών. Βασίλη Δέλλιου: Τρεις μινιατούρες για κουαρτέτο πνευστών. Το Συγκρότημα Μουσικής Δωματίου 'Νικόλαος Μάντζαρος'». [Ανυπόγραφο], «Έργα Ελλήνων Συνθετών», *Ραδιοτηλεόραση* (22/9/1984).

¹⁴⁸ Από τον ιδιόγραφο εργογραφικό κατάλογο του συνθέτη. Τα άλμπουμ έχουν επανακυτωθεί και φέρνουν χρονολογίες μέχρι και 2005. Εξάλλου τις νεότερες εκδόσεις τις προδίδει και το πιο σύγχρονο στυλ εκτύπωσης, σε σχέση με τις παλαιές εκδόσεις. Αρχείο Δέλλιου.

¹⁴⁹ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος», 9.

¹⁵⁰ Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

¹⁵¹ Ταμβάκος, «Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος», 9.

¹⁵² Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

¹⁵³ Προκύπτει από τις ημερομηνίες έκδοσης των συλλογών, που στεγάζονται στο χώρο του Απολλώνιου Ωδείου. Αρχείο Δέλλιου.

ορχήστρα, με πρώτη εκτέλεση στις 16 Μαΐου 1993, με τη Συμφωνική Ορχήστρα Ραδιοτηλεόρασης της Αλβανίας, σολίστ βιολιού τον Arben Kadesha και διευθυντή τον Ferdinand Deda.¹⁵⁴ Στην ίδια συναυλία παρουσιάζεται και το Κοντσέρτο του αρ. 1 για βιολί και ορχήστρα,¹⁵⁵ γραμμένο το 1989. Το δεύτερο έργο του ίδιου έτους είναι η *Κλεφτουριά*, συμφωνικό ποίημα για υψίφωνο χορωδία και ορχήστρα. Ωστόσο σε αυτή τη μορφή είναι ανεκτέλεστο.¹⁵⁶

Στη δεκαετία του 1990 ο συνθέτης θα ασχοληθεί επί το πλείστον με μεταγραφές παλαιότερων έργων από πιάνο σε μορφή για ορχήστρα, ενώ θα εκδώσει και πολλές συλλογές με χορωδιακά έργα, έργα για πιάνο, δύο πιάνο και πιάνο-τέσσερα χέρια¹⁵⁷ και δύο βιβλία με μεταγραφές από πιάνο για βιολί, βιολοντσέλο και πιάνο¹⁵⁸ για το Απολλώνιο Τρίο.¹⁵⁹ Επίσης θα ιδρύσει τον “Απολλώνιο” ραδιοφωνικό σταθμό, στούντιο ηχογραφήσεων και αίθουσα συναυλιών χωρητικότητας 300 ατόμων¹⁶⁰ την οποία και μονοπωλούν οι συναυλίες που οργανώνονται υπό την αιγίδα του Απολλωνίου Ωδείου.¹⁶¹ Στις 5 Ιουνίου 1993, ο Μουσικός Σύλλογος ‘Philharmonia’ Μονάχου θα διοργανώσει διάλεξη με θέμα, «η ζωή και το έργο του Έλληνα Μακεδόνα συνθέτη Βασίλη Δέλλιου», με ομιλητή τον μαέστρο Νίκο Χονδρογιάννη στο Ελληνικό Σπίτι (Bergmannstr. 46). Στις 6 Ιουνίου πραγματοποιείται ρεσιτάλ πιάνου με έργα του συνθέτη, στην Kleiner Konzertsaal στο Gasteig, με τις Πηνελόπη Λέκκα και Φωτεινή Χαραλαμποπούλου στο πιάνο και τον Παύλο Αναγνώστη στο τραγούδι.¹⁶² Στις 1 Ιουλίου 1995 εκτελείται το Συμφωνικό τρίπτυχο αρ. 2 «Φίλιππος Β΄

¹⁵⁴ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Συναυλία αφιερωμένη στην Μακεδονία με έργα του Βασίλη Δέλλιου. Συμμετέχουν: η Συμφωνική Ορχήστρα Ραδιοτηλεόρασης της Αλβανίας, η χορωδία του Απολλωνίου Ωδείου, μέλη της χορωδίας της ΕΛΣ. Διευθύνει ο Ferdinand Deda, σόλο βιολί Arben Kadesha, ο τενόρος Παύλος Ράπτης και απαγγέλει ο Θεόδωρος Δημήτριάδης. Διδασκαλία χορωδίας: Μιχάλης Αδάμης και Κώστας Καλλιός. Αίθουσα ΠΑΛΛΑΣ, Κυριακή 16 Μαΐου 1993 ώρα 20:30». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1992-1999).

¹⁵⁵ Το Κοντσέρτο αρ. 1 για βιολί και ορχήστρα, ολοκληρώθηκε το 1989, σύμφωνα με το έτος σύνθεσης που καταγράφει ο μουσουργός στο πρόγραμμα συναυλίας του, στις 16 Μαΐου 1993, καθώς και στον ιδίωχοιρο εργογραφικό κατάλογο του. Διαφοροποιείται από τη χρονολογία ολοκλήρωσης του έτους 1987, που αναγράφουν οι Ταμβάκος και Συμεωνίδου. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1992-1999).

¹⁵⁶ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος”, 9.

¹⁵⁷ Τα περισσότερα έντυπα έργα φέρουν ονομασίες και μεταγραφές από παλιότερα έργα. Ωστόσο, γράφει και καινούριες συνθέσεις. Αρχείο Δέλλιου.

¹⁵⁸ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος”, 9.

¹⁵⁹ Από την απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη της Χριστίνας Μύστακα - Δέλλιου. Το Απολλώνιο Τρίο απαρτιζόταν από τη Χριστίνα Μύστακα – Δέλλιου στο πιάνο, τον Arben Kadesha στο βιολί και τον Γιώργο Φουλάνη στο βιολοντσέλο. Στις 29/4/1995 το τρίο εμφανίστηκε στην αίθουσα “Philharmonia” του Μονάχου.

¹⁶⁰ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης, Δέλλιος”, 9.

¹⁶¹ Από προγράμματα συναυλιών του αρχείου Δέλλιου. Όλες οι μουσικές εκδηλώσεις φιλοξενούνται στη συναυλιακή αίθουσα του ωδείου.

¹⁶² Από πρόσκληση προς τον Δέλλιο με το θέμα του συνεδρίου και από το πρόγραμμα συναυλίας. «Μουσικός Σύλλογος ‘Philharmonia’ Μονάχου. Έλληνες Συνθέτες στο Gasteig. Έργα Βασίλη Δέλλιου. Πιάνο, Πηνελόπη

ο Μακεδών», από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης, σε σύμπραξη με τη χορωδία 'North College' και διευθυντή τον Δημήτρη Αγραφιώτη, στο αμφιθέατρο Σίβηρης, στα πλαίσια εκδηλώσεων του οργανισμού «Φεστιβάλ Κασσάνδρας».¹⁶³ Το 1996 θα συνθέσει το πρώτο του μιούζικαλ, *Οι περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα*, για σολίστ, παιδική χορωδία και ορχήστρα.¹⁶⁴ Στις 31 Αυγούστου του ίδιου έτους, θα εκτελεστεί ξανά το Συμφωνικό τρίπτυχο αρ. 2 «Φίλιππος Β' ο Μακεδών», αυτή τη φορά από τη Συμφωνική Ορχήστρα του Βελιγραδίου, τη χορωδία του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου 'Obilic' και τη χορωδία Εστίας Πιερίδων Μουσών, με διευθυντή τον Γιάννη Αδαμίδη, στο αρχαίο θέατρο Δίου.¹⁶⁵ Το 1999 ο ρώσος πιανίστας Alexander Rykel θα δώσει συναυλία αποκλειστικά με έργα του Βασίλη Δέλλιου στο Απολλώνιο Πολιτιστικό Κέντρο,¹⁶⁶ ενώ ακολουθεί ηχογράφηση των έργων στο Apollonio Studio,¹⁶⁷ που αποτελεί και τη πρώτη ψηφιακή αναπαραγωγή πιανιστικών του έργων. Στις 19 Μαΐου τον ίδιο χρόνο εκτελέστηκε η *Ποντιακή Σουίτα* αρ. 1,¹⁶⁸ από την Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ,¹⁶⁹ με διευθυντή τον Γιώργο Αραβίδη, στην αίθουσα Παλλάς.¹⁷⁰

Λέκκα και Φωτεινή Χαραλαμποπούλου, τραγούδι Παύλος Αναγνώστης. Kleiner Konzertsaal im Gasteig. Σάββατο 5 και Κυριακή 6 Ιουνίου ώρα 8:00». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1990-1999).

¹⁶³ Από πρόγραμμα συναυλίας. «ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ 1995. Αμφιθέατρο Σίβηρης. Συμφωνική Συναυλία. Συμφωνική Ορχήστρα Δήμου Θεσσαλονίκης και Χορωδία 'North College.' Σάββατο 1^η Ιουλίου ώρα 21:00. Βασίλη Δέλλιου Συμφωνικό τρίπτυχο αρ. 2 'Φίλιππος Β' ο Μακεδών.' Μπάσσο-Βαρύτονος, Καπέτας Νίκος. Αφηγείται ο ηθοποιός, Βατουσιάδης Γιώργος. Διεύθυνση χορωδίας Κωνσταντινίδου Μαίρη. Διευθύνει ο Δημήτρης Αγραφιώτης». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1990-1999).

¹⁶⁴ Από το έργο αυτό έχει εκτελεστεί το χορωδιακό φινάλε, σε συναυλία την Κυριακή 22 Απριλίου 2007 στην αίθουσα «Ορφέας» στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Ωστόσο δεν έχουμε λεπτομερείς πληροφορίες για τη χρονολογία και τους συμμετέχοντες. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (2000-2009).

¹⁶⁵ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Αρχαίο Θέατρο Δίου, Σάββατο 31 Αυγούστου, ώρα 8:30 μμ. Συναυλία Κλασικής Μουσικής. Λ. Φ. Μπετόβεν: 'Ένατη Συμφωνία.' Β. Δέλλιου; 'Φίλιππος Β' ο Μακεδών,' (Συμφωνικό ποίημα, libretto Θ. Μπίντας), με τη Συμφωνική Ορχήστρα Βελιγραδίου. Συμμετέχουν: Χορωδία Πανεπιστημίου Βελιγραδίου 'Obilic,' Χορωδία Εστίας Πιερίδων Μουσών. Διευθύνει: ο Γιάννης Αδαμίδης». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1990-1999).

¹⁶⁶ Από απόσπασμα εφημερίδας. «Μάγεψαν το κοινό τα έργα του σημαντικού έλληνα συνθέτη Βασίλη Δέλλιου μέσα από τη μοναδική ερμηνεία του διεθνούς ρήμης και πολυβραβευμένου ρώσου πιανίστα Αλεξάντερ Ρικέλ στο Απολλώνιο Πολιτιστικό Κέντρο [...]». [Ανυπόγραφο], "Μάγεψε το κοινό ο συνθέτης Δέλλιος", *Βραδυνή* (4/2/1999).

¹⁶⁷ Η ηχογράφηση έγινε με μέσα του συνθέτη, ενώ το μουσικό προϊόν διατίθεται και διανέμεται από τη Fokionos Records. Ωστόσο δεν αφορά επίσημη έκδοση. Προσπελάστηκε στις 29 Μαΐου 2019, http://www.fokionos-records.gr/index.php?route=product/manufacture/manufacturer/info&manufacturer_id=6228

¹⁶⁸ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Μουσικά Σύνολα ΕΡΤ. Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής. Ημέρα Μνήμης της Ποντιακής Γενοκτονίας. Κινηματοθέατρο 'Παλλάς,' Τετάρτη 19 Μαΐου 1999, ώρα 8:30». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1990-1999).

¹⁶⁹ Η Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ ιδρύθηκε το 1954 από τον επιφανή συνθέτη και πιανίστα Γιάννη Κωνσταντινίδη ή Κώστα Γιαννίδη και τον μουσικοσυνθέτη Άκη Σμυρναίο (Γαληνό Κιοσόγλου), αρχικά ως 'Ορχήστρα Ελαφράς Μουσικής του ΕΙΡ' και αγαπήθηκε ιδιαίτερα εξ' αιτίας του δημοφιλούς της ρεπερτορίου: αγαπημένα τραγούδια της εποχής, οπερέτες και μουσική κυρίως από τον ελληνικό

Την επόμενη δεκαετία θα γράψει πολλά έργα μουσικής δωματίου και για μικρά σύνολα, όπως το *Τρίο για τρόμπα, βιολοντσέλο και πιάνο* 2001, ενώ πολλά έργα αφορούν μεταγραφές από παλαιότερα έργα και ελληνικούς χορούς, όπως οι *Πιερίδες Μούσες* (Σουίτα για ορχήστρα, 2003). Το 2004, χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων, θα βραβευτεί με τιμητική διάκριση για την προσφορά του στη καλλιέργεια του Ολυμπιακού ιδεώδους στο πλαίσιο της 11^{ης} διεθνούς παιδικής εκθέσεως ζωγραφικής με θέμα, «Ολυμπιακοί και Παραολυμπιακοί Αγώνες – Ελλάδα 2004».¹⁷¹ Στις 24 Μαρτίου 2005, παίζεται η διλογία *Φίλιππος Β' ο Μακεδών* στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης από την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης με διευθυντή τον Μύρωνα Μιχαηλίδη.¹⁷² Στις 29 Μαΐου του ίδιου έτους θα δοθεί συναυλία στην ΕΛΣ με έργα του συνθέτη και διευθυντή τον Νέστορα Ταϊήλορ και σε πρώτη εκτέλεση η *Μπαλάντα αρ. 3* για ορχήστρα και η *Ελεγεία* για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα.¹⁷³

Στις 4 Μαΐου 2007 η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, μετά από 28 χρόνια θα εκτελέσει έργο του συνθέτη, τη *Ποντιακή Σουίτα* αρ. 1 με διευθυντή τον Βλαδίμηρο Συμεωνίδη.¹⁷⁴ Το 2008 θα ολοκληρώσει το έργο *14 Ελληνικοί Χοροί* για συμφωνική ορχήστρα, που επεξεργάζεται χορούς και από παλαιότερα έργα και θα εκδώσει (αυτοέκδοση) μια συλλογή που περιλαμβάνει επτά έργα για δύο πιάνο και ένα έργο για δύο πιάνο και τέσσερις εκτελεστές. Ο συνθέτης, στην ηλικία πλέον των 82 ετών δεν σταματά να γράφει. Το 2009

κινηματογράφο. [...] Το 1974, η Ορχήστρα υπό την καθοδήγηση του Μάνου Χατζιδάκι μετονομάστηκε σε 'Ορχήστρα Ποικίλης Μουσικής της ΕΡΤ' κι εμπλούτισε το σχήμα και το ρεπερτόριο της. [...] Επί καλλιτεχνικής διεύθυνσης των Μουσικών Συνόλων της ΕΡΤ από τον Μίκη Θεοδωράκη, η Ορχήστρα απέκτησε αριθμητικά την φυσιογνωμία ενός πλήρους οργανικού συνόλου αποτελούμενου από 70 μουσικούς και μετονομάστηκε σε 'Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ.' "Μουσικά Σύνολα: Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής", προσπελάστηκε στις 2 Ιουλίου 2019, <https://mousikasynola.ert.gr/orchestra-sygychronis-mousikis/>.

¹⁷⁰ Από απόσπασμα εφημερίδας. «*Η Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ τιμά τα θύματα της Γενοκτονίας των Ελλήνων στο Μικρασιατικό Πόντο. Οι μουσικοί της Ορχήστρας Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ υπό τη διεύθυνση του Γιώργου Αραβίδη θα παρουσιάσουν έργα Ελλήνων συνθετών, εμπνευσμένα από την παράδοση και το δράμα του Ελληνισμού της Μικρασίας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει έργα των Δέλλιου, Σαμαρά, Αρχοντίδη, Κορτάλη, Χατσατουριάν αλλά και παραδοσιακά κομμάτια*». [Ανυπόγραφο], "Η Ορχήστρα της ΕΡΤ στο Παλλάς", *Εθνος* (18/5/1999).

¹⁷¹ Οι πληροφορίες προκύπτουν από τα καταγεγραμμένα έργα της τελευταίας δεκαετίας του συνθέτη, τα οποία διατηρούνται στην βιβλιοθήκη του δεύτερου ορόφου του Απολλώνιου Ωδείου, στην αίθουσα 7, ενώ όλες οι διακρίσεις που έλαβε φυλάσσονται στο προσωπικό του γραφείο. Αρχείο Δέλλιου.

¹⁷² Από πρόγραμμα συναυλίας. «Συναυλία Μεγάλου Μουσικής Θεσσαλονίκης. Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης. Διεύθυνση ο Μύρων Μιχαηλίδης, τενόρος ο Ζάχος Τερζάκης και αφηγητής ο Νίκος Τσακίρογλου». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (2000-2009).

¹⁷³ Από πρόγραμμα συναυλίας. «Εθνική Λυρική Σκηνή. Συναυλία με έργα Βασίλη Δέλλιου με μέλη της χορωδίας του Απολλώνιου Ωδείου και της χορωδίας της ΕΛΣ, και τη Συμφωνική Ορχήστρα «Εναρμόνια» με διευθυντή τον νέο μαέστρο Νέστορα Ταϊήλορ. Λαμβάνουν μέρος: ο σολίστ Ζάχος Τερζάκης (τενόρος), η Αντωνία Καλογήρου (σοπράνο), Βασιλική Καραγιάννη (σοπράνο), Δημήτρης Κανέλλος (τενόρος), μέλη της Χορωδίας του Απολλώνιου Ωδείου και μέλη της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, στις 29 Μαΐου 2005, ώρα 8:00 μ.μ.». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (2000-2009).

¹⁷⁴ Από το αρχείο Δέλλιου.

θα ολοκληρώσει το συμφωνικό ποίημα *Γεώργιος Καραϊσκάκης* για σόλο τενόρο, μικτή χορωδία και ορχήστρα. Την ίδια χρονιά το Δημοτικό Ωδείο Λάρισας θα οργανώσει συναυλία αποκλειστικά με έργα του συνθέτη και διευθυντή ορχήστρας τον Χρήστο Κτιστάκη, όπου και θα του απονεμηθεί τιμητική πλακέτα για την «προσφορά του στη μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα», στις 8 Μαρτίου.¹⁷⁵ Στις 3 Μαΐου τον ίδιο χρόνο ο 'Σύνδεσμος Ελλήνων Μουσουργών' θα του απονέμει τιμητική πλακέτα για τη σημαντική και πολυετή προσφορά του στο χώρο της μουσικής τέχνης και πολιτισμού.¹⁷⁶ Οι καταγεγραμμένες χρονολογίες ολοκλήρωσης ή επανέκδοσης στα έντυπα έργα του συνθέτη διακόπτονται το 2012. Το τελευταίο του μεγάλο έργο, χρονολογημένο το 2011,¹⁷⁷ είναι η Συμφωνία αρ. 7, «Επιμνημόσυνο προσκλητήριο πεσόντων Αμαρουσιωτών 1821-1827», για χορωδία και ορχήστρα. Ο συνθέτης ύστερα από συνεχή προβλήματα υγείας και μια επέμβαση, προδίδεται από την καρδιά του και φεύγει από τη ζωή στις 24 Απριλίου 2012.¹⁷⁸

Μέχρι στιγμής από τη Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ έχουν ηχογραφηθεί δεκατέσσερα έργα του Βασίλη Δέλλιου.¹⁷⁹ Υπάρχουν φυσικά και πολλές ιδιωτικές ηχογραφήσεις του συνθέτη κυρίως με συντελεστές μέσα από το Απολλώνιο Ωδείο. Έχουν μεταδοθεί και εκτελεστεί, αντίστοιχα, έργα του από ραδιοφωνικά μέσα και συμφωνικά συγκροτήματα του εξωτερικού.¹⁸⁰ Στο πολυετές εκπαιδευτικό του έργο συγκαταλέγονται οι μαθητές του: ο Σπύρος Μάζης, συνθέτης, κάτοχος διδακτορικού σύνθεσης (PhD) από το πανεπιστήμιο York της Αγγλίας με καθηγητές τον συνθέτη Thomas Simaku και William Brook. Παρακολούθησε σεμινάρια σύνθεσης στην Ελλάδα με τον Θ. Αντωνίου και Ι. Ξενάκη και στην Ουγγαρία με τους Marco Stroppa και Tristan Murail, καθώς και σεμινάρια ηλεκτρονικής μουσικής με τους David Waxman και Andrea Szigetvari. Έχει ειδικευτεί στον προγραμματισμό σύνθεσης μέσω υπολογιστή και έχει εφεύρει το πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή, «Bach Analysis».

¹⁷⁵ Από το αρχείο Δέλλιου.

¹⁷⁶ Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από το Αρχείο Δέλλιου.

¹⁷⁷ Το έργο είχε εκτυπωθεί όχι με τη μορφή έκδοσης και χωρίς να καταχωρηθεί συστηματικά σε μία από τις τρεις βιβλιοθήκες του Απολλωνίου Ωδείου. Σύμφωνα με τη μαρτυρία της συζύγου του συνθέτη, το τελευταίο έργο που ολοκλήρωνε ο Δέλλιος ήταν η «Συμφωνία αρ. 8», ωστόσο ημιτελή.

¹⁷⁸ Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη Χριστίνας Μύστακα – Δέλλιου.

¹⁷⁹ I. *Κυκλική Σουίτα Μπαλέτου*, II. *Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα*, III. *Φαντασία Κοντσερτάντε* για σόλο κόρνο και ορχήστρα, IV. *Αρχαϊκή Φαντασία* για έγχορδα και χάλκινα πνευστά, V. *Τετράπτυχο Συμφωνικό Ποίημα* για ορχήστρα, VI. *Συμφωνία αρ. 2* «Βυζαντινή» για ορχήστρα, VII. *Συμφωνικό Τρίπτυχο* για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα, VIII. *Σονάτα για έγχορδα*, IX. *Κοντσέρτο αρ. 2* για σόλο πιάνο και ορχήστρα, X. *Αμαδρυάδες και Σειλινοί* για ορχήστρα, XI. *Ηρωϊκό Συμφωνικό Ποίημα* για ορχήστρα, XII. *Κοντσέρτινο* για ορχήστρα, XIII. *Εισαγωγή αρ. 2* «Προπόλαια», XIV. *Συμφωνία αρ. 1*. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (2000-2009).

¹⁸⁰ Στο αρχείο Δέλλιου αναφέρονται εκτελέσεις έργων του σε Ισπανία, Γαλλία, Αυστρία, Πορτογαλία Βέλγιο, Αργεντινή, Η.Π.Α. κ.τ.λ.

Επίσης, έχει ιδρύσει δύο στούντιο ηλεκτρονικής μουσικής, ενώ έχει αποσπάσει τα πρώτα βραβεία σε εγχώριους και διεθνείς διαγωνισμούς σύνθεσης.¹⁸¹ Ο Γιώργος Κωνσταντζός, απόφοιτος της Φυσικομαθηματικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιόνιου Πανεπιστημίου ιδρυτικό μέλος του εργαστηρίου ‘Παλαιάς Μουσικής,’ του «Αρχείου Ελληνικής Μουσικής», του Χορωδιακού Εργαστηρίου Αθηνών, συγγραφέας πολύτομου έργου που πραγματεύεται την αστική μουσική κ.ά.¹⁸² Ο Πέτρος Τσιτσόπουλος, ιδρυτής και διευθυντής του Πειραματικού Ωδείου Αθηνών, καθηγητής ανωτέρων θεωρητικών, σύνθεσης και πιάνου, συγγραφέας του βιβλίου *Ο κόσμος των συγχορδιών στην παραδοσιακή και σύγχρονη αρμονία*.¹⁸³ Ο Τάσος Καζιάνης, καθηγητής μουσικής από την Κέρκυρα, κάτοχος ανωτέρων θεωρητικών, επίτιμος υπαρχιμουσικός της ‘Φιλαρμονικής Εταιρίας Κέρκυρας,’¹⁸⁴ συγγραφέας του βιβλίου *Θεωρία της Μουσικής*, του οίκου ‘Βρυώνη,’ στην Κέρκυρα.¹⁸⁵ Ο Σαράντος Κανελλάκος, ιδρυτής της Μουσικής Σχολής Σπάρτης «Τυρταίος – Τέρπανδρος»,¹⁸⁶ κ.ά.¹⁸⁷

¹⁸¹ Συμεωνίδου, “Μάζης, Σπύρος”, 244.

¹⁸² “BLOD: Κωνσταντζός Γιώργος”, προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019, <https://www.blod.gr/speakers/konstantzos-giorgos/>.

¹⁸³ “Petsavas: Πέτρος Τσιτσόπουλος – ο κόσμος των συγχορδιών στην παραδοσιακή και σύγχρονη αρμονία”, προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019, <https://www.petsavas.com/shop/music-books/πέτρος-τσιτσόπουλος-ο-κοσμος-των-συγγ/>.

¹⁸⁴ “Φιλαρμονική Εταιρία Κέρκυρας: Επίτιμοι Υπαρχιμουσικοί”, προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019, <https://www.fek.gr/aboutus/epitimoiyparhimousikoi?lang=en>.

¹⁸⁵ “Μουσικός Οίκος Βρυώνη: Καζιάνης – η Θεωρία της Μουσικής”, προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019, <https://vrionis.com/page/default.asp?id=64&la=1&ctID=165&prID=1121>.

¹⁸⁶ “Μουσική Σχολή Τυρταίος Τέρπανδρος”, προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019, <https://www.facebook.com/MOUSIKHSXOLHTYRTAIOS/>.

¹⁸⁷ Καλογερόπουλος, “Δέλλιος, Βασίλης”, 37.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΈΡΓΩΝ

2.1. Μεθοδολογία σύνταξης του συστηματικού καταλόγου έργων του Βασίλη Δέλλιου

Για την καταλογογράφηση των έργων του συνθέτη πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιες σημαντικές παράμετροι. Η απουσία προγενέστερης μουσικολογικής έρευνας, συστηματικής καταγραφής και σχετικής βιβλιογραφίας καθιστά την καταλογογράφηση των έργων μια επίπονη εργασία, στην οποία πρέπει να προστεθούν οι δυσκολίες που εμφανίζονται και λόγω χαμένου υλικού. Ο ιδιόχειρος βιοεργογραφικός κατάλογος¹ που είχε συντάξει ο συνθέτης είναι ιδιαίτερα ελλιπής και συνοπτικός, συχνά με ελάχιστες πληροφορίες για τα έργα, ενώ πολλές φορές οι τίτλοι και οι χρονολογίες των έργων δεν συνάδουν με τις αντίστοιχες των έντυπων έργων. Κάποια έργα έχουν επανεκδοθεί και φέρουν το έτος εκτύπωσης και όχι τη χρονολογία ολοκλήρωσης.² Το κάθε έργο έχει ελεγχθεί και εξεταστεί εξατομικευμένα για την πιο δυνατή και αξιόπιστη καταλογογράφηση. Ο συνθέτης έχει φροντίσει να καταγράψει τις χρονολογίες ολοκλήρωσης μόνο στα μεγάλα συμφωνικά του έργα και στα σύνολα δωματίου. Τα έργα για πιάνο, τραγούδια και ντουέτα με συνοδεία πιάνου, χορωδιακά έργα, άριες για σοπράνο και πιάνο κ.τ.λ., τα έχει εντάξει σε συλλογές ανά κατηγορία. Στις μισές συλλογές δεν αναγράφεται η χρονολογία ολοκλήρωσης,³ ενώ στα υπόλοιπα αναφέρεται η χρονολογία (αυτό)έκδοσης. Οι καταγεγραμμένες διάρκειες των έργων και οι αναφορές για πρώτες εκτελέσεις είναι ελάχιστες και έχουν αντληθεί από προγράμματα συναυλιών, από το προαναφερθέν άρθρο του Θωμά Ταμβάκου, από τα λήμματα στα λεξικά των Αλέκας Συμεωνίδου και Τάκη Καλογερόπουλου και, βέβαια, από την αναδίφηση του πρωτογενούς υλικού στο αρχείο Δέλλιου.

Για τη καταλογογράφηση των έργων, επιλέχθηκε η συστηματική ταξινόμηση των έργων κατά χρονολογική σειρά, σύμφωνα με το είδος και το συνδυασμό των οργάνων,

¹ Από το αρχείο Δέλλιου.

² Ορισμένες χρονολογίες έργων που αντλήθηκαν από τα λήμματα για τον Βασίλη Δέλλιο στα λεξικά των Αλέκας Συμεωνίδου και Τάκη Καλογερόπουλου και στο προαναφερθέν άρθρο του Θωμά Ταμβάκου, διαφοροποιούνται από τις έντυπες χρονολογίες έργων που αναγράφει ο συνθέτης στα έργα του. Ωστόσο, τόσο σε άρθρα εφημερίδων όσο και σε προγράμματα συναυλιών που εξετάστηκαν, παρατηρείται ότι καταγράφονται και εκτελούνται έργα του νωρίτερα από τις χρονολογίες ολοκλήρωσης που καταγράφει ο ίδιος. Φυσικά δεν πρόκειται για μεταγραφές ή οποιαδήποτε αναθεώρηση του εκάστοτε αναφερθέντος έργου.

³ Ούτε η χρονολογία, ατομικά, κάθε σύνθεσης.

μουσικών συνόλων, χορωδιακά και φωνητικά έργα, σόλο όργανα, δημιουργώντας κατηγορίες και υποκατηγορίες για την καλύτερη δυνατή και ακριβή κατάταξή τους. Συντάχθηκαν οι εξής κατηγορίες και υποκατηγορίες.

I. Οργανική Μουσική⁴

A. Ορχηστρική Μουσική

1. Έργα για ορχήστρα
2. Έργα για ορχήστρα πνευστών
3. Έργα για σόλο πνευστό όργανο/να και ορχήστρα πνευστών
4. Έργα για ορχήστρα εγχόρδων
5. Έργα για σόλο όργανο ή δύο όργανα και ορχήστρα (μορφή κοντσέρτου)

B. Μουσική Δωματίου

1. Έργα για ορχήστρα δωματίου/ενόργανο σύνολο
2. Έργα για σύνολο πνευστών
3. Έργα για κουαρτέτο
4. Έργα για τρίο
5. Έργα για ντούο

Γ. Έργα για σόλο όργανο

1. Έργα για πιάνο
2. Έργα για εκκλησιαστικό όργανο
3. Έργα για κιθάρα

II. Φωνητική Μουσική

1. Έργα για χορωδία και ορχήστρα
2. Έργα για χορωδία και ορχήστρα πνευστών
3. Έργα για σόλο φωνή/ές ή σόλο όργανο, χορωδία και ορχήστρα

⁴ Παράδειγμα πλήρους αριθμητικής ταξινόμησης των έργων στις κατηγορίες και υποκατηγορίες που συστάθηκαν, σύμφωνα με τα κριτήρια που ειπώθηκαν παραπάνω. [Παράδειγμα] Κατηγορία: I. (Οργανική Μουσική) – Υποκατηγορία (1): A/ (Ορχηστρική Μουσική) – Υποκατηγορία (2): 4. Έργα για ορχήστρα εγχόρδων. Συντομογραφία, I.A/4. Τα έργα σε κάθε υποκατηγορία έχουν ταξινομηθεί σύμφωνα με τη χρονολογία ολοκλήρωσης. Επομένως, αν υποθέσουμε ότι θέλουμε να καταγράψουμε το τρίτο έργο με τη παλαιότερη χρονολογία ολοκλήρωσης της υποκατηγορίας ‘Έργα για ορχήστρα εγχόρδων,’ η παραπάνω συντομογραφία θα αναγραφόταν ως, I.A/4.3.

4. Έργα για αφηγητή, με ή χωρίς σόλο φωνή, χορωδία και ορχήστρα
5. Έργα για χορωδία και ενόργανο σύνολο
6. Έργα για σόλο όργανο/να, χορωδία και ενόργανο σύνολο
7. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και ενόργανο σύνολο
8. Έργα για σόλο φωνή/ές και ενόργανο σύνολο
9. Έργα για χορωδία και συνοδεία πιάνου
10. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία πιάνου
11. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία εκκλησιαστικού οργάνου
12. Έργα για δύο/τρεις φωνές και συνοδεία πιάνου
13. Έργα για σόλο φωνή/ές και συνοδεία πιάνου
14. Χορωδιακά έργα

III. Σκηνική Μουσική

1. Όπερα

Τα έργα μέσα στις υποκατηγορίες ακολουθούν χρονολογική σειρά σύμφωνα με το έτος ολοκλήρωσης του έργου που αναγράφει ο συνθέτης. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι διάρκειες των έργων και οι πληροφορίες για τις πρώτες εκτελέσεις τους είναι συνολικά λίγες και γι' αυτό καταγράφονται μόνο στα έργα που υπάρχουν τα στοιχεία αυτά. Τα περισσότερα έργα για πιάνο, βιολί και πιάνο, βιολοντσέλο και πιάνο, φλάουτο ή όμποε και πιάνο, κλαρινέτο και πιάνο, φαγκότο και πιάνο, αλλά και χορωδιακά σύνολα και σόλο φωνή/ές με συνοδεία πιάνου, ανευρίσκονται σήμερα σε συλλογές που είχε συντάξει ο συνθέτης, δυστυχώς κι αυτές αχρονολόγητες. Υπάρχουν μόνο μερικές συλλογές με τη χρονολογία της (αυτο)έκδοσης. Για το λόγο αυτό εντάχθηκαν στο παρόντα κατάλογο με τη χρονολογία που τυπώθηκαν ως συλλογές και όχι με τη χρονιά σύνθεσης. Από επίσημο φορέα έχει εκδοθεί μόνο ένα έργο, η “Συμφωνία αρ. 1.”⁵ Πολλά έργα που φέρουν τον ίδιο τίτλο, είναι μεταγενέστερες επεξεργασίες, ενορχηστρώσεις, διασκευές και μεταγραφές από παλιότερα έργα. Σε μερικά έργα παρατίθεται η διάταξη των μερών, ώστε να υπάρξει αντιστοιχία με τους τίτλους των παραδοσιακών μελωδιών, είτε προέρχονται από συγκεκριμένες καταγραφές ελληνικών δημοτικών τραγουδιών είτε όχι, καθώς και στην περίπτωση που πρόκειται για έργα με προγραμματικό χαρακτήρα. Οι τίτλοι των έργων παρατίθενται αυτούσιοι όπως τους είχε

⁵ Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, Μουσικές εκδόσεις, Αθήνα 1981.

συντάξει ο συνθέτης, πάντα με κεφαλαία γράμματα, όπως και τα μέρη των προγραμματικών έργων. Καταγράφηκαν μόνο τα έργα που βρέθηκαν στο αρχείο Δέλλιου. Στο τέλος κάθε υποκατηγορίας παρατίθενται τα αχρονολόγητα έργα, ενώ υπάρχει και ο σχετικός υπομνηματισμένος σχολιασμός των έργων όσον αφορά, μεταγραφές, αναθεωρήσεις, επεξηγήσεις, συγγραφείς στίχων, ορθογραφικές διορθώσεις τίτλων έργων κ.α. Η οργανολογική διανομή των έργων αναγράφεται με συντομογραφίες σύμφωνα με τη σειρά των οργάνων που είχε ταξινομήσει ο συνθέτης στη παρτιτούρα από πάνω προς τα κάτω και χωρίς τη χρήση συστηματικής αντιστοίχισης οργάνων με αριθμούς, για τη καλύτερη δυνατή επίτευξη ομοιομορφίας του οργανολογίου. Το ατομικό σύνολο του κάθε οργάνου, αναφέρεται με αριθμό μπροστά από κάθε συντομογραφία (παράδειγμα 2Fl.). Κατά τα λοιπά, οι συντομογραφίες βασίζονται στον πίνακα που αναφέρεται στην εισαγωγική ενότητα «Συντομογραφίες» (σελίδες ii-v) της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

I. Οργανική Μουσική

A. Ορχηστρική Μουσική

I.A/1. Έργα για ορχήστρα

I.A/1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ Αρ. 1 (1962)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - 3Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 9´

I.A/1.2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ Αρ. 2 (1963)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - S.D. - Cymb. - T. T. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 10´

I.A/1.3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ Αρ. 3 (ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ) (1963)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 10´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΚΟΑ, 26.2.1968

I.A/1.4. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 1 (1964)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Xyl. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 32´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡ, 13.4.1967

Εκδότης: Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, 1981

I.A/1.5. ΚΥΚΛΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ ΜΠΑΛΕΤΟΥ (1966)⁶

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bcl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Hr. - Vib. - Pn. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ (θέμα του ποιητή)

II. ΔΥΣΗ

III. ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ (Επεισοδιακό)

IV. OPIENTΑΛ

V. «Στη Θάλασσα της Κρήτης» (ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ)

VI. ΕΜΒΑΘΗΡΙΟ – ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ,
ΔΡΟΣΟΥΛΙΤΕΣ, ΑΓΩΝΙΑ

Διάρκεια (λεπτά): 19´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 4.7.1978

I.A/1.6. CONCERTINO (1966)

Οργανολογική διανομή: 3Fl. - 2Ob. - Eng. Hn. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 3Trpt. - 3Trb. - Tb. - 4Timp. - S. Dr. - Cymb. - T.T. - Bs. Dr. - Xyl. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 5.10.1973

I.A/1.7. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 2 (BYZANTINΗ) (1967)⁷

⁶ Γράφτηκε για κρουστά και πνευστά το 1962 και ενορχηστρώθηκε το 1966 για μεγάλη ορχήστρα. Εμπνευσμένη από τη ποίηση του Άρη Δικταίου 'Ελουσόβα.'

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 33´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 2.3.1972

I.A/1.8. *LARGO E PASSACAGLIA*⁸ (1967)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - 4Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Cel. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 10´

I.A/1.9. *ΗΡΩΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ.1* (1968)⁹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 2Trb. - Tba. - 3Timp. - S. Dr. - Cymb. - T.T. - Bs. Dr. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 15´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 6.1973

I.A/1.10. *ΤΕΤΡΑΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 2* (1968)¹⁰

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - 3Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ

II. ΦΟΥΓΚΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

III. ΕΛΕΓΕΙΟ

IV. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ «Μακεδονία ξακουστή»

Διάρκεια (λεπτά): 25´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡ, 6.1970

⁷ Αναθεώρηση του τρίτου μέρους με εισαγωγή μικτής χορωδίας το χρονολογικό διάστημα 1995-96. Στη μορφή αυτή το έργο δεν εντοπίστηκε στο Αρχείο Δέλλιου.

⁸ Ο τίτλος που κατέγραψε ο συνθέτης ήταν '*Largo e Passacaglia*.' Διορθώθηκε σύμφωνα με το πρότυπο του *Grove Music Online*,

⁹ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1957 για μπάντα πνευστών και ενορχηστρώθηκε το 1968. Τα μέρη του έργου δεν έχουν προγραμματικό χαρακτήρα και γι' αυτό δεν αναγράφονται.

¹⁰ Το έργο αρχικά γράφτηκε για μπάντα πνευστών το 1958 και ενορχηστρώθηκε το 1968.

I.A/1.11. ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 1 (1968)¹¹

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Ob. - Cl. - Bsn. - Hn. - Trpt. - Trb. - Tba. - 2Timp.
- Tamb. - S. Dr. - Xyl. - Vib. - Hr. - Pno. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20´

I.A/1.12. SUITE¹² No. 2 (ΠΟΝΤΙΑΚΗ) (1968)¹³

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 2Trpt. -
3Trb. - Tba. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 21´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 2.3.1972

I.A/1.13. SUITE¹⁴ No. 3 (ΠΟΝΤΙΑΚΗ) (1968)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. -
4Hn. - 3Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hr.
- 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 15´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΚΟΑ, 5.4.1971

I.A/1.14. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ (1968)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. -
4Hn. - 3Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hr.
- 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ

II. ΣΕΙΛΙΝΟΙ

Διάρκεια (λεπτά): 15´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΚΟΑ, 16.4.1970

I.A/1.15. ΕΙΣΑΓΩΓΗ Αρ. 4 (1821) (1971)

¹¹ Το έργο γράφτηκε το 1963 για πιάνο και ενορχηστρώθηκε για ορχήστρα το 1968.

¹² Ο τίτλος που κατέγραψε ο συνθέτης ήταν 'Suita.' Διορθώθηκε σύμφωνα με το πρότυπο του *Grove Music Online*.

¹³ Στην έντυπη μορφή του έργου αναγράφεται πως πρόκειται για εκ νέου ενορχήστρωση το Δεκέμβριο του 1998, ενώ η χρονολογία έκδοσης (αυτοέκδοσης) είναι το 2007. Το έργο ολοκληρώθηκε το 1968 και εκτελέστηκε στις 2 Μαρτίου 1972. Τα πρωτότυπα χειρόγραφα δεν εντοπίστηκαν.

¹⁴ ό.π.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - 3Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 12´

I.A/1.16. ΜΠΑΛΑΝΤΑ (ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ) (1984)¹⁵

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Xyl. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 11´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ στην ΕΛΣ, 26.4.1985

I.A/1.17. PRELUDE¹⁶ No. 3 (1984)¹⁷

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Xyl. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.18. ΔΙΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ (1992)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - 2Tpt. - 2Timp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟ

II. ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΙΑΣ

I.A/1.19. ΑΡΧΑΪΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ ΜΠΑΛΕΤΟΥ (1992)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - Tpt. - 3Trb. - 4Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - Xyl. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

II. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

III. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΒΑΚΧΩΝ

IV. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ

V. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΑΤΥΡΩΝ

¹⁵ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1972 για πιάνο και ενορχηστρώθηκε το 1984.

¹⁶ Η αρχική καταγραφή του τίτλου ήταν 'Preludio'. Ο τίτλος τροποποιήθηκε στην αγγλική ορολογία, για την καλύτερη δυνατή ομοιομορφία του συστηματικού καταλόγου έργων.

¹⁷ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1973 για πιάνο και ενορχηστρώθηκε το 1984.

VI. ΧΑΡΜΟΣΥΝΟΣ ΠΑΙΑΝ

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟΡ της Αλβανίας, Χορωδία του ΑΩ, 16.5.1993

I.A/1.20. ΑΡΧΑΪΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ, για χάλκινα πνευστά και έγχορδα
(2003)¹⁸

Οργανολογική διανομή: 2Hn. - 2Trt. - 3Trb. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 9´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 3.6.1971

I.A/1.21. ΠΙΕΡΙΔΕΣ ΜΟΥΣΕΣ (2003)¹⁹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bs. Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - 2Tpt. -
Timp. - S. Dr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.22. ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ (2003)²⁰

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. -
2Timp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

II. ΡΟΜΑΝΤΖΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

III. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ

I.A/1.23. ΞΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (2003)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - 2Tpt. - Timp.
- 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΤΣΑΜΙΚΟΣ «Κάτω στο βάλτο»

II. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ «Κοντούλα λεμονιά»

III. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ «Βασιλικός θα γίνω»

IV. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

V. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

VI. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ «Μακεδονία ξακουστή του Αλεξάνδρου
η χώρα»

¹⁸ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1968. Η έντυπη μορφή του έργου φέρει τη χρονολογία εκτύπωσης.

¹⁹ Πρόκειται για μεταγραφή. Το 1971 εκτελέστηκε με ενορχηστρωτική μορφή για μπάνα πνευστών. Διασκευάστηκε για γυναικεία χορωδία, κιθάρες και έγχορδα το 1980. Στη μορφή αυτή το έργο δεν βρέθηκε.

²⁰ Πρόκειται για επεξεργασία παλαιότερων έργων του.

I.A/1.24. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 3 (2004)²¹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 14´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟΕ, 29.5.2005

I.A/1.25. ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ (2007)²²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 2Trb. - Tba. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.26. 14 ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (2008)²³

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. «Θαλασσάκι μου»

II. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

III. «Κοπελιές»²⁴

IV. ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΟΣ

V. «Ψαροπούλα»

VI. «Κάτω στο γιאלό»

VII. «Ένα καράβι από τι Χίο»

VIII. ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΜΕ ΤΡΕΙΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

IX. «Αμάραντος»

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: X. Α΄ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ

²¹ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1981. Στον ιδιόχειρο βιοεργογραφικό κατάλογο του συνθέτη φέρει την ονομασία 'Μπαλάντα Νο. 3,' για σόλο πιάνο και ορχήστρα. Σε αυτή τη μορφή εκτελέστηκε στις 22 Μαΐου 1983 από τη ΧΟ του ΑΩ, με πιανίστα το Λάζαρο Αρχοντίδη και διευθυντή τον συνθέτη (βλέπε Κεφάλαιο 1). Ωστόσο το έργο δεν βρέθηκε σε αυτή τη ενορχηστρωτική μορφή.

²² Εμπνευσμένο από την τραγωδία *Φιλοκτήτης του Σοφοκλέους*. Τα μέρη του έργου δεν φέρουν προγραμματικό χαρακτήρα.

²³ Πρόκειται για επεξεργασία και αναθεώρηση παλαιότερων έργων του, επάνω σε δημοτικά μέλη, χορούς και τραγούδια, που χρησιμοποιεί επί το πλείστον ο συνθέτης. Το έργο έχει μεταγραφεί και για σόλο σοπράνο με συνοδεία πιάνου (2009). Βλέπε υποκατηγορία II/12.

²⁴ Σε στίχους Νίκου Κατωμέρη.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - 2Tpt. - Timp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: XI. Β΄ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ

XII. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

XIII. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

XIV. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

I.A/1.27. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 2 (2009)²⁵

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 2Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.28. ΔΥΟ ΜΠΑΛΑΝΤΕΣ (2009)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 1 (ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ)

II. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 4 (ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΙΑΣ)

I.A/1.29. CONCERTO, για σαξόφωνο Soprano / Alto και ορχήστρα εγχόρδων (2009)

Οργανολογική διανομή: Sop. Sax. - Alto Sax. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.30. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 6 (αχρονολόγητο)²⁶

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.31. ΣΥΜΦΩΝΙΕΤΑ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.32. ΦΑΝΤΑΣΙΑ, για τέσσερα σαξόφωνα και ορχήστρα εγχόρδων (αχρονολόγητο)

²⁵ Πρόκειται για μεταγραφή από πιάνο για ορχήστρα. Άγνωστη η χρονολογία της πρώτης σύνθεσης. Πιθανόν γράφηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70. Το 1975 παίζεται σε μαθητικές εκδηλώσεις του Απολλώνιου Ωδείου.

²⁶ Το έργο δεν ήταν καταχωρημένο με συστηματική αρίθμηση στις βιβλιοθήκες του Απολλώνιου Ωδείου. Εντοπίστηκε στο γραφείο του συνθέτη. Πιθανώς της δεκαετίας του 2000.

Οργανολογική διανομή: Sop. Sax. - Alto Sax. - Ten. Sax. - Bar. Sax. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/1.33. ΔΙΠΤΥΧΟ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Bong - Xyl. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΠΡΩΤΗ ΠΤΥΧΗ

II. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΤΥΧΗ - ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΥΛΙΑ (ΕΙΣΑΓΩΓΗ)

I.A/2. Έργα για ορχήστρα πνευστών

I.A/2.1. ΑΝΑΣΤΕΝΑΓΜΟΙ - Marcia Funebre (1952)²⁷

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. - Cl. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.2. ΗΡΩΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 1 (1957)²⁸

Οργανολογική διανομή: Picc. - Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2 Tpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - 2Timp. - Bs. Dr.

Διάρκεια (λεπτά): 15´

I.A/2.3. ΤΕΤΡΑΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 2 (1958)²⁹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 2Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Tpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr.

Διάρκεια (λεπτά): 25´

²⁷ Πρόκειται για το παλαιότερο χρονολογημένο έργο του Βασίλη Δέλλιου. Ολοκληρώθηκε στην Κατερίνη στις 26 Φεβρουαρίου 1952. Ο συνθέτης φρόντισε να καταγράψει στην έντυπη μορφή του έργου πως αποτελεί διασκευή και μεταγραφή του ομώνυμου έργου του *Marcia Funebre* (Πένθιμο Εμβατήριο), για μπάνα πνευστών.

²⁸ Το έργο έχει μεταγραφεί και για ορχήστρα. Τα μέρη του έργου δεν έχουν προγραμματικό χαρακτήρα και γι' αυτό δεν αναγράφονται. Βλέπε υποκατηγορία A/1.

²⁹ Το έργο έχει μεταγραφεί και για ορχήστρα. Βλέπε την υποκατηγορία I.A/1. Το 1992 μεταγράφηκε για χορωδία και ορχήστρα. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή για ορχήστρα.

I.A/2.4. ΚΟΝΤΣΕΡΤΙΝΟ (1964)³⁰

Οργανολογική διανομή: 3Fl. - 3Ob. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Trpt. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάρκεια (λεπτά): 17'

I.A/2.5. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ (ΜΠΑΛΕΤΟ) (1968)³¹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Crn. - 2Fl. Hn. - 2T. Hn. - 2Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr.

I.A/2.6. ΞΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (1969)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2 Trpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Trgl. - Tamb. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΚΕΡΚΥΡΑΣ

II. ΤΣΑΜΙΚΟΣ

III. ΖΑΛΟΓΓΟΥ

IV. ΗΠΕΙΡΟΥ

V. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ α'

VI. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ β'

I.A/2.7. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2 (1974)³²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - Ob. - Picc. Cl. - 2Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Trpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.8. ΤΟΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ) (1991)³³

³⁰ Το έργο ολοκληρώθηκε στις 30 Νοεμβρίου 1964. Ευρέθη σε σύγχρονη έντυπη μορφή και φέρει τον τίτλο στα ελληνικά σε αντίθεση με τα έργα της ίδιας περιόδου που συνήθιζε να τα καταγράφει σε αγγλική, γαλλική ή ιταλική γλώσσα.

³¹ Αποτελεί μεταγραφή για ορχήστρα πνευστών. Πρόκειται για το μέρος του μπαλέτου της δεύτερης πράξης, από την όπερα *Απολύτρωση* (1965), ενώ σαν αυτόνομο μέρος ενορχηστρώθηκε το 1967. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι για την εκδοχή του έργου για ορχήστρα I.A/1.13.

³² Πρόκειται για μεταγραφή για ορχήστρα πνευστών. Στην πρώτη του μορφή, το έργο ολοκληρώθηκε το 1968 για ορχήστρα.

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2 Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.9. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ Αρ. 1 (1998)³⁴

Οργανολογική διανομή: Fl. - Picc. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - Bar. Sax. - 3Hn. - 2 Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΚΑΤΟΧΗ

II. α' ΧΩΡΙΣ ΛΑΜΠΑΔΑ ΓΙΟΡΤΙΝΗ

β' ΔΙΨΑ ΓΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

III. ΤΕΤΡΑΦΩΝΗ ΦΟΥΓΚΑ - ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ - ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

I.A/2.10. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΟΡΕΥΤΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ (1998)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 2Alto Sax. - 3Hn. - Crn. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. «Ψαροπούλα»

II. «Θαλασσάκι»

III. «Κάτω στο γιάλο»

IV. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

V. «Ένα καράβι από τι Χίο»

I.A/2.11. ΣΟΥΙΤΑ³⁵ ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ (1999)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Crn. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΧΟΡΟΣ ΗΡΩΙΚΩΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΩΝ

II. «Σαράντα παλικάρια»

³³ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1980 για χορωδία και ορχήστρα. Ενορχηστρώθηκε για μάντα πνευστών το 1991.

³⁴ Το Συμφωνικό τρίπτυχο αρ. 1 είναι βασισμένο στο ποίημα «Πάσχα 1942» του Άγγελου Δόξα. Το έργο ολοκληρώθηκε το 1967 για χορωδία και ορχήστρα. Πρόκειται για αναθεώρηση και επεξεργασία του έργου.

³⁵ Ο πρωτότυπος τίτλος που είχε καταγράψει ο συνθέτης ήταν 'Suita πάνω σε ελληνικά θέματα'.

III. «Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου»
IV. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ
V. ΤΡΕΙΣ ΚΡΗΤΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

I.A/2.12. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ, σε τρία μέρη (1999)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Crn. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΡΟΔΙΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

II. «Κόκκινο μήλο»

III. ΑΠΟ ΤΟ RONDO (ΠΑΝΩ ΣΕ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΘΕΜΑ)

I.A/2.13. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 3 (2000)³⁶

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Crn. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Xyl. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.14. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 1 (2007)³⁷

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2 Crn. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.15. ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΜΙΔΑ (2008)³⁸

Οργανολογική διανομή: Fl. - Picc. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2 Crn. - 2Fl. Hn. - 2T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Xyl. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ – ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

III. ΜΙΔΑΣ – ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

IV. ΝΤΟΥΕΤΟ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

³⁶ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1982 σε ενορχηστρωτική μορφή για σόλο πιάνο και ορχήστρα. Πρόκειται για μεταγραφή.

³⁷ Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για μεταγραφή του έργου Σουίτα αρ. 1 (*Ποντιακή*) του 1968, για ορχήστρα πνευστών. Ο συνθέτης αλλάζει τον τίτλο σε *Ποντιακή Σουίτα αρ. 1*.

³⁸ Μεταγραφή από το μιούζικαλ *Οι περιπέτειες του βασιλιά Μίδα* του 1996. Αρχική μορφή για σολίστ, παιδική χορωδία και ορχήστρα.

I.A/2.16. ΤΡΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (2008)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Tpt. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Tamb. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ «Γερακίνα»

II. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ «Αμάραντος»

III. «Οι κοπελιές»

I.A/2.17. CONCERTO, για δεκατέσσερα πνευστά (2010)³⁹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bsn. - 4Hn. - Tpt. - Trb. - Tba.

I.A/2.18. ΤΟΚΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ), για δώδεκα πνευστά (2010)⁴⁰

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Cl. - Bsn. - 3Hn. - 2Tpt. - 2Trb. - Tba.

I.A/2.19. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ (ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ), για δώδεκα πνευστά (2010)

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Cl. - Bsn. - 3Hn. - 2Tpt. - 2Trb. - Tba.

I.A/2.20. ΕΛΟΥΣΟΒΑ⁴¹ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Picc. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 4Hn. - 2Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr.

I.A/2.21. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 4 «ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΙΑΣ» (αχρονολόγητο)

³⁹ Το ίδιο έργο εντοπίστηκε με τίτλο *Concerto για τέσσερα κόρνα Φα και δέκα πνευστά*, με έτος ολοκλήρωσης 2009. Ωστόσο η οργανολογική του διανομή αποτελούταν από δώδεκα πνευστά. Κατά πάσα πιθανότητα πρόκειται για λάθος του συνθέτη ή του μεταγραφέα. Για τον λόγο αυτό δεν αποτελεί μέρος του καταλόγου έργου, αφού ουσιαστικά πρόκειται για τις ίδιες συνθέσεις.

⁴⁰ Μεταγραφή. Αρχική μορφή για χορωδία και ορχήστρα (1980).

⁴¹ Πρόκειται για μέρος ή μέρη από την *Κυκλική σουίτα μπαλέτου*, πάνω στο ποίημα του Άρη Δικταίου. Ωστόσο ο τίτλος, όπως τον κατέγραψε ο συνθέτης, 'ΕΛΟΥΣΟΒΑ,' δεν συμπίπτει με καμία ονομασία από τα μέρη του πρωτότυπου έργου (1962).

Οργανολογική διανομή: Fl. - Picc. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - 4Hn. - Trpt. - Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Xyl. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/2.22. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ «ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ»
(αχρονολόγητο)⁴²

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trpt. - Xyl. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάταξη μερών: I. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

II. Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

III. Η ΤΑΦΗ

IV. Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

I.A/3. Έργα για σόλο πνευστό όργανο/να και ορχήστρα πνευστών

I.A/3.1. AVE MARIA (Θέμα, J. S. Bach), για σόλο κορνέτα και μπάντα πνευστών
(1957)⁴³

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - Solo Crn. - 2Crn. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Trb. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

I.A/3.2. ΤΡΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ, για σόλο όμποε και εννέα πνευστά (2007)⁴⁴

Οργανολογική διανομή: Solo Ob. - Fl. - 3Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trt. - Trb.

Διάταξη έργων: I. ΣΚΕΡΤΣΟ

II. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ

III. «Ψαροπούλα»

⁴² Το έργο αποτελεί μεταγραφή για ορχήστρα πνευστών. Ολοκληρώθηκε το 1983, για αφηγητή, σόλο τενόρο, χορωδία και ορχήστρα. Ωστόσο με αυτή τη διάταξη δεν εντοπίστηκε.

⁴³ Στις επεξηγηματικές σημειώσεις του έργου, ο συνθέτης αναφέρει πως κάνει χρήση θέματος του J. S. Bach και το έχει ενορχηστρώσει και εναρμονίσει για σόλο κορνέτα και μπάντα (10 Απριλίου 1957, Λάρισα).

⁴⁴ Στην έντυπη μορφή του έργου, ο συνθέτης αναγράφει πως πρόκειται για μεταγραφή των παραπάνω κομματιών από σόλο όμποε και πιάνο.

I.A/3.3. ΤΡΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για σόλο φαγκότο και εννέα πνευστά (2008)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 3Cl. - Solo - Bsn. - 2Hn. - Trt. - Trb.

Διάταξη μερών: I. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

II. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

III. ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΘΕΜΑ «Καραγκούνα»

I.A.3.4. ΤΡΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, για σόλο όμποε και δέκα πνευστά (2008)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Solo Ob. - 3Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trpt. - Trb.

Διάταξη μερών: I. «Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου»

II. «Αμάραντος»

III. «Κοντούλα λεμονιά»

I.A/3.5. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ, για σόλο τούμπα και ορχήστρα πνευστών (2010)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - 2Hn. - 2Trpt. - 2Trb. - Solo Tba.

I.A/3.6. CONCERTO, για σόλο σαξόφωνο άλτο ή σοπράνο και ορχήστρα πνευστών⁴⁵ (2010)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 3Cl. - Bsn. - Solo Alto Sax. - Sop. Sax. - 2Hn. - 2Trpt. - 2Trb. - Tba.

I.A/3.7. SOLVEIG'S LIED (EDVARD GRIEG), για σόλο τρομπόνι⁴⁶ και ορχήστρα πνευστών (2010)

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Cl. - Bsn. - Solo Trpt - 2Hn. - 2Trb. - Tba.

I.A/3.8. ΣΕΡΕΝΑΤΑ, για σόλο σαξόφωνο τενόρο⁴⁷ και εννέα πνευστά (2011)

Οργανολογική διανομή: Ten. Sax. - Fl. - Cl. - Bsn. - 4Hn. - Tba

I.A/3.9. ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΙΑ, για σόλο όμποε και ορχήστρα πνευστών (2011)

⁴⁵ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν Concerto για solo saxofoni ή alto ή soprano και ορχήστρα πνευστών.

⁴⁶ Πρόκειται για διασκευή γνωστού αποσπάσματος από το έργο *Peer Gynt* του Νορβηγού συνθέτη Edvard Grieg.

⁴⁷ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν, *Σερενάτα για SOLO SAX TENOR και εννέα πνευστά*.

Οργανολογική διανομή: Solo Ob. - Fl. - 3Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trt. - Trb. - Tba.

Διάταξη μερών: I. ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

II. «Κοντούλα λεμονιά»

I.A/3.10. ΤΡΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ, για σόλο άλτο σαξόφωνο και εννέα πνευστά (2012)⁴⁸

Οργανολογική διανομή: Solo Alto Sax. - Fl. - 3Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trt. - Trb.

I.A/3.11. ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΙΑ, για τέσσερις σολίστες κόρνου⁴⁹ και μικρή ορχήστρα πνευστών (αχρονολόγητο)⁵⁰

Οργανολογική διανομή: 4Hn. - Fl. - 2Cl. - 2Trt. - Trb. - Bsn.

Διάταξη μερών: I. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ⁵¹

II. «Κάτω στο γιαλό»

I.A/3.12 ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ, για σόλο τούμπα και ορχήστρα πνευστών (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - 2Hn. - 2Trt. - 2Trb. - Solo Tba.

I.A/4. Έργα για ορχήστρα εγχόρδων

I.A/4.1. LARGO E SCHERZANTO, για έγχορδα (1962)

Οργανολογική διανομή: Str.

I.A/4.2. SONATA No. 1, για έγχορδα (1963)⁵²

⁴⁸ Στην έντυπη μορφή του έργου, ο συνθέτης αναγράφει πως πρόκειται για μεταγραφή των παραπάνω κομματιών από σόλο όμποε και πιάνο. Επίσης υπάρχει το ίδιο έργο για σόλο όμποε και εννέα πνευστά (2007). Βλέπε υποκατηγορία A/3. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και στην εκδοχή του έργου για σόλο όμποε.

⁴⁹ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν, *Δύο Κομμάτια*, για τέσσερις σολίστες Corno FA και μικρή ορχήστρα.

⁵⁰ Πρόκειται για μεταγραφή παλαιότερων έργων, για χορωδία και μικρή ορχήστρα. Κατά πάσα πιθανότητα ολοκληρώθηκε μέσα στη δεκαετία του 2000.

⁵¹ Από το συμφωνικό έργο *Φίλιππος Β' ο Μακεδών* (1983).

⁵² Ο συνθέτης στον ιδιόχειρο κατάλογο έργων του αναγράφει τίτλο ολοκλήρωσης 1985. Ωστόσο στην έντυπη μορφή αναγράφεται το έτος 1963. Εκτός αυτού το έργο εκτελέστηκε το 1967 από τη Σ.Ο. της ΕΡΤ με διευθύντρια ορχήστρας την Έπη Αγγελίδου.

Οργανολογική διανομή: Str.

Διάρκεια (λεπτά): 16´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡ, 3.6.1968

I.A/4.3. ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ J. S. BACH, για έγχορδα (1967)

Οργανολογική διανομή: Str.

Διάρκεια (λεπτά): 7´

I.A/4.4. 8 ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για έγχορδα (1969)⁵³

Οργανολογική διανομή: Str.

Διάταξη μερών: I. ΚΕΡΚΥΡΑΣ

II. ΤΣΑΜΙΚΟΣ

III. ΖΑΛΟΓΓΟΥ

IV. ΗΠΕΙΡΟΥ

V. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ α´

VI. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ β´

VII. ΚΡΗΤΙΚΟΣ (ΠΕΝΤΟΖΑΛΗΣ)

VIII. ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ

I.A/4.5. ΚΟΝΤΣΕΡΤΙΝΟ, για δύο σόλο βιολιά και ορχήστρα εγχόρδων (1974)⁵⁴

Οργανολογική διανομή: 1^ο Solo Vln. - 2^ο Solo Vln. - 2Vln. - Vla. - Vlc. -

D.B.

I.A/4.6. SONATA No. 2, για έγχορδα (1984)⁵⁵

Οργανολογική διανομή: Str.

I.A/4.7. ΞΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για έγχορδα (1969)⁵⁶

Οργανολογική διανομή: Str.

Διάταξη μερών: I. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

II. ΧΟΡΟΣ ΗΡΩΙΚΩΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΩΝ

⁵³ Το έργο δεν αποτελεί μέρος του καταλόγου έργων του συνθέτη.

⁵⁴ Στην ίδια έντυπη μορφή του έργου, ο συνθέτης εντάσσει το έργο και για σόλο φλάουτο και σόλο φαγκότο και ορχήστρα εγχόρδων, το οποίο εντάχθηκε στη υποκατηγορία Β/2. Έτος εκτύπωσης 2007.

⁵⁵ Το έτος ολοκλήρωσης είναι το 1984 και όχι το 1985 που γράφει ο συνθέτης στον κατάλογο έργων του.

⁵⁶ Ο συνθέτης δεν αναγράφει χρονολογία ολοκλήρωσης στην έντυπη μορφή και δόθηκε η χρονολογία του καταλόγου που υπογράφει ο ίδιος.

III. ΡΟΔΙΤΙΚΟΣ

IV. ΘΕΣΣΑΛΙΑΚΟΣ «Καραγκούνα»

V. ΔΥΟ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

VI. ΔΥΟ ΧΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Διάρκεια (λεπτά): 20´

I.A/4.8. ΔΥΟ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, για έγχορδα (2003)⁵⁷

Οργανολογική διανομή: Str.

Διάταξη μερών: I. «Σαράντα παλικάρια»

II. «Ένα καράβι από τι Χίο – παραλλαγές»

I.A/4.9. ΕΠΤΑ ΧΟΡΟΙ ΣΕ ΣΥΝΘΕΤΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ, για έγχορδα (2003)⁵⁸

Οργανολογική διανομή: Str.

I.A/4.10. ΤΟΚΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ), για έγχορδα (2003)⁵⁹

Οργανολογική διανομή: Solo - Vln. - Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/4.11. ΦΩΣ ΙΑΡΟΝ (ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ), για έγχορδα (2004)⁶⁰

Οργανολογική διανομή: Str.

I.A/4.12. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ, για έγχορδα (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Str.

I.A/4.13. ΣΟΥΙΤΑ,⁶¹ για πέντε κιθάρες (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: 5Guit.

⁵⁷ Πρόκειται για μεταγραφή τραγουδιών από το πιάνο για ομάδα εγχόρδων. Ο συνθέτης, στον ιδίοχειρο εργογραφικό κατάλογο του, αναγράφει χρονολογία ολοκλήρωσης το έτος 1990, που ίσως είναι πιθανότερη, διότι τα τραγούδια εντάσσονται σε πιανιστικές συλλογές που φέρουν τη χρονολογία εκτύπωσης 1984. Στην έντυπη μορφή του έργου, πιθανόν να αναγράφεται το έτος επανεκτύπωσης, καθώς δεν βρέθηκε άλλο έργο με αυτά τα χαρακτηριστικά ή να πρόκειται για επεξεργασία των δημοτικών τραγουδιών.

⁵⁸ Οι χοροί αριθμούνται από το ένα μέχρι το επτά «Χορός 1^{ος} – Χορός 7^{ος}», χωρίς να προσδίδουν κάποιον τόπο γεωγραφικής προέλευσης.

⁵⁹ Μεταγραφή για ορχήστρα εγχόρδων. Αρχική μορφή για μεικτή χορωδία και ορχήστρα. Ο συνθέτης αναγράφει το έτος 2003 στην έντυπη παρτιτούρα. Πρόκειται για επανεκτύπωση του έργου. Ωστόσο ο ίδιος το χρονολογεί το έτος 1989 στον ιδίοχειρο κατάλογο έργων του.

⁶⁰ Πρόκειται για μεταγραφή χορωδιακού έργου για ομάδα εγχόρδων. Το έργο γράφτηκε το 1992, ενώ η μεταγραφή έγινε το 2004 σύμφωνα με τη έντυπη χρονολογία ολοκλήρωσης.

⁶¹ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν *Suita για 5 κιθάρες*.

I.A/5. Έργα για σόλο όργανο ή δύο ή περισσότερα όργανα και ορχήστρα (μορφή κοντσέρτου)

I.A/5.1. CONCERTO GROSSO No. 1, για σόλο βιολί, σόλο κλαρινέτο, σόλο κόρνο και ορχήστρα εγχόρδων (1962)⁶²

Οργανολογική διανομή: Solo Vln. - Solo Cl. - Solo Hn. - 2Vl. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20'

I.A/5.2. CONCERTO GROSSO No. 2, για επτά σολίστες και ορχήστρα εγχόρδων (1963)

Οργανολογική διανομή: Cl. - Bsn. - Pno. - Hn. - Trt. - Trb. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cympr. - Xyl. - Vib. - 2Vl. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 18'

I.A/5.3. ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ Αρ. 1, για πιάνο και ορχήστρα (1963)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Xyl. - Solo Pno. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20'

I.A/5.4. FANTASIA CONCERTANTE PER SOLO CORNO FA (1964)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Solo. Hn. - Hp. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 10'

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡ, 12.1969⁶³

I.A/5.5. ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ Αρ. 2, για πιάνο και ορχήστρα (1964)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Xyl. - Solo Pno. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20'

⁶² Πρόκειται για μεταγραφή. Το έργο εντοπίστηκε σε σύγχρονη έντυπη μορφή με τη παραπάνω οργανολογική διανομή και όχι σε μορφή ορχήστρας.

⁶³ Η ακριβής ημερομηνία εκτέλεσης του έργου δεν βρέθηκε.

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡ, 18.12.1969

I.A/5.6. *CONCERTO*⁶⁴ *PER TUBA E ORCHESTRA* (1972)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - 3Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Xyl. - Solo Tba. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΚΟΑ, 12.11.1972

I.A/5.7. *ΚΟΝΤΣΕΡΤΙΝΟ*, για σόλο όμποε, σόλο φαγκότο και ορχήστρα εγχόρδων (1974)⁶⁵

Οργανολογική διανομή: Solo Ob. - Solo Bsn. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/5.8. *ΔΙΠΤΥΧΗ ΣΟΥΙΤΑ ΚΟΝΤΣΕΡΤΑΝΤΕ*, για σόλο τούμπα και ορχήστρα εγχόρδων (1974)

Οργανολογική διανομή: Solo Ob. - Solo Bsn. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 1^η ΠΤΥΧΗ: ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΙΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ

2^η ΠΤΥΧΗ: ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Διάρκεια (λεπτά): 15´

I.A/5.9. *ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ Αρ. 3*, για σόλο πιάνο και ορχήστρα (1983)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - 4Timp. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Solo. Pno. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 28´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ στην ΕΛΣ, 20.5.1984⁶⁶

I.A/5.10. *ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ Αρ. 1*, για βιολί και ορχήστρα (1989)⁶⁷

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 4Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Solo. Vln. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

⁶⁴ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν *Concert[sic] per tuba e orchestra*.

⁶⁵ Στην ίδια έντυπη μορφή του έργου, ο συνθέτης εντάσσει το έργο και για σόλο βιολί 1^ο και 2^ο και ορχήστρα εγχόρδων, το οποίο εντάχθηκε στη υποκατηγορία Α/4. Έτος εκτύπωσης 2007.

⁶⁶ Το έργο εκτελείται από τη χορωδία και την ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου και με μέλη της ΕΛΣ.

⁶⁷ Έχει μεταγραφεί για σόλο βιολί και πιάνο.

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, 16.5.1993⁶⁸

I.A/5.11. ΦΑΝΤΑΣΙΑ Αρ. 1, για σόλο πιάνο και ορχήστρα (2003)⁶⁹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - Solo. Pno. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 18´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ, 11.5.1979

I.A/5.12. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ (ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ), για σόλο

βιολοντσέλο, ξύλινα και έγχορδα (2008)⁷⁰

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - Solo Vlc. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/5.13. CONCERTO PER CLARINET⁷¹ Sib E ORCHESTRA (2009)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Solo Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - Trpt. - 3Trb. - Tba. - Cymb. - Bs. Dr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

I.A/5.14. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ (ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ) για σόλο

τούμπα, ξύλινα και έγχορδα (2010)⁷²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - Solo Tba. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

B. Μουσική δωματίου

I.B/1. Έργα για ορχήστρα δωματίου/ενόργανο σύνολο

I.B/1.1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ, για φλάουτο, κλαρινέτο, βιολιά I-II, και πιάνο (2003)

⁶⁸ Η πρώτη εκτέλεση έγινε στις 16 Μαΐου στην αίθουσα Παλλάς με τη μικτή χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου, τη Συμφωνική Ορχήστρα Ραδιοτηλεόρασης της Αλβανίας, μέλη της Ε.Λ.Σ και διευθυντή τον Ferdinand Deda.

⁶⁹ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1979 και εκτελέστηκε το ίδιο έτος στην αίθουσα «Παρνασσός» με τη Χορωδία και Ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου. Πρόκειται για εκ νέου ενορχήστρωση και επανέκδοση. Το πρωτότυπο έργο δεν βρέθηκε.

⁷⁰ Μεταγραφή. Πρώτη γραφή 1972.

⁷¹ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν Concert per clarinetto sib orchestra.

⁷² Το έργο εντοπίστηκε δύο φορές σε διαφορετικές βιβλιοθήκες. Στη «βιβλιοθήκη 1» φέρει τη χρονολογία 2010, ενώ στη «βιβλιοθήκη 3», φέρει τη χρονολογία 1979 ως πρώτη γραφή.

Οργανολογική διανομή: Fl. - Cl. - 2Vln. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ⁷³

II. ΘΡΙΑΜΒΟΣ⁷⁴

III. ΧΟΡΟΣ

I.B/1.2. *SEXTETTO*, για πέντε έγχορδα και πιάνο (2007)⁷⁵

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B. - Pno.

I.B/1.3. ΦΑΝΤΑΣΙΑ, για έγχορδα και πιάνο (2007)⁷⁶

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc. - Pno.

I.B/1.4. *SEXTETTO*, για πέντε πνευστά και πιάνο (2007)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Hn. - Bsn. - Pno.

I.B/2. Έργα για σύνολο πνευστών

I.B/2.1. *QUINTETTO*, για φλάουτο, όμποε, κλαρινέτο, φαγκότο και κόρνο (1962)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn. - Hn.

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, Ορχήστρα του ΑΩ, 22.4.1977⁷⁷

I.B/2.2. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ Αρ. 2, για κουιντέτο χάλκινων (1968)⁷⁸

Οργανολογική διανομή: Trt. - Hn. - 2Trb. - Tba.

Διάρκεια (λεπτά): 5´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΕΣΧΠ, 19.3.1972

I.B/2.3. ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για εννιά πνευστά (1980)⁷⁹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 2Hn. - Trt.

⁷³ Μεταγραφή του πρώτου μέρους από την *Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα*.

⁷⁴ Μεταγραφή του τέταρτου μέρους της Συμφωνίας αρ. 3 «Βυζαντινή».

⁷⁵ Πρόκειται για το ίδιο έργο με το *Sextetto* για πέντε πνευστά και πιάνο.

⁷⁶ Στην έντυπη μορφή του έργου, ο συνθέτης αναγράφει πως πρόκειται για μεταγραφή από το Quintetto πνευστών (1962).

⁷⁷ Η συναυλία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των καλλιτεχνικών και κοινωνικών εκδηλώσεων του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός». Το πρόγραμμα περιελάμβανε αποκλειστικά έργα του Βασίλη Δέλλιου και συμμετείχαν οι καθηγητές του Απολλώνιου Ωδείου και εξωτερικοί συνεργάτες. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1971-1979).

⁷⁸ Δεν υπάρχει αναφορά στους τόπους προέλευσης των χορών. Αριθμούνται Χορός 1 και Χορός 2.

⁷⁹ Πρόκειται για μεταγραφή, για σύνολο εννέα πνευστών.

Διάταξη μερών: I. ΤΣΑΜΙΚΟΣ
II. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ
III. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ
IV. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

I.B/2.4. ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για δέκα πνευστά (2002)⁸⁰

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - Alto Sax. - Ten Sax. - 2Hn. - Trt.

I.B/2.5. SUITE SEXTETTO No. 1, για έξι πνευστά (2002)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn. - 2Hn.

I.B/2.6. SEXTETTO No. 2, για έξι πνευστά (2002)⁸¹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Bs. Cl. - Bsn. - 2Hn.

Διάταξη μερών: I. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 8

II. ΦΟΥΓΚΑ

I.B/2.7. ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ, Sextetto χάλκινων πνευστών (2003)

Οργανολογική διανομή: Trt. - 3Hn. - Trb. - Tba.

Πρώτη εκτέλεση: Βόλος, ΕΣΧΠ, 10.3.1968

I.B/2.8. ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2, για εννέα πνευστά (2007)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trt. - Trb.

I.B/2.9. QUINTETTO No. 2, για πέντε πνευστά (1980)⁸²

Οργανολογική διανομή: 2Cl. - 2Bsn. - Hn.

I.B/2.10. QUINTETTO, χάλκινων πνευστών (2007)

Οργανολογική διανομή: Trt. - Hn. - 2Trb. - Tba.

Διάταξη μερών: I. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

II. Μεταγραφή από το ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ

⁸⁰ Το έργο αποτελεί αναθεώρηση του αντίστοιχου έργου, *Τέσσερις Ελληνικοί Χοροί*, για εννιά πνευστά (1980), χωρίς ο συνθέτης να καταγράφει τη διάταξη των μερών και με διαφορετική ενορχηστρωτική μορφή.

⁸¹ Πιθανώς πρόκειται για μεταγραφή του έργου από πιάνο για σύνολο πνευστών. Η σύνθεση *Μικρή Ρομάντσα αρ. 8*, του πρώτου μέρους εντοπίζεται στη συλλογή «8 Μικρές Ρομάντσες και 22 Χοροί» για πιάνο. Ωστόσο δεν αναφέρεται η χρονολογία ολοκλήρωσης. Κατά πάσα πιθανότητα ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του 1980.

⁸² Πρόκειται για μεταγραφή από έργο για πιάνο.

I.B/2.11. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2, για πέντε χάλκινα πνευστά (2010)⁸³

Οργανολογική διανομή: Trpt. - Hn. - 2Trb. - Tba.

I.B/2.12. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ «Μακεδονία Ξακουστή», για έξι χάλκινα πνευστά (2010)

Οργανολογική διανομή: Trpt. - 3Hn. - Trb. - Tba.

I.B/2.13. ΚΑΛΑΝΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ, για επτά χάλκινα πνευστά (2010)

Οργανολογική διανομή: 2Trpt. - 2Hn. - 2Trb. - Tba.

Διάταξη μερών: I. «Γεννήθηκε ο μικρός Ιησούς (Γαλλίας)»

II. «Μέσα σ' αυτό το όμορφο μωρό»

III. «Καλήν εσπέραν άρχοντες (Ελλάδος)»

I.B/2.14. ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ, για επτά χάλκινα (2010)

Οργανολογική διανομή: 2Trpt. - 2Hn. - 2Trb. - Tba

I.B/2.15. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για οκτώ πνευστά (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - 2Hn. - Trt.

Διάταξη μερών: I. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ Αρ. 2

II. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

I.B/3. Έργα για κουαρτέτο

I.B/3.1. SONATA Νο. 1, για κουαρτέτο εγχόρδων (1963)⁸⁴

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

Διάρκεια (λεπτά): 16´

I.B/3.2. ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για κουαρτέτο χάλκινων (1971)

Οργανολογική διανομή: Trpt. - Hn. - Trb. - Tba.

Διάταξη μερών: I. ΤΣΑΜΙΚΟΣ

II. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ

III. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ

⁸³ Πρόκειται για μεταγραφή από τη Σουίτα αρ. 2 (Ποντιακή). Πρωταρχική μορφή για ορχήστρα εγχόρδων. Σε αυτή τη μορφή δεν βρέθηκε. Εντοπίστηκε για ορχήστρα.

⁸⁴ Το έργο έχει εκδοθεί και για ορχήστρα εγχόρδων.

IV. ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ⁸⁵

I.B/3.3. SONATA No. 2, για κουαρτέτο εγχόρδων (1984)⁸⁶

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

I.B/3.4. ΉΞΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για κουαρτέτο εγχόρδων (1988)⁸⁷

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

Διάταξη μερών: I. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ «Ω γλυκιά Μακεδονία»

II. ΧΟΡΟΣ ΗΡΩΙΚΩΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΩΝ

III. ΡΟΔΙΤΙΚΟΣ

IV. ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ «Καραγκούνα»

V. ΔΥΟ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

VI. ΔΥΟ ΧΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

I.B/3.5. ΔΥΟ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, για κουαρτέτο εγχόρδων (2003)⁸⁸

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

Διάταξη τραγουδιών: I. «Σαράντα παλικάρια»

II. «Ένα καράβι από τι Χίο – παραλλαγές»

I.B/3.6. ΕΠΤΑ ΧΟΡΟΙ ΣΕ ΣΥΝΘΕΤΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ, για κουαρτέτο εγχόρδων (2003)⁸⁹

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

I.B/3.7. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 6 ΚΑΙ ΤΡΙΦΩΝΗ ΦΟΥΓΚΑ, για κουαρτέτο ξύλινων (2004)⁹⁰

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn.

I.B/3.8. ΡΟΜΑΝΤΣΑ, για κουαρτέτο εγχόρδων (2004)

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

⁸⁵ Αποτελεί αυτούσιο μέρος από τη Σουίτα αρ. 1 (Ποντιακή).

⁸⁶ Το έργο έχει εκδοθεί και για ορχήστρα εγχόρδων

⁸⁷ Το έργο έχει εκδοθεί και για ορχήστρα εγχόρδων. Η διαφορά έγκειται στο πρώτο μέρος «Μακεδονικός», όπου ο συνθέτης αναγράφει και το τίτλο του τραγουδιού, 'Ω γλυκιά Μακεδονία'.

⁸⁸ Πρόκειται για μεταγραφή τραγουδιών πιάνου για κουαρτέτο εγχόρδων.

⁸⁹ Οι χοροί αριθμούνται από το ένα μέχρι το επτά «Χορός 1^{ος} – Χορός 7^{ος}», χωρίς να προσδίδουν τον τόπο προέλευσης. Το έργο έχει μεταγραφεί και για ορχήστρα εγχόρδων.

⁹⁰ Το έργο αποτελεί μεταγραφή από πιάνο. Η έντυπη μορφή του έργου φέρει τη χρονολογία εκτύπωσης.

I.B/3.9. ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για κουαρτέτο εγχόρδων (2006)

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

Διάταξη μερών: I. «Κοντούλα λεμονιά» - ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ

II. «Βασιλικός θα γίνω» - ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ

III. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ (ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ)

IV. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ «Μακεδονία ξακουστή»

I.B/3.10. ΣΟΥΙΤΑ⁹¹ ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΜΕΡΗ, για κουαρτέτο εγχόρδων (2006)

Οργανολογική διανομή: 2Vln. - Vla. - Vlc.

I.B/3.11. ΤΡΙΑ ΚΟΥΑΡΤΕΤΑ, για χάλκινα πνευστά (2007)

Οργανολογική διανομή: 2Trt. - Hn. - Trb.

Διάταξη μερών: I. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

II. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

III. ΧΟΡΟΣ

I.B/3.12. ΕΠΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ, για τέσσερα κόρνα FA (2008)

Οργανολογική διανομή: 2Hn.

Διάταξη έργων: I. «Αφιέρωση»

II. «Δάφνη μου»

III. «Τρεις σπανοί»

IV. «Ο λαγός»

V. ΤΟΚΚΑΤΑ ΠΑΝΩ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ

VI. «Καρμενίτσα»

VII. Ο ΛΗΘΑΡΓΟΣ⁹²

I.B/3.13 ΔΥΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ, για κουαρτέτο κλαρινέτων (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: 3Cl. - Bs. Cl.

Διάταξη μερών: I. «Βασιλιάς θα γίνω»

II. «Κοντούλα λεμονιά»

I.B/3.14. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΛΜΟΣ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ, για κουαρτέτο σαξοφώνων
(αχρονολόγητο)⁹³

⁹¹ Ο πρωτότυπος τίτλος του έργου ήταν *Suita σε 5 μέρη*.

⁹² Αποτελεί το πρώτο μέρος της Συμφωνίας αρ. 3.

Οργανολογική διανομή: Sop. Sax. - Alto Sax. - Ten. Sax. - Bar. Sax.

I.B/4. Έργα για τρίο

I.B/4.1. ΤΡΙΑ ΤΡΙΟ, για δύο κλαρίνα και πιάνο (1985)⁹⁴

Οργανολογική διανομή: 2Cl. - Pno.

I.B/4.2. SUITE⁹⁵ PER TRIO (1997)

Οργανολογική διανομή: Trpt. - Alto Sax. - Pno.

I.B/4.3. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ Αρ. 1, για δύο κλαρινέτα και πιάνο (2001)

Οργανολογική διανομή: 2Cl. - Pno.

I.B/4.4. TRIO, για άλτο – τενόρο σαξόφωνο και πιάνο⁹⁶ (2004)

Οργανολογική διανομή: Alto Sax. - Ten. Sax. - Pno.

I.B/4.5. ΤΡΙΟ, για δύο κρουστούς και πιάνο (2004)⁹⁷

Οργανολογική διανομή: 1^{ος} εκτελεστής [Timp. - S. Dr. - Bs. Dr.], 2^{ος} εκτελεστής [Timp. - S. Dr. - Bs. Dr.] - Pno.

I.B/4.6. ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΜΙΔΑ για τρομπόνι, άλτο σαξόφωνο⁹⁸ και πιάνο (2007)⁹⁹

Οργανολογική διανομή: Trpt. - Alto Sax. - Pno.

I.B/4.7. ΠΕΝΤΕ ΜΙΚΡΑ ΕΡΓΑ, για τρία βιολοντσέλα - Συλλογή (2009)¹⁰⁰

Οργανολογική διανομή: 3Vlc.

Διάταξη έργων: I. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ

⁹³ Το έργο ολοκληρώθηκε το 1980. Πρόκειται για μεταγραφή από κουαρτέτο εγχόρδων για κουαρτέτο σαξοφώνων.

⁹⁴ Η συλλογή εκδόθηκε το 1985. Το πρώτο μέρος έχει ολοκληρωθεί το 1982 και τα άλλα δύο μέρη το 1985. Τα μέρη δεν έχουν προγραμματικό χαρακτήρα και γι' αυτό δεν καταγράφονται.

⁹⁵ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν *Suita per Trio*.

⁹⁶ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν, *Trio, Saxofoni Alto - Tenoro e Piano*.

⁹⁷ Στο βιοεργογραφικό κατάλογο έργων του συνθέτη, η αναγραφόμενη χρονολογία ολοκλήρωσης είναι το έτος 1992. Στην έντυπη μορφή του έργου κατά πάσα πιθανότητα αναγράφεται η χρονολογία έκδοσης (2004).

⁹⁸ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν *Οι Περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα, για tromba sib, alto saxofoni και piano*.

⁹⁹ Δεν καταγράφονται μέρη του έργου. Πρώτη γραφή 1996.

¹⁰⁰ Ανεπίσημη συλλογή χωρίς τη μορφή έκδοσης, όπως συνήθιζε ο συνθέτης. Πρόκειται για μεταγραφή και επεξεργασία παλαιότερων έργων για το ασυνήθιστο τρίο βιολοντσέλων.

II. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

III. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ
ΘΕΜΑ)

IV. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

V. ΔΥΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ
Αρ. 5 ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ Αρ. 1)

I.B/4.8. TRIO, για τρομπέτα, άλτο σαξόφωνο και πιάνο¹⁰¹ (2010)

Οργανολογική διανομή: Trpt. - Alto Sax. - Pno.

I.B/4.9. ΤΡΙΟ, για δύο κορνέτες και πιάνο (αχρονολόγητο)¹⁰²

Οργανολογική διανομή: 2Trpt. - Pno.

Διάταξη μερών: I. 9^ο μέρος – ΝΤΟΥΕΤΟ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

II. 10^ο μέρος – ΜΑΡΣΥΑΣ ΚΑΙ ΜΙΔΑΣ

I.B/4.10. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 4, για δύο σαξόφωνα και πιάνο
(αχρονολόγητο)¹⁰³

Οργανολογική διανομή: Alto Sax. - Ten. Sax. - Pno.

I.B/4.11. ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΡΓΑ, για τενόρο σαξόφωνο, βιολί και πιάνο¹⁰⁴
(αχρονολόγητο)¹⁰⁵

Οργανολογική διανομή: Ten. Sax. - Vln. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2

II. ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

III. ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

IV. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ

I.B/4.12. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΡΙΟ (βιολί, βιολοντσέλο και πιάνο) – Συλλογή σε δύο τεύχη
(αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Vln. - Vlc. - Pno.

[Τεύχος I – Περιγραφικής και Νεορομαντικής Μουσικής]¹⁰⁶

¹⁰¹ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν, *Trio per tromba Sib saxofono alto e piano*.

¹⁰² Πρόκειται για μεταγραφή από το 9^ο και 10^ο μέρος, από την Σουίτα, *Οι περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα*.

¹⁰³ Πρόκειται για μεταγραφή από πιάνο.

¹⁰⁴ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν, «4 Έργα για SAXOFONO TEN – VIOLI – PIANO».

¹⁰⁵ Πρόκειται για μεταγραφή από την *Ποντιακή Σουίτα αρ. 2* (1968) και τα υπόλοιπα από έργα για πιάνο.

Διάταξη έργων: I. ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ
II. ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ
III. ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ
IV. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ
V. ΣΟΝΑΤΑ Αρ. 1
VI. ΤΡΙΟ (σε φόρμα κλασική)
VII. ΡΟΜΑΝΤΣΑ
VIII. ΜΠΑΛΑΝΤΑ (ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ)

[Τεύχος I – Επεξεργασμένους Δημοτικούς χορούς και Τραγούδια]

Διάταξη έργων: I. ΤΣΑΜΙΚΟΣ – ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ – ΧΟΡΟΣ ΗΡΩΙΚΩΝ
ΠΑΛΙΚΑΡΙΩΝ (1821) – ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΟΣ – ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ –
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ
II. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ – ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ «Μακεδονία
ξακουστή»
III. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ «Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου»
IV. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ
V. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2 (δύο χοροί)
VI. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΙ (πρελούδιο και δύο χοροί)
VII. ΡΟΔΙΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ
VIII. ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

I.B/5. Έργα για ντούο

I.B/5.1. ΦΑΝΤΑΣΙΑ Αρ. 1, για δύο πιάνο (1984)¹⁰⁷

Οργανολογική διανομή: 2Pno.

I.B/5.2. ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ – ΤΕΣΣΕΡΑ ΧΕΡΙΑ, για μικρές και μεγάλες
τάξεις – Συλλογή (1984)

Οργανολογική διανομή: Pno.

¹⁰⁶ Οι τίτλοι που δόθηκαν σε κάθε τεύχος, καταγράφηκαν όπως τους είχε συντάξει ο συνθέτης.

¹⁰⁷ Πρόκειται για μεταγραφή για δύο πιάνο. Αρχική μορφή για σόλο πιάνο και ορχήστρα. Το έργο ολοκληρώθηκε το 1979 και εκτελέστηκε τον ίδιο χρόνο από τη ΧΟ του ΑΩ.

Διάταξη έργων: I. «Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου»

II. «Σαράντα παλικάρια»

III. ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ¹⁰⁸

IV. ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ

V. ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΟΥΚΛΑΣ

VI. ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ ΒΑΛΣ

VII. ΑΡΙΟΖΟ

VIII. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

IX. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ (μπαλέτο)¹⁰⁹

I.B/5.3. ΣΟΝΑΤΑ, για βιολί και πιάνο (1990)

Οργανολογική διανομή: Vln. - Pno.

I.B/5.4. ΣΟΥΙΤΑ ΓΙΑ ΔΥΟ ΠΙΑΝΑ – Συλλογή (1991)¹¹⁰

Οργανολογική διανομή: 2Pno.

Διάταξη έργων: I. ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ¹¹¹

II. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

III. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΑΤΥΡΩΝ

IV. ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

I.B/5.5. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΚΛΑΡΙΝΕΤΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (2001)

Οργανολογική διανομή: Cl. - Pno.

Διάταξη έργων: I. ΣΚΕΡΤΣΟ

II. «Ψαροπούλα»

III. ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ

IV. ΡΟΝΤΟ Αρ. 1 (σε στυλ ελληνικό)¹¹²

V. ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ (δημοτικό – μεταγραφή από πιάνο)

VI. ΣΕΡΕΝΑΤΑ

VII. ΡΟΜΑΝΤΣΑ

¹⁰⁸ Από τη συλλογή *Παιδικά Κομμάτια για Πιάνο*. Επεξεργασία του υλικού για δύο εκτελεστές.

¹⁰⁹ Από το τρίτο μέρος της δεύτερης πράξης, της όπερας *Απολύτρωση*.

¹¹⁰ Τα έργα πηγάζουν από τη *Σουίτα Μπαλέτου* για ορχήστρα. Μεταγραφή για δύο πιάνο, Μάιος 1989.

¹¹¹ Μουσική μπαλέτου.

¹¹² Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για βιολί και πιάνο.

VIII. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

IX. ΜΠΑΛΑΝΤΑ

X. ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

XI. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ¹¹³

XII. Η ΜΙΚΡΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ¹¹⁴

XIII. ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2¹¹⁵

XIV. ΡΟΝΤΟ Αρ. 2¹¹⁶

I.B/5.6. ΔΙΠΤΥΧΟ Αρ. 1, για βιολί και πιάνο (2006)¹¹⁷

Οργανολογική διανομή: Solo. Vln. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΜΠΑΛΑΝΤΑ

II. ΜΙΚΡΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ

I.B/5.7. ΔΙΠΤΥΧΟ Αρ. 2, για βιολί και πιάνο (2006)¹¹⁸

Οργανολογική διανομή: Solo. Vln. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΡΟΜΑΝΤΣΑ

II. ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

I.B/5.8. ΤΡΙΠΤΥΧΟ Αρ. 1, για βιολί και πιάνο (2006)¹¹⁹

Οργανολογική διανομή: Solo. Vln. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΡΟΝΤΟ (σε στυλ ελληνικό)

II. ΣΕΡΕΝΑΤΑ

III. ΣΚΕΡΤΣΟ

Πρώτη εκτέλεση: «Ροντό (σε στυλ ελληνικό)», Λάρισα, ΔΩΛ, 25.6.1961¹²⁰

¹¹³ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για πιάνο.

¹¹⁴ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για βιολί και πιάνο.

¹¹⁵ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για πιάνο.

¹¹⁶ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για βιολί και πιάνο.

¹¹⁷ Τα έργα εντάσσονται και στη συλλογή 'Έργα για Βιολί και Πιάνο', Τεύχος I. Πρόκειται για εκ νέου επεξεργασία του υλικού και της μορφολογικής δομής, δίνοντας το χαρακτήρα ενός ενιαίου έργου με δύο μέρη (πτυχές).

¹¹⁸ Τα έργα εντάσσονται και στη συλλογή 'Έργα για Βιολί και Πιάνο', Τεύχος II. Πρόκειται για εκ νέου επεξεργασία του υλικού και της μορφολογικής δομής, δίνοντας το χαρακτήρα ενός ενιαίου έργου με δύο μέρη (πτυχές).

¹¹⁹ Τα έργα εντάσσονται και στη συλλογή 'Έργα για Βιολί και Πιάνο', Τεύχος I. Πρόκειται για εκ νέου επεξεργασία του υλικού και της μορφολογικής δομής, δίνοντας το χαρακτήρα ενός ενιαίου έργου με τρία μέρη (πτυχές).

¹²⁰ Εκτελέστηκε σε συναυλία του Δημοτικού Ωδείου Λάρισας. Στο βιολί ο Γεώργιος Κανάτσος και στο πιάνο η Λίζα Σακελλαρίου.

I.B/5.9. 7 ΕΡΓΑ ΓΙΑ 2 ΠΙΑΝΑ ΚΑΙ 1 ΓΙΑ 4 ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΣ - Συλλογή (2008)¹²¹

Οργανολογική διανομή: 2 Pno.

Διάταξη έργων: I. ΤΡΙΠΤΥΧΟ¹²²

II. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 1 (ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ),

III. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 2

IV. ΚΥΚΛΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ ΜΠΑΛΕΤΟΥ¹²³

V. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ¹²⁴

VI. ΤΟΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (βυζαντινό θέμα 'Ότι εις τον αιώνα')

VII. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 1

VIII. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2¹²⁵

I.B/5.10. ΣΟΥΙΤΑ, για σοπράνο σαξόφωνο και πιάνο¹²⁶ (2009)

Οργανολογική διανομή: Sop. Sax. - Pno.

I.B/5.11. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 2, για σαξόφωνο τενόρο και πιάνο (2009)

Οργανολογική διανομή: Ten. Sax. - Pno.

I.B/5.12. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ, για σόλο τρομπέτα και πιάνο (2010)

Οργανολογική διανομή: Solo. Trpt. - Pno.

I.B/5.13. ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 3 ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ Αρ. 6, για σόλο τρομπέτα και πιάνο (2010)

Οργανολογική διανομή: Solo. Trpt. - Pno.

I.B/5.14. ΜΠΑΛΑΝΤΑ (ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ), για βιολοντσέλο και πιάνο (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Vlc. - Pno.

¹²¹ Η συλλογή φέρει τη χρονολογία έκδοσης.

¹²² Εμπνευσμένο από τη τραγωδία ο 'Φιλοκτήτης του Σοφοκλή.'

¹²³ Βλέπε διάταξη μερών υποκατηγορία I.A/1.

¹²⁴ Από το μπαλέτο της τρίτης πράξης της όπερας *Απολύτρωση*.

¹²⁵ Πρόκειται για μια ενιαία συλλογή που ενσωματώνει οκτώ κομμάτια. Το όγδοο κομμάτι *Ποντιακή Σουίτα αρ. 2* αφορά σύνθεση για δύο πιάνο και τέσσερις εκτελεστές και επομένως θα έπρεπε να συμπεριληφθεί στην υποκατηγορία I.B/4. Ωστόσο, λόγω του ενιαίου χαρακτήρα της συλλογής συμπεριλαμβάνεται στην υπάρχουσα υποκατηγορία.

¹²⁶ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν *Suita per soprano saxofoni*, χωρίς αναφορά για πιάνο.

I.B/5.15. ΓΙΑ ΔΥΟ ΠΙΑΝΑ - Συλλογή (αχρονολόγητο)¹²⁷

Οργανολογική διανομή: 2Pno.

Διάταξη έργων: I. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 3

II. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 4

III. ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΙΑΣ

I.B/5.16. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΒΙΟΛΙ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ, σε δύο τεύχη (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Vln. - Pno.

[Τεύχος I]

Διάταξη έργων: I. ΡΟΜΑΝΤΣΑ

II. ΜΠΑΛΑΝΤΑ

III. ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

IV. Η ΜΙΚΡΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ

[Τεύχος II]

Διάταξη έργων: I. ΣΚΕΡΤΣΟ

II. «Ψαροπούλα»

III. ΧΟΡΟΣ ΖΑΛΛΟΓΟΥ

IV. ΡΟΝΤΟ (σε στυλ ελληνικό)

V. ΣΕΡΕΝΑΤΑ

VI. ΣΟΝΑΤΑ Αρ. 1

I.B/5.17. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Vlc. - Pno.

Διάταξη έργων: I. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ Αρ. 1

II. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ Αρ. 2

III. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΜΕΝΟΥΕΤΟ

IV. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 1

V. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΑΡΤΣΟ ρ. 2

VI. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

VII. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ (πάνω σε Δημοτικό Τραγούδι)

¹²⁷ Στην ουσία πρόκειται για ένα αχρονολόγητο άλμπουμ με τρεις συνθέσεις για δύο εκτελεστές (μόνο το έργο *Ολύμπιος Δίας* φέρει τη χρονολογία 1986) με τίτλο *Για δύο Πιάνα*, χωρίς περαιτέρω πληροφορίες. Επίσης, η έντυπη μορφή του διαφέρει των επίσημων εμπορικών αυτοεκδόσεων του συνθέτη, όπως συνήθιζε κυρίως για τα έργα του με πιάνο και όχι μόνο.

- VIII. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (πάνω σε Θεσσαλικό Θέμα)
IX. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ
X. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ
XI. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ Αρ. 1
XII. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ Αρ.2

I.B/5.18. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΦΛΑΟΥΤΟ Ή ΟΜΠΟΕ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή
(αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. ή Ob. - Pno.

Διάταξη έργων: I. ΣΚΕΡΤΣΟ

- II. «Ψαροπούλα»
III. ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ
IV. ΡΟΝΤΟ Αρ. 1 (σε στυλ ελληνικό)
V. ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ¹²⁸
VI. ΣΕΡΕΝΑΤΑ
VII. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ
VIII. ΜΠΑΛΑΝΤΑ

I.B/5.19. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΦΛΑΟΥΤΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Pno.

Διάταξη έργων: I. ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

- II. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ
III. Η ΜΙΚΡΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ¹²⁹
IV. ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 1
V. ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2¹³⁰
VI. ΡΟΝΤΟ Αρ. 2¹³¹

I.B/5.20 ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΦΑΓΚΟΤΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ– Συλλογή (αχρονολόγητο)¹³²

Οργανολογική διανομή: Bsn. - Pno.

¹²⁸ Δημοτικό, μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για πιάνο.

¹²⁹ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για βιολί και πιάνο.

¹³⁰ Μεταγραφή από το αντίστοιχο έργο για πιάνο.

¹³¹ Ο.π.

¹³² Η συλλογή αποτελεί μεταγραφή των έργων για Βιολοντσέλο και Πιάνο. Περιέχει τα ίδια έργα, με τη διαφορά ότι ο συνθέτης εντάσσει και δύο ακόμα κομμάτια, τον *Μακεδονικό Χορό αρ. 5* και τον *Τσακωνικό*. Επίσης υπάρχει επακριβώς η ίδια συλλογή για Βιολί και Πιάνο.

- Διάταξη έργων: I. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ Αρ. 1
II. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ Αρ. 2
III. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΜΕΝΟΥΕΤΟ
IV. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 1
V. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 2
VI. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ
VII. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ (πάνω σε δημοτικό τραγούδι)
VIII. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (πάνω σε θεσσαλικό θέμα)
IX. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ
X. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ
XI. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ Αρ. 1
XII. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ Αρ. 2
XIII. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ Αρ. 5
XIV. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

I.Γ. Έργα για σόλο όργανο

I.Γ/1. Έργα για πιάνο

I.Γ/1.1. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ – σε πέντε τεύχη (1958 -1985)¹³³

Οργανολογική διανομή: Ρno.

[Τεύχος Ι]¹³⁴

Διάταξη έργων: I. ΣΚΕΡΤΣΟ

II. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ

III. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ Αρ. 1

IV. ΘΕΜΑ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ Αρ. 2

V. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ Αρ. 1

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, Γεώργιος Μάνεσης, 20.12.1962¹³⁵

VI. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ Αρ. 2

¹³³ Ο συνθέτης χρονολογεί την ολοκλήρωση των έργων στο βιοεργογραφικό του κατάλογο μεταξύ του 1958 - 1985. Οι διάρκειες στα αναγραφόμενα έργα αντλήθηκαν από τις χρονικές ενδείξεις των δύο ψηφιακών συλλογών, αντίστοιχα 1999 και 2000, με σολίστ τον Alexander Rikel. Βλέπε υποσημείωση 167 (Κεφ. 1).

¹³⁴ Χωρίς χρονολογία έκδοσης.

¹³⁵ Βλέπε Κεφάλαιο 1, υποσημείωση 48.

VII. ΠΕΝΤΟΖΑΛΗΣ

VIII. ΣΟΥΙΤΑ

Διάρκεια (λεπτά): 4.57´

IX. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 1

Διάρκεια (λεπτά): 7.36´

X. ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΣΟΥΙΤΑ Αρ. 2

Διάρκεια (λεπτά): 8.29´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, Φρειδερίκος Γεωργίου,
20.5.1970¹³⁶

[Τεύχος II]¹³⁷

Διάταξη έργων: XI. ΤΡΕΙΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ (α. Το ποτάμι, β. Χορός, γ.
Καπρίτσιο)

Διάρκεια (λεπτά): 7.30´

XII. ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΥΛΙΑ

Διάρκεια (λεπτά): 3.53´

XIII. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ ΜΠΑΛΑΝΤΑ

Διάρκεια (λεπτά): 7.20´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, Λίντα Λεούση, 26.1.1975¹³⁸

XIV. ΤΡΕΙΣ ΜΙΝΙΑΤΟΥΡΕΣ

XV. ΣΟΝΑΤΙΝΑ Αρ. 1

XVI. ΣΟΝΑΤΙΝΑ Αρ. 2

XVII. ΣΟΝΑΤΑ Αρ. 1

XVIII. ΣΟΝΑΤΑ Αρ. 2

Διάρκεια (λεπτά): 10.51´

[Τεύχος III]¹³⁹

Διάταξη έργων: XIX. ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 1

Διάρκεια (λεπτά): 4.28´

XX. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΣΚΕΡΤΣΟ

Διάρκεια (λεπτά): 5.39´

¹³⁶ Βλέπε υποσημείωση 98.

¹³⁷ Χωρίς χρονολογία έκδοσης.

¹³⁸ Βλέπε υποσημείωση 124.

¹³⁹ Χρονολογία έκδοσης 2005.

XXI. ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

XXII. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 2

Διάρκεια (λεπτά): 5.16'

XXIII. ΤΟΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ)

Διάρκεια (λεπτά): 6.19'

XXIV. ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ

Διάρκεια (λεπτά): 5.02'

XXV. ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Διάρκεια (λεπτά): 3.29'

XXVI. ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

[Τεύχος IV]¹⁴⁰

Διάταξη έργων: XXVII. ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΡΙΑΜΒΟΣ

XXVIII. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 3

XXIX. ADAGIO

XXX. ΠΕΡΙΔΕΣ ΜΟΥΣΕΣ - ΣΟΥΙΤΑ

XXXI. ΡΟΝΤΟ Αρ. 2 (ΠΑΝΩ ΣΕ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ)

Διάρκεια (λεπτά): 5.16'

XXXII. ΤΗΣ ΔΕΣΠΩΣ¹⁴¹

Διάρκεια (λεπτά): 5.55'

XXXIII. ΡΟΔΙΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

XXXIV. ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

XXXV. «Ένα Καράβι από τη Χίο»

[Τεύχος V]¹⁴²

Διάταξη έργων: XXXVI. ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΠΑΛΕΤΟΥ (ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ)

Διάρκεια (λεπτά): 4.48'

XXXVII. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 4 (ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΙΑΣ)

Διάρκεια (λεπτά): 4.35'

¹⁴⁰ Χρονολογία έκδοσης 1984.

¹⁴¹ Σύνθεση το 1982 για υψίφωνο χορωδία και ορχήστρα. Το έργο δεν βρέθηκε σε αυτόνομη μορφή. Ωστόσο με την ίδια οργανολογική διανομή αποτελεί το τρίτο μέρος του συμφωνικού ποιήματος *Κλεφτουριά*. Βλέπε υποκατηγορία Π/3.

¹⁴² Χρονολογία έκδοσης 1988.

XXXVIII. ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 2

Διάρκεια (λεπτά): 6.08'

XXXIX. ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 3

ΧΛΙ. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ¹⁴³

Διάρκεια (λεπτά): 6.10'

ΧΛΙΙ. «Κάτω στο Γιαλό»

ΧΛΙΙΙ. ΤΡΙΦΩΝΗ ΦΟΥΓΚΑ

ΧΛΙΙΙΙ. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ

ΧΛΙΙΙΙΙ. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ¹⁴⁴

ΧΛΙΙΙΙΙΙ. ΦΟΥΓΚΑ ΠΑΝΩ ΣΕ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΘΕΜΑ
«Καραγκούνα»

Ι.Γ/1.2. 30 ΠΑΙΔΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΠΑΝΩ ΣΕ ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

ΚΛΙΜΑΚΕΣ – Συλλογή (1974)¹⁴⁵

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη έργων: I. Moderato

II. Allegro

III. Moderato

IV. Allegro

V. Moderato

VI. Allegro

VII. Allegretto

VIII. Allegro

IX. Allegretto

X. Allegro

XI. Moderato

XII. Allegro

XIII. Allegro

XIV. Allegro

XV. Allegro

¹⁴³ Από το δεύτερο μέρος του έργου *Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα*. Βλέπε υποκατηγορία I.A/1.

¹⁴⁴ Από την όπερα *Απολύτρωση*.

¹⁴⁵ Το κάθε έργο ατομικά δεν έχει τίτλο με προγραμματικό χαρακτήρα, όπως συνήθιζε ο συνθέτης. Εκτός από έξι κομμάτια.

- XVI. Allegretto
XVII. Moderato
XVIII. Allegro
XIX. Moderato
XX. Allegro - Vivo
XXI. Allegro
XXII. Andantino Sonetto
XXIII. Allegro (1821)
XXIV. Moderato «Κάτω στου βάλτου (ΤΣΑΜΙΚΟΣ)»
XXV. Allegretto – ΧΟΡΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
XXVI. Allegro – ΧΟΡΟΣ ΖΑΛΟΓΓΟΥ
XXVII. Allegro - ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ
XXVIII. Moderato – ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ
XXIV. Allegro – Vivo e ciocos
XXX. Moderato

Ι.Γ/1.3. ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ – Συλλογή (1982)

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη έργων: I. ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙ

II. Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ

III. ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ¹⁴⁶

IV. ΤΟ ΑΛΟΓΑΚΙ

V. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΒΟΣΚΟΣ

VI. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

VII. Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

VIII. ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

IX. «Κάλαντα Χριστουγέννων»

X. «Κάλαντα Πρωτοχρονιάς»

Ι.Γ/1.4. ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (1990)

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη έργων: I. ΧΟΡΟΣ ΣΑΤΥΡΩΝ¹⁴⁷

¹⁴⁶ Από την ανθολογία του Ν. Γ. Πολίτου.

¹⁴⁷ Από το τέταρτο μέρος του έργου *Αρχαϊκή Μακεδονική Σονάτα*. Βλέπε υποκατηγορία Ι.Α/1.

II. ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

Ι.Γ/1.5. ΣΟΥΙΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΜΙΔΑ (2001)¹⁴⁸

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη μερών: I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ - ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

III. ΜΙΔΑΣ - ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

IV. ΝΤΟΥΕΤΟ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

V. ΜΑΡΣΥΑΣ – ΜΙΔΑΣ

VI. ΦΙΝΑΛΕ - ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ¹⁴⁹

Ι.Γ/1.6. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ Αρ. 2, εμπνευσμένο από τη τραγωδία ο ‘Φιλοκτήτης του Σοφοκλέους’ (2007)

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Ι.Γ/1.7. ΣΟΥΙΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ‘ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ’ (2010)¹⁵⁰

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη μερών: I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. ΦΩΝΕΣ ΑΝΤΑΡΑ ΚΑΤΑΧΝΙΑ

III. ΔΕ ΘΑ ΠΕΡΑΣΕΙΣ ΚΙΟΥΤΑΧΗ

IV. ΔΡΟΛΑΠΙ ΡΙΧΝΕΙ ΚΑΙ ΒΡΟΧΗ

V. ΠΕΝΘΙΜΟ (για τα θύματα του πολέμου)

VI. ΑΠ’ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΗ ΚΑΠΝΙΑ

Ι.Γ/1.8. PRELUDE No. 3 (αχρονολόγητο)¹⁵¹

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Ι.Γ/1.9. ΕΙΚΟΣΙ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (αχρονολόγητο)¹⁵²

¹⁴⁸ Μεταγραφή από τη σουίτα του μιούζικαλ, «Οι περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα» (1997), σε κείμενο του Τζάνι Ροντάρι.

¹⁴⁹ Τα μέρη του έργου είναι ίδια με αυτά της υποκατηγορίας Ι.Α/2.14 για ορχήστρα πνευστών, με τη διαφορά ότι προσθέτει και το έκτο μέρος.

¹⁵⁰ Μεταγραφή από το συμφωνικό ποίημα *Γεώργιος Καραϊσκάκης*.

¹⁵¹ Μεταγραφή από το Prelude no. 3 για ορχήστρα του 1984.

¹⁵² Τα έργα *Κάλαντα Χριστουγέννων* και *Κάλαντα Πρωτοχρονιάς*, εντάσσονται και στη συλλογή ‘Παιδικά Κομμάτια για Πιάνο.’ Διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την επεξεργασία του υλικού, τα μέρη, τη διάρκεια και το βαθμό δυσκολίας.

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

Διάταξη έργων: I. ΞΕΟΔΟΣ

II. ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ ΒΑΛΣ

III. Ο ΟΡΕΙΒΑΤΗΣ

IV. ΒΑΛΣ

V. Ο ΤΡΥΓΟΣ

VI. Ο ΘΕΡΙΣΜΟΣ

VII. ΜΥΤΗΚΑΣ

VIII. ΓΚΕΪΣΑ

IX. ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΓΑΤΑΣ

X. ΤΟ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

XI. ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 1

XII. ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 2

XIII. ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 3

XIV. ΣΚΕΡΤΣΟ Αρ. 4

XV. ΜΕΝΟΥΕΤΟ Αρ. 1

XVI. ΜΕΝΟΥΕΤΟ Αρ. 2

XVII. Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΆΜΛΕΤ

XVIII. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ «Γερακίνα»

XIX. «Κάλαντα Χριστουγέννων»

XX. «Κάλαντα Πρωτοχρονιάς»

**I.Γ/1.10. 8 ΜΙΚΡΕΣ ΡΟΜΑΝΤΕΣ ΚΑΙ 22 ΧΟΡΟΙ ΠΑΝΩ ΣΕ ΑΡΧΑΙΕΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΚΑΙΜΑΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ –**

Συλλογή (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Ρνο.

A) Μικρές Ρομάντσες

Διάταξη έργων: I. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 1 (παιδική)

II. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 2

III. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 3

IV. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 4

V. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 5

VI. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 6

VII. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 7

VIII. ΜΙΚΡΗ ΡΟΜΑΝΤΣΑ Αρ. 8 (σε εξάτονη κλίμακα)

Β) Χοροί

Διάταξη έργων: ΙΧ. ΧΟΡΟΣ Αρ. 1

X. ΧΟΡΟΣ Αρ. 2

XI. ΧΟΡΟΣ Αρ. 3

XII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 4

XIII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 5

XIV. ΧΟΡΟΣ Αρ. 6

XV. ΧΟΡΟΣ Αρ. 7

XVI. ΧΟΡΟΣ Αρ. 8 «Ο πετροκότσυφας»

XVII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 9

XVIII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 10

XIX. ΧΟΡΟΣ Αρ. 11

XX. ΧΟΡΟΣ Αρ. 12

XXI. ΧΟΡΟΣ Αρ. 13

XXII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 14

XXIII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 15 (ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ)¹⁵³

XXIV. ΧΟΡΟΣ Αρ. 16

XXV. ΧΟΡΟΣ Αρ. 17

XXVI. ΧΟΡΟΣ Αρ. 18

XXVII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 19

XXVIII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 20

XXIX. ΧΟΡΟΣ Αρ. 21

XXX. ΧΟΡΟΣ Αρ. 22 (ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΚΛΙΚΗ ΣΟΥΙΤΑ
ΜΠΑΛΕΤΟΥ)

Ι.Γ/2. Έργα για εκκλησιαστικό όργανο

Ι.Γ/2.1. ΠΕΝΤΕ ΕΡΓΑ – Συλλογή (2011)¹⁵⁴

¹⁵³ Από την ανθολογία του Ν. Γ. Πολίτου.

Οργανολογική διανομή: Org.

Διάταξη έργων: I. ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ (ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΥΙΔ)

II. ΦΩΣ ΙΛΑΡΟΝ (BYZANTINO ΘΕΜΑ)

III. ΤΟΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ BYZANTINO ΘΕΜΑ)

IV. Α΄ ΩΔΗ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ¹⁵⁵

V. ΠΡΟΣΕΥΧΗ¹⁵⁶

I.Γ/3. Έργα για κιθάρα

I.Γ/3.1. 8 ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΓΙΑ ΚΙΘΑΡΑ – Συλλογή (1983)¹⁵⁷

Οργανολογική διανομή: Guit.

Διάταξη έργων: I. ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ

II. ΣΟΝΕΤΟ

III. ΧΟΡΟΣ Αρ. 1

IV. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ

V. ΧΟΡΟΣ Αρ. 2

VI. 1821

VII. ΧΟΡΟΣ Αρ. 3

VIII. ΣΚΕΡΤΣΟ

¹⁵⁴ Μεταγραφή για εκκλησιαστικό όργανο. Συλλογή χωρίς τη μορφή έκδοσης όπως συνήθιζε ο συνθέτης.

¹⁵⁵ Από το ορατόριο οι Δέκα Απόκρυφες Δαυιδικές Ωδές.

¹⁵⁶ Πάνω στο ψαλμό του Δαβίδ, ‘Ο περιπατών επί πτερύγων ανέμων.’

¹⁵⁷ Τα παραπάνω έργα είναι τα μοναδικά που γράφτηκαν για σόλο κιθάρα και συμπεριλαμβάνονται σε συλλογή με την επωνυμία *8 Κομμάτια για Κιθάρα*, όπου φέρει και την αντίστοιχη χρονολογία. Το πρώτο έργο που περιλαμβάνει κιθάρα, είναι οι *Περίδες Μούσες* το 1980. Συμπερασματικά, ίσως να πρόκειται για συνθέσεις και μεταγραφές της ίδιας περιόδου. Συμπτωματικά, από πρόγραμμα ετήσιων εξετάσεων του Απολλώνιου Ωδείου το 1982, ο Δέλλιος αναγράφεται ως καθηγητής κλασικής κιθάρας για πρώτη και μοναδική φορά.

II. Φωνητική Μουσική

II/1. Έργα για χορωδία και ορχήστρα

II/1.1. ΟΙ ΔΕΚΑ ΑΠΟΚΡΥΦΕΣ ΔΑΥΙΔΙΚΕΣ ΩΔΕΣ, για χορωδία και ορχήστρα
(1965)¹⁵⁸

Οργανολογική διανομή: 4Hn. - 4Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. -
Cymb. - T. T. - Hr.

Διάταξη μερών: 1^η Ωδή: Α ΩΔΗ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. -
Cbsn. - Pno. - Sop. Mez. - Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 2^η Ωδή: Β' ΩΔΗ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ

3^η Ωδή: ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΆΝΝΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΟΥ
ΠΡΟΦΗΤΗ ΣΑΜΟΥΗΛ

4^η Ωδή: ΆΡΙΑ ΤΟΥ ΑΒΑΚΟΥΜ

5^η Ωδή: ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΙΩΝΑ

7^η Ωδή: ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

8^η Ωδή: ΎΜΝΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

9^η Ωδή: ΑΙΝΕΣΗ ΑΓΝΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΚΟΡΗΣ ΠΑΡΘΕΝΑΣ

10^η Ωδή: ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ
ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Διάρκεια (λεπτά): 90'

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ, 5.1981¹⁵⁹

II/1.2. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 3 (ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΓΩΝΑΣ), για χορωδία και ορχήστρα
(1967)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. -
Cbsn. - 4Hn. - Pno. - 4Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T.
T. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. Ο ΛΗΘΑΡΓΟΣ

¹⁵⁸ Ανήκει στο είδος θρησκευτικής φωνητικής μουσικής.

¹⁵⁹ Το έργο δεν εκτελέστηκε ποτέ ολόκληρο. Σύμφωνα με τον Ταμβάκο, εκτελέστηκαν αποσπάσματα από τη μικτή Χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου και διευθυντή τον συνθέτη, στην αίθουσα 'Παρνασσός.'

II. Η ΒΙΑ

III. ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

IV. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΔΕΑ

V. Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ

Διάρκεια (λεπτά): 35´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ και ΑΩ στην ΕΛΣ, 26.5.1985¹⁶⁰

II/1.3. ΤΟΚΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ), για χορωδία και ορχήστρα (1980)¹⁶¹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Harm. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 14´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ, 20.5.1984¹⁶²

II/1.4. ΔΥΟ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΥΙΔ, για χορωδία και ορχήστρα (1985)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - Bsn. - Cbsn. - 2Tpt. - 3Trb. - Timp. - Cymb. - Bs. Dr. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

II/1.5. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 4 (ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ), για χορωδία και ορχήστρα (1987)¹⁶³

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 4Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hr. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. ΛΕΥΤΕΡΙΑ¹⁶⁴

III. ΠΡΟΣΕΥΧΗ¹⁶⁵

IV. ΤΟ ΦΩΣ¹⁶⁶

¹⁶⁰ Η πρώτη εκτέλεση έγινε με τη μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου και διευθυντή τον συνθέτη.

¹⁶¹ Πρόκειται για επεξεργασία παλαιότερων έργων του, «Λευτεριά», «Προσευχή», «Φως». Το έργο είναι γραμμένο πάνω σε ποιήματα των Αυγής Σακαλή, Χρήστου Ανδρικόπουλου και Τζένης Παπαϊωάννου.

¹⁶² Η πρώτη εκτέλεση έγινε με τη μικτή χορωδία και ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου, μέλη της Ε.Λ.Σ. και έγχορδα από τη Κ.Ο.Α. και διευθυντή τον συνθέτη.

¹⁶³ Σε στίχους των Α. Σακαλή, Μ.Παπαϊωάννου και Χρ. Ανδρικόπουλου. Πρόκειται για εκ νέου επεξεργασία μερών παλαιότερων έργων που εντάχθηκαν στο συγκεκριμένο έργο.

¹⁶⁴ Σε στίχους της Αυγής Σακαλή.

¹⁶⁵ Σε στίχους του Χρήστου Ανδρικόπουλου.

II/1.6. ΤΕΤΡΑΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 2, για χορωδία και ορχήστρα (1992)¹⁶⁷

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - 3Timp. - Tamb. - S. Dr. - Bs. Dr. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟΡ της Αλβανίας και Χορωδία του ΑΩ, 16.5.1993¹⁶⁸

II/1.7. ΑΛΑΦΡΟΪΣΚΙΩΤΟΣ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ – Ο ΒΑΘΥΣ ΛΟΓΟΣ) ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΣΕ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ, για χορωδία και ορχήστρα (2004)¹⁶⁹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΥΛΙΑ

II. Moderato

III. Allegretto – fuga

II/1.8. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 7 (ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΜΑΡΟΥΣΙΩΤΩΝ 1821 – 1827) (2011)¹⁷⁰

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Eng. Hn. - Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟ – ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΜΑΡΟΥΣΙΩΤΩΝ 1821 – 1827

II. ΑΝΟΙΞΗ 1821

II/1.9. ΔΙΠΤΥΧΟ, για χορωδία, δύο κρουστούς και ορχήστρα (αχρονολόγητο)

Πρώτη πτυχή: Για δύο εκτελεστές κρουστών και συμφωνική ορχήστρα

¹⁶⁶ Σε στίχους της Αυγής Σακαλή.

¹⁶⁷ Το έργο αρχικά γράφτηκε για μπάντα πνευστών το 1958 και ενορχηστρώθηκε το 1968. Πρόκειται για αναθεώρηση και επεξεργασία του ίδιου έργου με διαφορετική οργανολογική διανομή και προσθήκη χορωδίας. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για ορχήστρα. Βλέπε υποκατηγορία I.A./1.

¹⁶⁸ Το έργο εκτελέστηκε για πρώτη φορά χωρίς χορωδία, τον Ιούνιο 1970 από τη ΣΟ του ΕΙΡ. Πρόκειται για το ίδιο έργο με εισαγωγή χορωδίας.

¹⁶⁹ Το έργο είναι γραμμένο πάνω στο ποίημα του Άγγελου Σικελιανού ο 'Αλαφροΐσκιωτος'.

¹⁷⁰ Σε στίχους του Δημήτρη Μασούρη.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - [1^{ος} εκτελεστής: Timp. - Cymb. - Bs. Dr. - Bong] - [2^{ος} εκτελεστής: Xyl. - S. Dr.] - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Δεύτερη πτυχή: ΘΑΛΛΑΣΟΠΟΥΛΙΑ, για χορωδία και ορχήστρα

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

II/2. Έργα για χορωδία και ορχήστρα πνευστών

II/2.1. *ΤΕΤΡΑΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 2* (αχρονολόγητο)¹⁷¹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Picc. Cl. - 2Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 4Tpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - c. SATB

Διάρκεια (λεπτά): 25´

II/2.2. *ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΣΕ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ*, για μικτή χορωδία και μπάντα πνευστών (αχρονολόγητο)¹⁷²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - Ob. - Picc. Cl. - 3Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Hn. - 2Tpt. - 2Fl. Hn. - T. Hn. - Euph. - 3Trb. - Bs. Tpt. - c. SATB - Timp. - S. Dr. - Cymb. - Bs. Dr.

Διάρκεια (λεπτά): 30´

II/3. Έργα για σόλο φωνή/ές ή σόλο όργανο, χορωδία και ορχήστρα

II/3.1. *ΚΟΣΜΙΚΗ ΚΑΝΤΑΤΑ*, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1962)¹⁷³

¹⁷¹ Το έργο έχει μεταγραφεί και για ορχήστρα πνευστών με χορωδία. Η διαφορά έγκειται στην εισαγωγή χορωδίας και στη χρήση τεσσάρων τρομπετών αντί για δύο (για ορχήστρα πνευστών). Βλέπε την υποκατηγορία I.A/2. Το 1992 μεταγράφηκε για χορωδία και ορχήστρα. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για ορχήστρα.

¹⁷² Το έργο έχει γραφτεί πάνω στο ποίημα του Άγγελου Σικελιανού, *Αλαφροϊσκιωτος*. Αποσπάσματα ο «Βαθύς λόγος». Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για χορωδία και ορχήστρα. Βλέπε υποκατηγορία II/1.7.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Solo Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 20´

II/3.2. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 3 (Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΙΝΟΥ), για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1963)¹⁷⁴

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Solo Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 30´

II/3.3. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ (ΠΑΣΧΑ 1942), για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1968)¹⁷⁵

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - T.B. - Hp. - Solo Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάρκεια (λεπτά): 22´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟ του ΕΙΡΤ, 14.5.1971¹⁷⁶

II/3.4. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ 1821, για σόλο τενόρο και βαρύτονο, μεγάλη χορωδία και ορχήστρα (1971)¹⁷⁷

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - Cbsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Hp. Solo Ten. - Solo Bar. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 1^ο μέρος: I. ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ

II. ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ¹⁷⁸

2^ο μέρος: I. ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ ‘ΘΟΥΡΙΟΣ’

II. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

¹⁷³ Από τον ‘Επιτάφιο’ του Γιάννη Ρίτσου. Το έργο ολοκληρώθηκε στις 10 Νοεμβρίου 1962 και μεταγράφηκε τον Δεκέμβριο του 2002.

¹⁷⁴ Τα μέρη του έργου δεν έχουν προγραμματικό χαρακτήρα.

¹⁷⁵ Ο.π.

¹⁷⁶ Συμμετείχαν και μέλη χορωδίας της ΕΛΣ.

¹⁷⁷ Υπάρχει και για σόλο οξύφωνο, σόλο βαθύφωνο, χορωδία και μικρή ορχήστρα.

¹⁷⁸ Από την ανθολογία της Ν. Γ. Πολίτου.

III. ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ¹⁷⁹

II/3.5. 1821 ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ, για σόλο βαρύτονο, χορωδία και ορχήστρα (1974)¹⁸⁰

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Cymb. - T. T. - Bs. Dr. - Solo Ten. - Solo Bar. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 1^ο μέρος: I. ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ

II. ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ

III. ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ

2^ο μέρος: I. ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ ‘ΘΟΥΡΙΟΣ’

II. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Διάρκεια (λεπτά): 23’

II/3.6. ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1981)¹⁸¹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Tamb. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Solo Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. Ο ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΚΑΜΠΙΟΣ

II. ΧΟΡΟΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΑ

III. ΦΟΥΓΚΑ (ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΑΣ)

Διάρκεια (λεπτά): 17’

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ του ΑΩ. 16.5.1982

II/3.7. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ (ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ Β’ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ), για σόλο τενόρο, μικτή χορωδία και ορχήστρα (1983)¹⁸²

¹⁷⁹ Ανώνυμη δημοτική προέλευση.

¹⁸⁰ Πρόκειται για επεξεργασία του αντίστοιχου έργου Συμφωνικό ποίημα 1821, του έτους 1971. Οι διαφορές εντοπίζονται στην ενορχηστρωτική μορφή, μικρές παραλλαγές του θέματος, την οργανολογική διανομή και την ανακατανομή των μερών. Η «Κλεφτουριά» του 1974, μπαίνει στο πρώτο μέρος σε αντίθεση με το πρωτότυπο που το εντάσσει στο τέλος του δεύτερου μέρους.

¹⁸¹ Το έργο φέρει τη χρονολογία 1989, ωστόσο το 1982 έχει ήδη εκτελεστεί με αυτή τη σύνθεση.

¹⁸² Το έργο καταγράφηκε και για ορχήστρα πνευστών, βλέπε υποκατηγορία I.A/2.20. Τα μέρη τους διαφοροποιούνται.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - Trpt. - 4Trb. - Tba. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Solo Ten. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ARIA – ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

II. ΤΑΦΗ

III. Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΕΛΣ, ΧΟ του ΑΩ. 22.5.1983¹⁸³

II/3.8. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ (ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ) ΣΕ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ, για σόλο σοπράνο, σόλο τενόρο, μικτή χορωδία και μεγάλη ορχήστρα (1989)¹⁸⁴

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 3Trpt. - 3Trb. - Tba. - 4Timp. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Solo Sop. - Solo Ten. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΛΑΖΑΙΩΝ

II. ΣΤΙΣ ΒΟΥΝΟΚΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

III. ΤΗΣ ΔΕΣΠΩΣ¹⁸⁵

Διάρκεια (λεπτά): 30´

II/3.9. ΔΥΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΕΣ ΩΔΕΣ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1990)¹⁸⁶

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Solo Sop. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 12^η Ωδή: ΣΤΟΝ ΕΡΓΟΤΕΛΗ, ΝΙΚΗΤΗ ΣΕ ΔΟΛΙΧΟΔΡΟΜΙΑ

10^η Ωδή: ΣΤΟΝ ΑΓΗΣΙΔΗΜΟ, ΤΟΝ ΕΠΙΖΕΦΥΡΙΟ ΛΟΚΡΟ

ΝΙΚΗΤΗ ΣΕ ΠΥΓΜΑΧΙΑ

II/3.10. ΑΓΑΠΗ ΠΕΡΑΙΚΟΣΤΗΘΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (1992)¹⁸⁷

¹⁸³ Εκτελέστηκε το δεύτερο μέρος «Ταφή», στις 22 Μαΐου 1983 με τη ΧΟ του ΑΩ και διευθυντή τον συνθέτη. Το έργο αρχικά αποτελούταν από τρία μέρη «I. Επιστροφή, II. Δολοφονία, III. Ταφή», τα οποία διαφοροποιούνται από τα παραπάνω μέρη. Σε αυτή τη μορφή δεν εντοπίστηκε το έργο.

¹⁸⁴ Πρόκειται για επεξεργασία μερών παλαιότερων έργων του. Ο τίτλος *Κλεφτουριά* αποτελεί και μέρος του Συμφωνικού ποιήματος 1821.

¹⁸⁵ Εμπνευσμένο από τη θυσία των Σουλιωτών και βασισμένο στο ομώνυμο δημοτικό τραγούδι.

¹⁸⁶ Έχει μεταγραφή και το 2004 για μικρό σύνολο και ορχήστρα. Μετάφραση Γεράσιμου Σπαταλά.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Xyl - Solo Sop. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Π/3.11. ΔΙΛΟΓΙΑ για σόλο τενόρο, χορωδία και συμφωνική ορχήστρα (1995)¹⁸⁸

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - Tpt. - 3Trb. - Tba. - 4Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Xyl - Solo Ten. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

- Πρώτος Λόγος

Διάταξη μερών: I. ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

II. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

III. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΒΑΚΧΩΝ

IV. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ

V. ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΑΤΥΡΩΝ

VI. ΧΑΡΜΟΣΥΝΟΣ ΠΑΙΑΝ

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟΡ της Αλβανίας και Χορωδία του ΑΩ, 16.5.1993

- Δεύτερος Λόγος

Διάταξη μερών: I. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

II. ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

III. Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

IV. ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ

V. Η ΤΑΦΗ

VI. Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

¹⁸⁷ Το έργο κατά πάσα πιθανότητα ολοκληρώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 70'. Στις 11 Μαΐου 1979 στην αίθουσα «Παρνασσός» και στις 5 Μαΐου 1980 στην αίθουσα του «Ισπανικού Μορφωτικού Ιδρύματος», εκτελέστηκε με τον ίδιο τίτλο από τη ΧΟ του ΑΩ και διευθυντή τον συνθέτη για χορωδία και ορχήστρα. Επίσης στις 16 Μαΐου 1982 εκτελέστηκε με τον ίδιο τίτλο και με ενορχηστρωτική μορφή, για χορωδία, κιθάρες και ορχήστρα εγχόρδων στην αίθουσα συναυλιών ΧΑΝ με τη ΧΟ του ΑΩ και διευθυντή τον συνθέτη. Ωστόσο σε αυτές τις μορφές το έργο δεν εντοπίστηκε. Προφανώς πρόκειται για μεταγραφές ή επαναθεωρήσεις. Είναι βασισμένο πάνω στο ποίημα του Κωστή Παλαμά.

¹⁸⁸ Πρόκειται για συμφωνική σύνθεση πάνω στη τραγωδία «Φίλιππος Β' ο Μακεδών», στην οποία εντάσσει δύο παλαιότερα έργα του επεξεργασμένα. Ο πρώτος λόγος περιλαμβάνει την *Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα Μπαλέτου* (με έξι μέρη όπως ειπώθηκε παραπάνω στη κατηγορία I.A/1) και ο δεύτερος λόγος το Συμφωνικό ποίημα *Φίλιππος Β' ο Μακεδών*, σε έξι μέρη (αντί για τρία μέρη του Συμφωνικού Τρίπτυχου *Φίλιππος Β' ο Μακεδών* της κατηγορίας II./3).

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΕΛΣ, ΧΟ του ΑΩ, 20.5.1984¹⁸⁹

Π/3.12. ΕΛΕΓΕΙΑ, για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (2002)¹⁹⁰

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Solo Sop. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΣΟΕ, 29.5.2005

Π/3.13. Η ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ, για σόλο σοπράνο, γυναικεία χορωδία και ορχήστρα (1997)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Solo Sop. - c. SSA - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Π/3.14. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ (ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΜΝΗΜΗ), για σόλο τενόρο, μικτή χορωδία και συμφωνική ορχήστρα (2009)¹⁹¹

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Solo Ten. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Π/3.15. ΔΥΟ ΜΠΑΛΑΝΤΕΣ για σόλο πιάνο, γυναικεία χορωδία και ορχήστρα (2009)¹⁹²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Solo Pno. - c. SSA. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Π/3.16. ΣΥΜΦΩΝΙΑ Αρ. 5, για σόλο σοπράνο, σόλο μέτζο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (2011)¹⁹³

¹⁸⁹ Εκτελέστηκαν τρία μέρη του δεύτερου λόγου, «Επιστροφή», «Δολοφονία» και «Ταφή». Στη παραπάνω μορφή των έξι μερών, παραμένει ανεκτέλεστο.

¹⁹⁰ Το έργο είναι γραμμένο πάνω στο ποίημα 'Παλαμάς' του Άγγελου Σικελιανού. Ο συνθέτης στην έντυπη μορφή του έργου δηλώνει χρονιά ολοκλήρωσης το 2002. Ωστόσο δεν γνωρίζουμε αν συνδέεται με το χαμένο έργο *Ελεγείο*, το οποίο εκτελέστηκε από τη ΧΟ του ΑΩ και διευθυντή τον συνθέτη, στις 25 Απριλίου 1980 στην αίθουσα «Παρνασσός» και με ενορχηστρωτική μορφή, για σόλο βιολί, σόλο τρομπέτα, γυναικεία χορωδία και ορχήστρα. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1989).

¹⁹¹ Το έργο έχει γραφτεί επάνω στους στίχους του Δημήτρη Μασούρη. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και στην εκδοχή του έργου για σόλο πιάνο.

¹⁹² Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για ορχήστρα. Βλέπε υποκατηγορία Ι.Α/1.

¹⁹³ Τα θέματα και τα μέρη του έργου προέρχονται από δημοτικά τραγούδια τα οποία έχει επεξεργαστεί και χρησιμοποιήσει και σε παλαιότερα έργα του.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Solo Sop. - Solo Mez Sop. - c. SATB. - Hr. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. «Θαλασσάκι μου»

II. «Από ξένο τόπο»

III. ΣΚΕΡΤΣΟ

IV. «Ο πετροκότσυφας»¹⁹⁴

II/4. Έργα για αφηγητή, με ή χωρίς σόλο φωνή, χορωδία και ορχήστρα

II/4.1. ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ Αρ. 4 (ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ) για σόλο βαρύτονο, αφηγητή, χορωδία και ορχήστρα (1964)¹⁹⁵

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 2Cbsn. - 4Hn. - 2Tpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - Narr. - Solo Bar. - c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΤΑΦΗ

II. Ο ΕΠΑΙΝΟΣ

III. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΓΟΝΟΥΣ

IV. ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

V. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

VI. ΑΝΑΨΥΧΗ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

VII. ΣΕΒΑΣΜΟ ΚΑΙ ΦΟΒΟ

VIII. ΑΠΛΟΙ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΑΛΟΙ

IX. ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

X. ΑΞΙΟΣ Ο ΕΠΑΙΝΟΣ

Διάρκεια (λεπτά): 30´

II/4.2. ΣΟΥΙΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ‘ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ’, για αφηγητή και μεγάλη ορχήστρα (2009)¹⁹⁶

¹⁹⁴ Σε στίχους Σταύρου Μαράντο.

¹⁹⁵ Έμμετρη ελεύθερη απόδοση Στέλιου Α. Γαζή.

¹⁹⁶ Για αφηγητή σε στίχους του Δημήτρη Μασούρη. Το 2010 μεταγράφηκε για σόλο πιάνο. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για σόλο πιάνο.

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - 2Cl. - Bs. Cl. - 2Bsn. - 4Hn. - 2Trpt.
- 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Narr. - c. SATB - 2Vln.
- Vla. - Vlc. - D.B.

II/5. Έργα για χορωδία και ενόργανο σύνολο

II/5.1. ΠΙΕΡΙΑΕΣ ΜΟΥΣΕΣ, για χορωδία, πνευστά και έγχορδα (2003)¹⁹⁷

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Cl. - c. SATB. - 2Vln. - Pno.

II/5.2. ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ για χορωδία, ξύλινα και έγχορδα (2004)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - c.SATB. - 2Vln. - Vla. -
Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

II. ΚΥΡΙΑ ΕΛΕΗΣΟΝ ‘ΦΟΥΓΚΑ’

II/5.3. ΦΩΣ ΙΑΡΟΝ (BYZANTINO ΘΕΜΑ) ΤΡΙΠΡΤΥΧΟ, για μικτή χορωδία και έγχορδα (2005)¹⁹⁸

Οργανολογική διανομή: c.SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

II/5.4. ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ, για αντρική χορωδία και μικρή ορχήστρα (2008)¹⁹⁹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn. - c.TTBB - 2Vln. - Vla. - Vlc.
- D.B.

II/5.5. ΤΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, για γυναικείο φωνητικό τρίο και μικρή ορχήστρα (2008)

Οργανολογική διανομή: Fl. - 2Cl. - Sop. - Mez. Sop. - Alto - 2Vln. - Vlc.

Διάταξη μερών: I. «Η Γαρουφαλιά»

II. «Χορός του Ζαλόγγου»

III. «Από ξένο τόπο»

¹⁹⁷ Μεταγραφή. Το έργο ολοκληρώθηκε αρχές της δεκαετίας του '70.

¹⁹⁸ Μεταγραφή από παλιότερο αχρονολόγητο τραγούδι.

¹⁹⁹ Μεταγραφή. Αρχική μορφή για υψίφωνο, πιάνο, μικτή χορωδία και ορχήστρα (1981).

II/5.6. ΨΑΛΜΟΣ ΔΑΥΙΔ (ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ), για χορωδία και έγχορδα (2010)²⁰⁰

Οργανολογική διανομή: c. SATB - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

II/5.7. ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ, για μικτή χορωδία και έγχορδα (2011)

Οργανολογική διανομή: c. SATB - 2Vl. - Vla. - Vlc. - D.B.

**II/5.8. ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΞΑΚΟΥΣΤΗ,** για χορωδία και δώδεκα πνευστά
(αχρονολόγητο)²⁰¹

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - Alto Sax. - c. SATB - 2Hn.
- 2Trt. - Tba. - S. Dr.

Διάταξη μερών: I. ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ

II. ΦΟΥΓΚΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

III. ΧΟΡΟΣ

II/6. Έργα για σόλο όργανο/να, χορωδία και ενόργανο σύνολο

II/6.1. ΠΙΕΡΙΔΕΣ ΜΟΥΣΕΣ, για σόλο πιάνο, τρίο γυναικών και μικρή ορχήστρα
(2008)²⁰²

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Cl. - 2Hn. - Solo Pno. - Sop. - Mez. Sop. -
Alto. - 2Vln. - Vlc.

II/6.2. ΦΑΝΤΑΣΙΑ Αρ. 1, για σόλο πιάνο, τρίο γυναικών και μικρή ορχήστρα
(2008)²⁰³

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - 2Cl. - Bsn. - 2Hn. - Solo Pno. - Sop. -
Mez. Sop. - Alto - 2Vln. - Vlc.

²⁰⁰ Μετάφραση Γιάννης Λαζαρίδης. Μεταγραφή του 1965 για χορωδία.

²⁰¹ Ουσιαστικά πρόκειται για μεταγραφή του πρώτου, δεύτερου και τέταρτου μέρους του έργου, *Τετράπτυχο Συμφωνικό Ποίημα αρ. 2* (1958), για μικρό σύνολο με εισαγωγή χορωδίας. Το 1992 ο συνθέτης είχε μεταγράψει το έργο για χορωδία και ορχήστρα.

²⁰² ό.π.

²⁰³ Μεταγραφή. Αρχική μορφή για σόλο πιάνο, γυναικεία χορωδία και ορχήστρα 1979.

II/7. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και ενόργανο σύνολο

II/7.1. ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ (ΚΑΡΜΕΝΙΤΣΑ), για σόλο σοπράνο, πιάνο, χορωδία, πνευστά και έγχορδα (1980)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Cl. - Bsn. - Solo Sop. - c. SATB - Pno. - 2Vln - Vla. - Vlc.

Διάρκεια (λεπτά): 18´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΧΟ και ΑΩ, 14.5.1981

II/7.2. ΠΕΡΙΔΕΣ ΜΟΥΣΕΣ, για σόλο σοπράνο, χορωδία και μικρή ορχήστρα (2007)²⁰⁴

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Cl. - 2Vln. - Vlc. - Solo Sop. - C. SATB - Pno.

II/7.3. ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ, για σολίστες²⁰⁵ Soprano – Tenore, μικτή χορωδία, ορχήστρα πνευστών και πιάνο (2008)²⁰⁶

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 3Cl. - Alto Sax. - Ten. Sax. - 3Trt. - Trb. - Solo Sop. - Solo Ten. - c. SATB - Pno.

II/7.4. ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ 1821, για σόλο τενόρο, σόλο βαρύτονο, ανδρική χορωδία και μικρή συμφωνική ορχήστρα (2008)

Οργανολογική διανομή: Fl. - Ob. - Cl. - Bsn. - Trt. - solo Ten - solo Bar. - c. TTBB - 2Vln. - Vla.- Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ

II. ARIA ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ

III. ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ

IV. ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ

V. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

²⁰⁴ ό.π.

²⁰⁵ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν «Απολύτρωση, για μικτή χορωδία, Soloistes Soprano – Tenore, ορχήστρα πνευστών και πιάνο».

²⁰⁶ Μεταγραφή. Επιλογή από τη τρίπρακτη όπερα *Απολύτρωση* (1965).

II/8. Έργα για σόλο φωνή/ές και ενόργανο σύνολο

II/8.1. ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ, για σοπράνο, άλτο, σαξόφωνο και έγχορδα (2009)

Οργανολογική διανομή: Alto Sax. - Sop. - Alto. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

II/8.2. ΤΡΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, για σόλο σοπράνο και μικρή ορχήστρα (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - 2Ob. - 2Cl. - 2Bsn. - Solo Sop. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: I. «Δείπνος»

II. «Πρωτοβρόχι»²⁰⁷ ‘Αποσπάσματα’

III. «Τρεχαντήρι»

II/9. Έργα για χορωδία και συνοδεία πιάνου

II/9.1. Ο ΚΑΤΑΤΡΕΓΜΟΣ (1974)²⁰⁸

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

II/9.2. ΤΟΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ) (1985)²⁰⁹

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

II/9.3. ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΦΑΙΑΚΩΝ (2004)²¹⁰

Οργανολογική διανομή: c.SATB - Pno

II/9.4. ΦΩΣ ΙΛΑΡΟΝ (ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΝΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΜΑ) (2004)²¹¹

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

II/9.5. ΔΥΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΕΣ ΩΔΕΣ (2007)²¹²

²⁰⁷ Σε ποίηση Άγγελου Σικελιανού.

²⁰⁸ Από τη όπερα *Απολύτρωση*.

²⁰⁹ Μεταγραφή από Τοκκάτα και Φούγκα (πάνω σε ένα βυζαντινό θέμα), για χορωδία και πιάνο 1980.

²¹⁰ Απόσπασμα από την *Οδύσσεια* του Ομήρου, μετάφραση Αριστείδης Καμπανάς.

²¹¹ Σύμφωνα με το κατάλογο έργων του συνθέτη, το έργο ολοκληρώθηκε το 1992.

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

Π/9.6. ΑΛΛΗΦΡΟΪΣΚΙΩΤΟΣ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ – Ο ΒΑΘΥΣ ΛΟΓΟΣ)

(αχρονολόγητο)²¹³

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

Π/9.7. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ (αχρονολόγητο)²¹⁴

Οργανολογική διανομή: c.SATB - Pno.

Π/9.8. ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, φωνητικό κουαρτέτο για σοπράνο, μέτζο σοπράνο, τενόρο, βαρύτονο και²¹⁵ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Sop. - Mez. Sop. - Ten. - Bar. - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Θαλασσάκι»

II. «Όνειρο ‘ο πετροκόττυφας’»

Π/9.9. ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ (αχρονολόγητο)²¹⁶

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

Π/9.10. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Α. 2 (ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ) (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: c. SATB - Pno.

Π/10. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία πιάνου

Π/10.1. ΚΑΝΤΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΤΑΦΙΟ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ
(ΚΟΣΜΙΚΗ) (2002)²¹⁷

²¹² Μεταγραφή για πιάνο και χορωδία. Πρώτη γραφή το 1990 για μικτή χορωδία και ορχήστρα, σε μετάφραση του Γεράσιμου Σπατάλα. Βλέπε υποκατηγορία Π/3. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για σόλο φωνή, χορωδία και ορχήστρα.

²¹³ Πρόκειται για συμφωνικό ποίημα σε τρία μέρη, γραμμένο πάνω στο ποίημα του Άγγελου Σικελιανού. Το έργο δε φέρει χρονολογία ολοκλήρωσης στην έντυπη μορφή του. Για τη διάταξη των μερών ισχύει ότι και για την εκδοχή του έργου για χορωδία και ορχήστρα (βλέπε υποκατηγορία Π/1). Το 2001 εκτελέστηκε στο Απολλώνιο Πολιτιστικό Κέντρο, από τη Χορωδία του Απολλώνιου Ωδείου, με διευθυντή χορωδίας τον Μιχάλη Αδάμη και στο πιάνο τη Δήμητρα Κακάκη, στα πλαίσια εκδηλώσεων του Ωδείου.

²¹⁴ Διασκευή από το έργο *Ολυμπιακός Ύμνος* του Σπύρου Σαμάρα (1896), που αποτελεί από το 1958 τον επίσημο ύμνο των Ολυμπιακών Αγώνων. Προσαρμογή για μικτή χορωδία και πιάνο.

²¹⁵ Η αρχική μορφή του τίτλου ήταν, «*Δύο Τραγούδια*, Quartetto, Per Soprano, M. Soprano, Tenoro, Baritono e Piano».

²¹⁶ Διασκευή από την 9^η συμφωνία του Beethoven, ο «Ύμνος στη Χαρά». Προσαρμογή για μικτή χορωδία και πιάνο. Σε ποίηση Schiller.

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB - Pno.

II/10.2. ΕΛΕΓΕΙΑ (2002)²¹⁸

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB - Pno.

II/10.3. ΠΙΕΡΙΔΕΣ ΜΟΥΣΕΣ (2007)²¹⁹

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB - Pno.

II/10.4. ΠΡΟΣΕΥΧΗ (αχρονολόγητο)²²⁰

Οργανολογική διανομή: Solo - Alto ή Mez. Sop. - c.SATB - Pno.

II/10.5. ΠΡΟΣΕΥΧΗ (αχρονολόγητο)²²¹

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB. - Pno.

II/10.6. «Οι κοπελιές» (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB - Pno.

II/11. Έργα για σόλο φωνή/ές, χορωδία και συνοδεία εκκλησιαστικού οργάνου

II/11.1. ΠΕΝΤΕ ΕΡΓΑ – Συλλογή (2010)²²²

Οργανολογική διανομή: Solo Ten. - c. SATB - Org.

Διάταξη μερών: I. ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ (ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΥΙΔ)

II. ΦΩΣ ΙΛΑΡΟΝ (BYZANTINO ΘΕΜΑ)

III. ΤΟΚΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΑΝΩ ΣΕ BYZANTINO ΘΕΜΑ)

IV. Α΄ ΩΔΗ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ²²³

²¹⁷ Πρόκειται για μεταγραφή. Αρχική μορφή για σολίστ, μικρή χορωδία και ορχήστρα (1962).

²¹⁸ Πάνω στο ποίημα *Παλαμάς* του Άγγελου Σικελιανού. Μεταγραφή από το ομώνυμο έργο για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα (2002).

²¹⁹ Πρόκειται για μεταγραφή. Το έργο ολοκληρώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 για σύνολο πνευστών και εκτελέστηκε από το ΕΣΧΠ. Σε στίχους του Στέλιου Γαζή. Πιθανή μεταγραφή το 1992.

²²⁰ Σύμφωνα με το κατάλογο έργων του συνθέτη, το έργο ολοκληρώθηκε το 1962. Είναι γραμμένο πάνω στους στίχους του Χρήστου Ανδρικόπουλου.

²²¹ Πρόκειται για την ίδια σύνθεση με τίτλο *Προσευχή*, με τη διαφορά ότι γράφει για σόλο σοπράνο.

²²² Μεταγραφή για σόλο τενόρο, χορωδία και εκκλησιαστικό όργανο. Συλλογή χωρίς την επίσημη μορφή έκδοσης όπως συνήθιζε ο συνθέτης.

²²³ Από το ορατόριο οι *Δέκα Απόκρυφες Δαυιδικές Ωδές*.

V. ΠΡΟΣΕΥΧΗ²²⁴

Π/12. Έργα για δύο/τρεις φωνές και συνοδεία πιάνου

Π/12.1. ΠΕΝΤΕ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ (2005)²²⁵

Οργανολογική διανομή: Solo. Sop. - Mez. Sop. - Alto - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Οι κοπελλιές»

II. «Φως»²²⁶

III. «Θαλασσάκι μου»

IV. «Των Κολοκοτρωναίων»

V. «Νανούρισμα»²²⁷

Π/12.2. ΤΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, για γυναικείο φωνητικό τρίο με πιάνο (2006)

Οργανολογική διανομή: Sop. - Mez. Sop. - Alto. - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Η Γαρουφαλιά»

II. «Χορός του Ζαλόγγου»

III. «Από ξένο τόπο»

Π/12.3. ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ (2007)

Οργανολογική διανομή: Sop. - Mez. Sop. - Alto. - Pno.

Διάταξη μερών: I. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ «Γερακίνα»

II. «Οι κοπελιές»

Π/12.4. «Αμάραντος» (2008)

Οργανολογική διανομή: Sop. - Mez. Sop. - Alto. - Pno.

Π/12.5. ΜΠΑΛΑΝΤΑ Αρ. 2 (2010)²²⁸

Οργανολογική διανομή: Sop. - Mez. Sop. - Alto. - Solo Pno.

²²⁴ Πάνω στο ψαλμό του Δαβίδ, 'Ο περιπατών επί πτερύγων ανέμων.'

²²⁵ Στίχοι των τραγουδιών, I. Ν. Κατωμέρη, II. Αυγής Σακαλή, III. Δημοτικό, IV. Ν.Γ. Πολίτου, V. Ν.Γ. Πολίτου.

²²⁶ Σε στίχους της Αυγής Σακαλή.

²²⁷ Σε στίχους του Ν. Γ. Πολίτου.

²²⁸ Πρόκειται για μεταγραφή από σόλο πιάνο και επεξεργασία με εισαγωγή κειμένου.

II/12.6. ΝΤΟΥΕΤΟ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ (αχρονολόγητο)²²⁹

Οργανολογική διανομή: Sop. - Ten. - Pno.

II/12.7. ΠΕΝΤΕ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Solo.- Sop. - Mez. Sop. - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Πετροκότσυφας»

II. «Προσευχή»²³⁰

III. «Αττικό τοπίο»²³¹

IV. «Μύκονος»²³²

V. «Αφιέρωση»²³³

II/13. Έργα για σόλο φωνή/ές και συνοδεία πιάνου

II/13.1. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΕΣ ΓΙΑ ΜΕΤΖΟ ΣΟΠΡΑΝΟ Ή ΚΟΝΤΡΑΛΤΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (1988)

Οργανολογική διανομή: Sop. ή Ten. - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Προσευχή»²³⁴

II. «Ψαλμός του Δαβίδ»

III. «Χαμένη χαρά»²³⁵

IV. «Άκου να παίζουν οι τσιγγάνοι»²³⁶

V. «Άρια»²³⁷

II/13.2. ΑΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΒΑΡΥΤΟΝΟ Ή ΜΠΑΣΟ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ – Συλλογή (1988)

Οργανολογική διανομή: Bar. ή Bass. - Pno.

Διάταξη μερών: I. «Χαμένη χαρά»

²²⁹ Μεταγραφή από το μιούζικαλ, *Οι περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα* (1996). Η «Βασίλισσα» είναι η σοπράνο και ο «Μίδα» ο βαρύτονος.

²³⁰ Σε στίχους του Τίμου Αλασάκη.

²³¹ Σε στίχους του Γ. Καρθαίου.

²³² Ο.π.

²³³ Σε στίχους του Χ. Σακελαρίου.

²³⁴ Σε στίχους Χρήστου Ανδρικόπουλου.

²³⁵ Σε στίχους Μαρίας Δελάκη.

²³⁶ Σε στίχους Μ. Λογοθέτη.

²³⁷ Σε στίχους Μ. Δελάκη.

- II. «Του Κωνσταντάρρα»²³⁸
- III. «Πρώτη άρια από την όπερα ‘Απολύτρωση»
- IV. «Δεύτερη άρια από την όπερα ‘Απολύτρωση»
- V. «Προφήτης Ιωνάς»²³⁹
- VI. «Πρώτη άρια του Αβακούμ»²⁴⁰
- VII. «Δεύτερη άρια του Αβακούμ»²⁴¹

**II/13.3. 12 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΣΟΠΡΑΝΟ Ή ΤΕΝΟΡΟ – ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΑΡΙΕΣ
ΓΙΑ ΣΟΠΡΑΝΟ – ΠΕΝΤΕ ΑΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΕΝΟΡΟ ΜΕ ΣΥΝΟΔΕΙΑ
ΠΙΑΝΟΥ – Συλλογή (1989)**

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. / Solo Ten. - Pno.

12 Τραγούδια για Σοπράνο ή Τενόρο

- Διάταξη μερών: I. «Καρμενίτσα»²⁴²
- II. «Αγάπη περδικόστηθη τσιγγάνα»²⁴³
 - III. «Πόθοι»²⁴⁴
 - IV. «Άνοιξη»
 - V. «Ύμνος της Άνοιξης»²⁴⁵
 - VI. «Στο ακρογιάλι»²⁴⁶
 - VII. «Φως»
 - VIII. «Οι κοπελλιές»
 - IX. «Πάσχα 1942»²⁴⁷
 - X. «Έκκληση για Ειρήνη»
 - XI. «Ψαλμός του Δαβίδ»
 - XII. «Προσευχή»

Τέσσερις Άριες για Σοπράνο

²³⁸ Σε στίχους από την ανθολογία του Ν. Γ. Πολίτου.

²³⁹ Από την «6η Ωδή» του ορατόριου *Οι δέκα απόκρυφες Δαυιδικές ωδές*.

²⁴⁰ Από τη «4η Ωδή» του ορατόριου *Οι δέκα απόκρυφες Δαυιδικές ωδές*.

²⁴¹ Ο.π.

²⁴² Σε στίχους Άγγελου Δόξα.

²⁴³ Στίχοι Κωστή Παλαμά.

²⁴⁴ Από την ανθολογία Αποστολίδη.

²⁴⁵ Σε στίχους Κώστα Ουράνη.

²⁴⁶ Σε στίχους Λάμπρου Πορφύρα.

²⁴⁷ Σε στίχους Άγγελου Δόξα.

- Διάταξη μερών: I. «Άρια της Μούσας»²⁴⁸
II. «Άρια της Μούσας»²⁴⁹
III. «Ωδή της Άννας»²⁵⁰
IV. «Αίνεση αγνής κόρης – κόρης παρθένας»²⁵¹

Πέντε Άριες για Τενόρο

- Διάταξη μερών: I. «Άρια pregiara του ποιητή»²⁵²
II. «Άρια της ευτυχίας»²⁵³
III. «Άρια της φύσης»²⁵⁴
IV. «Άρια του Μέγα Αλεξάνδρου»²⁵⁵

II/13.4. 14 ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ (2009)

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - Pno.

- Διάταξη μερών: I. «Θαλασσάκι μου»
II. «Οι κοπελιές»
III. «Νανούρισμα»
IV. «Των Κολοκοτρωναίων»
V. «Η Γαρουφαλιά»
VI. «Χορός του Ζαλόγγου»
VII. «Από ξένο τόπο»
VIII. «Ο πετροκότσυφας»
IX. «Προσευχή»
X. «Αττικό τοπίο»
XI. «Μύκονος»
XII. «Αφιέρωση»
XIII. «Αμάραντος»
XIV. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ «Γερακίνα»

II/13.5. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΜΙΑ Α' (αχρονολόγητο)²⁵⁶

²⁴⁸ Από τη δεύτερη πράξη της όπερας *Απολύτρωση*.

²⁴⁹ Άρια της Μούσας από τη τρίτη πράξη της όπερας *Απολύτρωση*.

²⁵⁰ Από το ορατόριο *Οι δέκα απόκρυφες Δανιδικές ωδές*.

²⁵¹ «9η Ωδή» από το ορατόριο *Οι δέκα απόκρυφες Δανιδικές ωδές*.

²⁵² Από την όπερα *Απολύτρωση*.

²⁵³ Ο.π.

²⁵⁴ Ο.π.

²⁵⁵ Από το Συμφωνικό Τρίπτυχο «Φίλιππος Β' ο Μακεδών».

Οργανολογική διανομή: Bar. - Pno.

Π/13.6. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΜΙΔΑ Β΄ (αχρονολόγητο)²⁵⁷

Οργανολογική διανομή: Bar. - Pno.

Π/13.7. ΤΟΥ ΜΕΡΣΙΑ (αχρονολόγητο)²⁵⁸

Οργανολογική διανομή: Bar. - Pno.

Π/13.8. ΝΤΑΝΤΑ (αχρονολόγητο)²⁵⁹

Οργανολογική διανομή: Mez. Sop. - Pno.

Π/13.9. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ (αχρονολόγητο)²⁶⁰

Οργανολογική διανομή: Bar. - Pno.

Π/13.10. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΟΥΡΕΑ (αχρονολόγητο)²⁶¹

Οργανολογική διανομή: Bar. - Pno.

Π/13.11. «Πρωτοβρόχι» (αχρονολόγητο)²⁶²

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - Pno.

Π/13.12. «Δείπνος» (αχρονολόγητο)²⁶³

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - Pno.

Π/13.13. «Τρεχαντήρια» (αχρονολόγητο)²⁶⁴

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - Pno.

²⁵⁶ Μεταγραφή από το μιούζικαλ, *Οι περιπέτειες του βασιλιά Μίδα* 1996 του Τζάνι Ροντάρι. Ο συνθέτης στον βιοεργογραφικό του κατάλογο, εντάσσει το τραγούδι σε συλλογή με τίτλο *Πέντε τραγούδια από τις περιπέτειες του βασιλιά Μίδα για βαρύτονο και πιάνο*. Η συλλογή δεν βρέθηκε, αλλά εντοπίστηκαν ατομικά το κάθε κομμάτι σαν αυτόνομα έργα. Για το λόγο αυτό δεν εντάσσονται στο συστηματικό κατάλογο έργων με τη μορφή συλλογής.

²⁵⁷ ό.π.

²⁵⁸ ό.π.

²⁵⁹ Μεταγραφή για μέτζο σοπράνο και πιάνο, από τις *Περιπέτειες του Βασιλιά Μίδα*.

²⁶⁰ Βλέπε υποσημείωση 408.

²⁶¹ ό.π.

²⁶² Ο συνθέτης στον βιοεργογραφικό του κατάλογο, εντάσσει το τραγούδι σε συλλογή με τίτλο *Τρία τραγούδια για σοπράνο και πιάνο*. Η συλλογή δεν βρέθηκε, αλλά εντοπίστηκαν ατομικά το κάθε κομμάτι σαν αυτόνομα έργα. Για το λόγο αυτό δεν εντάσσονται στο συστηματικό κατάλογο έργων με τη μορφή συλλογής. Σε στίχους του Άγγελου Σικελιανού.

²⁶³ ό.π.

²⁶⁴ ό.π.

Π/14. Χορωδιακά έργα

Π/14.1. ΧΟΡΩΔΙΑΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ – Συλλογή (1989)

Διάταξη μερών: I. ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΥΙΔ – ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ

Οργανολογική διανομή: c. SATB

II. «Προσευχή»

Οργανολογική διανομή: c. SATB

III. «Ταξίδι»

Οργανολογική διανομή: c. SATB

IV. «Το τραγούδι του νεκρού πατέρα»

Οργανολογική διανομή: c. SATB

V. ΠΑΣΧΑ 1942

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

VI. ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Οργανολογική διανομή: c. SATB

VII. «Οι κοπελιές»

Οργανολογική διανομή: c. TTBB

VIII. ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ²⁶⁵

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. TTBB²⁶⁶

IX. «Χορός του Ζαλόγγου»

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

X. «Ειρήνη υμίν και ανθρώποις ευδοκία, δόξα εν υψίστι
Θεό»

Οργανολογική διανομή: c. SATB

XI. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΟΛΥΜΟΥ 12^η ΩΔΗ²⁶⁷

Οργανολογική διανομή: c. SATB²⁶⁸

XII. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ 10^η ΩΔΗ²⁶⁹

Οργανολογική διανομή: c. TTBB

XIII. ΠΙΕΡΙΑΕΣ ΜΟΥΣΕΣ

²⁶⁵ Από το πρώτο μέρος του Συμφωνικού ποιήματος 1821.

²⁶⁶ Επίσης βρέθηκε το ίδιο τραγούδι για τετράφωνη ανδρική χορωδία χωρίς σόλο γυναικεία φωνή.

²⁶⁷ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν *Πινδάρου Ολύμπου 12*.

²⁶⁸ Το χορωδιακό έργο έχει εντοπιστεί και για μικτή χορωδία.

²⁶⁹ Ο αρχικός τίτλος του έργου ήταν *Πινδάρου Ολύμπου 10*.

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.2. ΨΑΛΜΟΣ ΔΑΥΙΔ – EN YΨIS TO ΘEO (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.3. ΤΟΚΚΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΥΓΚΑ (ΠΙΑΝΩ ΣΕ BYZANTINO ΘΕΜΑ)

(αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.4. ΑΓΑΠΗ ΠΕΡΔΙΚΟΣΤΗΘΗ ΤΣΙΓΓΑΝΑ (αχρονολόγητο)²⁷⁰

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.5. ΚΑΡΜΕΝΙΤΣΑ (αχρονολόγητο)²⁷¹

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.6. ΦΟΥΓΚΑ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.7. ΤΟ ΦΩΣ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.8. ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΛΑΖΑΙΩΝ (αχρονολόγητο)²⁷²

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.9. ΤΗΣ ΔΕΣΠΩΣ (αχρονολόγητο)²⁷³

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.10. ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ (αχρονολόγητο)²⁷⁴

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.11. ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ (αχρονολόγητο)²⁷⁵

²⁷⁰ Γραμμένο πάνω στο ομώνυμο ποίημα του Κωστή Παλαμά.

²⁷¹ Γραμμένο σε στίχους του Άγγελου Δόξα.

²⁷² Πρόκειται για το πρώτο μέρος «Οι γυναίκες των Λαζαίων» από το Συμφωνικό ποίημα «Κλεφτουριά».

²⁷³ Εμπνευσμένο από τη θυσία των Σουλιωτών και βασισμένο στο ομώνυμο τραγούδι. Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος,” 9. Από το ομώνυμο έργο, Συμφωνικό ποίημα «Της Δέσπως», για υψίφωνο, χορωδία και ορχήστρα, το οποίο δεν βρέθηκε και δεν καταγράφηκε. Επίσης είναι και το τρίτο μέρος του συμφωνικού ποιήματος «Κλεφτουριά».

²⁷⁴ Το δεύτερο μέρος «Χορός Καραγκούνας» από το *Θεσσαλικό Κοντσέρτο*.

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.12. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: c. SATB

Π/14.14. ΚΑΝΤΑΤΑ, από τον επιτάφιο του Γιάννη Ρίτσου (αχρονολόγητο)²⁷⁶

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.15. ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ (αχρονολόγητο)²⁷⁷

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.16. Ο ΛΗΘΑΡΓΟΣ (ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΟ)²⁷⁸

Οργανολογική διανομή: Solo Sop. - c. SATB

Π/14.17. ΈΡΓΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ 3ΦΩΝΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ Ή ΑΝΔΡΙΚΗ – Συλλογή (αχρονολόγητο)

Οργανολογική διανομή: [Sop. - Sop. - Mez. Sop.] ή [Ten. - Ten. - Bar.]

Διάταξη μερών: I. ΠΡΟΣΕΥΧΗ Αρ. 1 (ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΥΙΔ)

II. ΠΡΟΣΕΥΧΗ Αρ. 2 (ΔΩΣ ΜΟΥ ΤΟ ΦΩΣ ΣΟΥ)

III. «Αττικό τοπίο»

IV. «Μύκονος»

V. «Νανούρισμα»

VI. «Των Κολοκοτρωναίων»

VII. «Δάφνη μου»

VIII. «Αφιέρωση»

IX. ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ

X. «Πατρίδα»

XI. «Όνειρο»

XII. «Τρεις σπανοί» (σατυρικό)

XIII. «Έμαθε ο λαγός και μπαίνει»

XIV. «Θαλασσάκι μου»

XV. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

²⁷⁵ Πρόκειται για το δεύτερο μέρος «Δολοφονία».

²⁷⁶ Πρώτη γραφή έργου 1962.

²⁷⁷ Από το πρώτο μέρος «Ο αγώνας» της δεύτερης πράξης της όπερας *Απολύτρωση*.

²⁷⁸ Από το πρώτο μέρος της Συμφωνίας αρ. 3.

III. Σκηνική Μουσική

III/1. Όπερα

III/1.1. *ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ* (1965)

Οργανολογική διανομή: 2Fl. - Picc. - 2Ob. - Eng. Hn. - 2Cl. - Bs. cl. - 2Bsn. - 4Hn. - Pno. - 3Trpt. - 3Trb. - Tba. - Timp. - S. Dr. - Bs. Dr. - Cymb. - T. T. - Xyl. - Hr. - c. SATB. - 2Vln. - Vla. - Vlc. - D.B.

Διάταξη μερών: 1^η Πράξη I. PRELUDE

II. ΧΟΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ

III. Ο ΚΑΤΑΤΡΕΓΜΟΣ

IV. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

V. Η ΟΠΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

VI. Moderato

2^η Πράξη I. Ο ΑΓΩΝΑΣ

II. Allegretto

III. Intermezzo

IV. ΜΠΑΛΕΤΟ – ΑΜΑΔΡΥΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΙΛΙΝΟΙ

3^η Πράξη I. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

II. ΑΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

III. ΑΔΗΣ

IV. ΜΠΑΛΕΤΟ – ΧΟΡΟΣ ΛΕΥΚΟΦΟΡΩΝ ΜΕ ΠΕΠΛΑ
ΚΑΙ ΣΙΓΟΠΕΡΠΑΤΑΕΙ

V. QUARTETTO

Διάρκεια (λεπτά): 150´

Πρώτη εκτέλεση: Αθήνα, ΚΟΑ, 16.11.1970²⁷⁹

²⁷⁹ Το έργο δεν εκτελέστηκε ποτέ ολόκληρο. Από τη ΚΟΑ παίχτηκε το μπαλέτο *Αμαδρυάδες και Σειλινοί*, από τη δεύτερη πράξη. Επίσης, στις 20 Μαΐου 1984 στην ΕΛΣ εκτελέστηκαν αποσπάσματα από τη πρώτη, δεύτερη και τρίτη πράξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Ο Βασίλης Δέλλιος και το ιστορικό πλαίσιο της νεοελληνικής έντεχνης μουσικής δημιουργίας μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, αποτελεί την εποχή του μουσικού διεθνισμού. Στον Ευρωπαϊκό χώρο ο μουσικός εθνικισμός υποχωρεί μετά το 1945.¹ Στην Ελλάδα, κατά τις δεκαετίες του 1940 και 1950, και κυρίως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς (1944), επανεμφανίζονται στο προσκήνιο ιδέες περί εθνικισμού. Ο αναδυόμενος εθνικισμός σε συνδυασμό με τη καθυστερημένη αφομοίωση των μοντερνιστικών τάσεων του μουσικού διεθνισμού θα παρατείνει τη ζωή της Εθνικής Μουσικής Σχολής,² βρίσκοντας ακόμα ένα πεδίο δράσης.³ Οι υπέρμαχοι της Εθνικής Μουσικής Σχολής ανταποκρίνονται στις συνθήκες της εποχής και τις ανάγκες της κοινωνίας, συνθέτοντας έργα με θεματολογία σχετική με την Κατοχή και την Αντίσταση.⁴ Αν και είναι νωρίς ακόμα να προσάψουμε οποιοδήποτε χαρακτηρισμό στον Βασίλη Δέλλιο όσον αφορά το συνθετικό του ύφος ή να τον κατηγοριοποιήσουμε στο εκάστοτε μουσικό κίνημα, αν και ο ίδιος ο συνθέτης εντάσσει τον εαυτό του στην Εθνική Ελληνική Σχολή: η τρίτη συμφωνία του *Ανθρώπων Αγώνας* (1967), αποτελεί μια σύνθεση προγραμματικού χαρακτήρα με θεματολογία τα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αντίστοιχη με έργα των συνθετών της δεκαετίας του 1940 (με χαρακτηριστικές τις περιπτώσεις των Αλέκου Ξένου και Γεώργιου Καζάσογλου, αλλά και

¹ Γιώργος Σακαλλιέρης, “Μεταβατικότητα ‘υφής’ και ‘ύφους’ της νεοελληνικής μουσικής δημιουργίας από τον 19^ο αιώνα έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα: ιστορική αναδρομή μέσω κριτικής αποτίμησης και των κρατικών πηγών”, *Μουσικολογία* 20 (2011), 215-238: 230.

² Εθνική Μουσική Σχολή ή τα Εθνικά Στυλ: είναι η ανάπτυξη των εθνικών στυλ έξω από την Κεντρική Ευρώπη (Γαλλία και Γερμανία) κυρίως από το β΄ μισό του 19^{ου} αι.. Η ανακάλυψη της λαϊκής παραδοσιακής μουσικής κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης, ήταν ένας από τους παράγοντες που πλάτυναν τους ορίζοντες της Δυτικής μουσικής. Η δημιουργία των Εθνικών Σχολών συμπίπτει και με την ανάδυση του εθνικισμού στην Ευρώπη. Τα βασικά χαρακτηριστικά των Εθνικών Σχολών, είναι η χρήση παραδοσιακών λαϊκών μελωδιών, ρυθμών ή ρυθμικών μοτίβων από τη παραδοσιακή λαϊκή μουσική, θεματολογία που προέρχεται από την ιστορία, τη μυθολογία ή τη παράδοση του έθνους. Παρά το ότι η κύρια ιδεολογική αντίθεση στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα ήταν μεταξύ του «νεοκλασικισμού» του Igor Stravinsky και του «εξπρεσιονισμού» του Arnold Schoenberg, ο προμαχόννας ενάντια στις ατονικές – δωδεκαφθογγικές ιδέες ήταν τα ισχυρά τοπικά στυλ που μετουσιώθηκαν μέσα από τις νέες τάσεις αλλά και την ανάπτυξη της εθνομουσικολογίας (με χαρακτηριστικό του παράδειγμα του Béla Bartók). Έρικ Σάλτσμαν, *Εισαγωγή στη Μουσική του 20^{ου} αιώνα*, μτφ. Γιώργος Ζερβός (Αθήνα: Νεφέλη, 1983), 104.

³ Αναστασία Σιώπη, «Ο Μανώλης Καλομοίρης στο πολιτισμικό πλαίσιο της Ελλάδας (1908-1940)», στο *Μανώλης Καλομοίρης 50 Χρόνια μετά*, Νίκος Μαλιάρης και Αλέξανδρος Χαρκιολάκης (επιμ.), (Αθήνα: Fagottobooks 2013), 35-59: 38.

⁴ Νίκος Μαλιάρης, *Ελληνική Μουσική και Ευρώπη: Διαδρομές στο Δυτικοευρωπαϊκό Πολιτισμό* (Αθήνα: Παπαρηγορίου – Νάκας 2012), 103.

συνθετών της Εθνικής Σχολής όπως ο Πέτρος Πετρίδης με την 4^η Συμφωνία του).⁵ Παρά το γεγονός ότι αρκετοί συνθέτες⁶ εξακολούθησαν να γράφουν μουσική κατά το πρότυπο της Εθνικής Σχολής, προσφέροντας αξιόλογα δείγματα μέχρι και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, ο κύκλος ζωής της Ελληνικής Εθνικής Σχολής ως επίκεντρου της νεοελληνικής μουσικής δημιουργίας φαίνεται να κλείνει τη δεκαετία του 1950 με αρχές της δεκαετίας του 1960 (και με χρονολογική σήμανση που υπέχει ο θάνατος του Καλομοίρη το 1962). Τα αίτια της σταδιακής υποχώρησης της Εθνικής Σχολής από το δημιουργικό προσκήνιο εντοπίζονται στην εξαφάνιση των αιτιών που τη δημιούργησαν. Δηλαδή, το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, ο αλυτρωτισμός και η «Μεγάλη Ιδέα», έχουν πια από πολλές δεκαετίες ξεχαστεί, αν δεν έχουν υποβαθμιστεί ή και απαξιωθεί. Και η έννοια της παράδοσης δεν είναι πια ζητούμενο αλλά επανέρχεται ως μετασχηματισμένη ιδεολογικά έννοια καθορίζοντας όψεις στο νεοελληνικό πολιτισμικό τοπίο γενικότερα.⁷

Η λήθη της Εθνικής Σχολής στην Ελλάδα συμπίπτει και με την απαρχή παρουσίας του μουσικού μοντερνισμού και της πρωτοπορίας. Νέες τάσεις και ρεύματα εισάγονται από τη Δύση.⁸ Έκτοτε, επικρατούν νέες λογικές σύνθεσης των ήχων, νέες πηγές ήχων και νέα κατανόηση περί της φύσης του μουσικού ήχου. Αναθεωρούνται βασικές συλλήψεις της μουσικής πρόσληψης, αντλώντας ιδέες λ.χ. από λαούς της Ανατολής, από άλλες τέχνες και άλλα πεδία του πολιτισμού. Οι σχέσεις των εκτελεστών με το κοινό, τους θεσμούς και τους

⁵ Σακαλλιέρος, «Μεταβατικότητα 'υφής' και 'ύφους' της νεοελληνικής μουσικής δημιουργίας από τον 19^ο αιώνα έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα: ιστορική αναδρομή μέσω κριτικής αποτίμησης και των κρατικών πηγών», 225-227.

⁶ Η ύστερη εμφάνιση έργων με χαρακτηριστικά «εθνικής» ταυτότητας, αποτελεί γνώρισμα αρκετών Ελλήνων συνθετών οι οποίοι δεν ασπάζονται τις νεωτεριστικές τάσεις της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας του 1950, ούτε καν αυτές του γερμανικού εξπρεσιονισμού του μεσοπολέμου. Οι Αντίοχος Ευαγγελάτος (1903-1981), Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984), Κωνσταντίνος Κυδωνιάτης (1908-1996), Ανδρέας Νεζερίτης (1897-1980), Νίκος Αστρινίδης (1921-2010) και ο πρώιμος (μέχρι το 1950 περίπου) Γιάννης Α. Παπαϊωάννου (1910-1989), αποτελούν αντιπροσωπευτικές μορφές. Kostas Chardas, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019.

⁷ Μαλιάρας, *Ελληνική Μουσική και Ευρώπη: Διαδρομές στο Δυτικοευρωπαϊκό Πολιτισμό*, 103-104.

⁸ Με τον όρο «πρωτοποριακή μουσική» εστιάζουμε κυρίως στα ρεύματα και τις τάσεις που προέκυψαν από το έργο των συνθετών της δεύτερης σχολής της Βιέννης (και ιδιαίτερα από τον Webern), αναφερόμενοι για τη μουσική που γράφτηκε από το 1950 και μετά, η οποία απαιτεί έναν τρόπο θεώρησης και ερμηνείας διαφορετικό από των προηγούμενων εποχών. Οι τάσεις της πρωτοπορίας βρήκαν πολλές και διαφορετικές εφαρμογές μεταξύ τους. Οι κυριότερες είναι: καθολικός σειραϊσμός, αλεατορισμός (αντιορθολογισμός, τυχαίο), η «συγκεκριμένη μουσική» (*musiqueconcrète*), η ηλεκτρονική μουσική και τα ραδιοφωνικά στούντιο, νέοι ήχοι και τεχνικές παραγωγής ηχοχρώματος από όργανα ή φωνές, νέα σημειογραφία, νέες διαδικασίες σύλληψης και εκτέλεσης του μουσικού έργου, μινιμαλισμός, το πειραματικό μουσικό θέατρο, αυτοσχεδιασμός. Βλ. Ulrich Michels, *Ατλας της Μουσικής*, τόμος II, μετ. Ι.Ε.Μ.Α. (Αθήνα: Φ. Νάκας, 1995), 547, Πολ Γκρίφιθς, *Μοντέρνα Μουσική*, μτφ. Μαρία Κωστίου (Αθήνα: Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος 1993), 241, 262, 282, 299-318 και Σάλτσμαν, *Εισαγωγή στη Μουσική του 20^{ου} αιώνα*, 227-244, 240-241, 266-267.

κανόνες της μουσικής αναπαράστασης διαφοροποιούνται από τη παραδοσιακή αντίληψη.⁹ Για την Ευρώπη και την Αμερική η δεκαετία του 1950 είναι η περίοδος της μεταπολεμικής «avant-garde».¹⁰ Για την Ελλάδα, η δεκαετία του 1960 (λόγω και της σχετικά καθυστερημένης αφομοίωσης των μοντερνιστικών τάσεων), είναι εποχή αποφασιστικών τομών και εκκινήσεων προς νέες κατευθύνσεις.¹¹ Συνέπεια των ολοένα επιταχυνόμενων εισαγόμενων πολιτισμικών αγαθών, είναι και η βεβιασμένη αφομοίωση της «avant-garde» στον Ελληνικό χώρο, όπου και θα επικρατήσει τουλάχιστον για μια εικοσαετία. Πρωτίστως οφείλεται στην επιθετική αποικιοκρατική πολιτιστική προπαγάνδα τον ΗΠΑ (κυρίως) για δικά τους πολιτικά οφέλη (και όχι μόνο, όπως η εκπληκτική τεχνικο-επιστημονική επανάσταση της εποχής και άλλες εξωγενείς δυνάμεις που καθορίζουν το τι συμβαίνει στις τέχνες)¹² και στις παροχές και τα εισαγόμενα εναύσματα που πρόσφερε η πολύμορφη πολιτιστική δράση νεοϊδρυθέντων μορφωτικών ιδρυμάτων από ξένες χώρες (ΗΠΑ, Γερμανία, Ιταλία).¹³

Έτσι η μουσική πρωτοπορία εισάγεται στην Αθήνα, μεταξύ άλλων κυρίως από την Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ (United States Information Service) το 1952, που σύντομα έγινε ένα μουσικό κομβικό σημείο που προσέλκυε, τόσο στη μουσική της βιβλιοθήκη (η

⁹ Καίτη Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, (Αθήνα: Κουλτούρα 2006), 231.

¹⁰ Ο όρος “avant-garde” προέκυψε από την στρατιωτική ιστορία της Γαλλίας. Σήμαινε μια ομάδα στρατιωτών που προπορευόταν έναντι των άλλων, με σκοπό να καθαρίζουν τον δρόμο για την έλευση του κυρίου σώματος των στρατευμάτων. Οι συνειδητοποιήσεις των συνόρων, της ηγεσίας, της άγνωστης επικράτειας και του ρίσκου, συνοδεύτηκαν από τον όρο, όπως αυτός είχε διατεθεί και από τους καλλιτέχνες. Ένα πρώιμο παράδειγμα οικειοποίησης του όρου, ήταν η πρόταση του Saint-Simon ότι οι καλλιτέχνες θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως «avant garde» στη δημιουργία της νέας κοσμικής και επιστημονικής ουτοπίας (*Opinions littéraires, philosophiques setindustrielles*, 1829). Jim Samson, “Avant garde”, *Grove Music Online*, 2001, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000001573>, προσπελάστηκε στις 26 Οκτωβρίου 2019.

¹¹ Γιάννης Σβώλος, «Μια απόπειρα ερμηνείας των καταβολών της μουσικής πρωτοπορίας στην Ελλάδα», *Πολυφωνία* 14 (2009), 171-195: 174.

¹² Τον Ιούνιο του 1947 εξαγγέλθηκε το Σχέδιο Μάρσαλ από της ΗΠΑ (διήρκησε μέχρι το 1951), που καταρτίστηκε για να βοηθήσει στην ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας σε μαζική κλίμακα, συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα. Σαφώς αποτελούσε μέρος της επιθετικής οικονομικής διπλωματίας και της πολιτιστικής αποικιοκρατικής πολιτικής προς τις ευρωπαϊκές χώρες, η οποία προέταξε και προπαγάνδισε το παραπάνω κίνημα ως αντίβαρο απέναντι στον «απειλητικό» Σοβιετικό σοσιαλιστικό ρεαλισμό (διακηρύξη από την Ένωση Σοβιετικών Συνθετών το 1933), όπου από το 1936 ο πειραματισμός με το μουσικό ύφος, κρινόταν ως φορμαλισμός και καταδικαζόταν μαζί «με την παρακμιακή μουσική» της Δύσης. Ο συσχετισμός του διεθνισμού με της ΗΠΑ και η προαγωγή της πρωτοποριακής μουσικής ως τέχνη διεθνιστική, ανάγοντας κύριες αξίες όπως το ρίσκο, την τόλμη και την ελευθερία, συνώνυμες με την ίδια τη ζωή στις ΗΠΑ, ήταν το κύριο κέρδος από την εφαρμογή της πολιτικής. Βλ., Eric Hobsbawm, *Η Εποχή των Άκρων: Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, ιβ' εκδ., μτφ. Βασίλης Καπετανγιάννης (Αθήνα: Θεμέλιο 2010), 308 και Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 232-233.

¹³ Ioannis Tsagkarakis, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

πρώτη του είδους της στην Ελλάδα) όσο και στη σειρά συναυλιών της, τη συντριπτική πλειοψηφία της νεότερης γενιάς Ελλήνων συνθετών. Την ίδια χρονιά, ανοίγει και το πρώτο παράρτημα του Ινστιτούτου Goethe (Γκαίτε) στην Αθήνα, το οποίο ιδρύθηκε στη Γερμανία το 1951. Από το 1962 και έπειτα οργανώνονται τακτικά σεμινάρια, εργαστήρια και συναυλίες από το Studio für Neue Musik, που στεγάζεται στο Goethe Institute της Αθήνας. Σε συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό υποτροφιών που παρέχονται στα πλαίσια της πολιτιστικής πολιτικής κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου στη διάρκεια των δεκαετιών του 1950 και του 1960 και με τη συνεχώς αυξανόμενη συμμετοχή στην μουσική ζωή ξένων και εγχώριων οργανισμών και ινστιτούτων τη δεκαετία του 1960,¹⁴ δημιουργείται μια ζωηρή κίνηση σύγχρονων συνθετών, οι οποίοι μετέχουν στα διεθνή πρωτοποριακά ρεύματα. Απόρροια των ενεργειών και της συστηματικής δράσης των οργανισμών και υποστηρικτών της σύγχρονης έντεχνης μουσικής ήταν η ανάδειξη νέων συνθετών αλλά και ερμηνευτών της νεοελληνικής μουσικής πρωτοπορίας, αρκετών δε εξ αυτών και με διεθνή σταδιοδρομία.¹⁵

Στη διάδοση της σύγχρονης μουσικής, συνέβαλε και η συνεισφορά των Γιάννη Α. Παπαϊωάννου, Γιάννη Ιωαννίδη και Θόδωρου Αντωνίου,¹⁶ που δίδαξαν επί μακρόν σύνθεση

¹⁴ Το πλαίσιο της εγχώριας μουσικής ζωής της περιόδου 1960-1970 περιλαμβάνει την ίδρυση συνόλων, θεσμών, εταιριών, διεθνείς διοργανώσεις που προώθησαν επί το πλείστον τη σύγχρονη μουσική. Οι σημαντικότεροι εξ' αυτών είναι: το 1962 ιδρύεται το *Εργαστήρι Σύγχρονης Μουσικής* από τον Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου και τον Günther Becker μέσα στο Ινστιτούτο Γκαίτε, όπου λειτούργησε για δύο δεκαετίες ως κανάλι μέσω των οποίων διαδόθηκαν οι σύγχρονες μουσικές τάσεις στους Έλληνες συνθέτες και ακροατές. Την ίδια χρονιά ο Μάνος Χατζιδάκις προκηρύσσει διαγωνισμό σύνθεσης στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο Δοξιάδη όπου θα κάνει γνωστούς στην Ελλάδα πρωτοπόρους συνθέτες που ζουν ή εργάζονται στο εξωτερικό. Το 1964 και 1965 ιδρύονται ο Ελληνικός Σύνδεσμος Σύγχρονης Μουσικής καθώς και το ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Εταιρίας Σύγχρονης Μουσικής. Το 1964 ο Μάνος Χατζιδάκις ιδρύει την Πειραματική Ορχήστρα Αθηνών η οποία έδωσε πολλές πρώτες εκτελέσεις σύγχρονης μουσικής (όχι μόνο). Το 1966 εγκαινιάστηκαν οι *Ελληνικές Εβδομάδες Σύγχρονης Μουσικής*. Το 1968 ιδρύεται το Ελληνικό Συγκρότημα Σύγχρονης Μουσικής που διηύθυνε ο Θόδωρος Αντωνίου. Βλ., Ioannis Tsagkarakis, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, και Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 234-237.

¹⁵ Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 234-235.

¹⁶ Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 10 Φεβρουαρίου 1935. Σπούδασε βιολί, φωνητική και σύνθεση στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών (1947-1958) και επίσης σύνθεση με τον Παπαϊωάννου στο Ελληνικό Ωδείο (1956-1961). Συνέχισε τις σπουδές του με τον Günther Bialas στο Musikhochschule του Μονάχου, όπου απέκτησε την πρώτη του εμπειρία με την ηλεκτρονική μουσική. Το 1967 ίδρυσε το Ελληνικό Συγκρότημα Σύγχρονης Μουσικής. Δίδαξε σύνθεση σε πολλά ελληνικά ωδεία (Εθνικό, Ελληνικό, Μακεδονικό Θεσσαλονίκης, Δημοτικό Πειραιά). Επίσης δίδαξε σύνθεση και ενορχήστρωση στο πανεπιστήμιο του Stanford (1969-1970), στο φεστιβάλ του Berkshire Music Center στο Tanglewood της Μασαχουσέτης, το 1970 και 1972 στο πανεπιστήμιο Utah των Ηνωμένων Πολιτειών, το 1970 έως 1978 στη Μουσική Ακαδημία και στο Κολλέγιο Παραστατικών Τεχνών της Φιλαδέλφεια, στο Πανεπιστήμιο της Pennsylvania το 1978 και της Βοστώνης το 1979. Έχει αποσπάσει πολλά βραβεία (όπως το βραβείο Richard Strauss στο Μόναχο, 1964 κ.ά.). Ήταν εξαιρετικά παραγωγικός συνθέτης, εκφραστής των νέων μοντερνιστικών τάσεων, ενώ διατήρησε πάντα μια απόσταση από τις υπερβολικές πρωτοποριακές εκφάνσεις και ανέπτυξε μια εξαιρετικά πρακτική «συνθετική»

και σύγχρονες τεχνικές σε διαδοχικές γενεές νεώτερων δημιουργών.¹⁷ Το 1952 ο Παπαϊωάννου προσελήφθη στο Ελληνικό Ωδείο, όπου και ξεκινά να διδάσκει ανώτερα θεωρητικά και σύνθεση. Σταδιακά εισάγει στη διδασκαλία του τις νεότερες τεχνικές σύνθεσης του 20^{ου} αιώνα (ατονικές, δωδεκαφθογγικές, μεταδωδεκαφθογγικές), ενώ παράλληλα υπήρξε μέχρι και το 1976¹⁸ ο πρώτος και μόνος δάσκαλος θεωρητικών και σύνθεσης στην Ελλάδα που δίδασκε αυτές τις τεχνικές.¹⁹ Αυτές τις νέες τεχνικές σύνθεσης του μεσοπολέμου (πολυτονικότητα, τροπικότητα, δωδεκάφθογγο) φαίνεται πως διδάχτηκε και αφομοίωσε και ο Βασίλης Δέλλιος, ο οποίος μαθήτευσε για μια δεκαετία κοντά στον Παπαϊωάννου (1953-1962). Και εάν λάβουμε υπόψη και το γενικότερο κλίμα της μεταπολεμικής έντεχνης μουσικής στην Ευρώπη και την έξαρση της πρωτοποριακής μουσικής τη δεκαετία του 1960 στην Ελλάδα, δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος έστω και λίγο από τις νέες συνθετικές εξελίξεις. Αυτό διαφαίνεται και σε λιγιστά έργα της δεκαετίας του 1960, όπως τα *Θαλασσοπούλια* για πιάνο, τη *Συμφωνία αρ. 1* (1964) για ορχήστρα ή τη *Σονάτα αρ. 1* (1963) για ορχήστρα εγχόρδων, όπου χρησιμοποιεί σύγχρονες

συμβολική μορφή, η οποία αντιπροσωπεύει πολύπλοκες ηχητικές δομές με έναν εύκολα αφομοιώσιμο τρόπο. Πέθανε στις 26 Δεκεμβρίου 2018. George Leotsakos, "Antoniu, Theodore", *Grove Music Online*, 2001, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000001059>, προσπελάστηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019.

¹⁷ Kostas Chardas, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

¹⁸ Ο Γιάννης Ιωαννίδης αποτελεί τον δεύτερο σημαντικό συνθέτη που δίδαξε τις νέες τεχνικές σύνθεσης του 20^{ου} αιώνα, στην Ελλάδα. Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 8 Ιουνίου 1930. Σπούδασε πιάνο με τους Έλλη και Σπύρο Φαραντάτο στο Ωδείο Αθηνών (1946-1955) και στη συνέχεια στην Ακαδημία της Βιέννης, παρακολουθώντας μαθήματα εκκλησιαστικού οργάνου με τον Karl Walter (αποφοιτώντας το 1959), σύνθεσης με τον Otto Siegl (δίπλωμα και βραβείο, 1963) και σέμπαλου με την Eta Harich-Schneider. Παντρεύτηκε την πιανίστα Nilyan Perez και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Καράκας, αποκτώντας την εθνικότητα της Βενεζουέλας το 1968. Το 1969 διορίστηκε καθηγητής στη τάξη της μοντέρνας σύνθεσης, στο Ινστιτούτο Πολιτισμού και Καλών Τεχνών του Καράκας, το 1971 προσελήφθη ως καθηγητής αρμονίας και οργάνου στο Ωδείο του Καράκας, ενώ παράλληλα διορίστηκε και στο πανεπιστήμιο του Καράκας, ως καθηγητής και διευθυντής της χορωδίας. Το 1976 επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε στο Ορφεϊόν Ωδείο (1976-1981), στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1978-1982), στο Ωδείο Νίκος Σκαλκώτας (1981-1989), στο Ωδείο Φίλιππος Νάκας (1989-1993), στο μουσικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991-1993) κ.ά. Έχει αποσπάσει βραβεία (όπως το εθνικό βραβείο της Βενεζουέλας, Venezuelan Teresa Carreño το 1969 κ.ά.). Σε όλη τη διάρκεια της δημιουργικής του καριέρας, ο Ιωαννίδης έχει αποκλίσει ελάχιστα από τις αισθητικές αρχές του μουσικού μοντερνισμού, κυρίως όπως εκδηλώθηκε στη δεκαετία του 1960 και 1970. George Leotsakos and Costas Tsougras, "Ioannidis, Yannis", *Grove Music Online*, 2001, προσπελάστηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2019 από, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000013886>.

¹⁹ «Δημήτρης Γιάννου, «Ο Γιάννης Ανδρέου Παπαϊωάννου ως Δάσκαλος», στο *Γιάννης Α. Παπαϊωάννου: ο Συνθέτης, ο Δάσκαλος, Αναζήτηση και Πρωτοπορία*, Βαλεντίνη Τσελίκια (επιμ.), (Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη 2004), 118-130: 121.

τεχνοτροπίες (όρος του συνθέτη),²⁰ έργα με έντονο το στοιχείο της διαφωνίας, αλλά ωστόσο με παραδοσιακή στάση απέναντι στη μορφή και μάλλον σε συντηρητικά πλαίσια. Εξάλλου στο σύγγραμμα του «Μοντέρνα Αρμονία – Αντίστιξη – Φούγκα και Δωδεκάφθογγο Σύστημα»,²¹ διαπραγματεύεται τις σύγχρονες τεχνικές σύνθεσης, γεγονός που αποδεικνύει πως ήταν ενήμερος των νέων συνθετικών εξελίξεων.

Παρόλα αυτά όμως, αν και ο Δέλλιος φαίνεται να επηρεάστηκε από τη διτονικότητα ή την τονική ασάφεια, την ατονικότητα ή το δωδεκαφθογγισμό (συνθετικές τεχνικές του μεσοπολέμου), ποτέ δεν αγκάλιασε τις πιο προοδευτικές τάσεις της εποχής του. Ποτέ δεν υπήρξε κοινώνος του ελληνικού μουσικού μοντερνισμού και «αγωγός» των νέων συνθετικών εξελίξεων. Δεν υπάρχουν αναφορές για ενεργή δράση του συνθέτη σε συλλόγους σύγχρονης μουσικής ή πολιτιστικά δρώμενα συνυφασμένα με τη μοντέρνα μουσική. Γνωρίζουμε όμως τη στενή φιλική σχέση του Δέλλιου με τον τουμπίστα Γιάννη Ζουγανέλη, περιζήτητη μουσική φυσιογνωμία στον κύκλο των «ελίτ» συνθετών του ελληνικού μουσικού μοντερνισμού (και όχι μόνο). Υποθέτουμε πως ο Δέλλιος ίσως ήταν ενημερωμένος «εκ των έσω», όσον αφορά τις νέες τάσεις και ρεύματα, τη κινητικότητα και τη ζήτηση αγοράς για την «ανέλιξη και αναγνώριση», σε μια περίοδο μουσικού διεθνισμού και αποφασιστικών τομών με το παρελθόν.²² Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν στην εποχή του συνθέτες που παρέμειναν στα ιδεώδη της Εθνικής Μουσικής Σχολής, όπως ο Αντίοχος Ευαγγελάτος, ο Γιάννης Κωνσταντινίδης ή ο Κωνσταντίνος Κυδωνιάτης, ήδη καθιερωμένες μορφές στο χώρο της έντεχνης μουσικής.

Παρόλα αυτά, ο Βασίλης Δέλλιος έχει ένα κοινό γνώρισμα με τους συνθέτες του νεοελληνικού μοντερνισμού (όπως και με τους συνθέτες της Ελληνικής Εθνικής Σχολής και

²⁰ Με τον όρο «σύγχρονες τεχνοτροπίες» ο συνθέτης αναφέρεται κυρίως στις συνθετικές τεχνικές και εκφραστικά μέσα του μεσοπολέμου. Όπως η τροπικότητα, πολυτονικότητα και το δωδεκάφθογγο.

²¹ Το σύγγραμμα του «Μοντέρνα Αρμονία – Αντίστιξη – Φούγκα και Δωδεκάφθογγο Σύστημα» το οποίο έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα, πραγματεύεται την ευρεία τονικότητα, την μοντέρνα αρμονία, τα ηχητικά χρώματα και χρωματισμούς, τη μοντέρνα αντίστιξη και φούγκα, την πολυτονικότητα, τις σειραϊκές τεχνικές κ.ά. Αρχείο Δέλλιου, Βιβλιοθήκη 1.

²² Η φιλία του Δέλλιου με τον Γιάννη Ζουγανέλη διαδραματίζεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Το 1966 ο Νικηφόρος Νευράκης (με τον οποίο παρέμεινε στενός φίλος και συνεργάτης, όπως και με τον Διονύσιο Πυλαρινό, πρώην μέλος του ΕΣΧΠ, και βασικά μέλη στις εξεταστικές επιτροπές του Απολλώνιου Ωδείου ακόμα και μετά το θάνατο του Δέλλιου) ίδρυσε το Ελληνικό Συγκρότημα Χάλκινων Πνευστών. Μέλος του συγκροτήματος αποτελούσε και ο Ζουγανέλης. Το συγκρότημα συχνά συμπεριλάμβανε στο πρόγραμμα του έργα του Δέλλιου για πολλά έτη. Ο Ζουγανέλης εργάστηκε ως καθηγητής τούμπας και τρομπέτας από το έτος ίδρυσης του Απολλώνιου Ωδείου έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1980, όπου και διακόπτονται οι αναφορές στο όνομα του. Αυτό προκύπτει από τα προγράμματα συναυλιών και ετήσιων εξετάσεων. Όπως επιβεβαιώνει και η Χριστίνα Μύστακα Δέλλιου, διατηρούσαν μια αληθινή φιλική σχέση, καθώς και η ίδια είχε συνεργαστεί με τον Ζουγανέλη. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από τη μελέτη των έργων στο Αρχείο Δέλλιου: Φάκελοι [(1953-1971), (1971-1979), (1980-1989)] και τη μαρτυρία της Χριστίνας Μύστακα - Δέλλιου.

του έντεχνου λαϊκού τραγουδιού, χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιόδου). Εμπνέονται και αντλούν τα θέματα τους από την ελληνική αρχαιότητα, ωστόσο με διαφορετικές αντιλήψεις για την ελληνική ταυτότητα, σύμφωνα με τους πολλαπλούς τρόπους που η ελληνική αρχαιότητα εξυπηρετεί τις διάφορες ιδεολογικές και αισθητικές τάσεις. Η καλλιτεχνική αναφορά και η εκμετάλλευση της ελληνικής αρχαιότητας κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα (σε όλα τα επίπεδα, πολιτική, θέατρο, μουσική, εικαστικά, λογότυποι συμβολισμοί, κ.ά.), προέρχονταν κυρίως από τη βαθύτερη ανάγκη των εμπλεκόμενων (κυρίως διανοούμενων), για τον καθορισμό των αντιλήψεων της νεοελληνικής ταυτότητας από τους Έλληνες (και όχι μόνο, καθώς η ελληνική αρχαιότητα έχει λειτουργήσει ως το λίκνο του δυτικού πολιτισμού).²³ Η Αναστασία Σιώπη αναφέρει ότι, η θεωρία της ιστορικής συνέχειας αποδίδει στην ελληνική μουσική παράδοση, κεντρικό ρόλο σε όλες τις μουσικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης και της μουσικής που γράφτηκε για παραγωγές αρχαίου δράματος. Κατά συνέπεια, η παρουσία των ελληνικών λαϊκών μελωδιών και των βυζαντινών τρόπων σε αυτή τη μουσική, ήταν συχνή και ισχυρή και συνήθως με εθνικιστικές συνέπειες.²⁴ Οι αναφορές στην ελληνική αρχαιότητα στο έργο του Δέλλιου (επί το πλείστον σε έργα της δεκαετίας του 1980, με αναφορές στη μυθολογία και την αρχαία ιστορία), αντικατοπτρίζουν και τις δύο διαφορετικές απόψεις, σχετικά με το Ελληνικό παρελθόν.²⁵ Πρόκειται για έργα με

²³ Η επαναστατική ρητορική που πυροδότησε τη θεσμική και ιδεολογική γέννηση του νεοελληνικού κράτους, έδωσε τη θέση της στη ρητορική της συνέχειας, στα μέσα του δέκατου αιώνα και μετά. Οι ιστορικοί Σπυρίδων Ζαμπέλιος και ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, θέλησαν να βρουν τρόπους σύνδεσης δύο φαινομενικά αντιθετικών κληρονομιών της παγανιστικής Ελλάδας και του Χριστιανικού Βυζαντίου, σε μια νέα σύνθεση που ο Ζαμπέλιος αποκαλούσε «Ελληνοχριστιανική ιδέα». Πιο συγκεκριμένα, η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους του Παπαρρηγόπουλου (1860-1874) στην οποία αναπτύσσει αυτό το τριμερές σχήμα των Ελλήνων μέσα από τις εποχές (αρχαία, βυζαντινή, σύγχρονη) έθεσε τα θεμέλια για την επίσημη κατανόηση και προώθηση της ιστορίας του ελληνικού έθνους, τη συνέχεια του παρελθόντος από την εποχή της πρώτης δημοσίευσής του μέχρι σήμερα. Έτσι, η ρομαντική αντίληψη της αδιάσπαστης συνέχειας των Ελλήνων από την αρχαϊκή μέσω της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, μαζί με την ελληνική γλώσσα και τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό, έγινε η ιερή τριάδα που υποστήριξε το Ελληνικό έθνος». Βλ., Kostas Chardas, “On Common Ground? Greek Antiquity and Twentieth-Century Greek Music”, in *Musical Receptions of Greek Antiquity: From the Romantic Era to Modernism*, ed. Katerina Levidou, Katy Romanou, George Vlastos (British: Cambridge Scholars, 2016), 68-112: 68, 70, 107-109.

²⁴ Anastasia Siopsi, “Ancient Greek Images in Modern Greek Frames: Reading of Antiquity in Music for Productions of Ancient Dramas and Comedies in Twentieth-Century Greece”, in *Revisiting the Past, Recasting the Present: The Reception of Greek Antiquity in Music, 19th Century to the Present*, ed. Katerina Levidou, George Vlastos (Athens: Hellenic Music Center, 2013), 2-15: 5.

²⁵ Η αντιπαράθεση απηχεί στις δύο διαφορετικές απόψεις σχετικά με το Ελληνικό παρελθόν που προτείνονται από τους αντιπάλους του λεγόμενου γλωσσικού ζητήματος αυτής της περιόδου (τέλη 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αιώνα): τη μάχη ανάμεσα στην αρχαία καθαρεύουσα και στην επίσημη δημοτική. Οι υπέρμαχοι της καθαρεύουσας τόνισαν με έμφαση την υποτιμητική έννοια του ονόματος «Ρωμιάς», η οποία θεωρήθηκε ότι θυμίζει τη ρωμαϊκή δουλεία, προτείνοντας τη χρήση του ονόματος «Hellen», με έμφαση στο αρχαίο ελληνικό παρελθόν. Από την άλλη πλευρά, οι δημοτικιστές τόνισαν τη βυζαντινή περίοδο μαζί με την περίοδο της Οθωμανικής κατοχής, υποστηρίζοντας ότι αυτές οι περίοδοι της ελληνικής ιστορίας είχαν παραβλεφθεί μαζί με τα

έμφαση στο αρχαίο ελληνικό (μυθολογία, αρχαία τραγωδία) καθώς και το δημώδες και βυζαντινό (παραδοσιακά τραγούδια, δημοτικές μελωδίες, βυζαντινοί τρόποι και ύμνοι) παρελθόν. Από προγραμματικές σημειώσεις του συνθέτη γνωρίζουμε ότι το έργο *Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα Μπαλέτου* για ορχήστρα (1988), είναι εμπνευσμένο από τον αρχαιολογικό χώρο της πόλης του Δίου.²⁶ Για μια συνοπτική περιγραφική επισκόπηση του έργου σε συσχέτισμό με την αντίληψη της ελληνικής αρχαιότητας του συνθέτη, ως ερμηνευτικό εργαλείο, ταιριάζει να χρησιμοποιήσουμε τη τρίτη μεθοδολογική προσέγγιση του Κώστα Χάρδα (όπως την προτείνει ο Δημήτρης Τζιόβας): Δηλαδή, η σχέση μεταξύ παρελθόντος και παρόντος είναι αισθητικοποιημένη, ενώ η έννοια της συνέχειας γίνεται αντιληπτή αισθητικά ή μεταφορικά και όχι σε υλικό (όχι χρήση παραδοσιακού μέλους, χρήση τετραχόρδων), ιστορικό και γλωσσικό τρόπο, αλλά κυρίως μέσα από τις προγραμματικές δηλώσεις του συνθέτη (χαρακτηριστικό γνώρισμα πολλών συνθετών). Με άλλα λόγια, μέσα σε αυτή την προσέγγιση η ελληνική αρχαιότητα «λειτουργεί ως αρχέτυπο [...] μια βαθιά δομή η οποία ενεργοποιείται και επαναφορτίζεται με καλλιτεχνικούς όρους».²⁷ Αντίστοιχα έργα παρόμοιου ύφους είναι, οι *Πιερίδες Μούσες* και η *Αρχαϊκή Φαντασία και Φούγκα*, αλλά και έργα με διαφορετική στάση απέναντι στην ελληνική αρχαιότητα, όπως το Συμφωνικό ποίημα «Φίλιππος Β΄ ο Μακεδών»²⁸ και από την άλλη όχθη, η Συμφωνία αρ. 2 «Βυζαντινή». Τέλος, ο Κώστας Χάρδας εντάσσει τον Βασίλη Δέλλιο (μαζί με τον Γεώργιο Καζάσογλου) στη κατηγορία των συνθετών που, μαζί με τους Λώρη Μαργαρίτη (1895-1953) και Μενέλαο Παλλάντιο (1914-2012), εξέφρασαν κατ' ουσίαν έναν διαφορετικό εθνικισμό σε σχέση με τον Καλομοίρη, έναν τύπο εθνικισμού που παρέμεινε τρέχων ως σημαντική καλλιτεχνική έκφραση, εναλλακτική προς εκείνη του μοντερνισμού μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και κράτησε την αρχαία Ελλάδα ως ισχυρό στοιχείο μέσα σε μια προτεινόμενη εθνική

πολιτισμικά προϊόντα (λαϊκά τραγούδια, δημοτική γλώσσα). Ένας από τους πιο ένθερμους υπέρμαχους του δημοτικιστικού κινήματος, ο ποιητής Κωστής Παλαμάς (1859-1943), πρότεινε έναν αφηγηματικό και ποιητικό ορισμό των διαφορών μεταξύ των όρων «Ελληνισμός» και «Ρωμιός», όπως αυτές γινόταν αντιληπτές μέσα στο δημοτικό κίνημα. Βλ., Chardas, "On Common Ground? Greek Antiquity and Twentieth-Century Greek Music", 71.

²⁶ Από πρόγραμμα συναυλίας: «*Το Δίον κατείχε τη πρώτη θέση μεταξύ των Περικίων πόλεων ως πνευματικό κέντρο [...] Το Δίον είχε κτισθεί σε μαγευτική τοποθεσία γεμάτη πηγές με άφθονα νερά, υπόγειους ποταμούς, πλούσια βλάστηση και βέβαια πλησίον του Ολύμπου και συνδεδεμένο με τη μυθολογία του [...] Στην «Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα» φιλοδοξώ να ζωντανέψω εικόνες από τις εορταστικές εκδηλώσεις που προσείλκυαν στη πόλη αυτή της Μακεδονίας όλους τους Έλληνες».* Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1992-1999).

²⁷ Chardas, "On Common Ground? Greek Antiquity and Twentieth-Century Greek Music", 84-85.

²⁸ Στο Συμφωνικό ποίημα «Φίλιππος Β΄ ο Μακεδών», ο συνθέτης χρησιμοποιεί κατά βάση τον λόγο (αφήγηση, τραγούδι, χορωδία) ως συνδετικό στοιχείο με την ελληνική αρχαιότητα. Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1988).

αφήγηση, που υποδηλώνει μια σταθερή θέση για την Ελλάδα στη Δύση.²⁹ Γενικά, τα έργα με αναφορές στην ελληνική αρχαιότητα αυξήθηκαν σε αριθμό στη δεκαετία του 1960 και σταδιακά τα αρχαία ελληνικά στοιχεία έγιναν μια διέξοδος από τις αυστηρές προ-συνθετικές διαδικασίες (κυρίως στα μοντερνιστικά έργα, λ.χ. των Ξενάκη και Σισιλιάνου), αφήνοντας την εκφραστικότητα να αναδειχθεί ως ο κύριος στόχος στις συνθέσεις από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και έπειτα.³⁰

Στις 21 Απριλίου 1967 επιβάλλεται στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα. Η ιδεολογικά ασηπτική προοδευτικότητα του ελληνικού μουσικού μοντερνισμού επέτρεψε στην άρχουσα τάξη να επενδύσει σε αυτόν, εγγυήθηκε την επιβίωσή του στην διάρκεια της Επταετίας και διευκόλυνε την συνύπαρξη δημιουργών που διέφεραν έντονα.³¹ Για τον Βασίλη Δέλλιο επίσης, η περίοδος της Επταετίας ήταν σημείο αναφοράς στην επαγγελματική του σταδιοδρομία. Προφανώς επειδή πρόκειται για ένα λεπτό και ευαίσθητο ζήτημα και ο αναγνώστης -συνειδητά ή υποσυνειδητά- μπορεί να ταυτίσει τον Βασίλη Δέλλιο με το αυταρχικό καθεστώς (και ότι συνεπάγεται:), κρίνουμε σκόπιμο να διευκρινίσουμε πως σύμφωνα με τις μαρτυρίες του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος, οι πολιτικές απόψεις του συνθέτη ήταν εντελώς αντίθετες με του τότε υπάρχοντος καθεστώτος και, όπως ανέφερε χαρακτηριστικά και ο Τάκης Καλογερόπουλος, επρόκειτο για έναν σεμνό, φιλήσυχο και αθόρυβο άνθρωπο.³² Ωστόσο ο ερευνητής οφείλει να καταγράψει με αντικειμενική ματιά τα γεγονότα που έλαβαν χώρα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των έργων του Δέλλιου εκτελούνται την περίοδο της Επταετίας από τη ΚΟΑ και τη ΣΟ του ΕΙΡ (ΕΙΡΤ και ΕΡΤ αργότερα).³³ Δύο υποθετικοί λόγοι που ίσως ευσταθούν για την ευνοϊκή μεταχείριση και ανταπόκριση του αυταρχικού καθεστώτος (με τη λογική της χειραγώγησης και ελέγχου των κρατικών οργανισμών, της ΚΟΑ και της ΣΟ του ΕΙΡ ή ΕΙΡΤ) προς τον Βασίλη Δέλλιο και εφόσον αποκλείσουμε τους ευνόητους ισχυρισμούς περί σχέσεων του συνθέτη με το καθεστώς για την επίτευξη των προσωπικών του φιλοδοξιών, είναι: ο πρώην στρατιωτικός βίος του συνθέτη και ίσως ότι η

²⁹ Chardas, “On Common Ground? Greek Antiquity and Twentieth-Century Greek Music”, 108.

³⁰ Siopsi, “Ancient Greek Images in Modern Greek Frames: Reading of Antiquity in Music for Productions of Ancient Dramas and Comedies in Twentieth-Century Greece”, 13.

³¹ Σβώλος, «Μια απόπειρα ερμηνείας των καταβολών της μουσικής πρωτοπορίας στην Ελλάδα», 183.

³² Η παραπάνω διατύπωση δεν αποτελεί τεκμήριο με βάση την αποσαφήνιση των πορισμάτων της παρούσας ερευνητικής εργασίας, αλλά στηρίζεται στις μαρτυρίες και τις απόψεις του στενού περιβάλλοντος του Δέλλιου. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, ο συνθέτης σκιαγραφείται ως μια προσωπικότητα με χαμηλό προφίλ και φιλελεύθερες ιδέες Δεν συμμετείχε στα κοινά (πολιτικά), ήταν ευδιάθετος και παράλληλα χαμηλών τόνων χαρακτήρας, τον κούραζαν οι φιλοσοφικές και η «περί ανέμων και υδάτων» συζητήσεις, ενώ επεδίωκε να μένει τον περισσότερο χρόνο απομονωμένος.

³³ Βλέπε Κεφάλαιο 1.

Εθνική Σχολή συχνά ταυτίζεται με ένα ρεύμα συντηρητισμού (λανθασμένα), που κυριαρχεί στα πολιτικά και κοινωνικά πράγματα, όπως την αντίστοιχη περίοδο της οριστικής πτώσης του Βενιζέλου μετά το κίνημα του 1935, τη παλινόρθωση της μοναρχίας και τη μεταξική δικτατορία.³⁴ Επίσης, δεν γνωρίζουμε το είδος και τη μορφή σχέσης του Δέλλιου με τον Ανδρέα Παρίδη, διευθυντή της ΚΟΑ τη περίοδο 1969-1975, με αρχιμουσικούς τους Γεώργιο Μπατζιωτόπουλο και Εμμανουήλ Πίκουλα,³⁵ οι οποίοι ανέβασαν τα περισσότερα έργα του συνθέτη με τη ΚΟΑ.³⁶ Διότι με την πτώση της χούντας, ο Ανδρέας Παρίδης, ένας από τους πιο ταλαντούχους Έλληνες μαέστρους, κατηγορήθηκε για τις συχνές συμμετοχές της ΚΟΑ σε χουντικές τελετές (και ό,τι αυτό συνεπάγεται), με συνέπεια να απομακρυνθεί από τα καθήκοντα του και να τερματιστεί έτσι άδοξα η καριέρα του.³⁷ Τέλος, ο Δέλλιος κατά την περίοδο της Επταετίας έγινε αποδέκτης όλων των τιμητικών διακρίσεων για το συνθετικό του έργο. Όλα τα παραπάνω αποτελούν γεγονότα που σίγουρα θα εγείρουν εύλογα ερωτήματα στον αναγνώστη.

Με την πτώση της χούντας επικρατεί ένα κλίμα μεγάλης αισιοδοξίας. Η Εθνική Ραδιοφωνική Ορχήστρα, η Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής, η Ραδιοφωνική Χορωδία και το Τρίτο Πρόγραμμα (γενικά το σύνολο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας 'ΕΡΤ'), άρχισαν να διαδραματίζουν πιο ενεργό ρόλο στην εγχώρια μουσική ζωή, οργανώνοντας τακτικά μουσικές εκδηλώσεις και ζωντανές αναμεταδώσεις (σημαντική η συμμετοχή του Μάνου Χατζιδάκι σε καίριες διοικητικές θέσεις).³⁸ Μεταξύ όσων επιστρέφουν από την εξορία, είναι και ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Ιάννης Ξενάκης. Οι συναυλίες του Θεοδωράκη συγκλονίζουν, συγκινούν και ενώνουν μεγάλα πλήθη.³⁹ Η αξίωση ενοποίησης του κατακερματισμένου μουσικού χώρου βρήκε μια διαφορετική υλοποίηση στο έργο του Μίκη Θεοδωράκη, με όρους ευρείας απήχησης διαμέσου της λαϊκής μουσικής αυτή τη φορά. Η απήχηση που το λεγόμενο «έντεχο λαϊκό τραγούδι» είχε στις μουσικά απαίδευτες μικροαστικές μάζες και την προοδευτική διανοήση ήταν τόσο καταλυτική, ώστε σταδιακά δείχνει να βάζει στο περιθώριο τα όποια επιτεύγματα της Εθνικής Μουσικής Σχολής.⁴⁰ Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 παρατηρείται μια αισθητή κόπωση από το βεβιασμένο

³⁴ Μαλιάρας, *Ελληνική Μουσική και Ευρώπη*, 102.

³⁵ Καλογερόπουλος, "Κρατική Ορχήστρα Αθηνών", 383.

³⁶ Βλέπε Κεφάλαιο 1°.

³⁷ Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 264.

³⁸ Ioannis Tsagkarakis, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

³⁹ Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 255 - 256.

⁴⁰ Μάρκος Τσέτσος, *Νεοελληνική Μουσική: Δοκίμια Ιδεολογικής και Θεσμικής Κριτικής* (Αθήνα: Παπαρηγορίου - Νάκας 2013), 28.

κυνήγι της πρωτοτυπίας, και μια διάθεση αναθεώρησης των αξιών και των επιδιώξεων των μουσικών, με αποτέλεσμα να οδηγήσει σε παρακμή τον Ελληνικό μουσικό μοντερνισμό.⁴¹

Από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα, παρατηρήθηκαν πολλές εκφράσεις της «αφήγησης της επιστροφής». Δηλαδή, ο τόνος, η τροπικότητα και ο μελωδισμός επανέρχονται, όπως και αλλού, ως ισχυροί δημιουργικοί πόροι (π.χ. οι τροπικές μικροπολυφωνίες μπορούν να βρεθούν σε διαφορετικά στυλ μουσικής από τους Δημήτρη Τερζάκη, Μιχάλη Αδάμη, Θεόδωρο Αντωνίου, Μηνά Αλεξιάδη και Γιώργο Κουμεντάκη). Η τονικότητα και η τροπικότητα επαναεπινοούνται και συχνά εκτείνονται σε οργανικές τεχνικές (Απόστολος Παρασκευάς, Αλέξανδρος Καλογεράς), σε μια διασταυρούμενη στάση (Κυριάκος Σφετσάς, Δημήτρης Μαραγκόπουλος, Μηνάς Αλεξιάδης) ή παράλληλα με τα πολυρυθμικά ενδύματα (Δημήτρης Νικολάου).⁴²

Μετά την μεταπολίτευση, και για όλη τη δεκαετία του 1980, τα ωδεία γνωρίζουν αληθινή άνθηση, που την επιταχύνουν ανοίγοντας τάξεις όλων των κατηγοριών της φωνητικής και ενόργανης μουσικής εκτέλεσης.⁴³ Αντίστοιχη άνθηση γνωρίζει και το Απολλώνιο Ωδείο.⁴⁴ Το συνθετικό έργο του Δέλλιου όμως, δεν χαίρει της αντίστοιχης αντιμετώπισης των προηγούμενων ετών. Σταδιακά, οι αναφορές και εκτελέσεις στα έργα του,

⁴¹ Στη δεκαετία του 1970 διοργανώνονται συναυλίες, εκδηλώσεις («Εβδομάδα Ξενάκη», 14-21 Σεπτεμβρίου 1975) και διαλέξεις περί πρωτοποριακής μουσικής. Παίζονται έργα του Ξενάκη (και άλλων συνθετών όπως, Γιάννη Χρήστου, Γιώργου Σισιλιάνου, Θόδωρου Αντωνίου κ.ά.) και τα περισσότερα σε πρώτη εκτέλεση για το ελληνικό κοινό (Νοέμβριος 1974, 2-5 Σεπτεμβρίου 1978), ενώ παράλληλα με τις εκδηλώσεις Ξενάκη συνεχίστηκαν και οι πέντε *Ελληνικές Εβδομάδες Σύγχρονης Μουσικής* που έλαβαν χώρα από το 1966 μέχρι το 1976. Μεταξύ των μεγάλων μη κυβερνητικών ιδρυμάτων που προώθησαν τη μουσική τέχνη στην Αθήνα κατά το τελευταίο μέρος του 20ού αιώνα, ήταν και το Διεθνές Πολιτιστικό Κέντρο Athenaeum (που ιδρύθηκε το 1974 περιλαμβάνοντας και το Ωδείο Atheneum) και η Ένωση Ελλήνων Μουσουργών (ιδρ. 1931), η οποία επικεντρώθηκε ιδιαίτερα στην προώθηση του έργου των μελών της. Τον Σεπτέμβριο του 1979 οργανώθηκαν στην Ελλάδα οι *Παγκόσμιες Μουσικές Μέρες*, ετήσια εκδήλωση της Διεθνούς Εταιρείας Σύγχρονης Μουσικής. Στις πολυάριθμες συναυλίες εμφανίζονται πολλοί συνθέτες με μεγάλο αριθμό πρωτότυπων έργων. Η ρουτίνα της πρωτοτυπίας αλλοίωσε τις αντιδράσεις του κοινού, με τους νέους να χάνουν τον ενθουσιασμό τους. Βλέπε, Ioannis Tsagkarakis, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167> και Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 257-258.

⁴² Kostas Chardas, "Greece", *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

⁴³ Ρωμανού, *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*, 256.

⁴⁴ Από προγράμματα ετησίων εξετάσεων και συναυλιών του Απολλωνίου Ωδείου κατά τη δεκαετία της 1970 και 1980, ο αριθμός των μαθητών που λαμβάνουν μέρος στις εκδηλώσεις του ωδείου είναι πραγματικά πολύ μεγάλος. Για πολλά χρόνια δίδαξαν και επιφανείς μουσικοί, όπως οι Γιάννης Ζουγανέλης τούμπα και τρομπέτα, Τάτσης Αποστολίδης βιολί, Λίντα Λεούση πιάνο, Μιχάλης Αδάμης χορωδός (ξάδερφος του συνθέτη Μιχάλη Αδάμη), Λάζαρος Αρχοντίδης πιάνο, Arben Kadesha βιολί κ.ά. [Αρχείο Δέλλιου, Φάκελοι [(1971-1979), (1980-1989)].

συρρικνώνονται.⁴⁵ Πολύ πιθανόν, ένας εκ των λόγων που οδήγησαν τον συνθέτη σε «σταδιακή απομόνωση», είναι ότι μέσα στη δίνη του ελληνικού μουσικού μοντερνισμού της δεκαετίας του 1970 αλλά και μεταγενέστερα, το έργο του συνθέτη δεν βρίσκει απήχηση⁴⁶ στα πλαίσια θεσμών και οργανισμών, είτε ερευνητικών,⁴⁷ είτε καλλιτεχνικών,⁴⁸ είτε εκπαιδευτικών,⁴⁹ που διαμόρφωσαν το νεοελληνικό μουσικό τοπίο ως το τέλος του 20^{ου} αι. και στις αρχές του 21^{ου}.

Ο Βασίλης Δέλλιος συνέχισε τη συνθετική και εκπαιδευτική του δράση (αποκλειστικά στο πλαίσιο της ωδειακής εκπαίδευσης) με αμείωτο ενδιαφέρον προωθώντας το έργο του κυρίως μέσα από το έμπυχο δυναμικό που τον περιέβαλλε, μέχρι τα τελευταία χρόνια της ζωής του.

⁴⁵ Βλέπε Κεφάλαιο 1.

⁴⁶ Από επιστολές του συνθέτη σε σύμπραξη με τον Άγγελο Δόξα, προς τη διεύθυνση της Ε.Λ.Σ., γνωρίζουμε τις ενέργειες και τις επίμονες προσπάθειες των αποστολέων, για την υλοποίηση της όπερας *Απολύτρωση* στην ΕΛΣ. «Προς τον κ. Δημήτρη Χωραφάν, Γεν. Διευθυντή της ΕΛΣ. Αθήναι 10 Οκτωβρίου 1976. Κύριε Γενικό Διευθυντά. Εις τας 10 Δεκεμβρίου 1974 υπεβάλαμεν ενημερωτική περίληψιν του μελοδράματος μας “Απολύτρωση” ίνα να γνωμοδοτήσετε εάν κατ’ αρχήν το ευρίσκετε ενδιαφέρον προς αναβίβασιν εις την ΕΛΣ [...] ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Ε.Λ.Σ. Συνεδρία 4 της 16^{ης} Ιανουαρίου 1979 [...] ΘΕΜΑ 2^ο: Ακρόαση μαγνητοταινίας Δέλλιου-Δόξα έργου “Απολύτρωση” [...] Ο Πρόεδρος: Α. Ε. Μαργαρίτης – Τα Μέλη Γ. Σισιλιάνος, Σ. Βαφειάδης, Ολ. Γελοδάρη. Ε.Λ.Σ. Αθήναι 13 Μαρτίου 1980. Σε απάντηση αιτήσεως σας περί αναβίβασεως του έργου “Απολύτρωση” από την ΕΛΣ σας πληροφορούμε ότι η Καλλιτεχνική Επιτροπή άκουσε αποσπάσματα και γνωμοδότησε ότι το έργο αυτό δεν παρουσιάζει καμιά μουσική πρωτοτυπία ούτε ως σύνθεση ούτε και ως ενορχήστρωση. Αντίθετα υπάρχει μια εμφανής αρμονική και ρυθμική μονοτονία με πολλά μουσικά δάνεια. Επίσης δεν έχει κανένα ερέθισμα για τον χορογράφο και στερείται γενικά ζωντάνιας και ενδιαφέροντος. Ο Γενικός Διευθυντής Δημήτρης Χωραφάς». Αρχείο Δέλλιου, Φάκελος (1980-1989).

⁴⁷ Στα χρόνια που ακολούθησαν ιδρύονται το Κέντρο Έρευνας Σύγχρονης Μουσικής (Κ.ΣΥ.Μ.Ε.) από τον Ιάννη Ξενάκη (1986) και το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής (ΙΕΜΑ) από τον Κώστα Μόσχο (1989).

⁴⁸ Ιδρύονται, μεταξύ άλλων, δημόσιοι οργανισμοί (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 1991 και Θεσσαλονίκης, 2000), το Ίδρυμα Καλών Τεχνών και Μουσικής «B. & M. Θεοχαράκη» και η «Στέγη» του Ιδρύματος Ωνάση, αναζωογονώντας τη μουσική ζωή της Αθήνας με την είσοδο του 21^{ου} αιώνα, με νέους χώρους τους όπου διοργανώνουν τακτικές συναυλίες και ποικίλα μουσικά και πολυμεσικά καλλιτεχνικά δρώμενα. Από το 2017 εγκαινιάστηκε και το επιβλητικό πολιτιστικό κέντρο που στεγάζει την Εθνική Λυρική Σκηνή και την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (δωρεά για το Ελληνικό Κράτος, από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος) που έχει γίνει ένα νέο σημείο αναφοράς στο μουσική ζωή της ελληνικής πρωτεύουσας.

⁴⁹ Στα 1985 ιδρύθηκε το πρώτο Τμήμα Μουσικών Σπουδών, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ενώ ακολούθησαν των Αθηνών (1991), της Κέρκυρας (1994) και το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (1997).

3.2. Το συνθετικό ύφος του Βασίλη Δέλλιου

Πέρα από την ανάδειξη χαρακτηριστικών του μουσικού ύφους του Βασίλη Δέλλιου, θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να επικυρώσουμε τη θέση του συνθέτη ως επίγονου της Ελληνικής Εθνικής Σχολής, στο πλαίσιο της νεοελληνικής έντεχνης μουσικής δημιουργίας. Έτσι, τα έργα που θα παρουσιαστούν σε αυτήν την ενότητα επιλέχθηκαν κατά βάση με τον παραπάνω γνώμονα (ελληνικοί χοροί, δημοτικά τραγούδια, έργα με στοιχεία ελληνικότητας), αλλά και σε συσχετισμό με έργα που σηματοδοτούν τις επιρροές του συνθέτη έξω από το χώρο της Ελληνικής Εθνικής Σχολής (λαμβάνοντας υπόψη και τη περιορισμένη έκταση χώρου, για πλήρη ανάπτυξη και παράθεση περισσότερων παραδειγμάτων, με συνέπεια και την ορθότερη εγκυρότητα).

Θα ξεκινήσουμε με ένα από τα πρώιμα έργα του συνθέτη, της περιόδου της Λάρισας (εκτελέστηκε το 1961 στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας), το *Ροντό* για βιολί και πιάνο.⁵⁰ Όπως υποδηλώνει και ο υπότιτλος «σε στυλ ελληνικό», πράγματι ο συνθέτης κάνει χρήση δημοτικοφανούς μελωδικού υλικού. Δηλαδή, οι δύο θεματικές ομάδες του βιολιού δομούνται με χαρακτηριστικά παρμένα από τη δημοτική μουσική. Ας πάρουμε για παράδειγμα το πρώτο θέμα. Έχει έκταση 12 μέτρα αντιστοιχώντας στο τύπο κλασικής τριμερούς περιόδου $\alpha(4\mu.)+\beta(4\mu.)+\alpha'(4\mu.)$. Είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Ρε, σε μέτρο 3/4, και αντιστοιχεί στη μορφή ΑΒΑΒΑ. Ο συνθέτης κάνει χρήση της πεντατονικής κλίμακας του Ρε (ανημιτονική), επαναλαμβάνει συχνά τους ίδιους φθόγγους (π.χ. Ρε και αμέσως Ρε) κατά την εξέλιξη της μελωδίας και χρησιμοποιεί καταληκτικά μελωδικά διαστήματα (όπως κατιούσα τέταρτη καθαρή 'Σολ' στην τονική 'Ρε'), πτωτικά (όπως 4-3-1, των φθόγγων της μελωδίας), ποικιλματικά και ρυθμικά σχήματα δημοτικής προελεύσεως,⁵¹ όπως το τρίγχο ογδόων στον

⁵⁰ Βλ. και Κεφάλαιο 1της παρούσας εργασίας, 6.

⁵¹ Οι μελέτες που έχουν γίνει για το τροπικό σύστημα της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής, αν και διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την παρουσίαση και ανάλυσή του, συγκλίνουν ως προς τα γενικά χαρακτηριστικά του. Η πλειονότητα της ελληνικής δημοτικής μουσικής στηρίζεται σε επτατονικούς τρόπους, συγγενείς ως ένα βαθμό αλλά όχι ταυτόσημους με τους ήχους της βυζαντινής μουσικής, χωρίς αυτό να αποκλείει την εμφάνιση τριτονικών, τετρατονικών ή πεντατονικών (ανημιτονικών) μελωδιών σε περιοχές της Ελλάδας όπως η Ήπειρος και η Θεσσαλία. Οι επτατονικοί τρόποι είναι διατονικοί (με τόνους και ημιτόνια) ή χρωματικοί (με ένα ή περισσότερα τριημιτόνια), αποτελούμενοι από συνημμένα ή διαζευγμένα (με τόνο) τετράχορδα ή πεντάχορδα και μπορούν να δεχθούν χαρακτηριστικές αλλοιώσεις (συνήθως βάρυνση κάποιας βαθμίδας). Εκτός από τον κεντρικό φθόγγο (τονική), σημαντικοί φθόγγοι με την έννοια ότι είναι δυνατή η πτώση σε αυτούς είναι συνήθως η υποτονική (7^η βαθμίδα, συνήθως ένα τόνο κάτω από την τονική) και η 4^η βαθμίδα (μια τέταρτη καθαρή πάνω από την τονική). Κάθε τρόπος δεν είναι μόνο μια σειρά από διατεταγμένους φθόγγους αλλά περιλαμβάνει και στερεοτυπικά πτωτικά μελωδικά σχήματα τριών ως πέντε φθόγγων. Τα πιο χαρακτηριστικά πτωτικά σχήματα είναι το 3^η - 2^η - 1^η - 7^η - 1^η και το 4^η - 3^η - 1^η με πολλές παραλλαγές και στολίσματα, ενώ τα πιο συχνά καταληκτικά μελωδικά διαστήματα είναι η ανιούσα δεύτερη μεγάλη (τόνος), η κατιούσα δεύτερη μικρή ή μεγάλη, η κατιούσα τέταρτη καθαρή και η κατιούσα τρίτη μικρή. Βλέπε, Κώστας Τσούγκρας, *Τα 44*

ισχυρό χρόνο και των δύο τετάρτων σε ένα μέτρο 3/4, σαν να προσπαθεί να αναπαραστήσει μια παραδοσιακή μελωδία γραμμένη σε μέτρο 7/8 (3/2+2/2+2/2). Η μελωδική γραμμή (θέμα) τις περισσότερες φορές εναρμονίζεται με τρίφωνες (περιέχουν και τη 3^η) αλλά και δίφωνες συγχορδίες (όχι με πέμπτες στην αρμονική συνοδεία, αλλά με 3^{ες}), ενώ σε μερικά μέτρα, παρατηρείται και η παράλληλη κίνηση των συγχορδιών. Επικρατεί απλή ομοφωνική υφή. Το θέμα του Α μέρους εμφανίζεται σε όλα τα μέρη αυτούσιο όσον αφορά τη διαστηματική δομή και αρμονική υφή του, ενώ το δεύτερο θέμα που επίσης αποτελείται από διαστηματικά και ρυθμικά κατασκευαστικά χαρακτηριστικά του πρώτου, μεταφέρεται τη δεύτερη φορά σε απόσταση τετάρτης καθαρής κάτω, στο τρόπο Ρε δώριο (Φα δίεση, στην αρμονική συνοδεία), διατηρώντας όλα τα δομικά χαρακτηριστικά του. Στο πρώτο παράδειγμα που ακολουθεί (αλλά και στα υπόλοιπα), έχουμε σημειώσει με λατινικές βαθμίδες ένα μέρος της αρμονικής συνοδείας. Ξέρουμε όμως, ότι η τροπική φύση ενός παραδοσιακού ή δημοτικοφανούς μελωδικού υλικού (λιγότερο και σχετικό), αναιρούν στη βάση της το πλαίσιο της λειτουργικής εξάρτησης συγχορδιακών διαδοχών, όπως το γνωρίζουμε στη κλασική αρμονία. Γι αυτό η εμφάνιση λατινικών βαθμίδων στο συμβολισμό συγχορδιών (I, IV, V κλπ.) δεν υπέχει τονική λειτουργία βαθμίδας, αλλά είναι διευκρινιστική, ως προς το σχηματισμό της συγχορδίας, επάνω σε συγκεκριμένες νότες του δημοτικοφανούς θέματος. Το έργο αρχίζει με μια τετράμετρη μελωδική εισαγωγή στο πιάνο, με χαρακτηριστικό στοιχείο τη βηματική κατάβαση του μπάσου, το οποίο χρησιμοποιείται κατακερματισμένο πάντα στα τρία πρώτα μέτρα του Α μέρους (μέτρο 3/4), ως εισαγωγικό και συνδετικό στοιχείο με το υπόλοιπο μέρος.

RONDO

ΓΙΑ ΒΙΟΛΙ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ - POUR VIOLON ET PIANO
Σε ελληνικό στυλ. *Style grec.* VAS. DELLIOS
ΒΑΣ. ΕΥΑΓΓ. ΔΕΛΛΙΟΥ.

Lento.

Παράδειγμα 1: Β. Δέλλιος, Rondo για βιολί και πιάνο (1^ο Θέμα), μ. 1-11

Για πολλούς συνθέτες της Ελληνικής Εθνικής Σχολής (όπως οι Μανώλης Καλομοίρης, Γιάννης Κωνσταντινίδης, Πέτρος Πετρίδης) ο ελληνικός χορός για σόλο πιάνο ή ορχήστρα και το τραγούδι με φωνή ή τετράφωνη χορωδία και συνοδεία πιάνου σε μορφή συλλογής, αποτελούσαν πάγιες συνθετικές λύσεις και πρακτικές για έκφραση μουσικού υλικού με στοιχεία «εθνικής» ταυτότητας.⁵² Όπως γνωρίζουμε, αντίστοιχα και ο Δέλλιος έχει εκδώσει σε μορφές συλλογής ελληνικούς χορούς για ορχήστρα/μικρότερα σύνολα και δημοτικά τραγούδια για φωνή και πιάνο.⁵³ Θα ξεκινήσουμε με τη κατηγορία του χορού. Μερικοί χοροί, συναντώνται και στο έργο άλλων Ελλήνων συνθετών της Εθνικής Σχολής, όπως ο «Τσάμικος» (1950), ο «Τσακόνικος» (1950) και ο «Μακεδονικός» (1949) στους *Τρεις Ελληνικούς Χορούς* για ορχήστρα του Γ. Κωνσταντινίδη⁵⁴ ή ο «Τσακόνικος» του Μ. Καλομοίρη, αντίστοιχα στους *Τρεις Ελληνικούς Χορούς* για ορχήστρα (1934) ενώ παράλληλα εμφανίζεται και στο πλαίσιο του *Δαχτυλιδιού της Μάνας* στη Β' πράξη (όπερα), κατά την εμφάνιση των «νεραίδων». Πάντως είναι εντυπωσιακή η ομοιότητα του θέματος και της

⁵² Γιώργος Σακαλλιέρος, «Ο Ελληνικός Χορός για Ορχήστρα ως Είδος Έντεχνης Νεοελληνικής Δημιουργίας και Μέσον Έκφρασης «Εθνικής» Ταυτότητας: Τα Παραδείγματα των Π. Πετρίδη, Μ. Καλομοίρη, Ν. Σκαλκώτα και Γιάννη Κωνσταντινίδη» (σ. 1-14), 4, https://www.academia.edu/40720785/O_Ελληνικός_Χορός_για_ορχήστρα_ως_είδος_έντεχνης_νεοελληνικής_μουσικής_δημιουργίας_και_μέσον_έκφρασης_εθνικής_ταυτότητας_τα_παραδείγματα_των_Π._Πετρίδη_Μ._Καλομοίρη_Ν._Σκαλκώτα_και_Γ._Κωνσταντινίδη, προσπελάστηκε στις 24 Νοεμβρίου 2019.

⁵³ Βλ., Κεφάλαιο 2 της παρούσας εργασίας, 62.

⁵⁴ Γιώργος Σακαλλιέρος, *Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984): Ζωή, έργο και συνθετικό ύφος* (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010), 93.

εναρμόνισης του «Γσακωνικού» του Καλομοίρη (μέτρο 5/4, αυτούσια μελωδική γραμμή στο διατονικό τρόπο του Σι και αντίστοιχη αρμονική συνοδεία) με τον αντίστοιχο του Δέλλιου.⁵⁵ Είναι προφανές ότι θα εξετάσουμε τον «Γσακωνικό» χορό, από τους *Έξι Ελληνικούς χορούς* για τρίο, βιολί, βιολοντσέλο και πιάνο (αποτελεί αυτούσια σύνθεση με την ομώνυμη εκδοχή για ορχήστρα). Χαρακτηριστικό γνώρισμα του έργου, είναι η μονοθεματικοτήτά του. Το θέμα είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Σολ (Σολ αιολικός και Σολ δώριος) και σε μέτρο 5/4. Αποτελείται από δύο επαναλαμβανόμενες τετράμετρες προτάσεις (δίμερης περιόδος) που καταλήγουν στη τονική α(4μ.)+α'(4μ.). Εν συνεχεία, το θέμα παρουσιάζεται σε ένα πλαίσιο επαναλήψεων ανά τετράμετρα, το οποίο διακόπτεται από δίμετρες στατικές συγχορδιακές συγκροτήσεις, με συνέπεια να ορίζει και την έκταση όλου του έργου. Τόσο η χρήση του μέτρου 5/4 (3/4+2/4), όσο και η γνωστή πεντάσημη μελωδική γραμμή του θέματος, καθιστούν προφανές ότι ο συνθέτης χρησιμοποιεί δομικά κατασκευαστικά χαρακτηριστικά από το χώρο της παραδοσιακής μουσικής. Το θέμα εναλλάσσεται από τη περιοχή των εγχόρδων στη περιοχή του πιάνου, ανανεώνεται μέσω της αρμονικής συνοδείας (Σολ δώριος) και της ενορχηστρωτικής επεξεργασίας, χωρίς να αλλάζει όμως η διαστηματική και ρυθμική του δομή. Αξίζει να αναφερθεί ότι, το θέμα όπως και στο *Ροντό* για βιολί και πιάνο, μεταφέρεται στο μεσαίο τμήμα (μια τέταρτη καθαρή κάτω) στο Δώριο τρόπο, διατηρώντας όλα τα του τα χαρακτηριστικά. Η εναρμόνιση του θέματος γίνεται κατά βάση με τρίφωνες συγχορδίες (όπως και στο *Ροντό*, εμπεριέχοντας και τη 3^η) και με ποικιλματικά περάσματα αυτοσχεδιαστικού τύπου (κυρίως δέκατα έκτα).

⁵⁵ Βλ., Νίκος Μαλιάρας, *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι στη Μουσική του Μανώλη Καλομοίρη* (Αθήνα: Παπαρηγορίου – Νάκας, 2001), 203-206, 375-376.

5. ΤΣΑΚΩΝΙΚΟΣ

ALLEGRETTO $\frac{3+2}{4}$ ♩ = 100

Παρ. 2: Β. Δέλλιος, *Εξι Ελληνικοί Χοροί*, για βιολοντσέλο, βιολί και πιάνο, Αρ. 5, «Τσακωνικός», μ.

1-6

Όπως και στη κατηγορία των ελληνικών χορών, αντίστοιχα και στα δημοτικά τραγούδια του Δέλλιου για σόλο φωνή με συνοδεία πιάνου, μερικά εξ αυτών ανιχνεύονται και στο έργο προγενέστερων συνθετών της Εθνικής Ελληνικής Σχολής.⁵⁶ Ως δείγμα, θα χρησιμοποιήσουμε το γνωστό λαϊκό σκοπό «Από ξένο τόπο», από τη συλλογή *14 Δημοτικά Τραγούδια* για σόλο σοπράνο και πιάνο. Το έργο είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Σολ και σε μέτρο 2/4. Το τραγούδι είναι στροφικό και επαναλαμβανόμενο. Δηλαδή, η μελωδική γραμμή (θέμα) της σοπράνο διαρθρώνεται σε τέσσερις τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α(4μ.)+β(4μ.)+β'(4μ.), οι οποίες επαναλαμβάνονται αυτούσιες μαζί με το συνοδευτικό υλικό (τέσσερις φορές) εντάσσοντας το επόμενο δίστιχο, ενώ πριν τη κάθε επανάληψη προηγείται ένα προπαρασκευαστικό σταθερό τετράμετρο στο μέρος του πιάνου, με την αρμονική επένδυση (αυτούσια) του πρώτου τετράμετρου (ίδιο και με το πρώτο τετράμετρο της μελωδικής γραμμής, βλέπε παρ. 3). Οι πτωτικές καταλήξεις των πρώτων δύο τετράμετρων, γίνονται στη

⁵⁶ Το δημοτικό τραγούδι «Ένα καράβι από τη Χίο», από τους *14 Ελληνικούς Χορούς* για ορχήστρα του Δέλλιου, απαντάται στο έργο του Μανώλη Καλομοίρη «Το πόσο πάει το φιλί», για φωνή και πιάνο ή μικτή χορωδία. Επίσης στο έργο του Γιάννη Κωνσταντινίδη, συναντώνται τα κάτωθι: από τη συλλογή *44 Παιδικά κομμάτια πάνω σε ελληνικούς λαϊκούς σκοπούς*, για πιάνο σε τρία τεύχη, το δημοτικό τραγούδι «Κάτω στο γυαλό» και το «Το Θαλασσάκι» από τους *Οκτώ Νησιώτικους Ελληνικούς Χορούς*, επίσης για πιάνο. Βλέπε, Μαλιάρας, *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι στη Μουσική του Μανώλη Καλομοίρη*, 31 και Σακαλλιέρος, Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984): *Ζωή, έργο και συνθετικό ύφος*, 97-98.

δεσπόζουσα με όξυνση του προσαγωγέα (φα δίεση), υπέχοντας τονική λειτουργία. Η υφή είναι ομοφωνική, η μελωδική γραμμή εναρμονίζεται αποκλειστικά με τρίφωνες συγχορδίες (εμπεριέχοντας και τη 3^η) και ντουμπλάρεται σε ταυτοφωνία με την άνω γραμμή του πιάνου (βλέπε παρ. 4). Συνολικά, τα δημοτικά τραγούδια για φωνή και πιάνο του Δέλλιου, εμφανίζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, με εξαίρεση τη μορφολογική δομή (ανάλογα με περιοδικότητα των στίχων διαπλάθεται και η μελωδική γραμμή). Συνήθως προηγείται μια εισαγωγή (4, 2 και σπανιότερα 8 μέτρα) με το συνοδευτικό αρμονικό περιεχόμενο του πρώτου τετράμετρου της μελωδικής γραμμής. Το παραδοσιακό υλικό επαναλαμβάνεται αυτούσιο μαζί με το συνοδευτικό υλικό, η μελωδική φωνή της σοπράνο σε όλα τα έργα εναρμονίζεται με τρίφωνες συγχορδίες (εμπεριέχουν και τη 3^η) και παράλληλα ντουμπλάρεται σε ταυτοφωνία, με την άνω φωνή του πιάνου. Γενικά παρατηρείται έλλειψη χρωματικότητας, ομοφωνική υφή με κάθετη/αρπισματική συγχορδιακή συνοδεία (συνήθως με 3^{ες}) και διάφανη, λιτή γραφή.

Soprano

A - πο ξέ - νο τό πο κί' απ α - λα - γι νο ήρ - θε έ - να - κο - ρί - τσι φως μου

V

S

δε - κα - οκ - τώ χρο - νων ήρ - θε έ - να - κο - ρί - τσι φως μου δε - κα - οκ - χρο - νων

V I

Παρ. 3: Β. Δέλλιος, «Από ξένο τόπο», για σόλο φωνή και πιάνο, αρ. VII, μ. 5-8 (θέμα)

304

f

A - πό ξέ - νο τό πο κί' απ α - λα - γι - γιά

ff

304

f

ff

I IV I II VI II I V

Παρ. 4: Β. Δέλλιος, «Από ξένο τόπο», για σόλο φωνή και πιάνο, αρ. VII, μ. 5-8 (φωνή και συνοδεία)

Το επόμενο έργο που θα εξετάσουμε είναι, η *Τσιγγάνικη Φαντασία* για πιάνο. Εμπεριέχεται στη συλλογή *Έργα για Πιάνο*, Τεύχος III. Το έργο αποτελείται από τέσσερις ενότητες (στη

λογική του σχήματος ABAB). Ο συνθέτης χρησιμοποιεί το διατονικό τρόπο του Λα, αυτή τη φορά όμως προερχόμενο από το χώρο της βυζαντινής μουσικής. Δύο απλές εκδοχές όσον αφορά τη προέλευση της κλίμακας που χρησιμοποιεί ο συνθέτης είναι: α) από το πρώτο τετράχορδο του πλάγιου ήχου του δευτέρου «Τρίφωνος ή Νενανώ» (γένος χρωματικό, χρώα σκληρή), Λα - Σι - Ντο - Ρε# (τμήματα: 12 - 6 - 18) όπου το «Νι» αντιστοιχεί στο Λα και εν συνεχεία εξελίσσεται ως τετράχορδο πάλι στον ήχο του πλάγιου του δευτέρου, Μι - Φα - Σολ# - Λα (τμήματα: 6 - 18 - 6), όπου ο φθόγγος «Πα» αντιστοιχεί στο Μι και β) η πιο απλή, από το πρώτο τετράχορδο του λύδιου τρόπου Λα και το τετράχορδο του φρύγιου χρωματικού τρόπου Μι.⁵⁷ Ο συνθέτης αναφέρει τη παραπάνω κλίμακα στο σύγγραμμα του «Θεωρία – Αρμονία των Αρχαίων και Γρηγοριανών Τρόπων» ως τσιγγάνικη κλίμακα, εξου μάλλον και ο τίτλος του έργου. Το πρώτο μέρος έχει αυτοσχεδιαστικό χαρακτήρα, με γρήγορα περάσματα, απλή ομοφωνική υφή με κάθετη συγχορδιακή συνοδεία σε παράλληλη κίνηση και με έμφαση στις πέμπτες (λύση στο πρόβλημα της αρμονίας που συναντάται και σε άλλους συνθέτες των Εθνικών σχολών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό).⁵⁸ Γενικά κυριαρχεί μια ανατολιζουσα εξωτική ατμόσφαιρα, με ιμπρεσιονιστικές νύξεις, κυρίως στο πρώτο μέρος. Το θέμα έχει έκταση 4 μέτρα και ακολουθεί μια αυτοσχεδιαστικού χαρακτήρα *cadenza*, 6 μέτρων.

Παρ. 5: Β. Δέλλιος, Τσιγγάνικη Φαντασία για πιάνο, Α μέρος, μ. 1-2

⁵⁷ Βλ. Μαρία Αλεξάνδρου, *Εξηγήσεις και Μεταγραφές της Βυζαντινής Μουσικής: Σύντομη Εισαγωγή στον Προβληματισμό τους* (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010), 66.

⁵⁸ Γιώργος Σακαλλιέρος, «Εφαρμογές ανάλυσης σε έργα νεοελληνικής μουσικής με στοιχεία ‘εθνικής’ ταυτότητας: κριτήρια, αισθητικές κατευθύνσεις, θεωρία και μεθοδολογία», στο *Μουσική Θεωρία και Ανάλυση-Μεθοδολογία και Πράξη* (Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Σχολή Καλών Τεχνών-Τμήμα Μουσικών Σπουδών, 2006), 56-63: 59.

Το Β μέρος επίσης σύντομο (18μ.), είναι γραμμένο αντίστοιχα στο διατονικό τρόπο του Ρε, της βυζαντινής μουσικής. Σε αυτό το μέρος τα στοιχεία ελληνικότητας είναι πιο έντονα και η ενότητα έχει περισσότερο χορευτικό χαρακτήρα. Παρατηρούμε ότι και εδώ το θέμα διαρθρώνεται σε δύο τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α'(4μ.) (διπλή περίοδος) που καταλήγουν στην τονική. Φαίνεται πως ο συνθέτης προσπαθεί να προσδώσει στη μελωδική γραμμή ένα δημοτικοφανή χαρακτήρα, κυρίως μέσω της ρυθμικής αγωγής (μέτρο 10/8) και της ρυθμικής και διαστηματικής επεξεργασίας της μελωδικής γραμμής με τη χρήση επαναλαμβανόμενων φθόγγων (χαρακτηριστικό υφολογικό στοιχείο του Δέλλιου) και ρυθμικών λαϊκών μοτίβων. Το θέμα στην επανάληψη παρατίθεται αυτούσιο (μια οκτάβα ψηλότερα) και μέσω της αρμονικής συνοδείας μεταφέρεται στο Ρε αιολικό (πάντα στο τρίτο χρόνο, 4/8). Επικρατεί και εδώ απλή ομοφωνική υφή με αρπισματική συνοδεία. Η χρήση της παρούσας κλίμακας ή παράγωγες αυτής (των αρχαίων τρόπων με χρωματικούς φθόγγους), παρατηρούνται σε έργα με θρησκευτικό περιεχόμενο και ανατολίζουσας αισθητικής, όπως Συμφωνία αρ. 2 Βυζαντινή, Κυκλική Σουίτα Μπαλέτου (τέταρτο μέρος, «Οριεντάλ»).

Παρ. 6: Β. Δέλλιος, *Τσιγγάνικη Φαντασία* για πιάνο, Β μέρος, μ. 11-16

Η φούγκα είτε ως αυτόνομο συνθετικό είδος είτε ως τεχνική γραφής σε άλλα μουσικά είδη (κυρίως σε μεγάλες μορφές), αποτελεί για τον Βασίλη Δέλλιο κύριο χαρακτηριστικό του συνθετικού του ύφους, γεγονός που εύκολα γίνεται αντιληπτό ακόμα και αν κάποιος απλά διαβάσει το κατάλογο έργων του.⁵⁹ Θα παραθέσουμε ακόμα ένα έργο για πιάνο, τη *Φούγκα πάνω σε θεσσαλικό θέμα* («Καραγκούνα»), που βρίσκεται στη συλλογή Έργα για Πιάνο -

⁵⁹ Βλέπε Κεφάλαιο 2 της παρούσας εργασίας, 72, αλλά και συμπεράσματα που προκύπτουν μέσα από τη προσωπική εξέταση των έργων του συνθέτη.

Τεύχος V. Αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο πως και άλλοι συνθέτες της Ελληνικής Εθνικής Σχολής αποπειράθηκαν να εντάξουν το παραδοσιακό δημοτικό υλικό στη μορφή φούγκας, όπως για παράδειγμα ο Αντίοχος Ευαγγελάτος στο έργο του *Παραλλαγές και φούγκα πάνω σε ένα δημοτικό τραγούδι* («Σαράντα παλικάρια») (το οποίο έχει χρησιμοποιήσει και ο Δέλλιος).⁶⁰

Το θέμα είναι γραμμένο στη τονικότητα της Ρε ελάσσονα και της δεσπόζουσας Λα ελάσσονα (μέσω μετατροπίας). Ο συνθέτης μέσω της μετατροπικότητας του θέματος, αποφεύγει την όξυνση του προσαγωγέα στο σύνολο του έργου, προσδίδοντας τροπικό ιδίωμα. Πρόκειται για ένα μεγάλης έκτασης θέμα (χαρακτηριστικό γνώρισμα του Δέλλιου), με τέσσερις εισόδους και δύο αντιθέματα (τετράφωνη φούγκα), φυσικά με χαρακτηριστικά του θέματος. Επίσης όλο το έργο δομείται αποκλειστικά με αξίες και ρυθμικά μοτίβα του θέματος (μόνο ένα τέταρτο παρεστιγμένο κάνει τη διαφορά, αν και παράγωγο), διατηρώντας τον ενοποιητικό χαρακτήρα που προστάζει η μονοθεματικότητα. Γενικά από τη συνολική δομή, την έκταση, την επεξεργασία (εκτός της coda, με παράλληλες κινήσεις οκτάβων) και τα χαρακτηριστικά του έργου, θα λέγαμε ότι η φούγκα εντάσσεται περισσότερο στο πρότυπο της «σχολικής φούγκας»⁶¹ και αυτό παρατηρείται στα περισσότερα έργα που (που έχουμε εξετάσει). Ο Δέλλιος χρησιμοποιεί τη φούγκα ως συνθετική τεχνική ή είτε ως αυτόνομη σύνθεση, σαν να ακολουθεί ένα παγιωμένο μηχανιστικό μορφικό σχήμα. Αντίστοιχα έργα είναι τα *Παραλλαγές και φούγκα πάνω σε ένα δημοτικό τραγούδι*, *Τοκκάτα και φούγκα*, κ.ά (συνήθως η μορφή χρησιμοποιείται στα μεγάλης κλίμακας έργα του συνθέτη και στα τελευταία μέρη).

Allegretto ♩ = 120

Θέμα με μετατροπία

Ρε ελάσσονα I V Ρε ελασ. V I IV I
I Λα ελασ.: I

Παρ. 7: Β. Δέλλιος, Φούγκα πάνω σε θεσσαλικό θέμα («Καραγκούνα»), μ. 1-8

⁶⁰ Evi Nika-Sampson, "Evangelatos, Antiochos," *Grove Music Online*, 20 Jan. 2001, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000009098>, προσπελάστηκε στις 19 Νοεμβρίου 2019.

⁶¹ Βλ. σχετικά με τη «σχολική φούγκα»: Kent Kennan, *Αντίστιξη με βάση τη πρακτική του 18ου αιώνα*, μτφ. Βασίλης Ρούπας, επιμ. Νίκος Καριώτης (Αθήνα: Σείστρον 1994), 239-240, Παναγιώτης Αδάμ, *Φούγκα* (Αθήνα: Παπαρηγορίου-Νάκας, 2015), 521-533 και André Gedalge, *Traité de la fugue*, μτφ. Κ. Νίκος, επιμ. Γεράσιμος Νάσος (Αθήνα: Κ. Νάσος, 1989), 7-25.

1	Έκθεση	Επεισόδιο I	Αντέκθεση (3φωνη)	Επεισόδιο II (3φωνο)
	μ. 1-28, Ρε-/Λα-	μ. 29-36, Σολ-, δομείται στο πρότυπο αρμονικής αλυσίδας	μ. 37-44, Σολ-/Ρε-	μ. 45-52, Σολ-, δομείται στο πρότυπο αρμονικής αλυσίδας
2	Έκθεση (3φωνη)	Επεισόδιο III (3φωνο)	Στρέτο (3φωνο και 4φωνο)	Coda
	μ. 53-60, Σιβ/Φα	μ. 61-80, Σιβ/Ρε-/Λα- δομείται στο πρότυπο αρμονικής αλυσίδας	μ. 81-100, Σιβ/Ρε- /Λα-	μ. 101-121, Ρε-/Λα-/Μι-

Πίνακας 1. Φούγκα πάνω σε θεσσαλικό θέμα («Καραγκούνα»). Συνοπτική μορφολογική δομή της φούγκας

Ας περάσουμε σε μεγαλύτερες μορφές. Το Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα αποτελεί ένα από τα δημοφιλέστερα έργα του Δέλλιου. Εκτελέστηκε από τη ΚΟΑ και ηχογραφήθηκε από τη ΣΟ του ΕΙΡΤ, με σολίστ τον Γιάννη Ζουγανέλη.⁶² Το έργο αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος, Allegro, είναι γραμμένο σε μορφή σονάτας ΑΒΑ΄ με δύο θέματα, στο διατονικό τρόπο του Φα (Φα ιωνικός και Φα λυδικός) και σε μέτρο 2/4. Το κύριο θέμα έχει χαρακτήρα παραδοσιακού χορευτικού σκοπού. Η διαστηματική και ρυθμική επεξεργασία της μελωδικής γραμμής, έχει κοινά χαρακτηριστικά με τον παραδοσιακό χορό «Πεντοζάλη» και μάλιστα με τον τρόπο που τον χρησιμοποιεί και ο Καλομοίρης στο πλαίσιο του *Πρωτομάστορα* (μέτρο 2/4, χρήση ογδών σε παράλληλη κίνηση, εμφάνιση δέκατων έκτων και όγδοου στο ασθενές μέρος του τρίτου μέτρου).⁶³ Επίσης, η μελωδική γραμμή δομείται αποκλειστικά από φθόγγους της πεντατονικής κλίμακας από Φα (Φα-Λα-Σιβ-Ντο-Μι), με φθογγικούς εμπλουτισμούς αυτοσχεδιαστικού τύπου (χρήση όγδοου παρεστιγμένου και δύο τριακοστών δεύτερων) και καταληκτικά μελωδικά διαστήματα κατιούσας τετάρτης καθαρής στη τρίτη και έβδομη βαθμίδα της μελωδικής γραμμής, δομικά κατασκευαστικά χαρακτηριστικά που προέρχονται από το χώρο της παραδοσιακής μουσικής. Στη βάση του, πρόκειται για ένα δημοτικοφανές θέμα που διαρθρώνεται σε δύο τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α΄(4μ.) (διπλή περίοδος) με πτωτικές καταλήξεις στην επιτονική (Σολ), ενώ κατά την δεύτερη επανάληψη καταλήγει πάντα στην σχετική (Ρε). Ουσιαστικά πρόκειται για ένα τετράμετρο θέμα με διμερές πτώσεις. Το θέμα επαναλαμβάνεται αυτούσιο όσον αφορά τον αρμονικό σκελετό του, τα διαστηματικά και ρυθμικά χαρακτηριστικά και ανανεώνεται μέσω της ενορχηστρωτικής πλοκής, σε ένα συνεχή διάλογο με τις ομάδες των πνευστών και εγχόρδων, σε μορφή ερώτησης - απάντησης (είτε αυτούσιο είτε το πρώτο τετράμετρο ή

⁶² Βλ. Κεφάλαιο 1 της παρούσας εργασίας, 17-18.

⁶³ Βλ. Μαλιάρας, *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι στη Μουσική του Μανώλη Καλομοίρη*, 178.

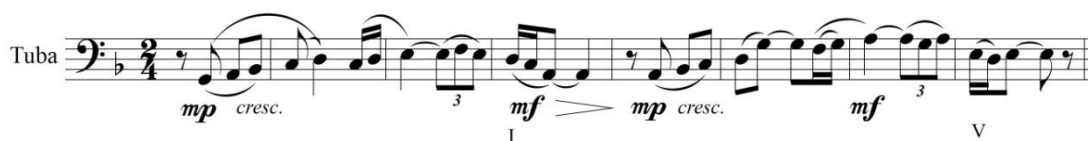
δίμετρο). Επικρατεί ομοφωνική υφή, διάφανη ενορχήστρωση, η εναρμόνιση του μελωδικού υλικού γίνεται κατά βάση με τρίφωνες συγχορδίες (εμπεριέχουν και τη τρίτη), χωρίς τονικές αποκλίσεις, παρά μόνο στις κορυφώσεις, μέσω ελάχιστης και σύντομης χρωματικότητας που επρόκειτο να κλείσει την ενότητα. Το έργο αρχίζει, με το μελωδικό υλικό στα πνευστά και στα έγχορδα σε μορφή *tutti*, εν συνεχεία παραθέτει και το δεύτερο θέμα στα έγχορδα, καταλήγοντας με πτώση στη δεσπόζουσα (έκταση 30μ., ο ρόλος στη τούμπα δίνεται από το μέτρο 30 και έπειτα).

2 Σχήμα διαλόγου μετά την εκφορά του θέματος

5

Παρ. 8: Β. Δέλλιος, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, I. Allegro, 1^ο θέμα, μ. 31-38

Το δευτερεύον μελωδικό υλικό(θέμα) διαρθρώνεται και αυτό σε δύο τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α'(4μ.), επίσης στο διατονικό τρόπο του Φα. Αντλεί τα δομικά χαρακτηριστικά του από το πρώτο θέμα (όπως ρυθμικό μοτίβο των δέκατων έκτων, φραστική επαναληπτικότητα). Ακολουθεί και αυτό την ίδια πορεία με το πρώτο θέμα, παρατίθεται αυτούσιο και ανανεώνεται μέσω της ενορχηστρωτικής πλοκής, σε ατέρμονο διάλογο με τις υπόλοιπες ομάδες των οργάνων. Η αίσθηση της επαναληπτικότητας οφείλεται στην απουσία του μεταβατικού τμήματος (όπως είθισται στη μορφή σονάτας), η λειτουργία του οποίου θα ανανεώνει το μελωδικό υλικό και ίσως το αρμονικό περιεχόμενο του δεύτερου θέματος οδηγώντας σε άρση της αρμονικής στασιμότητας. Ως «μεταβατικό τμήμα» χρησιμοποιεί ένα μετατροπικό οκτάμετρο στο τέλος της έκθεσης (4μ. στα ξύλινα πνευστά, με απάντηση 4μ. στα έγχορδα) με τα δομικά χαρακτηριστικά της δεύτερης μελωδικής γραμμής, ως συνδετικό υλικό με το μέρος της ανάπτυξης (μέτρο 76), με πτώση στη συγχορδία Μι ελάσσονα (ως «αιολική» δεσπόζουσα της Λα). Ο συνθέτης, ίσως ήθελε να συνδυάσει τη δομική και μορφική λειτουργία ενός παραδοσιακού χορού με το μορφικό και κατασκευαστικό πλαίσιο της φόρμας σονάτας, της έντεχνης δυτικής μουσικής.

Παρ. 9: Β. Δέλλιος, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, I. Allegro, 2^ο θέμα, μ. 49-56

Το μεσαίο μέρος (ανάπτυξη, μ. 77-183) διακρίνεται για τη λυρική του. Δομείται με τα διαστηματικά και ρυθμικά χαρακτηριστικά των δύο θεματικών ομάδων, τα οποία σταδιακά αναπτύσσονται σε μια πιο πυκνή γραφή (χρήση δέκατων έκτων και δέκατων έκτων με όγδοο), διατηρώντας όμως απόλυτα τον ενοποιητικό χαρακτήρα του με το πρώτο μέρος. Και σε αυτό το μέρος ο συνθέτης χρησιμοποιεί δύο θεματικές ομάδες παράλληλες (συγγενικές) με τις πρώτες, οι οποίες συνδιαλέγονται με τις ομάδες των οργάνων σε μορφή διαλόγου, με τη διαφορά ότι το μελωδικό υλικό ανανεώνεται και μέσω της αρμονικής πλοκής. Το μέρος της ανάπτυξης στην ουσία είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Λα (υπονοείται ο Φα λύδιος). Το πρώτο τετράμετρο του θέματος, δομείται αποκλειστικά με τα διαστηματικά και φθογγικά χαρακτηριστικά της πεντατονικής κλίμακας Λα (Λα-Ντο-Ρε-Μι-Σολ), όπως και του κύριου θέματος, ενώ το δεύτερο θέμα μπορεί να θεωρηθεί επέκταση του πρώτου. Οι τονικές αποκλίσεις προκύπτουν μέσω της χρωματικότητας, ενώ ο κύριος τονικός χώρος είναι η Λα ελάσσονα και ο Φα λύδιος. Η καταληκτική πτώση του μέρους γίνεται στη τονική (Φα

μείζονα) και όχι στη δεσπόζουσα (Ντο μείζονα), όπως συμβαίνει συνήθως στη μορφή σονάτας (στη Σονάτα για έγχορδα, το μέρος της ανάπτυξης κλείνει στη δεσπόζουσα). Επικρατεί ομοφωνική υφή, διάφανη ενορχήστρωση, οι μελωδικές γραμμές εναρμονίζονται κατά βάση με τρίφωνες συγχορδίες αλλά και με συνηγήσεις πεμπτών (χωρίς 3^η). Ας δούμε ακόμα ένα παράδειγμα, καθώς το έργο παρεκκλίνει σε πολλά σημεία από τη παραδοσιακή μορφή σονάτας.

Παρ. 10: Β. Αέλλιος, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, I. Allegro, 1^ο θέμα (ανάπτυξη), μ.101-104

Στην επανέκθεση (μ.183-360), το πρωταρχικό υλικό παρατίθεται αυτούσιο σε όλους του τομείς (αρμονική συνοδεία, διαστηματικά και ρυθμικά μοτιβικά χαρακτηριστικά, ενορχηστρωτική πλοκή) για τουλάχιστον 43 μέτρα. Ακολουθεί ένα αναπτυξιακό μέρος (“Sostenuto”) με δομικά κατασκευαστικά χαρακτηριστικά του μεσαιού μέρους, με στόχο να οδηγήσει τη τούμπα σε μια cadenza (allegro) δεξιοτεχνικού τύπου για 40 μέτρα. Η ολοκλήρωσή του έρχεται με την Coda έκτασης 44 μέτρων, με καταληκτική πτώση στη τονική (Φα μείζονα).

Το δεύτερο μέρος Andante (μ. 365-436) είναι γραμμένο σε τριμερή μορφή ABA’ (+Coda), με μελωδικά θέματα και ενδιάμεσα προαναγγελτικά περάσματα από τα χάλκινα πνευστά κατά τρόπο αφηγηματικό, χωρίς στοιχεία ελληνικότητας. Ας εξετάσουμε το πρώτο τμήμα του (A). Είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Σολ (Σολ αιολικός και Σολ δώριος) και σε μέτρο 4/4 (το B μέρος, σε μέτρο 3/4). Το μελωδικό υλικό διαρθρώνεται σε δύο συγγενικές τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α’(4μ.), οι οποίες διασπώνται από δίμετρα προαναγγελτικά (απαντητικού χαρακτήρα) περάσματα στα χάλκινα πνευστά. Οι δύο θεματικές ομάδες δεν εκτίθενται ξανά αυτούσιες, όπως συνήθως, αλλά συνδιαλέγονται μεταξύ τους ανανεώνοντας το μελωδικό υλικό, όχι όμως και το αρμονικό περιεχόμενο (κύριος τονικός χώρος, Σολ αιολικός και Σολ δώριος). Οι δύο θεματικές ομάδες εμφανίζονται

αυτούσιες μόνο στο 'Α' τμήμα (αυτό οφείλεται γενικά και στη μικρή έκταση του δεύτερου μέρους του κοντσέρτου). Επικρατεί ομοφωνική υφή, διάφανη ενορχήστρωση, οι μελωδικές γραμμές εναρμονίζονται κατά βάση με τρίφωνες συγχορδίες (περιέχουν και τη 3^η) και συνηγήσεις πεμπτών (χωρίς τη 3^η).

The image displays a musical score for the second movement of the Concerto for Tuba and Orchestra by V. Delli. The score is in 4/4 time, marked Andante. It shows measures 365-370. The Tuba part has two circled passages. The Piano part includes dynamic markings (p, f, mp) and fingering numbers (3). Roman numerals (I, VII, II, V, II, III, II, V, VII, IV(όόριος)) are written below the piano part.

Παρ. 11: Β. Δέλλιος, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, II. Andante, 1^ο θέμα, μ.365-370

Το τελευταίο μέρος Allegro (μ. 417-635) είναι διθεματικό και εμπλουτισμένο με χορευτικά και ελληνικά στοιχεία από το χώρο της δημοτικής μουσικής, σε εναλλασσόμενα μέτρα 3/4 και 9/8. Ας εξετάσουμε το πρώτο τμήμα. Είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Ρε, σε μέτρο 3/4 και σε μορφή ΑΒΑ'Β' που καταλήγει σε Coda (μ. 612-635). Όπως συνήθως, το θέμα διαρθρώνεται σε δύο τετράμετρες προτάσεις α(4μ.)+α'(4μ.) (διπλή περίοδος). Έχει ηρωικό και χορευτικό χαρακτήρα, ενώ δεν λείπουν και τα δημοτικοφανή στοιχεία. Η μελωδική γραμμή αναπτύσσεται σε δύο οκτάμετρα με τα διαστηματικά και ρυθμικά χαρακτηριστικά του θέματος και έπειτα, το πρώτο τετράμετρο του θέματος συνδιαλέγεται με τις υπόλοιπες ομάδες οργάνων σε μορφή διαλόγου, μέχρι την επανέκθεση του θέματος και εν συνεχεία της πρώτης μελωδικής γραμμής (το πρώτο οκτάμετρο από την ανάπτυξη/ανανέωση του θέματος, αυτούσιο), με καταληκτική πτώση στην επιτονική (Μι ελάσσονα). Η υφή είναι ομοφωνική, η αρμονική ανανέωση επιτυγχάνεται μέσω της διακριτής χρωματικότητας (Ρε φρύγιος, Ρε αιολικός, Ρε δώριος) και η εναρμόνιση της μελωδικής γραμμής γίνεται κατά

βάση με τετράφωνες και τρίφωνες συγχορδίες (σποραδικά πεντάφωνες, όχι ως πολυσυγχορδίες, στα πλαίσια της φυσικής διαστηματικής επέκτασης των συγχορδιών με 9^η, 11^η και 13^η). Το έργο αρχίζει με μια εισαγωγή 14 μέτρων, εκφέροντας το πρώτο δίμετρο της μελωδικής γραμμής στα έγχορδα και εν συνεχεία στα χάλκινα όργανα, σε μορφή διαλόγου. Το δεύτερο μέρος είναι γραμμένο σε μέτρο 9/8, στο διατονικό τρόπο του Λα και χρησιμοποιεί υλικό από το αστικό-λαϊκό τραγούδι «Θα σου πάρω λατέρνα» για τη σύνταξη της μελωδικής γραμμής.

Παρ. 12: Β. Δέλλιος, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, III Allegro, 1^ο θέμα, μ. 449-456

Το τελευταίο έργο που θα εξετάσουμε είναι η Sonata no. 1. Αποτελεί ένα από τα πιο δημοφιλή έργα του Δέλλιου. Εκτελέστηκε από τη ΣΟ του ΕΙΡ (1968) και τη ΚΟΑ (1979), ενώ παράλληλα ηχογραφήθηκε.⁶⁴ Το παρόν έργο αλλά και ελάχιστα των αρχών της δεκαετίας του 1960 (όπως, ή Συμφωνία αρ. 1, Σουίτα αρ. 2, η Εισαγωγή *Θαλασσοπούλια*), σε αντίθεση με άλλα έργα της ίδιας περιόδου, διακρίνονται για την χρωματικότητα της μελωδικής γραμμής, αλλά και την πυκνή εναρμόνιση αυτής (συνήθως στα πρώτα μέρη), μέσω των συνθετικών πράξεων που προσφέρει το διατονικό τροπικό σύστημα, χρησιμοποιώντας την διαφωνία ως εφέ, για τη δημιουργία συγκεκριμένης ατμόσφαιρας απέναντι στη μελωδία (σε

⁶⁴ Βλ. Κεφάλαιο 1 της παρούσας εργασίας, 9.

επιλεγμένα μέρη). Επίσης, δεν χρησιμοποιεί παραδοσιακό μελωδικό υλικό ως μέσο της συνθετικής διαδικασίας και γενικά παρατηρείται μια ροπή σε μια μουσική γλώσσα που θυμίζει περισσότερο όψιμο γερμανικό ρομαντισμό, με κάποιες εκφάνσεις ατονικότητας να κάνουν την εμφάνισή τους (στο μέρος του Largo και σε σχετικά συντηρητικά πλαίσια, λαμβάνοντας πάντα υπόψη και το συνολικό ύφος του συνθέτη). Ο Δέλλιος σε μια σύντομη περιγραφική και αισθητική ανάλυση του έργου αυτού, διατυπώνει το εξής: «Γενικά το έργο είναι γραμμένο πάνω σε κλασικές φόρμες με αρμονίες σύγχρονων τάσεων σε πολλά σημεία αντιστικτικά επεξεργασμένο και διακρίνεται για τον νεορομαντισμό του».⁶⁵

Το έργο αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος Largo – Allegro είναι γραμμένο σε φόρμα σονάτας και αντιστοιχεί στη τριμερή μορφή ABA'. Αρχίζει με μία αργή (Largo) πένθιμη λυρική εισαγωγή έκτασης 14 μέτρων, με το κυρίως θέμα (έκταση 4 μ.) να εκτίθεται μονοφωνικά στο βιολοντσέλο και στο κοντραμπάσο, σε απόσταση οκτάβας μεταξύ τους. Η πυκνή χρωματική επεξεργασία της μελωδικής γραμμής σε συνδυασμό με τη χρήση διάφωνων διαστημάτων (2^{ας} μικρό, 4^{ης} αυξημένο και 7^{ης} μεγάλο), δίνουν στο θέμα ένα λυρικό, πένθιμο και παράλληλα μυστικιστικό χαρακτήρα. Το πρώτο μέρος είναι γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Λα (τονικό κέντρο το Λα).

Παράδειγμα 13: Β. Δέλλιος, Sonata no. 1, I. Largo – Allegro, 1^ο Θέμα, μ. 1-4

Σταδιακά εισάγονται και οι υπόλοιπες φωνές σε ένα λιτό αντιστικτικό πλέγμα, με το θέμα να επανέρχεται σχεδόν αυτούσιο στα μέτρα 9 (βιολοντσέλο και κοντραμπάσο) και 10 (1^ο βιολί), σε μορφή stretto, κλείνοντας σε μια καθαρή δεσπόζουσα μεθ' εβδόμης (Μι ελάσσονα). Η εναρμόνιση της μελωδικής γραμμής επιτυγχάνεται πολυφωνικά, με διάφωνες διαστηματικές σχέσεις (κυρίως 2^{ας} μικρό και 7^{ης} μεγάλο) μέσω της χρωματικότητας, δημιουργώντας έντονες εναλλαγές ατονικών και τονικών εκφάνσεων.

⁶⁵ Ο Δέλλιος στο γραφείο του διατηρούσε ένα φάκελο με σύντομες περιγραφικές και αισθητικές αναλύσεις έργων του (στο σύνολο 14 έργα), πιθανόν από προγράμματα συναυλιών, καθώς πολλά αντιστοιχούν σε αυτά. Αναφέρονται ως: Αρχείο Δέλλιου, Γραφείο.

Στο μέρος του Allegro το μελωδικό υλικό (2^ο Θέμα) επανέρχεται και ανανεώνεται μέσω της ρυθμικής, αρμονικής και ενορχηστρωτικής πλοκής διατηρώντας τα βασικά του δομικά χαρακτηριστικά, τα οποία έχουν ενοποιητικό χαρακτήρα στη συγκρότηση όλου του μέρους (μοτίβα, με χαρακτηριστικές διαστηματικές αποστάσεις, 2^α μικρό και μεγάλο, 7^η μεγάλο, βλέπε παράδειγμα 14). Το θέμα, έκτασης 4 μ., διαρθρώνεται σε δύο μέτρα 3/4 και αντίστοιχα 2/4.

The image displays a musical score for Example 14, consisting of two systems of staves. The first system covers measures 15 to 18, and the second system covers measures 18 to 21. The instruments are Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), Violoncello (Vc.), and Contrabasso (Cb.). The tempo is marked 'Allegro' with a quarter note equal to 120 (♩ = 120). The key signature has one sharp (F#). The first system starts at measure 15 with a circled melodic motif in the first violin part. The second system starts at measure 18 with a 'Pizz.' marking in the second violin part. Dynamics include *mf*, *p*, and *mp*, with *cresc.* markings throughout.

Παράδειγμα 14: Β. Δέλλιος, Sonata no. 1. I. Largo – Allegro (2^ο Θέμα), μ. 15-18

Το μεσαίο τμήμα (ανάπτυξη, μ. 51-135) διακρίνεται για την τρυφερότητα και τη μελωδικότητά του. Γενικά κυριαρχεί η ομοφωνική υφή, ενώ τα μέρη που είναι αντιστικτικά

επεξεργασμένα φέρουν έντονη χρωματικότητα, αλλά σε τονικά πλαίσια. Ο συνθέτης χρησιμοποιεί ρυθμικά μοτίβα του δεύτερου θέματος (το διάστημα 7^{ης} μεγάλο εκλείπει σε όλο το μέρος) για τη συγκρότηση του μέρους και εν μέσω της χρωματικότητας κινείται σε κοντινές συγγενικές τονικότητες/τρόπους, ανανεώνοντας το μελωδικό υλικό μέσω της αρμονίας, σαν να λειτουργεί και ως στοιχείο ανανέωσης του ενδιαφέροντος απέναντι στο επαναλαμβανόμενο άκουσμα της ίδιας μελωδικής γραμμής. Το μεσαίο μέρος καταλήγει με πτώση στη δεσπόζουσα (Μι ελάσσονα). Στην επανέκθεση (μ. 136-179) το θέμα επανέρχεται αυτούσιο στο πρώτο βιολί, διατηρώντας όλα τα δομικά και αρμονικά χαρακτηριστικά του, καταλήγοντας με μια τέλεια πτώση στη τονική (Λα ελάσσονα).

Το δεύτερο μέρος Andante (μ. 180-237), είναι γραμμένο στη μεγάλη τριμερή φόρμα του Lied⁶⁶ και αντιστοιχεί στη μορφή ΑΒΑ΄ και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο συνθέτης, διακρίνεται για τη τρυφερότητα και τη μελωδικότητα. Ως κύριο μέσο εναρμόνισης ο συνθέτης χρησιμοποιεί το διατονικό τρόπο του Ρε (Ρε αιολικός και Ρε δώριος). Το πρωτεύον μελωδικό υλικό (θέμα) διαρθρώνεται σε δύο προτάσεις α(4μ.)+β(4μ.), με κατάληξη στη Φα μείζονα αντί για τη δεσπόζουσα, σύμφωνα με τους κανόνες της κλασικής αρμονίας. Επικρατεί ομοφωνική υφή με αρπισματική συνοδεία και σύμφωνες διαστηματικές σχέσεις απέναντι στο μελωδικό υλικό.

Παράδειγμα 15: Β. Δέλλιος, Sonata no. 1, II. Andante, θέμα, μ. 181-189

Παράδειγμα 16: Β. Δέλλιος, Sonata no. 1, II. Andante, μ. 180-183

⁶⁶ Σύμφωνα με τις σύντομες περιγραφικές σημειώσεις του συνθέτη. Αρχείο Δέλλιου, Γραφείο.

Παρατηρούμε ότι ο συνθέτης στο τέταρτο μέτρο εναρμονίζει το μελωδικό υλικό με το Mi_b, υποδηλώνοντας μέσω της αρμονικής συνοδείας το Ρε φρύγιο, χωρίς να χρησιμοποιεί την αντίστοιχη νότα στη μελωδική γραμμή. Το τελευταίο μέρος Rondo (μ. 238-344), αντιστοιχεί στη επταμερή μορφή ΑΒΑΓΑΒΑ. Είναι επίσης γραμμένο στο διατονικό τρόπο του Λα. Όλο το μέρος είναι γραμμένο σε μέτρο 4/4, ενώ το κυρίως μελωδικό υλικό επανέρχεται ελαφρώς επεξεργασμένο. Αυτό το μέρος διακρίνεται για τη ζωνρότητα και τη ζωντάνια του και, όπως αναφέρει και ο συνθέτης, έχει χαρακτήρα χορευτικό. Επικρατεί η πολυφωνική επεξεργασία στα περισσότερα μέρη, ενώ το μελωδικό υλικό επαναλαμβάνεται αυτούσιο διατηρώντας και την αρμονική υφή. Στο μέτρο 330 το θέμα διαχέεται παράλληλα σε όλες τις φωνές και σε απόσταση οκτάβας μεταξύ τους, κλείνοντας στη τονική Λα, αλλά μείζονα.

The image shows a musical score for five instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), Violoncello (Vc.), and Contrabasso (Cb.). The score is for measures 240 and 241. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The Violin I part features a melodic line with a triplet and a quintuplet. The Violin II part has a rhythmic accompaniment. The Viola part has a melodic line with a triplet. The Violoncello and Contrabasso parts have a rhythmic accompaniment. The score is written in a standard musical notation with a grand staff for each instrument.

Παράδειγμα 17: Β. Δέλλιος, Sonata no. 1, III. Rondo, μ. 240-241

Συμπερασματικά, ο συνθέτης εντάσσει τον εαυτό του στο κίνημα του «νεο-ρομαντισμού»⁶⁷ και πράγματι, εμφανίζει όλα τα χαρακτηριστικά για αυτή την κατηγοριοποίηση σε

⁶⁷ Ο όρος «νεορομαντισμός» χρησιμοποιείται για να αναφέρεται στην επιστροφή της συναισθηματικής έκφρασης που σχετίζεται με το 19^ο αιώνα του Ρομαντισμού. Στα 1923 ο Schloezer το χρησιμοποίησε για να αντιπαραβάλλει την εκφραστικότητα του Schoenberg με τον νεοκλασικισμό του Stravinsky. Σε έργα όπως η συμφωνία *Mathis der Maler* (1934-1935) του Hindemith, το «νεο-ρομαντικό» αναφέρεται στην επιστροφή του συνθέτη στην τονικότητα ως δομικό και εκφραστικό στοιχείο. Στη δεκαετία του 1940, συνθέτες όπως εκείνοι της *Lajeune France* αντιλήφθηκαν τη μουσική τους ως νεο-ρομαντική για να προτείνουν μια ρήξη με τις μοντερνιστικές τάσεις. Όπως το έθεσε ο Baudrier, επιθυμούσαν να δημιουργήσουν μια νέα γλώσσα «...με βάση όχι τα μέσα του Κλασικισμού και χωρίς προϋπάρχουσες δομές». Αντιμετώπισαν «αισθητικά προβλήματα από την κοινωνική παρά από την ατομική προοπτική». Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η νεο-ρομαντική τάση έγινε συνώνυμη με τον νεο-συντηρητικό μεταμοντερνισμό, ιδίως στη Γερμανία, την Αυστρία και τις

συνδυασμό με χρήση χαρακτηριστικών που δηλώνουν την ύπαρξη «εθνικής ταυτότητας» και κατεύθυνση στα πρότυπα μιας μεταχρονολογημένης Εθνικής Σχολής. Η τονικότητα στο έργο του συνθέτη αποτελεί κύριο δομικό εκφραστικό στοιχείο. Οι συνθέσεις του αναπτύσσονται μέσω των παραδοσιακών μορφών, άλλοτε αυτούσιες κατά τα κλασικά πρότυπα και άλλοτε παραλείποντας βασικά δομικά γνωρίσματα (πιο σπάνια). Οι μελωδικές γραμμές επίσης δομούνται κατά τα ίδια πρότυπα, με διάφανη εναρμόνιση (κατά βάση με τρίφωνες συγχορδίες, αλλά και με συγχορδίες 7^{ης} και 9^{ης} σποραδικά και κυρίως σε πιανιστικά έργα με ιμπρεσιονιστικά χαρακτηριστικά, ενώ πολλές φορές παρατηρείται και ‘παράλληλη κίνηση’ αυτών) και ενορχήστρωση. Ο συνθέτης εκφράζεται τόσο μέσω της τονικότητας όσο και της τροπικότητας. Συνδυάζει τη διατονικότητα του τρόπου με την ελεγχόμενη πύκνωση-αραίωση της χρωματικότητας και λιγότερο της πολυφθογγικότητας. Χρησιμοποιεί παραδοσιακές συνθετικές τεχνικές, ντυμένες με τα σύγχρονα εκφραστικά μέσα (όπως κανόνας, φούγκα). Εμφανίζονται μελωδικά, αρμονικά και ρυθμικά χαρακτηριστικά του παραδοσιακού μέλους (και δημοτικοφανείς μελωδικές γραμμές), δεν υποστηρίζει τη διαστηματική ιδιαιτερότητα που προκύπτει από τους τρόπους των μελωδιών (όπως με παράλληλη κίνηση συγχορδιών, διαστηματική δομή συγχορδιών με 5^{ες}, αποφεύγοντας την 3^η βαθμίδα που προσδιορίζει το μουσικό γένος της συγχορδίας και αλλοιώνει το χαρακτήρα του δημοτικού μέλους). Τα παραπάνω στοιχεία απαντούν σε κάποια βασικά χαρακτηριστικά του συνθέτη. Σαφώς απαιτείται περαιτέρω έρευνα, εμβάθυνση και χώρος, για ένα ολοκληρωμένο συνθετικό προφίλ ενός δημιουργού ο οποίος με αρκετή σαφήνεια βρισκόταν υπό την κυριαρχία της γερμανικής μουσικής παράδοσης και επεδίωκε μια ποικιλόμορφη προσπάθεια ανάδειξης του εθνικού ιδεώδους.

Όπως ανέφερε ο συνθέτης, χαρακτηριστικά:

*«Η μουσική πρέπει να δημιουργείται για το λαό. Εγώ δε προσωπικά ανήκω στους συνθέτες της μεταπολεμικής γενιάς και επηρεάστηκα από τις νεωτεριστικές τάσεις και από τη χρήση των νέων εκφραστικών μέσων, αλλά χωρίς να διακόψω την παράδοση της Εθνικής Ελληνικής Σχολής, προσπαθώντας μέσα απ’ όλα αυτά να δώσω στο έργο μου ένα γενικό κοσμοπολίτικο χαρακτήρα με τις απαιτήσεις της μοντέρνας αισθητικής.»*⁶⁸

ΗΠΑ. Jann Pasler, "Neo-romantic", *Grove Music Online* 2001, προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040720>.

⁶⁸ Ταμβάκος, “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, 9.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία, πραγματοποιήθηκε μια πρώτη αναλυτική προσέγγιση του βίου και της καλλιτεχνικής δημιουργίας του Μακεδόνα συνθέτη Βασίλη Δέλλιου (1927-2012), ο οποίος έδρασε επί το πλείστον καθ' όλη τη διάρκεια της κύριας δημιουργικής του πορείας στην Αθήνα, για μια εξηκονταετή περίοδο που ανάγεται από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα ως και τις αρχές του 21^{ου}.

Στα επιμέρους κεφάλαια παρουσιάστηκε η βιογραφία του, με τη βοήθεια των στοιχείων που μπορούσαν να συνεισφέρουν όλες οι αξιόπιστες πρωτογενείς (ως επί το πλείστον) και δευτερογενείς πηγές, διαμορφώθηκε ο πλήρης συστηματικός χρονολογικός κατάλογος των έργων του ανά κατηγορίες/υποκατηγορίες, μέσα στον οποίο καταχωρήθηκαν οι οργανολογικές κατανομές και οι πρώτες εκτελέσεις έργων του, όπως υπέπεσαν στην αντίληψη του συντάκτη της παρούσας εργασίας κατά τη διάρκεια της μονοετούς μελέτης του αρχειακού υλικού του Δέλλιου και άλλων πηγών (αλλά και λόγω έλλειψης ευρύτερης βιβλιογραφίας, άρθρων κ.τ.λ.). Επιχειρήθηκε ως συσχετισμός του, ως προσωπικότητα και ως δημιουργός με το πολιτισμικό γίνεσθαι της εποχής του, δηλαδή επιχειρήθηκε μια προσέγγιση ως προς τις συνθετικές και καλλιτεχνικές επιδράσεις του, μέσα από τη διαδοχή των κοινωνικο-ιστορικών και καλλιτεχνικών γεγονότων, στον ελλαδικό χώρο κατά την περίοδο της δημιουργίας του. Τέλος αναλύθηκαν αντιπροσωπευτικά δείγματα της εργογραφίας του και εξήχθησαν συμπεράσματα για το μουσικό ιδίωμα του συνθέτη.

Είναι βέβαιο ότι ανάλογες μελέτες, αν και έχουν γίνει για ορισμένους κορυφαίους μουσικούς της πατρίδας μας (και όχι μόνο), πρέπει να συνεχίσουν να εκπονούνται για όλους εκείνους τους συνθέτες που έθεσαν με τη μικρή τους σφραγίδα στο υπό εξέλιξη φαινόμενο της έντεχνης νεοελληνικής μουσικής τέχνης και δημιουργίας. Μόνο έτσι μπορούμε να έχουμε μια αντικειμενική εικόνα της συνεισφοράς τους και ταυτόχρονα μια πιο ολοκληρωμένη απεικόνιση της νεοελληνικής μουσικής πραγματικότητας συνολικότερα. Για να διαμορφωθεί μια ασφαλής και ολοκληρωμένη εικόνα του πρόσφατου παρελθόντος της Ελληνικής Εθνικής Μουσικής Σχολής (διότι παρέμειναν πολλοί συνθέτες στα ιδεώδη του κινήματος ακόμη και μέχρι τα τέλη του 20^{ου} αιώνα) και για να διατυπωθούν συμπεράσματα που δεν αφορούν μόνο συγκεκριμένες μουσικές προσωπικότητες, υπάρχει ακόμα πολύ υλικό προς διερεύνηση. Η είσοδος της μουσικής τέχνης ως γνωστικό αντικείμενο στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα που πραγματοποιήθηκε μόλις τα τελευταία 40 περίπου χρόνια, είναι σίγουρο ότι θα επιταχύνει αυτή τη διαδικασία.

Εν κατακλείδι, όσον αφορά τη συνθετική δημιουργία του Βασίλη Δέλλιου, η πρώτη επαφή με ένα μικρό σύνολο του έργου του σε σχέση με το τεράστιο όγκο του, απέδειξε ότι η βασική επιδίωξη του συνθέτη ήταν η άμεση και ειλικρινής επικοινωνία του με το κοινό. Με βάση τα αποκομισθέντα στοιχεία από αυτήν τη πρώτη αναλυτική εξέταση, μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι η περαιτέρω εμβάθυνση θα προσκομίσει πολλά ακόμα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά του σε όλα τα επίπεδα, καθώς το θέμα βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο ακόμα. Μεταγενέστερες μελέτες θα μπορούσαν να επικεντρωθούν, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία ενός θεματικού καταλόγου έργων, στη συγκριτική παρουσίαση λεπτομερειών που αφορούν τη μουσική του γλώσσα σε σχέση με άλλους συνθέτες της Εθνικής Ελληνικής Σχολής (προγενέστερους και μη) ή ακόμη και στην ανάλυση έργων του με αναφορές στην Ελληνική αρχαιότητα σε συνδυασμό με τη λειτουργία τους και τον τρόπο διασύνδεσης τους με τα δυτικά πρότυπα.

* * *

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Βιβλία (ξενόγλωσσα και μεταφρασμένα) και άρθρα

- Αδάμ, Παναγιώτης.** *Φούγκα*. Αθήνα: Παπαρηγορίου-Νάκας, 2015.
- Αλεξάνδρου, Μαρία.** *Εξηγήσεις και Μεταγραφές της Βυζαντινής Μουσικής: Σύντομη Εισαγωγή στον Προβληματισμό τους*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010.
- Γιάννου, Δημήτρης.** “Ο Γιάννης Ανδρέου Παπαϊωάννου ως Δάσκαλος”, στο *Γιάννης Α. Παπαϊωάννου: ο Συνθέτης, ο Δάσκαλος, Αναζήτηση και Πρωτοπορία*, επιμέλεια Βαλεντίνη Τσελίκα, 118-130. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη, 2004.
- Γκρίφιθς, Πολ.** *Μοντέρνα Μουσική*. Μετάφραση Μαρία Κωστίου. Αθήνα: Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, 1993.
- Μαλιάρας, Νίκος.** *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι στη Μουσική του Μανώλη Καλομοίρη*. Αθήνα: Παπαρηγορίου – Νάκας, 2001.
- Μαλιάρας, Νίκος.** *Ελληνική Μουσική και Ευρώπη: Διαδρομές στο Δυτικοευρωπαϊκό Πολιτισμό*. Αθήνα: Παπαρηγορίου – Νάκας, 2012.
- Ρωμανού, Καίτη.** *Έντεχνη Ελληνική Μουσική στους Νεότερους Χρόνους*. Αθήνα: Κουλτούρα 2006.
- Σακαλλιέρος, Γιώργος.** «Εφαρμογές ανάλυσης σε έργα νεοελληνικής μουσικής με στοιχεία ‘εθνικής’ ταυτότητας: κριτήρια, αισθητικές κατευθύνσεις, θεωρία και μεθοδολογία», στο *Μουσική Θεωρία και Ανάλυση-Μεθοδολογία και Πράξη*, 56-63. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Σχολή Καλών Τεχνών-Τμήμα Μουσικών Σπουδών, 2006.
- Σακαλλιέρος, Γιώργος.** *Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984): Ζωή, έργο και συνθετικό ύφος*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010.
- Σακαλλιέρος, Γιώργος.** “Μεταβατικότητα ‘υφής’ και ‘ύφους’ της νεοελληνικής μουσικής δημιουργίας από τον 19^ο αιώνα έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα: ιστορική αναδρομή μέσω κριτικής αποτίμησης και των κρατικών πηγών”. *Μουσικολογία* 20 (2011), 215-238.
- Σακαλλιέρος, Γιώργος.** «Ο Ελληνικός Χορός για Ορχήστρα ως Είδος Έντεχνης Νεοελληνικής Μουσικής Δημιουργίας και Μέσον Έκφρασης «Εθνικής» Ταυτότητας: Τα Παραδείγματα των Π. Πετρίδη, Μ. Καλομοίρη, Ν. Σκαλκώτα και Γιάννη Κωνσταντινίδη». Προσπελάστηκε στις 24 Νοεμβρίου 2019. https://www.academia.edu/40720785/O_Ελληνικός_Χορός_για_ορχήστρα_ως_είδος_έντεχνης_νεοελληνικής_μουσικής_δημιουργίας_και_μέσον_έκφρασης_εθνικής_ταυτ

- ότητα_τα_παραδείγματα_των_Π._Πετρίδη_Μ._Καλομοίρη_Ν._Σκαλκώτα_και_Γ._
Κωνσταντινίδη.
- Σάλτσμαν, Έρικ.** *Εισαγωγή στη Μουσική του 20^{ου} αιώνα*. Μετάφραση Γιώργος Ζερβός. Αθήνα: Νεφέλη, 1983.
- Σβόλος, Γιάννης.** “Μια απόπειρα ερμηνείας των καταβολών της μουσικής πρωτοπορίας στην Ελλάδα”. *Πολυφωνία* 14 (2009), 171-195.
- Σιώψη, Αναστασία.** «Ο Μανώλης Καλομοίρης στο πολιτισμικό πλαίσιο της Ελλάδας (1908-1940)», στο *Μανώλης Καλομοίρης 50 Χρόνια μετά*, επιμέλεια Νίκος Μαλιάρas και Αλέξανδρος Χαρκιολάκης, 35-59. Αθήνα: Fagottobooks, 2013.
- Ταμβάκος, Θωμάς.** “Έλληνες Δημιουργοί: Βασίλης Δέλλιος”, *Νέοι Αγώνες Ηπείρου*. Άρθρο 68 (1995) 8-9.
- Τσέτσος, Μάρκος.** *Νεοελληνική Μουσική: Δοκίμια Ιδεολογικής και Θεσμικής Κριτικής*. Αθήνα: Παπαρηγορίου – Νάκας, 2013.
- Τσούγκρας, Κώστας.** *Τα 44 παιδικά κομμάτια του Γιάννη Κωνσταντινίδη. Ανάλυση με χρήση της γενετικής θεωρίας της τονικής μουσικής*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003.
- Gedalgé, André.** *Traité de la fugue*. Μετάφραση Κ. Νίκος. Αθήνα: Κ. Νάσος, 1989.
- Hobsbawm, Eric.** *Η Εποχή των Άκρων: Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*. Μετάφραση Βασίλης Καπετανγιάννης. Αθήνα: Θεμέλιο, 2010.
- Kennan, Kent.** *Αντίστιξη με βάση τη πρακτική του 18ου αιώνα*. Μετάφραση Βασίλης Ρούπας. Αθήνα: Σείστρον, 1994.
- Michels, Ulrich.** *Ατλας της Μουσικής*. Τόμος II. Μετάφραση I.E.M.A. Αθήνα: Φ. Νάκας, 1995.
- Adler, Samuel.** *The Study of Orchestration*. 3rd edition. London – New York: W.W. Norton & Co., 2002.
- Chardas, Kostas.** “On Common Ground? Greek Antiquity and Twentieth-Century Greek Music”, in *Musical Receptions of Greek Antiquity: From the Romantic Era to Modernism*, edited by Katerina Levidou, Katy Romanou, George Vlastos, 68-112. British: Cambridge Scholars, 2016.
- Siopsi, Anastasia.** “Ancient Greek Images in Modern Greek Frames: Reading of Antiquity in Music for Productions of Ancient Dramas and Comedies in Twentieth-Century Greece”, in *Revisiting the Past, Recasting the Present: The Reception of Greek Antiquity in Music, 19th Century to the Present*, edited by Katerina Levidou, George Vlastos, 2-15. Athens: Hellenic Music Center, 2013.

II. Λήμματα από εγκυκλοπαίδειες

Καλογερόπουλος, Τάκης. «Δέλλιος, Βασίλης», τόμος 2, 35-37, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής*. Αθήνα: Γιαλλέλης, 1998.

Καλογερόπουλος, Τάκης. «Κρατική Ορχήστρα Αθηνών», παράρτημα, 380-385, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής*. Αθήνα: Γιαλλέλης, 1999.

Κούκουνος, Δημοσθένης. «Δέλλιος, Βασίλειος», 243, *Who's Who: Επίτομο Βιογραφικό Λεξικό 1996-97*. Αθήνα: Μέτρον, 1996.

Συμεωνίδου, Αλέκα. «Δέλλιος, Βασίλης», 97-99, *Λεξικό Ελλήνων Συνθετών: Βιογραφικό, Εργογραφικό*. Επιμέλεια Βίκη Αναστασιάδου. Αθήνα: Φίλιππος Νάκας, 1995.

III. Πηγές από το διαδικτυακό ιστότοπο του *Grove Music Online*

Bernheimer, Martin and Campbell, Margaret. "Ricci, Ruggiero". *Grove Music Online*, 2001. Προσπελάστηκε στις 22 Ιουνίου 2019.
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000023363>.

Bowen, José A. "Stokowski, Leopold". *Grove Music Online*, 2001. Προσπελάστηκε στις 15 Ιουνίου 2019.
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000026825>.

Chardas, Kostas. "Papaioannou, Yiannis Andreou". *Grove Music Online*, 2018. Προσπελάστηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2019.
<https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.20847>.

Chardas, Kostas. "Greece". *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019. Προσπελάστηκε στις 15 Νοεμβρίου 2019.
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

Drew, David and Goodwin, Noël. "Markevitch, Igor". *Grove Music Online*, 2001. Προσπελάστηκε στις 22 Ιουνίου 2019.
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000017823>.

Leotsakos, George. "Antoniou, Theodore". *Grove Music Online*, 2001. Προσπελάστηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019.
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000001059>.

Leotsakos, George and Tsougras, Costas. "Ioannidis, Yannis". *Grove Music Online*, 2001.

Προσπελάστηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000013886>.

001.0001/omo-9781561592630-e-0000013886.

Nika-Sampson, Evi. "Evangelatos, Antiochos". *Grove Music Online*, 20 Jan. 2001.

Προσπελάστηκε στις 19 Νοεμβρίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000009098>.

001.0001/omo-9781561592630-e-0000009098.

Pasler, Jann. "Neo-romantic". *Grove Music Online* 2001. Προσπελάστηκε στις 15

Νοεμβρίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040720>.

001.0001/omo-9781561592630-e-0000040720.

Romanou, Katy. "Zouganelis, Giannis", *Grove Music Online*, 2014. Προσπελάστηκε στις 26

Ιουνίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0002271386>.

001.0001/omo-9781561592630-e-0002271386.

Tsagkarakis, Ioannis. "Greece". *Grove Music Online*, 28 Mar. 2019. Προσπελάστηκε στις

15 Νοεμβρίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167>.

001.0001/omo-9781561592630-e-3000000167.

Samson, Jim. "Avant garde". *Grove Music Online*, 2001. Προσπελάστηκε στις 26

Οκτωβρίου 2019.

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000001573>.

001.0001/omo-9781561592630-e-0000001573.

IV. Ανέκδοτες ακαδημαϊκές εργασίες

Χάρδας, Κώστας. "Ζητήματα ιστορικής και αναλυτικής προσέγγισης στην ελληνική μουσική του εικοστού αιώνα, Γιάννης Α. Παπαϊωάννου". Σημειώσεις του μαθήματος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, 2015.

V. Πηγές από το διαδίκτυο σε κοινό ιστότοπο

- “Δήμος Λαρισαίων: Δημοτικό Ωδείο Λάρισας”. Προσπελάστηκε στις 14 Ιουνίου 2019.
<http://www.larissa-dimos.gr/el/o-dimos/dimotiko-odeio-lari>.
- “Μουσική Σχολή Τυρταίος Τέρπανδρος”. Προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019.
<https://www.facebook.com/MOUSIKHSXOLHTYRTAIOS/>.
- “Μουσικός Οίκος Βρυώνη: Καζιάνης – η Θεωρία της Μουσικής”. Προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019.
<https://vrionis.com/page/default.asp?id=64&la=1&ctID=165&prID=1121>.
- “Μουσικά Σύνολα: Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής”. Προσπελάστηκε στις 2 Ιουλίου 2019.
<https://mousikasynola.ert.gr/orchestra-syghronis-mousikis/>.
- “Ραδιόφωνο στην Ελλάδα: Ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα”. Προσπελάστηκε στις 12 Ιουνίου 2019. https://el.wikipedia.org/wiki/Ραδιόφωνο_στην_Ελλάδα.
- “Εθνική Λυρική Σκηνή: Άλεκ Σέρμαν”. Προσπελάστηκε στις 15 Ιουνίου 2019.
<http://virtualmuseum.nationalopera.gr/el/eikoniki-ekthesi/prosopa/serman-alek-2429/>.
- “Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ”. Προσπελάστηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 2019.
<https://mousikasynola.ert.gr/ethniki-symfoniki-orchestra/>.
- “Φιλαρμονική Εταιρία Κέρκυρας: Επίτιμοι Υπαρχιμουσικοί”. Προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019. <https://www.fek.gr/aboutus/epitimoiyparhimousikoi?lang=en>.
- “BLOD: Κωνστάντζος Γιώργος”. Προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019.
<https://www.blod.gr/speakers/konstantzos-giorgos/>.
- “Petsavas: Πέτρος Τσιτσόπουλος – ο κόσμος των συγχορδιών στην παραδοσιακή και σύγχρονη αρμονία”. Προσπελάστηκε στις 3 Ιουλίου 2019,
<https://www.petsavas.com/shop/music-books/πέτρος-τσιτσόπουλος-ο-κοσμος-των-συγγ/>.
- “Ιστοσελίδα του Διεθνούς Φεστιβάλ Πορτοχελίου”, με βιογραφικό του Γιώργου Μάνεση. Προσπελάστηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019.
<https://web.archive.org/web/20160414010838/http://www.phifestival.com/index.php/ggs-ss.html>.
- “Fokionos Records”. Προσπελάστηκε στις 29 Μαΐου 2019. http://www.fokionos-records.gr/index.php?route=product/manufacture/info&manufacturer_id=6228.

VI. Πρωτογενείς Πηγές

VI.1. Αργείο Δέλλιου

Φάκελοι [(1953-1971), (1971-1979), (1980-1988), (1992-1999), (2000-2009)]

Βιβλιοθήκη 1, Βιβλιοθήκη 7, Βιβλιοθήκη Γραφείο

VI.2. Τεκμήρια από τον Ημερήσιο Τύπο

Βώκος, Γεώργιος. “Η Συναυλία της Κ.Ο.Α.”, *Ακρόπολις*, 28/2/1968.

Γιατράς, Διονύσης. “Η μουσική εβδομάδα - Δύο Διάσημοι Σολίστ”, *Το Βήμα*, 29/2/1968.

Γιατράς, Διονύσης. “Η Συναυλία της Κρατικής: Κριτική”, *Το Βήμα*, 20/11/1970.

Γιατράς, Διονύσης. “Κριτική”, *Το Βήμα*, 7/4/1971.

Γιατράς, Διονύσης. “Νέοι Καλλιτέχνες στη Συναυλία της Κρατικής”, *Το Βήμα*, 17/11/1972.

Δράκου, Λίλυ Αλέκου. “Τρεις Πρώτες Εκτελέσεις στη Συναυλία της Κρατικής”, *Νέα Πολιτεία*, 7/4/1971.

Καζάσογλου, Γεώργιος. “Ρεσιτάλ Πιάνου του Γ. Μάνεση στο Χίλτον”, *Ανένδοτος*, 3/1/1966.

Κόκκινος, Δ., Αθανάσιος. “Η Μουσική των Χορικών της Μήδεια: Σύνθεσις Ιωσήφ Γκρέκα”, *Έθνος*, 27/9/1967.

Κωστιάς, Α. “Η Μουσική: Λυρικά τραγούδια του Γ. Γεωργιάδη”, *Δημοκρατική Αλλαγή*, 29/5/1965.

Λαλαούνη, Αλεξάνδρα. “Η Μουσική Κριτική της Πέμπτης: Η Κρατική υπό τον Θ. Βαβαγιάννη”, *Βραδυνή*, 29/2/1968.

Λαλαούνη, Αλεξάνδρα. “Η συναυλία της Κρατικής”, *Βραδυνή*, 24/11/1970.

Λαλαούνη, Αλεξάνδρα. “Η Συναυλία της Κρατικής”, *Βραδυνή*, 13/4/1971.

Λαλαούνη, Αλεξάνδρα. “Η Δεύτερη Χειμερινή Συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών”, *Βραδυνή*, 20/11/1972.

Λεωτσάκος, Γιώργος. “Αγαπάτε τον Μπραμς”, *Τα Νέα*, 26/11/1970.

Λεωτσάκος, Γιώργος. “Κριτική: Δύο Συναυλίες της Κ.Ο.Α.”, *Τα Νέα*, 28/4/1971.

Μπίντας, Θανάσης. “Είμαι δισέγγονη του Γεώργιου Καραϊσκάκη”, *Ολύμπιο Βήμα*, 11/1/1984.

Πιπεράκη Λ., Ρουσιάνου. “Η Συναυλία της Κρατικής”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 25/11/1970.

Πιπεράκη Λ., Ρουσιάνου. “Η Συναυλία της ΚΟΑ”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 13/4/1971.

Πιπεράκη Λ., Ρουσιάνου. “Τρεις Νέοι Καλλιτέχνες στη Συναυλία της Κ.Ο.Α.”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 21/11/1972.

Χαλιβελάκης, Δημήτρης. “Μουσική αναγέννησις”, *Απογευματινή*, 12/2/1965.

- Χαρβαλιά, Άννα. “Ο Κόσμος της Τέχνης: Ρεσιτάλ Πιάνου Γεώργιου Μάνεση”, *Χρονογράφος*, 28/1/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Μαθήματα Διευθύνσεως Ορχήστρας στην Ισπανία”, *Τα Νέα*, 16/4/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο μουσουργός Δέλλιος στην Ισπανία”, *Έθνος*, 1/7/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Έγραψε και όπερα”, *Τα Νέα*, 19/11/1970.
- [Ανυπόγραφο]. “Τα Αποτελέσματα Εξετάσεων του Ελληνικού Ωδείου”, *Απογευματινή*, 5/8/1957.
- [Ανυπόγραφο]. “Η Συναυλία του Ωδείου: Αι συνθέσεις των Νέων”, *Θεσσαλικά Νέα*, 18/5/1960.
- [Ανυπόγραφο]. “ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ: ΟΙ ΠΡΟΑΓΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΒΡΑΒΕΥΟΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΩΔΕΙΟΥ”, *Τα Νέα*, 1963.
- [Ανυπόγραφο]. “Οι Προαγόμενοι και Βραβευμένοι των Εξετάσεων του Ελληνικού Ωδείου”, *Τα Νέα*, 1963.
- [Ανυπόγραφο]. “Η Σημερινή Συναυλία Αποφοίτων του Ελληνικού Ωδείου”, *Τα Νέα*, 21/12/1962.
- [Ανυπόγραφο]. “Συμπολίτης μας Διαπρέπων εις την Μουσικήν”, *Νέα Εποχή*, 7/6/1964.
- [Ανυπόγραφο]. “Ραδιόφωνο”, *Τα Νέα*, 13/4/1967.
- [Ανυπόγραφο]. “Απόψε Συμφωνία Βασίλη Δέλλιου στο Ραδιόφωνο”, *Τα Νέα*, 13/4/1967.
- [Ανυπόγραφο]. “Τιμητική Διάκρισις εις τον Δέλλιον”, *Απογευματινή*, 19/8/1967.
- [Ανυπόγραφο]. “Το Φεστιβάλ της Φιλαρμονικής”, *Εμπρός*, 28/8/1965.
- [Ανυπόγραφο]. “Η Περιοδεία της Νέας Ελευθέρας Σκηνης στην Επαρχία”, *Έθνος*, 11/1/1965.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο μουσουργός Δέλλιος στην Ισπανία”, *Τα Νέα*, 1/7/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Μαθήματα Διευθύνσεως Ορχήστρας στην Ισπανία”, *Τα Νέα*, 16/4/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Επέστρεψε ο συνθέτης Βασίλης Δέλλιος”, *Έθνος*, 16/8/1966.
- [Ανυπόγραφο]. “Η νέα στολή των μουσικών της μπάντας Πειραιώς”, *Κοινωνική*, 8/1/1967.
- [Ανυπόγραφο]. “Το Σημερινό Πρόγραμμα της Φιλαρμονικής του Δήμου Πειραιώς”. *Κοινωνική*, 24/1/1967.
- [Ανυπόγραφο]. “Διεθνές Βραβείον στον Συνθέτη Δέλλιο”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 2/8/1970.
- [Ανυπόγραφο]. “Νέοι Καθηγητές στο Ορφεϊόν Αθηνών”, *Τα Νέα*, 6/9/1968.
- [Ανυπόγραφο]. “Αρχίζει Περιοδεία ο Θυμελικός Θίασος”, *Τα Νέα*, 19/7/1968.
- [Ανυπόγραφο]. “Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 27/5/1968.
- [Ανυπόγραφο]. “Διαλύεται η Φιλαρμονική Πειραιώς”, *Κοινωνική*, 1969.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο ‘Θυμελικός Θίασος’ του Λίνου Καρέζη ανεβάζει του Αισχύλου Πέρσες”, *Τα Νέα*, 3/8/1970.

- [Ανυπόγραφο]. “Τέσσερα βραβεία”, *Απογευματινή*, 2/11/72.
- [Ανυπόγραφο]. “Λογοτεχνικά Βραβεία του Πανεπιστημίου”, *Τα Νέα*, 1/11/1972.
- [Ανυπόγραφο]. “Νέα αίθουσα συναυλιών”, *Βραδυνή*, 29/1/1975.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου”, *Βραδυνή*, 15/6/1978.
- [Ανυπόγραφο]. “Συναυλία στον Παρνασσό”, *Βραδυνή*, 14/5/1981.
- [Ανυπόγραφο]. “Έργα Συμπολιτών μας στη Εθνική Λυρική Σκηνή Αθηνών”, *Ολύμπιο Βήμα*, 17/5/1984.
- [Ανυπόγραφο]. “Ελληνικό Μελόδραμα στην Αργεντινή”, *Ελεύθερος Κόσμος*, 3/8/1971.
- [Ανυπόγραφο]. “Ελληνική Όπερα στην Αργεντινή”, *Τα Νέα*, 3/8/1971.
- [Ανυπόγραφο]. “Ορφείο Αθηνών: Διπλώματα και Πτυχία”, *Τα Νέα*, 24/7/1971.
- [Ανυπόγραφο]. “Βασίλης Δέλλιος: ο συμπολίτης μας συνθέτης και μαέστρος”, *Μακεδονικός Αγών*, 1/8/1981.
- [Ανυπόγραφο]. “Πιερίδες Μούσες: Συμφωνικό έργο αφιερωμένο στο Νομό μας του μουσουργού Βασίλη Δέλλιου”, *Νέα Εποχή*, 8/8/1981.
- [Ανυπόγραφο]. “Βασίλης Δέλλιος Διεθνούς φήμης μουσουργός και μαέστρος”, *Νέα Εποχή*, 25/7/1982.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο Ελληνικός Μήνας Τέχνης στη Βιέννη”, *Καθημερινή*, 19/5/1982.
- [Ανυπόγραφο]. “Ο Ελληνικός Μήνας από σήμερα στη Βιέννη”, *Βραδυνή*, 3/5/1982.
- [Ανυπόγραφο]. “Έργα Ελλήνων Συνθετών”, *Ραδιοτηλεόραση*, 22/9/1984.
- [Ανυπόγραφο]. “Μουσικό ταξίδι στον Πόντο», *Αδέσμευτος*, 3/6/1999.
- [Ανυπόγραφο]. “Μάγεψε το κοινό ο συνθέτης Δέλλιος”, *Βραδυνή*, 4/2/1999.
- [Ανυπόγραφο]. “Η Ορχήστρα της ΕΡΤ στο Παλλάς”, *Έθνος*, 18/5/1999.
- [Ανυπόγραφο]. “22:00 Συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας του ΕΙΡΤ”, *Εθνικό Πρόγραμμα*, 3/6/1971.

VI.3. Προγράμματα συναυλιών

Ημερομηνία Στοιχεία Προγράμματος

- 22/5/1954, Αθήνα, Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση χορωδίας) στο Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης (Εκπαιδευτήρια Παπαδημητρίου)
- 30/12/1960, Λάρισα (Δημοτικό Ωδείο Λάρισας), Γεώργιος Κανάτσος (βιολί), Λίζα Σακελλαρίου (πιάνο)
- 20/11/1962, Αθήνα («Παρνασσός»), Γιάννης Βατικιώτης (βιόλα), Βιβή Βατικιώτη (πιάνο), Ελένη Βαλαχή (πιάνο), Ρένα Κοκοράκη (φωνή), Φανή Παλαμίδα (πιάνο).
- 20/11/1962, Αθήνα (αίθουσα Βαρώνου Κίμωνος Ράλλη), Γεώργιος Μάνεσης (πιάνο).

- 10/3/1968, Βόλος («Αττίκ»), ΕΛΣΧ, Αντώνιος Κουρουκλής (κόρνο), Νίκος Μερσινίας (τρομπέτα), Νικηφόρος Νευράκης (τρομπόνι), Σπύρος Αλεξανδράτος (τρομπόνι), Δημήτριος Νέσκας (τρομπόνι), Ιωάννης Ζουγανέλης (τούμπα) και Λευτέρης Ψωμιάδης (πιάνο).
- 10/5/1968, Αθήνα (αίθ. Επιμελητηρίου), ΕΣΧΠ, Α. Κουρουκλής (κόρνο), Ν. Μερσινίας (Τρομπέτα), Ν. Νευράκης (Τρομπόνι), Σ. Αλεξανδράτος (Τρομπόνι), Δ. Νέτσκας (Τρομπόνι), Γ. Ζουγανέλης (Τούμπα).
- 27/5/1968, Θεσσαλονίκη (θέατρο Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών), ΚΟΘ, Σόλων Μιχαηλίδης (διεύθυνση), σολίστ, Αμαλία Καλυβάτζη (τραγουδι), Ελένη Κουμή (πιάνο).
- 1/3/1969, Αθήνα, (Δημοτικό Θέατρο), ΕΛΣΧ, Γ. Ραμουμόνδης (τρομπέτα), Ν. Νευράκης (τρομπόνι), Θ. Σαμαράς (τρομπόνι), Δ. Νέτσκας (τρομπόνι), Α. Κουρούκλης (κόρνο), Γ. Ζουγανέλης (τούμπα).
- 25/5/1970, Αθήνα («Παρνασσός»), Φρειδερίκος Γεώργιος (πιάνο)
- 24/6/1971, Αθήνα (Δημοτικό Σχολείο Ηλιούπολης), Νικηφόρος Νευράκης (διεύθυνση), Χριστοπούλου Ρωζήνα (φλάουτο), Χριστόπουλος Ευάγγελος (όμποε), Μπούκης Ξενοφών (κλαρίνο), Κούφαλης Ιωάννης (κλαρίνο), Βασιλείου Μιχαήλ (κλαρίνο), Κολοβός Ηλίας (κλαρίνο), Οικονόμου Κωνσταντίνος (φαγκότο), Καραγιάννης Αδαμάντιος (κόρνο), Κουρούκλης Αντώνιος (κόρνο), Μιχαήλ Πέτρος (κόρνο), Κυριακίδης Κωνσταντίνος (κορνέτα), Ταξίδης Μιχαήλ (κορνέτα), Σταύρου Στέφανος (ευφώνιο), Πομακίδης Χρήστος (τούμπα), Διάκος Νικόλαος (κρουστά)
- 12/11/1972, Αθήνα (Κινηματοθέατρον «Ορφεύς»), ΚΟΑ, Ευθύμιος Καβαλιεράτος (διεύθυνση ορχήστρας), Γιάννης Ζουγανέλης (τούμπα), Διάνα Βρανούση (πιάνο)
- 26/4/1974, Αθήνα (αίθ. Ελληνοαμερικανικής Ένωσης), Γιάννης Ζουγανέλης (τούμπα)
- 27/5/1976, Αθήνα (αίθ. Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών), ΕΕΜ, Ηλέκτρα Αργυροπούλου (βιολί), Αιμίλιος Σασαρώλης (βιολοντσέλο) και Γιολάντα Ευσταθόγλου – Σιδέρη (πιάνο)
- 22/4/1977, Αθήνα («Παρνασσός»), Ιωάννης Κούφαλης (κλαρινέτο), Σπυρίδων Καζιάνης (φαγκότο), Χρήστος Αργυρόπουλος (όμποε), Νικόλαος Σπίνουλας (κόρνο), Θωμάς Γεωργίου (φλάουτο), Νέλλη Μυροθέου (πιάνο), Βέρνερ Ιωαννίδης (μπάσσο), Λίντα Λεούση (πιάνο), Λάζαρος Αρχοντίδης (πιάνο), Αχιλλέας

- Λαμπανάρης (βιολί), Ιφιγένεια Ιωάννου (σοπράνο), Γιάννης Ζουγανέλης (τούμπα)
- 12/3/1979, Αθήνα (θέατρο «Ρεξ»), ΚΟΑ, Έπη Αγγελίδου (διεύθυνση ορχήστρας εγχόρδων), σολίστ Κατερίνα Κτόνα (τσέμπαλο)
- 11/5/1979, Αθήνα («Παρνασσός»), ΧΟ του ΑΩ, Καθηγητές, Απόφοιτοι και Τελειόφοιτοι
- 17/5/1979, Αθήνα (θέατρο «Διονύσια»), Βραδιά Μπαλέτου της Σχολής Αλίκης Παπαρρίζου (χορογραφίες – κοστούμια), Π. Χωριανοπούλου (πιάνο), Γιώτα Βέτου (μουσική κάλυψη)
- 25/4/1980, Αθήνα («Παρνασσός»), ΧΟ του ΑΩ, Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση), λαμβάνουν μέρος: καθηγητές, τελειόφοιτοι και απόφοιτοι του ωδείου
- 16/5/1982, Αθήνα (αίθ. «ΧΑΝ»), Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση ορχήστρας), Λέλα Ζωφραφάκη (φωνή), Γιάννης Ζουγανέλης (τούμπα), Χριστίνα – Μύστακα (πιάνο)
- 22/5/1983, Αθήνα (αίθ. «Εταιρίας των Φίλων του Λαού»), ΧΟ του ΑΩ, Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση), Λάζαρος Αρχοντίδης (πιάνο), Χριστίνα Μύστακα (πιάνο)
- 20/5/1984, Αθήνα (θέατρο Ολύμπια «ΕΛΣ»), ΧΟ του ΑΩ και έγχορδα της ΚΟΑ, Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση), Δημοσθένης Στεφανίδης (πιάνο), Γιώργος Ψαρουδάκης (τενόρος), Βίκυ Σίμου (σοπράνο), Ελένη Πίπου (απαγγελία)
- 26/5/1985, Αθήνα («ΕΛΣ»), Ορχήστρα του ΑΩ, Βασίλης Δέλλιος (διεύθυνση ορχήστρας), σολίστ: Παντελής Δεσποτίδης (βιολί), Γιάννης Κούφαλης (κλαρίνο), Αντώνης Κουρουκλής (κόρνο)
- 16/5/1993, Αθήνα (αίθ. «Παλλάς»), ΣΟΡ της Αλβανίας, Χορωδία του ΑΩ και μέλη της ΕΛΣ Ferdinand Deda (διεύθυνση), Arben Kadesha (βιολί), Παύλος Ράπτης (τενόρος), Θεόδωρος Δημήτριεφ (απαγγελία), Μιχάλης Αδάμης και Κώστας Καλλιός (διδασκαλία χορωδίας)
- 6/6/1993, Μόναχο (Kleiner Konzertsal στο «Gasteig»), Πηνελόπη Λέκκα (πιάνο), Φωτεινή Χαραλαμποπούλου (πιάνο), Παύλο Αναγνώστη (τενόρος)
- 29/4/1995, Μόναχο (αίθ. Μουσικού συλλόγου «Philharmonia»), Χριστίνα Μύστακα – Δέλλιου (πιάνο), Arben Kadesha (βιολί), Γιώργο Φουλάνη (βιολοντσέλο).
- 1/6/1995, Θεσσαλονίκη (αμφιθέατρο «Σίβηρης»), ‘Φεστιβάλ Κασσάνδρας’, Χορωδία του ‘North College’ και ΣΟ του Δήμου Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Αγραφιώτης (διεύθυνση ορχήστρας), Κωνσταντινίδου Μαίρη (διεύθυνση χορωδίας), Καπέτας Νίκος (Μπάσσο-Βαρύτονος), Βατουσιάδης Γιώργος (απαγγελία)

- 31/8/1996, Δίον (αρχαίο θέατρο «Δίον»), Συμφωνική Ορχήστρα του Βελιγραδίου, Χορωδία Πανεπιστημίου Βελιγραδίου 'Obilic', Χορωδία Εστίας Περιόδων Μουσών. Γιάννης Αδαμίδης (διεύθυνση)
- 19/5/1999, Αθήνα (αίθ. «Παλλάς»), ΟΣΜ της ΕΡΤ, Γιώργος Αραβίδης (διεύθυνση)
- 30/6/1999, Αθήνα (αίθ. «Απολλώνιο Πολιτιστικό Κέντρο»), Αλεξάντερ Ρυκέλ (πιάνο)
- 24/3/2005, Θεσσαλονίκη (Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης), ΚΟΘ, Μύρωνας Μιχαηλίδης (διεύθυνση), Ζάχος Τερζάκης (τενόρος), Νίκος Τσακίρογλου (αφηγητής)
- 29/5/2005, Αθήνα («ΕΛΣ»), Χορωδία του ΑΩ και της ΕΛΣ, Συμφωνική Ορχήστρα «Εναρμόνια», Νέστωρ Ταϊήλορ (διεύθυνση), Ζάχος Τερζάκης (τενόρος), η Αντωνία Καλογήρου (σοπράνο), Βασιλική Καραγιάννη (σοπράνο), Δημήτρης Κανέλλος (τενόρος)

VI.4. Αυτόγραφα κείμενα, συγγράμματα, σημειώσεις

Συγγράμματα με εκπαιδευτικό χαρακτήρα: *Μοντέρνα Αρμονία – Αντίστιξη – Φούγκα και Δωδεκάφθογγο Σύστημα, Ενοργάνωση και Ενορχήστρωση, Φούγκα, Αντίστιξη, Θεωρία – αρμονία των αρχαίων τρόπων, Μουσική Σύνθεση.*

Περιγραφικές αναλύσεις του συνθέτη στα κάτωθι έργα: Διλογία *Φίλιππος Β' ο Μακεδών, Αρχαϊκή Μακεδονική Σουίτα Μπαλέτου*, Μπαλάντα Αρ. 1 και Μπαλάντα Αρ. 2, δύο άριες για σόλο σοπράνο από την όπερα *Απολύτρωση, Αμαδρυάδες και Σειληνοί, Ελεγεία, Τετράπτυχο Συμφωνικό Ποίημα*, Κοντσερτίνο, Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, Πρελούντιο – Φούγκα και Μπαλέτο, Συμφωνία Αρ. 2 «*Βυζαντινή*», *Συμφωνικό τρίπτυχο «Πάσχα 1942*», *Κυκλική Σουίτα Μπαλέτου*, Sonata No. 1 για έγχορδα.

Περιοδικό *Cover* με ημερομηνία 3/7/1979, χωρίς να μπορέσουν να ταυτοποιηθούν περισσότερα στοιχεία (τίτλος άρθρου, συντάκτης, αριθμός τεύχους).

Στις 5 Ιουνίου 1993, ο Μουσικός Σύλλογος 'Philharmonia' Μονάχου διοργάνωσε διάλεξη με θέμα, «η ζωή και το έργο του Έλληνα Μακεδόνα συνθέτη Βασίλη Δέλλιου», με ομιλητή τον μαέστρο Νίκο Χονδρογιάννη στο Ελληνικό Σπίτι (Bergmannstr. 46).

VI.5. Αυτόγραφα συνθέσεων

VI.5.1 Έργα μουσικής δωματίου

VI.5.1.1. *Ροντό για βιολί και πιάνο*

VI.5.1.2. «Τσακωνικός» Αρ. V, από τους *Έξι Ελληνικοί Χοροί*, για βιολοντσέλο, βιολί και πιάνο.

VI.5.2. Έργο για φωνή και πιάνο

V.5.2.1. «Από ξένο τόπο» Αρ. VII, από τη συλλογή *14 Δημοτικά Τραγούδια* για σόλο φωνή και πιάνο.

VI.5.3. Έργα για πιάνο

VI.5.3.1. *Τσιγγάνικη Φαντασία*, από τη συλλογή *Έργα για Πιάνο*, Τεύχος III.

VI.5.3.2. *Φούγκα πάνω σε θεσσαλικό θέμα «Καραγκούνα»*, από τη συλλογή *Έργα για Πιάνο*, Τεύχος V.

V.5.4. Έργο σε μορφή Κοντσέρτου

V.5.4.1. Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα, Αθήνα 1972.

V.5.5. Έργο για ορχήστρα εγχόρδων

V.5.5.1. Sonata No. 1, για ορχήστρα εγχόρδων, Αθήνα 1963.

VI.6. Αλληλογραφία

<u>Ημ/νία Αποστολής</u>	<u>Παραλήπτης</u>
5/10/1953 - (Alec Sherman)	B. Δέλλιος
6/11/1953 - (Alec Sherman)	B. Δέλλιος
12/5/1954 - (Leopold Stokowski)	B. Δέλλιος
10/11/197- (B. Δέλλιος)	ΕΛΣ
10/10/1976 - (B. Δέλλιος)	ΕΛΣ
16/1/1979 - (B. Δέλλιος)	ΕΛΣ
13/3/1980- (B. Δέλλιος)	ΕΛΣ

VI.7. Ηχογραφημένες και αποδεκτιωμένες συνεντεύξεις

Χριστίνα Μύστακα – Δέλλιου, 4 Μαρτίου 2019, διάρκεια 28' (λεπτά)

Χατζηκοκολάκης Γεώργιος, 15 Μαρτίου 2019, διάρκεια 24' (λεπτά)

VI.8. Ηχητικό ψηφιακό υλικό από το Αρχείο της ΕΡΤ

VI.8.1. *Κυκλική Σουίτα Μπαλέτου*

VI.8.2. Κοντσέρτο για τούμπα και ορχήστρα

VI.8.3. *Φαντασία Κοντσερτάντε* για σόλο κόρνο και ορχήστρα

VI.8.4. *Αρχαϊκή Φαντασία* για έγχορδα και χάλκινα πνευστά

VI.8.5. *Τετράπτυχο Συμφωνικό Ποίημα* για ορχήστρα

- VI.8.6. *Συμφωνία* Αρ. 2 «Βυζαντινή» για ορχήστρα
- VI.8.7. *Συμφωνικό Τρίπτυχο* για σόλο σοπράνο, χορωδία και ορχήστρα
- VI.8.8. Σονάτα για έγχορδα
- VI.8.9. Κοντσέρτο Αρ. 2 για σόλο πιάνο και ορχήστρα
- VI.8.10. *Αμαδρυάδες και Σειλινοί* για ορχήστρα
- VI.8.11. *Ηρωϊκό Συμφωνικό Ποίημα* για ορχήστρα
- VI.8.12. Κοντσερτίνο για ορχήστρα
- VI.8.13. Εισαγωγή Αρ. 2 «Προπέλαια»
- VI.8.14. Συμφωνία Αρ. 1.

VI.9. Ηχητικό ψηφιακό υλικό από (αυτο)ηχογραφήσεις

- VI.9.1. ΈΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ, συλλογή πρώτη, του συνθέτη Βασίλη Δέλλιου. Σολίστ Αλεξάντερ Ρυκέλ. Παραγωγή – Ηχογράφηση: Απολλώνιο Studio (1999). Sound Engineer: Άγης Γυφτόπουλος. Δημιουργικό: Ιωάννα Κλειάσιου.
- VI.9.2. ΈΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ, συλλογή πρώτη, του συνθέτη Βασίλη Δέλλιου. Σολίστ Αλεξάντερ Ρυκέλ. Διάρκεια 70:51. Παραγωγή – Ηχογράφηση: Απολλώνιο Studio (2000). Sound Engineer: Άγης Γυφτόπουλος. Δημιουργικό: Μαρία Μουχταρίδου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Ο Β. Δέλλιος μετά τη λήξη της συναυλίας στον «Παρνασσό» (1987)

2. Από δεξιά: Βασίλης Δέλλιος, Μαξ Χάλεκερ και Ναυσικά Βουτυρά

3. Ο Alexander Rykel με το Β. Δέλλιο στο Απολλώνιο Πολιτιστικό Κέντρο, στο ρεσιτάλ του Ρώσου πιανίστα με έργα του συνθέτη (30.6.1999)

4. Ο Βασίλης Δέλλιος με τον μάεστρο Οδυσσέα Δημητριάδη (δεύτερος από δεξιά) και άλλους μουσικούς

5. Απο δεξιά: Βιβιάν Γκομόρι, Χριστίνα Μύστακα, Βασίλης Δέλλιος, στο Ρεσιτάλ πιάνου της Βιβιάν Γκομόρι στον «Παρνασσό» με έργα του Β. Δέλλιου

6. Συναυλία στην ΕΛΣ με τη ΧΟ του ΑΩ και τα έγχορδα της ΚΟΑ και διευθυντή ορχήστρας τον Β. Δέλλιο (20/5/1984)

7. Ο Β. Δέλλιος διευθύνει στη μεγάλη αίθουσα της Καθολικής Εκκλησίας, San Martiño Pinario την Συμφωνική Ορχήστρα De la Radio Television Espanola, στο Santiago de Compostela της Ισπανίας (1966)

8. Ο Β. Δέλλιος διευθύνει την Ορχήστρα του Απολλώνιου Ωδείου στην ΕΛΣ (26.5.1985)

9. Ο Β. Δέλλιος διευθύνει την Ορχήστρα του ΑΩ στην ΕΛΣ, στο πιάνο ο Δημοσθένης Στεφανίδης (20.5.1984)

10. Ο Β. Δέλλιος διευθύνει τη ΧΟ του ΑΩ στην αίθουσα («ΧΑΝ»), στη τούμπα ο Γιάννης Ζουγανέλης (16.5.1982)

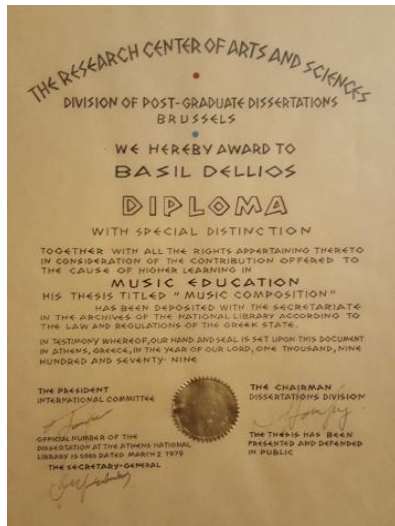
11. Ο Β. Δέλλιος διευθύνει τη ΧΟ του ΑΩ στην αίθουσα («ΧΑΝ») (16.5.1982)

12. Αίθουσα («Εταιρίας των Φύλων του Λαού»), διευθύνει ο Β. Δέλλιος την ΧΟ του ΑΩ, στο πιάνο η Χριστίνα Μύστακα (22.5.1983)

13. Απονομή των τεσσάρων βραβείων από τον πρύτανη Κ. Αλεξόπουλο στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Βραβείο στον Β. Δέλλιο για το έργο του 1821 (28.10.1972)

14. Δίπλωμα και ειδική διάκριση από το Κέντρο Ερευνών Τεχνών και Επιστημών [Research Center of Art and Sciences] των Βρυξελλών, για το σύγγραμμα του Μουσική Σύνθεσις (1978)

15. Διάκριση από τη Διεθνή Ακαδημία Lutèce Γραμμάτων και Τεχνών [Académie internationale de Lutèce (AIL)], για το έργο του Απολύτρωση (16.12.1972)

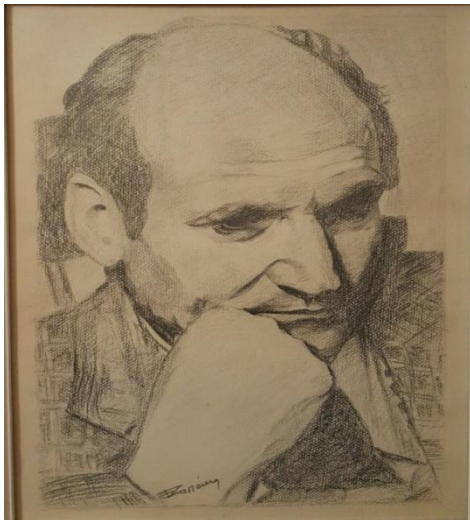
16. Βραβείο «Charles Lohmme» από τη Διεθνή Ακαδημία Lutèce Γραμμάτων και Τεχνών [Académie internationale de Lutèce (AIL)], για το έργο του *Ανθρώπων Αγώνας* (26.4.1970)

17. Δίπλωμα της Αγίας Καυκίας από τη Διεθνή Ακαδημία Lutèce Γραμμάτων και Τεχνών [Académie internationale de Lutèce (AIL)], για το έργο του *Δέκα Απόκρυφες Δαβιδικές Ωδές* (1.7.1967)

18. Βράβευση με τιμητική διάκριση για την προσφορά του στη καλλιέργεια του Ολυμπιακού ιδεώδους στο πλαίσιο της 11^{ης} διεθνούς παιδικής εκθέσεως ζωγραφικής με θέμα, «Ολυμπιακοί και Παραολυμπιακοί Αγώνες – Ελλάδα» (17.6.2004)

**19. Δίπλωμα Σύνθεσης και
Ενορχήστρωσης με παμψηφεί
άριστα. Υπογράφουν οι, Τ.
Κοτσηρίδου, Α. Ευαγγελάτος, Μ.
Βάρβογλης και Γιάννης Α.
Παπαϊωάννου (9/1963)**

20. Σκιτσογραφία του Β. Δέλλιου